هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

77

سالّی/ 2012 – بەرگی حەفتا و حەوت

چاپی یەکەم/ سالّی 2012

پێریست

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (11) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2012/4/30 ل 5

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (12) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2012/5/7 ل 75

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (13) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2012/5/8 ل 149

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (14) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2012/5/9 ل 175

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (15) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2012/5/14 ل 225

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (16) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2012/5/15 ل 267

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (17) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوارشەممە 2012/5/16 ل 339

ڕاپۆرتی ئاماده كردووه بۆ خاڵی سێيەم خستنەڕوو وگفتوگۆكردنی پرۆژه ياسای هەمواركردنی دووەمی ياسای ئەكاديمياى كوردی ، فەرموون بۆ شۆێنی ليژنەكان، ليژنەی ياسايی فەرموو كاك عمر.

بەڕێز عمر صديق محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ڕاپۆرتی ئەكادێميەكە لای كاك عەونيە، ئەوه حازر دەبێ، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بايز اسماعيل/سەرۆكی پەرلەمان:

ئێمە داوا دەكەين لەو چوار ليژنەيەی كە ڕاپۆرتی جياجيايان هەيە لەسەر مافی بەدەست هێنانی زانياری تەوحيدی ڕاپۆرتەكانی خۆيان بكەن، ئەگەر نا ئێمە بۆ هەفتەی داهاتوو مەجبور دەبێن بە هەر چوار ڕاپۆرت داخلی موناقەشە بكەين بەڕاستی، فەرموون ليژنەی ياسايی بۆ هەمواركردنی ياسای ئەكاديمياى كوردی، ماددەی يەكەم بخۆێنەوه .

بەڕێز عونی كمال سعيد بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی يەكەم سەبارەت هەموار كردنی دووەمی ياسای ئەكاديمياى كوردی ژمارە 12ى ساڵی 1997 بەم شێوەيە:

﴿المادة الاولى تعدل المادة الثانية وتصبح كما يلي : الاكاديمية الكوردية هي المرجع الاعلى في كل ما يتعلق باللغة الكوردية والحفاظ عليها واغنائها وتوحيدها وصولآ الى لغةٍ رسمية موحدة وعلى المؤسسات والجهات الحكومية الالتزام بقراراتها في هذا المجال ولها شخصية معنوية مستقلة﴾ ڕای ليژنەی ياسايی سەبارەت ئەو ماددەيە بەم شيۆەيە.

بەڕێز بكر كريم محمد (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ياسای دووەمی هەمواركردنی ياسای كۆڕی زانياری هەريمی كوردستانی عيراق ژمارە 12ى ساڵی1997

{ ماددەی يەكەم : ماددەی دووەم هەموار دەكرێت و بەم شيۆەيەی لێدێ ، ئەكاديمياى كوردی ﴿مرجع﴾ژێدەری باڵای ئەو لايەنە پەيۆەستانەيە بەزمانی كوردی پارێزگارێكردن لێی و دەوڵەمەندكردن و يەكخستنێان بۆ گەێشتنە زمانێكی فەرمی يەكگرتوو{ستاندارد} لە سەر دەزگاو لايەنە حكوميەكانە كە پابەند ی بڕيارەكانی بن ، لەم بوارەدا ئەكاديمياى كوردی كەسيتێەكی مەعنەوی سەربەخۆی هەيە.سۆپاس.

بەڕێزكاك عونی كمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لیژنەی یاسایی پشتگیری دارشتنەوەی ئەو ماددەیە دەکات هەروەك لە راپۆرتی لیژنەی پەیوەندیەکان و کاروباری رۆشنبیری و راگەیاندن هاتووە .

بەرێز: سۆزان یوسف خۆشابە:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الاولى نقترح ان تعاد صياغتها وتصبح كالاتي

1. الاكاديمية الكوردية هي المرجع الاعلى في كل ما يتعلق باللغة الكوردية والحفاظ عليها واثرائها وتوحيدها وصولآ الى لغةٍ رسمية موحدة وعلى المؤسسات والجهات الحكومية الالتزام بقراراتها في هذا المجال .

2. للاكاديمية شخصية معنوية مستقلة.

بەرێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیەکەی.

بەرێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی یەکەم لیژنە پێشنیار دەکات بەم شێوەیە دابرێژرێتەوە.

1 . ئەکادێمیای کوردی ژێدەری بالای ئەو لایەنە پەیوەستانەیە بەزمانی کوردی و پاراستن و دەوڵەمەندکردن و یەکخستنی بۆ گەیشتنە زمانێکی فەرمی یەکگرتوو لە سەر دەزگاو لایەنە حکومیەکانە کە پابەند ی بڕیارەکانی بن لەم بوارەدا .

2.ئەکادێمیا کەسایەتیەکی سەربەخۆی مەعنەوی هەیە.

جیاوازیەکە تەنیا ئەوەیە ئێمە هاتووین لێکمان کردووتەوە ، ئەکادیمیای کوردی وەکو مەرجەع ئەو لایانەمان لیك جیاکردەوە لەوەی کە ئەکادیمیا کەسایەتیەکی سەربەخۆی مەعنەوی هەیە بە دوو بڕگە دابەشمان کردووە ، تەنیا ئەوەیە.

بەرێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

کی تێبینی لەسەر ئەو ماددەیە هەیە؟ناوی خۆیان بنووسن.

{امنە زکری سعید،عمرنورەدینی،د.بشیرخلیل، عبدالسلام بەرواری، صباح بیت الله، شڤان احمدعبدالقادر، عمرهەورامی، سەروەرعبدالرحمن عمر، هاژە سلیمان، خلیل عثمان حمدامین، زکیة صالح ، عمرعبدالعزیزد.احمدوەرتی)، فەرموو امینە خان.

بەرێز ئامینە زکري سعید:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی مادده ئێکی من چەند تێبێنیەك هەی،

1.ئەکادیمیە کوردی کاری وێ دێتنا من دیراسەتکرن و ڤەکۆلێنکرن وەهەروەصا ئامادەکرنا زەمینەیەکەیا بۆ هەندێك و زمانێکی ستاندار چێبێتن نەك ژێدەرێکی سەرەکێیا یان ژێدەرە بۆ هەندی کۆبڕیاری سەر

زمانی ستاندار بداتن ، سببی دی ژی ئەز دماهایی دیار کەم کۆ جێیـە مـا زانکـۆ ناڤانـد جهی ڤەکۆلێنـە یێ زمانێت هەین کۆئەڤە هەمی ئامادەکاریە بۆ هەندێ دکە ئەگەر ئەکادیمیە کوردی ببێتە ژێدەرەکی سەرەکی بۆ هەندی کوبڕیاری سەر زمانی ستاندار بدات، کاری ڤان زانین گاها ڤەکۆلینە ڤان هـەمی موئەسەسـاتی کۆ سەر زمانی کار دکەن چییە؟ شئالیەکی ترڤا ئەڤ ئەکادێمیا نەشی بڕیار سەر تشتەکی بداتن کو یێ گریدایە ب گە لڤە یەعنی گەل بڕیاری بداتن کا چ زمان ببێتە زمـانی سـتاندار ئـەڤ ئەکادێمیـە دێت زەمێنـە سـازیە بوهەندی بکاتن کۆ زمانەك ستاندار بۆ نمونە فەرهەنگی زاراڤا جێیکە دیراساتە لەهجاتی کوردی بکاتن لی ئەس نابینم ئەڤ ئەکادیمیە شیانێت هەندی دا هەبێتن کۆ بشهێتن بڕیاری سەر زمانی ستاندار بدات،

2. ئالێدی تر ئەڤ کەسی کۆ تووی ئەکادیمیە شۆل دکەن ئەڤە مـاوەی هەنـدە سـاڵە کویـە هاتـە دامەزرانـدن ژوان پانزە کەسی کۆ تێدا کار دکەن بەڕاستی زانا بوون لهجە دا نینە یەعنی زانا بوون زارا بۆ لهجـی کـوردی دا نێنە ئەودی چەوا دشێ بنە مەرجەعیك بو هەندی کۆ زمانی ستاندار ئەو بڕیاری سەر بدەن ئوو هـەمی دەزگاو موئەسەساتی حکومی ژی مولزەم بن ببڕیاری ئەو ئەکادیمیە، یەعنی مـە سـەلە زمـانی ڤەزیـەکی کـو بۆ هەموو گە لی زڤرێتەڤە یا گریدای هەندی نێڤە یا شاملە تشتەکی نەتەوەییە یی گریـدایێ موئەسەسـاتی ئەدەبین، رەوشەنبیرین ئەو زمانە پاشان ئەڤ هەمی کۆنفرانسە یێت زمـانی تـێ کـرن بۆهەنـدی ئـەم بشـهێن نزیك بوونە لهجە دروست بکەین بگەیێنە ئەساسیك بـۆ هەنـدی کـو زمـانی سـتاندار جێبکەین ئـەوا دەبێتـە سببی هەنـدی ئـەو هـەمی پێنگاڤ تشتی کۆ تهاڤی پـی هـاڤێتن ئـەوا هـەمی د هینـە فەشـەل دێنـێتن هـیچ موئەسەسات بتەنی ژێ نەهێت پارێزگاری سەر زمانی بکاتن یەعنی چونکی زمانی هەی دمری یـێ هـەژی د گەشە کەتن تەنها گەلە پاراستنی سەر زمـانی بکـاتن یـا دۆی ژی دکەتـە سـەر مـل حکمەتـە بکـاتن کـۆ کـارا کرنە تێدا بکاتن ئەکادیمیە کوردی د شێت گەشە پیدانی یا دەوڵەمەندکرن و وەزبەکرنە یا زمانی بکـات نـە زاراڤەگی سەر زاراڤـەکی دی بسەپێنیتن ژوان پـازدە کەسـی کـو ئەکادیمیـە کـوردی شـوول کەنـەوە پسـپۆری زمانی بتەنی دوو کەسن، ئەوی دی تر پێنج کەسی اختصاصاتی میژوو حەتتا نەها ئەکادێمیە کوردی یـەك نە ڤەکولی نەژی فەرهەنگەکە زاراڤە چێکریا، ئـاخر ئـەو دی چـەوە ژ بێتـە ژێـدەرەکی سـە رە کـی بـوو مـن کوبڕێاریکی سەر زمانییێکی یێ ستاندار بدەتەڤە ئەز هەمی پەرلەمانتارێکی ژێ ئاگادار د کەم کو ئەو کەسی ویری دا یەعنی لایەنگری عنصریەتێك بوو، زاراڤەك هەی ئـەز نمونەیـەك ئیـنم ئـەز حـەز ناکـەم بەحسـی بکەم بەس پرسێکی سەر وێ موضوعي هەی من دڤێت رایی هەمی پەرلـەمانێت هێـژا بـۆ هەنـدی رادکێشـم ئەز باوەڕم هەمی فراکسیۆنی پەرلەمانی د هزر هەندی دا ژێ کـەین هـەمی لایـەنی بەرچـاو وەربگـرن و ب هزرەکە یا زانا بوون و یا دراسە کری سەر وێ ماددە بدا ئەکادیمیە کوردی نڤێسینەکە یا بۆ هەموو زانکۆیە کوردستانی یا شـاندی بێـژیتن د ڤـێتن هـەمی ڤـەکۆلین و دیراسـاتی کـۆ ژ زانینگـەها دەرکـەڤن تنـی زاراڤـی سۆرانی بێت، ئەڤە تەحەیوزەك بوو، ئەڤە نەشێ کو بڕیاری سـەر هنـدی بـدات زمـانێکی سـتاندار چـێببیتن، ترسیا هەی ئو پاشان ڤیدا نە زاراڤە فـەیلی هەیـە، ئایـا زانـا بـوون سـەر زاراڤـی فـەیلی، هـەورامی، زازاکـی، باهدینی هەمی نها کەسێك تیدا مایە، ئاخر ئەوە چەوا دشێ بریـاری سـەربدا، ژ بـەر هەنـدی ئـەز پێشـنیار

کەم ببێتە ئیك ژێدەری سەرەکی بهەماهەنگی و گەل زانکۆ و زانینگەهی هەرێمی کوردستانی دگەل ئەو کەس و پەیوەندیدارو زانست ڤەکولەری زمانی بن ئەکادیمیە کوردی بشهێتن وی کاری بکات ئو برپارە سەرەکی بۆ ئەکادێمیە کوردی نەبێتن، یەعنی برپاری سەر زمانی ستاندار نەدات هەمی جهاتی حکومی مولزەم بن پێ، بەڵکو کاری وێ دراسەت کەن، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دکتۆر عومەر فەرموو.

بەڕێز عمرحمدامین خدر(نورەدینی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

- ئەمە پرسەکی زۆرزۆر گرنگە، من دەست خۆشانە لە هەرردوو لێژنە دەکەم کە زەحمەتیان کیشاوە، ماندووبون بەوەی کە ڕاپۆرتیان لەسەر ئامادە کردووە، بیروبووچونی باشیان هێناوە، پرۆژەکەیان دەوڵەمەند کردووە، سەبارەت بە ماددەی یەکەم کە ئەویش پرسی زمانی ستانداردو یەکگرتووی نەتەوەییە ، کە باسی نەتەوەیی دەکەین لە قەوارەی سیاسی لە هەرێمی کوردستان پرسەکە گەورەترە باشترە ئێمە بڵێین ئەکادیمیای کوردی یەکێکە لە ژێدەرە باڵا ئەکادیمی و زانستێکان بۆ ئەوەی چوارچیوەی کاری ئە کادیمیا تایبەت بێ بە لێکۆڵینەوە و هەڵسەنگاندن و ئەنجام دانی کۆنگرەو کۆنفرانسی زانستی لەسەر ساغکردنەوەی زمانی کوردی و زەمینە سازی بۆ یەکگرتوویی ئەم زمانە، واتە بەم شێوە رەهاییە نییە کە لە تەعبیرەکە دا هاتووە، ئێمە ئەوە نەڵێین کە لەسەر دام و دەزگاکان پیویستە پێوەی پابەند بن، چونکە لەسەر زەمینەی واقع لە ئێستادا هەم لەرووی لەچوارچیوەی نەتەوەیی زۆر زەحمەتە، چونکە ڕەنگە تۆ لێرە هەندیێ دامو دەزگاکان لە هەرێمی کوردستان ناچار بکەی، بەڵام ئایا موئەسەساتی ثقافي و ئەکادیمی و مەعریفی ئەگەر سیاسی و حوکم رانێتی نەبێ لە پارچەکانی دی پێ ناچار دەکرێ ئیلتیزام بەم زمانەوە بکەن یان نا؟ بۆیە پیوێستە ئا لەمەش خۆمان بپاریزێن واتە بەم شێوەیە بێهیڵێنەوە، ئەکادیمیای کوردی یەکیکە لە سەرچاوە باڵا ئەکادیمی و زانستیەکانی تایبەت بە زمانی کوردی و پاراستن و دەوڵەمەندکردنی یەکخستنی بە ئامانج گەیشتن بە هێنانە ئارای زمانیکی یەکگرتووی ستانداری کوردی. سوپاس

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو د.بەشیر

بەڕێز د.بشیر خلیل توفیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی ئەم پرۆژە یاسایە پرۆژە یاسایەکی گرنگە، مەسەلەی ئەکادیمیای کوردی و مەسەلەی زمانی ستاندار پرسێکە گرنگی خۆی لە ناو کۆمەلگادا هەیە و ئێمە هەست بە مەترسیەکانی دەکەین ئێستا کاتێك کە منداڵەکانمان لە قوتابخانە و هەروەها گەنجەکانمان لە کاتی قسە کردن و حەتتا ڕۆشنبێرو

ئەدیبەکانیشمان لە کاتی نووسێنی ئەدەبیدا تووشی کێشەیەکی ئاوا دەبنەوە بەسەبەب نەبوونی زمانێکی ستانداردەوە/ زۆر جاری وا هەیە پەنا دەبەینە بە زمانێکی دیکەی غەیرە کوردی بۆ ئەوەی کە شتێك لە نیوان دوو ڕۆشنبیر تێبگەینرێ یان حەتتا لە قوتابخانەکانیشماندا قوتابیەکانمان تێبگەن بەڕاستی، بۆیە ئەمە پێویستە زۆر بە هەستیارانەوە مامەڵەی لەگەڵ بکەین، منیش رەئی خۆم دەخەمە پاڵ رای هەردوو هاوکارانم کە لە پیش من قسەیان کرد بەوەی کە ئەکادیمیای کوردی ناکرێ بکرێتە تاکە مەصدەرێك کە قراراتەکانی مولزەم بێ بۆ تەحدید کردنی ئەم زمانە یان بۆ سەر جیهاتی حکومی، لەبەر ئەوە تەنها ئەم لایەنە نیە کەوا ئەم ئیختصاصە دەگرێتەوە، زۆر ئێمە مەراکزی بحوثمان هەیە لە جامعات دەکرێ وە قرار دانی ئەخیریش ئەمە عیلاقەی بە مەسەلەی گەلەوە هەیە، من پێم وایە لە پاش ئەوەی بحوث و دراسات ئامادە دەکری وەهەروەها تەوصیاتەکان ئامادە دەکرێن لە ئەکادیمیە لە مەراکزەکانی دیکە، لە جامعات و ستراتیژی ئەمانە بێت لە پەرلەمان بڕیاری لەسەر بدرێ، چونکە ئەمە عیلاقەی بەهەموو گەلەوە هەیە.

ـ مولاحەزەی دووەم ، ئێمە لە کوردستاندا زمانی کوردی زمانی یەکەمە، زمانی ڕەسمیە، بەڵام دەبێ ئێمە ئەوەش بڵێین لەپاڵ زمانی کوردی زمانی کەشمان هەیە زمانی {تورکمانی، سریانی، عەرەبی} مان هەیە ڕاستە عەرەبی مەجمەعی لوغەی عەرەبییان هەیە لە عیراق، بەڵام دەکری ئێمە لە پاڵ ئەکادیمیای کوردی لقێك یان بەشێك بۆ زمانە غیرە کوردیەکان بکەینەوە وە زمانی {تورکمانی، عەرەبی، سریانی} بۆ ئەوەی بحوث و دراسات بۆ ئەوەانیش ئەنجام بدرێ، چونکە ئەم ئەکادیمیایە ئەکادیمیایەکی دەوڵەتیە، یەعنی فەرمی سەربەحکومەتە، بۆیە حکومەت پیوێستە خەم لە زمانەکانی دێکە بخوا ئەوانیش لقێکیان هەبێ یان ئەکادیمیایەکی ئاوا موصوغەریان هەبێ بۆ ئەوەی کار بۆزمانەکەی خۆیان بکەن.

ـ مولاحەزەی سێیەم، مولاحەزەیەکی تەرجمەیە بۆ زمانی کوردی لە تەرجمە کوردیەکەدا مەصدەر بە {ژێدەر} هاتووە، بەڕای من ژێدەر لەکاتی بحوث و نووسینی کتابات و بحوث بەکاردێ، ئەگەر هات و مەصدەرەکە کتێبێك بوو وەکو کتێبیکی ئەدەبی، بۆ نووسێنەوەیەك دەڵێ ژێدەرەکەی ئەوەیە، بەڵام مەصدەری قەرارات مەبەستمان بوو دەڵێین سەرچاوەی بڕیارەکان، نەك ژێدەری بڕیارەکان. سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك برهان.

بەڕێز برهان رشید حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دەربارەی ئەم ماددەیە دوو رام هەیە لە سەری:

1-کە تەعریفی ماددەکە دەکا باسی ئیش و کارەکانی دەکا، نووسراوە {اهتمام کە مەرجەعی ئەعلایە} یە لەوەی کە موتوعولیقە بە لوغەی کوردی و حفاظ کردنی و دەوڵەمەند کردنی و یەکگرتنی، من نموونەیەك بۆ جەنابتان دەهێنمەوە، من لەماوەی ڕابووردوو لای کەسێك بووم ناوی دکتور بکرعبداللەیە 38ساڵە دکتورە لە جامیعەی روسیا، کتێبێکی لەبەر دەست دابوو نیشانی منی دا وتی ئەم کتێبەم هێناوە

کەس نیە تەرجومەی بکات و خۆشم توانام نیە، کتێبەکە شتێك بوو لەسەر تاریخی کوردی لە ئەکادیمیای علومی روسی و بە هاوکاری ﴿معهدی استشراقی ڕوسی﴾ نووسرابوو باسی ئەوەی ئەکرد کە هەتا کتێبی ئاڤێستا بە زمانی هەورامی کۆن نووسراوە، من لەبەر ئەم سەبەبانە ئەم قسەیەم کرد پیوێستە جەمعی مەصادری تاریخی بسپێردری بەم ئەکادیمیایە لەبەر ئەوە شتێکی زۆر هەیە لەسەر تاریخی کورد، لەسەر ئەدەبی کورد لە قەدیمەوە کە تا ئێستا لێرە ئیهتیمامی پێ نەدراوە، شوێنێك نیە کۆیان بکاتەوە، بەڕاستی هەموو میللەتێ تاریخی خۆی زانی، رابووردوو وئەمجادی خۆی زانی، ئەتوانرێ ئەو میللەتە زیاتر تەقویە بێ لەرووی نەفسیەوە، لەرووی تاریخی، لە هەموو رووەکانەوە.

2-قسەی دووەمم لەسەر ئەوەیە کە ئەڵێ پیوێستە بۆ گەیشتن بە لوغەیەکی ڕەسمی ،لوغەی ڕەسمی لێرە مەبەست لە لوغەی ستاندارد بێ، پار هەراو هوریایەك دروست بوو لەلایەن رۆژنامەکانەوە، مەقالاتێکی زۆر لەلایەن ئەکادیمیەکانەوە نووسرا بۆ ئەو بابەتە، من زۆرم خوێندەوە دەربارەی ئەوەی بگەم بە نەتیجەیەك ئەوەی شایەنی باس بێ ئەوەندە تێگەیشتم ، لەهەموو وڵاتانی دونیا هەموو میللەتێك چەند لەهجەی هەیە، ئەو لەهجەیە کە ستانداردە ئەوەیە کە واقعێکی سیاسی، اقتصادی، زرووف و زەمان و مەکانێك ئەولوغەیە خۆی فەڕز دەکات ، لوغەی ستاندارد فەڕز ناکرێ، بێی لوغە تێکەڵاوکەی من وام زانیوە نازانم هەڵەم یان نا وام خوێندۆتەوە ، لە لەهجەی کوردی بکەرو فرمان پێش و دوا ئەکەوێ لەچاو لەهجەیەکی ترەوە، لە بەر ئەوە تاریخی واقیعیەکە چۆنە ، ئاوایە واقعی تاریخی،سیاسی،حوکمڕانی فەرزی لوغەی ستاندار ئەکا، نەك بەزۆر بسەپێندرێ من ئەمەندە تێگەیشتووم لەهەموو بحوثاتی ئەم خەڵکە ئەکادیمیانەی کە پار لە جریدەکانەوە خوێندیانمەوە، دوای ئەوە ئێمە 90ساڵە یەك لوغە، لوغەی کتابەتمانە، ئایا ئەگەر ئێمە لوغەیەکی بەدیل بێنین یان تەوحیدی بکەین یان لەهجەیەکی زیاد لەپاڵ ئەمە زیندوو کەینەوە ئایا زەرەر لەو ڕابوردووە نادات؟ ئایا ئەو گەنجینە گەورەیەت هەیە بەلوغەیەك نووسراوە کە لوغەی ڕەسمی بووە، 90ساڵە لەوەتەی تاریخی دەوڵەتی عیراق هەیە یان هەر مەجەڕەد بە لاتینی نووسێنیش بە تێکەڵ کردنی لەگەڵ لەهجەی تر، ئەمەش زیان بەو گەنجینە میژووییەت ناگەیێنێ کە هەتە؟ بەڕاستی ئەمە اختصاصی خەڵکانی ئەکادیمیە بۆ لوغەی ستانداردیش لەهەموو دونیایە واقعی سیاسی و اقتصادی و زرووفی زەمان و مەکان و سیاسەتی حوکم بە مروری زەمەن وردە وردە لەهجەیەکی ڕەسمی شوێن پێ بە لوغەیەکی تر چۆڵ کردووە، هاتووتە ئاراوە، لە دونیا وا بووە، فەرز ناکرێ بۆ ئەوەی ئەو ئەرکەی پێ بسپێردرێ بکرێتە لوغەیەکی ڕەسمی. سوپاس.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم پێشنیارە بەڕاستی پێك هاتووە لە دووبەش ئەگەر بەشی سێەمی شخصیەتێکی، موستەقلی خۆی هەیە واز لێبێنم من لەبەشی دووەم دەست پێ دەکەم،

1. بەعەرەبی کە دەڵێ{على المؤسسات والجهات الحكومية الالتزام بقراراتها}ئەمە دەزگایەکە لە قطاعي عامة بەشێوەیەك لە شێوەکان لە چەشنی قطاعي عامة، بەڵام پلەکەی زۆر نزمترە لە وەزارەت و لە مجلس وزرا، من تا ئێستا لە فصلی سوڵتات وا تێگەیشتبووم پەرلەمان تەنها ئەو جهەتەی کە تەشریعات و بڕیاەکانی مولزەمە بۆ حکومەت. هیچ مەنتقێکی ئیداری و قانوونی نابینم کە دەزگایەك لە دەزگاکانی حکومەت بڕیارەکانی ئیجباری بن بۆ موئەسەساتی حکومی بە مجلس وزرائەوە، بۆیە بە تصوری من ئەوە لادەین برادەرانی من قسەیان کرد ئیشارەیان بەوە دا بەشێوەی من ئەیڵێم ئەمە تناقوزێکی تەشریعی و ئیداریە ئەگری بڵێن ئەنجامی ئیشەکانی خۆی بنێرێ بۆ حکومەت تاکو حکومەت بڕیارو ڕێنمایی پیوێست دەرکات ئەو کاتە بڕیارەکانی حکومەت ملزەمن نە بۆ دام و دەزگاکانی حکومەت، بەڵکو بۆ هەموو کەرتەکانی کۆمەڵگە، بۆیە رجا ئەکەم ئەمە لە بەر چاو بگرن و ئەمە دەچێتە خانەی کفری یاسایی و ئیداری.

2. بەسنگێکی فراوان تەماشا بکەین و واتەماشا نەکەین ئەوەی قسە ئەکات بە چ زاراوەیەك یان خەڵکی کێندەرە ئێمە ئەندام پەرلەمان گەیشتووینە تەمەنێك و لە ئاستێکین دەبێ هەر ئەوها قسەش بکەین هەر ئەوها قسەکانمان وەربگێرێ، لە هەموو یاساکەی هەوڵی داوە باسی لەهجات و زاراوە نەکات لە ئامانجەکانی،المحافظة على اللغة الكوردية وتوحيد مصطلحاتها، وەکەئەنەهو یەك زمانمان هەیە تەنها کێشەی زاراوەمان هەیە، هەولێری بەشێوەیەك دەیڵێت و ڕەواندزی بە شێوەیەك دەیڵێت، کەلاری بە شێوەیەك، ئەمە روحیەتێکە زۆر خەتەرە. ﴿مشکلەی مرجعی اعلی﴾ ئەتوانێن ئێمە پێشنیارێك تقدیم بکەین کولیەی ئاداب قسمی کوردی الحاق ببێ بەو مەرجعە تاکو بزانن چۆن ئێش دەکەن مرجعی ئەکادیمیە دراسات دەکات، ئەوە ئەتروحاتی دکتۆراە دەکات ئەمە ﴿مرجع اعلی﴾ یە وەکو خوشکە امینە باسی کرد بەس دوویان لە کوردی دەزانن ڕێزم بۆیان هەیە شخصیا ئینسانی مەعتەبەرن، ڕۆشنبێرن، بۆیە ئەم وشەیە {المرجع الاعلى} بەڕاستی ئەوێش نەفسی تاك رەوی تیدایە خۆ زل دیتنە، رجائەکەم ئەو زمانە لە پەرلەمانی ئێمە لە تشریع لە وثائق نەبێ بڵی مصدرێکە لە مصدرەکان، بڵێ هەوڵ دەدا، واجبێتی ئا یەعنی چبوو ئەگەر گوتبا ئەکادیمیا ئێش دەکات بۆ جی بەجێبەجکردنی ئەم ئامانجانەی لە ماددەی چوارەم هاتووە بۆ ئەوشتە زلە پاشان هەموو ئەوەی پیوێستی بە زمانی کوردی هەیە، پێیان ناکرێ دەبێ ببنە بەدێلی هەموو موئەسەساتی عالەمی {حفاظ عليها اغنائها} باشە، بەڵام تەوحیدی چی؟ تەوحیدی لوغەی کوردی ئەگەر شتێك هەبێ بەناوی لوغەی کوردی یەکە، ئەتۆ دەتوانی یەك تەوحیدکەی لێرەش خۆی دزیەوە کە ئیعتراف بکات لەهەجات هەیە، بەڵام صەلاحیاتی داوە بەخۆی بەهۆی ئەوەی ﴿المحافظة على اللغة الكوردية﴾ لای بەرچاوی ئەو لوغەتەکی کوردی هەیە، ئەوانی تر هەمووی، تەوحیدی تر مەعنا هەمووی بێنە بەر دەستی ئەو، ئەمەی کاك برهان و امینەخان وتیان، ئەمە کیشەیە هەمووی درێژە، بەڕێزان زمانی کوردی خصوصیەتێکی هەیە من لە ولأتێك ژیامە نۆ موقاتەعەیە، نۆ جمهوریە، هەر نۆهەر یەك لەهجەی هەیە، ئێمە لە وەسەتێك دەژین،بیست وچەند دەوڵەتی عربی هەیە هەر یەك لەهجەی خۆی

هەیە، کە قسەی پێ بکەن، لە یەکتری تێناگەن، بەڵام بەخوا هەموو عەرەب مذکر ئەڵێت مذکرو بە مؤنث ئەڵێن مؤنث وانتَ وانتِ یە هەموو شانزە ولایەی ئەڵمانیا کە لەهجەی شڤابەکانی شتودگارت لەگەڵ جەماعەتی کیبیکی حدودی هوڵەندا لە یەکتری ناگەن، ئەگەر بە لەهجەی خۆیان قسە بکەن، بەڵام زمانێ هەیە لووتەر کە ئنجیلی تەرجەمە کرد وە تەنها ژێدەری زمانی ئەڵمانی بوو، ئەو زمانە بوو بە زمانی فەرمی هیچ ئەکادیمیەکی لوغەوی نەهات ئەم بڕیارە بدات کە قورئان بە عەرەبی هات و بە لەهجەی قورەیش و تائیفەیەکی ناو قورەیش دەبوا فێری دیانەت ببێ، ئەو لەهجەیەی ئێستا پێ دەڵێن لوغەی عەرەبی ستاندارد هات، بەڵام کە لە هندستان نەیانتوانی ئەوە بکەن هەڵنەسان مەحاوەلەیەکی ئینگلیز هەبوو بچووکترین مکەونی لوغەوی لە هند تاکو مشکلە نەبێت ئەو زمانە بکەنە ستاندارد، ئەم تەوحیدە هەڵسۆڕینە. لوغەی ڕسمیە موەحەدە، ئێمە دەبێ بە عاتیفە قسە نەکەین، ئەگینا هەر یەکێك بە رائی من بۆنی ئەوەی لێدێت کەلەهجەیەکی لوغەی کوردی جاهیزە، حازرە ئەوانی تر ئیلحاقیان بەوە، ئێمە ئەڵێین براژن، ئێوە ئەڵێن ژن برا، وەعەکسەکەی ئێمە ئەڵێن پەنجە شێر ئەوان ئەڵێن شێر پەنجە، ئەوانە تەوحید دەبن، ئاسانن هیژاو بەڕێز تەوحید دەبن بەڵام ێیۆی و یاوی چ لێ بکەین؟لە صفە لە پاشوەندی هەر وشەیەك لە فعل و فاعل هەموو ئەو نێرو مێ یە وجودی هەیە، بۆیە تەوحیدی چی ئەکەین، ئێمە تەوحیدی زاراوەی ئەم لەهجە، ئەم قسەو روئیەیە بۆ زمان لەهجەکانیش لە یەکتر دوور دەکات شۆڕشی ئەیلوول توانی وابکات کوردی بۆتانی کوردستانی باکوورو و خەڵکی خانەقین لەگەڵ یەکتر لە یەك سەنگەر بە کوردی قسە بکەن، لە یەکتر تێبگەن، لەبەر ئەوەی وشە ئاسان و وشە نزیکەکانی وەرگرتووە قسەیەکیان کرد بە زمانێك ئەوانەی پێشمەرگەبوون لەبیریانە توانیان تەفاهم بکەن ئەم هەوڵەی بۆ ئەوەی هەوڵ بدەم بۆ ئەوەی لەیەك مەنزورەوە تەماشای زمانی کوردی بکەم وە هێنانەوەی ئەو هەموو وشە دەستکردانەی کە نازانم لە کوێ دێن؟ وا ئەکات ئەو موهەندیسەی زاخۆ لەگەڵ ئەو دختۆرەی جەلەولا لە یەکتر تێنەگەن، بەعارەبی لەگەڵ یەکتری قسە بکەن، بۆیە رجاتان لی دەکەم با کورتی کەم ئەم {علی مؤسسات الجهات الحکومیة الالتزام بقراراتها} جارێکیتر ئەڵێم کفرێکی ئیداریە، تەشریعیە ئیقتراح دەکەم بڵێین ئەنجامی لیکۆڵینەوەیان ئەنێرن بۆ حکومەت تاکو حکومەت ڕینمایی پیوێست دەرکات، ئەم تەوحیدە لادەین با بڵێین {اغناء} ئەو {مرجع اعلی} رجاتان لی دەکەم {مرجع اعلی} ئەم تەسەلوتییەی تیدا نەمێنێ ئاخر کەلیمەم دەڵێم {قانون التعدیل الثانی لقانون المجمع العلمی لأقلیم کوردستان }ئەوە ناوی قانوونەکەیە، هەموو یاساکە باسی شتێکی تر دەکات، باسی {مجمعی علمی کوردستان} ناکات دەزانی باسی چی ئەکات؟ ئەکادیمیای کوردی، بۆم صافی کەن ئەوەش ناوی یاساکە {مجمع علمی} ماوە واتە ئەو موئەسەسەیە دەبێ لە ناو قانووون هەموو ناوی مجمع علمی بێ بەتەعدیلێك، بە شتێك کراوە، ناوی ئەکادیمیای کوردی دەبێ، ناوی یاساکە بگۆڕدری بکرێتە یاسای ئەکادیمیای کوردی. سوپاس.

بەڕێز صباح بیت الله شکری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

به حقیقەت هەندێك لە قسەكانی من بەڕێز كاك عبدالسلام كردی، بـەڵام منـیش لەگـەڵ ئـەو ڕەئیەمـە كـە جیاوازیـەك هەیـە لـە نیـوان ئـەكادیمیاو {مجمعـی علمـی} ئـەكادیمیا زیـاتر بـۆ مەڵبەنـدو خوێنـدن و تویژێنەوەیە، {مجمعی علمی} زیاتر بۆ لایەنی زمانەوانی دەچێت بە ڕەئی من ناوی قانوونەكـەش بكرێتـە قانوون {مجمع اللغه الكوردیه}

ـ ئەگەرئـەوەی {المرجـع الاعلـی} بمینـێتن كـە دەڵـی {الاكادیمیـە الكوردیـە هـی المرجـع الاعلـی} {ببێتـە الاكادیمیه الكوردیه هی المرجع العلمی الاعلی}. سوپاس.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من لەسەر ناوەكە جارێ پێم وایە ئەكادیمیەكە زۆر شامل ترە لە مجمعی علمی، {مجمعی علمی} ئەوە هـەر لە عەرەبیەكە وەرگیرایە، ئەكادیمیەكە زۆر شامل ترو وافی ترە بۆ ئەم عنوانە، لەسەر ماددە یەك من هاوڕام لەگەڵ ڕەفیقەكانی پیش خۆم كە قسەیان لەسەر كـرد وە بەتایبـەتی ئـەو صـیغەیەی كـاك عمـر باسـی كـرد صیغەكی زۆرزۆر بەجێیە، دەكرێتن یەك لە {مراجع} بێت {احد من المراجع} بێتن بۆ ئەو هەدەفـەی كـە بۆی دانراوە، بەڵام من دەبینم خودی پەرلەمان خۆی لـە تنـاقوضـێكی زۆر گـەورە دایـە لەگـەڵ ڕۆحـی ئـەم قانوونە ئەو تناقضة لە كوێیە پێش ساڵی 1991 ڕێگرێك و مانعێك هەبوو بۆ زمانی كوردی، بۆ پێشخستن و پاراستنی زمانی كوردی كە پیوێست ناكات نـاوی لیبنـێین، واضحة، بـەڵام لـە پـاش سـاڵی1992یاسـا بـەر قەرارەكان كە تەئكید لە زمانی كوردی دەكەن وە پاش ماددەی چواری دەسـتووری عێراقـی هەمێشـەیی ئـەو مافە بە یاساو بە دەستوور بە ئێمە دراوە، ئێستاشی لەگەڵ دابێ زۆر بـەی خـەڵك ئەمـە نـازانن ئێمـە دەبـێ حقیقەت بە خەڵكی خۆمان بڵێین كە ئێستاش پەرلەمانی بەڕێز زۆربـەی هـەرە زۆری یاسـاكان و پڕۆژەكـان وبڕیارەكان هەر تحویل لەسەر زمانی عەرەبی دەكرێتن، ئەمە متناقضة لەگەڵ ڕۆحـی ئـەم بۆچـوونەو ئـەم یاسایە كە ئێستا بـۆ ئـەكادیمیای كوردی تەعـدیلی دەكـەین ئێمـە دەبـێ لـەخۆمان دەسـت پـێ بكـەین ئێمـە خۆمان لە تناقض داینە، بۆیە من لێرەوە داوا دەكەم وەكو دەست پێكێك بگەڕێنەوە سـەر تحویـل كـردن لـە سەر زمانی كوردی بە حیجەی ثقافەی عەرەبی، هەریەك لە ئێمە نەبێتـە ڕێگـر، نەبێنـە هاوسـەنگ لەگـەڵ پێش ساڵی 1991 بە شێوەیەكی موباشر دژ بە زمانی خۆمان بین. سوپاس.

بەڕێز عمر صدیق محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من تـەنها تێبێنیـەكانم لـە چوارچێوەی ئـەو تێكسـتە هەیـە كەنووسـیانە بـەڕێزان لە لیژنـەی ڕۆشـنبێری پێشنیار دەكەم ئاوای لێبێت، ئەكادیمیای كوردی ژێدەری باڵای ئەو لایەنـە پەیوەسـتانەیە بـەزمانی كـوردی، پاریزگاری كردن و دەوڵەمەندكردن و یەكخستنیان لی لابدری تاوەكو پیێ بوترێ یەكخسـتنیان بـە زمـانیكی

فەرمی یەکگرتوو ستاندار، بۆ؟ لەبەر ئەوەی ئێمە تاکو ئێستا بڕیارمان نەداوە ئێمە زمانیکی یەکگرتووی ستاندارد دروست کەین لە فەترەیەکی موعەیەن وەبیشیسپێرین بەم مەرجەعە یان بەم ئەکادیمیایە، ئەگەر ئەو بڕیارەمان دا ئەو کاتە ئەتوانین ئەم بڕگەیە یان ئەم دەستەواژەیە بێنین لەناو ئەم بەندەیە، بەڵام مەسەلەی پاراستن و دەوڵەمەندکردنی زمانی کوردی زۆر ئاساییە بدرێت بەم ئەکادیمیایە. پرسیارێکیش بۆ بەڕێزان لە لیژنە دەڵێ لەسەر دەزگاو لایەنە حکومیەکانە کە پابەندی بڕیارەکان بن لەم بوارەدا، من لەگەڵ ئەوەم کە ئەو بڕگەیە بمێنێتەوە بەس پرسیارەکەم لێرە ئەوەیە ئایا تەنها لایەنە حکومیەکان یان غیر حکومیش کەرتی تایبەت، منظمات، وە ئەوچالاکییە رۆشنبیریانەی کە ئەکرێ ئیمکانە هەندێ جوڵە هەبن، هەندێك تێکست و بڕگە هەبێ لە لایەنی غیری حکومی کە بەکار ئەهێنرێ ئەوان بەخراپ بشکێتەوە بەسەر زمانی کوردی، پرسیارەکەم ئەوەیە ئایا پیوێست ناکات لایەنە غیرە حکومیەکان یان کەرتی تایبەتیشی تێبخەین، چونکە هەروەکو ئەبینین لە نووسینی سەر هەندەك شوێنی بازرگانی یان غیرە بازرگانی نووسینەکان علی اساس بە کوردی نووسراوە، بەڵام کوردی نین، زمانی کوردی ئەشێوێنن، بۆیە من بە پێویستی دەزانم غیرە حکومیشی تێ بخرێت، بەڵام بەم شێوەیەی کە گوتمان ئەکادیمیای کوردی ژێدەری باڵای ئەو لایەنەپەیوەستانەیە بەزمانی کوردی، پاریزگاریکردن و دەوڵەمەندکردنیان لە دوای ئەمە لەسەر دەزگاو لایەنە حکومیەکانە وە غیر حکومیەکانە کە پابەندی بڕیارەکانی بن لەم بوارەدا. سوپاس

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلا من پێش ئەوەی بچمە سەر بابەتەکە بەوەی دەست پێ دەکەم ئەم پڕۆژەیە کە هاتووە خۆشی هەڵەی تێدایە وەکو کاك عبدالسلام ئیشارەتی پیدا، ئێمە ئەگەر سەیری ناونیشانی پڕۆژە هاتووەکە بکەین{قانون التعدیل الثانی لقانون المجمع العلمی لأقلیم کوردستان} بەکوردیەکەی کۆڕی زانستی هەرێمی کوردستان هاتووە، تەرجەمەکراوە لەکاتێکدا ئەمە هەمواریش کراوە کۆڕی زانیاری و کۆڕی زانستی هەر نەماوە بەپێ هەمواری یەکەمی ژمارە 39ی ساڵی 2007ە، ئەمە خۆی لە خۆیدا هەڵەیەکە کەوا لێرەدا کراوەو حەق بوو لیژنە پەیوەندیدارەکانیش ئیشارەتێکیان لەویە پێ بدا بوایە. بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان. دیارە لە هەموو وڵاتیکدا دەزگای ئەکادیمی یان با پێی بڵێین کۆڕی زانیاری، کۆڕی زانستی، ئەکادیمیای ئەو وڵاتە بەناوی خۆی هەیە وە مەهام وئامانجی خۆشی هەیە وە دەزگای باڵاشە لەو مەسەلە پەیوەندیدارانەی کە پەیوەندیان پێوە هەیە، خۆی لە خۆیدا لە نیزامەکانی خۆیاندا نووسیانە ئێمە بەنیسبەتی ئەکادیمیای کوردیەوە دیارە گرنگیەکی زۆری هەیە هەر بە گرنگیدان بە زمان، بە کلتوور، بە جوگرافیا،بە میژوو،وەکاری باشیشیان کردیە وە بەرنامەی باشیشیان هەیە بەراستی ئێمە پێویستە ئەم دەزگایە بەهێز بکەین بەتایبەت کە دوایی لەوانەیە لە ماددەکانی تر بێینە سەر ئەوەی چۆن دەکرێ دەستی ئەمانە کراوە بێ، بەڕێزان ئەم دەزگایە دەزگایەکی نیشتیمانییە لەو پەرلەمانە بڕیاری لێدراوە، دەزگایەکی هەرێمی

نییە،دەزکایەکە حزبی نییە، دەزگایەك نییە کەوا ئەگەربێتو ئێمە بەجۆرێکی تر بیری لێ بکەینەوە پێمان وابێ ئەمە کار دەکات بۆ پارچە پارچەبوونی زمانی کوردی، یان زاڵ بوونی لەهجەیە بە سەر لەهجەیەکی تردا، یان دروست کردنی جۆرێك جیاوازی، ئێمە شتێکی ئاوا تێبێنی دەکەین لەو دەزگایە دا لە ئیش و کارەکانیاندا، ئێمە پەرلەمانین،پەرلەمان حەقی لێپێچینەوەی هەیە، حەق نیە ئەمەیان لێ قەبوول بکەین، بەڕێزان سەبارەت بەو خاڵەی کە دەڵێ مەرجەعێکی باڵابێ لەو لایەنە پەیوەندیدارانەی گرنگی بەزمان و ئەو بابەتانە دەدەن بێگومان ئێمە پێوستمان بەوە هەیە کە مەرجەعێکی باڵامان هەبێ، ئێمە کۆمەڵێك زانکۆمان هەیە لە هەر زانکۆیەك کۆمەڵێ بەشمان تایبەت بە زمان کردووە، جۆرەها رێکخراوی ثقافی و زمانەوانیمان هەیە، هەریەکەو لەئاشێك لێ دەکەن، چۆن دەکرێ ئەوانە لێککەنەوە؟ بێگومان ئەمە تەنها بە دەزگایەکی نێشتیمانی دەبێ کە ئەویش ئەکادیمیایە، من لەوەی تەئیدی بەشێکی قسەکانی کاك عبدالسلام و امینەخان دەکەم، ئێمە ڕاستە لەگەڵ لیژنەی پەروەردە سەردانی ناوچەی بادینانمان کردووە، بەڕاستی ناخۆش بوو کاتێ قسەمان لەگەڵ منداڵەکان دەکرد تێنەدەگەیشتن، بۆ؟ بەڕێزێکی بادینی کە دێت لەگەڵ منداڵیکی بچووك لە ناوچەی سۆران، لە سلێمانی قسە دەکات تێناگات، بەتایبەت لەو مەنهەجەی کەوا دەیانخوێند، ئەمەش بوو بووە مایەی ئەوەی کەوا مەنهەجێکی یەکگرتوو دانرابوو، دوایی دووبارە شەق بێتەوە ببێتە دوو مەنهەج، ئێستا لە بادینان بە شێوازی بادینی دەخوێندرێ، لە سۆران بە شێوازی سۆرانی دەخوێندری، ئێمە قسەمان لەسەر ئەوەیە چۆن دەکرێ یەك: ئەو زمانە یەك بخەین تا کەی بەو شێوازە بێ؟ بەڵێ ڕاستە لە هەر ناوچەیەك، لە هەر وڵاتیك لەهجەی جیاجیا هەیە، جۆرەها شێوازو دیالێکت هەیە، لە کوردستانیش هەروەها، بەڵام ئەی زمانی ڕەسمیمان تا کەی ئێمە کار بۆ ئەمە نەکەین؟ تاکەی ئەم دەزگایە کاری بۆ نەکات؟ ئەو بەڕێزانەی کە لێرە دانراون لەدەستەی باڵادا سێ کەسیان پسپۆری زمانە، بەڵام پێنج کەسی تر لەوانە ئەگەر دەرچووی بەشی زمانیش نەبن، بەڵام فەرهەنگی زۆر پوختەو ناوازەیان چاپ کردووە، شارەزاییەکی زۆرزۆریان لە زمان هەیە، ئەم فەرهەنگانەن ئەمڕۆ بەکاردێن لێرە، بۆیە بە هەر شێوەیەك بێت پیوێستمان بەوەیە دەزگایەکی باڵا هەبێ، ئەمە وەکو دەزگایەکی باڵا بمینێتەوە وەك مەرجعی باڵا.

ـ خاڵی دووەم بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان. ئێمە ئەگەر بێت و ئەو وشەی ئیلزامە کە دەڵێ حکومەت و دام ودەزگاکان پێویستە ئیلزام بەوەوە بکەن ئەو بڕیارانەی لەوێوە دەردەچێ، بەڵێ من لەگەڵ ئەوەدام پیوێستە ئیلزام بکرێت، ئێمە تاکەی کێشەی فرە زاراوەییمان هەبێت تەنانەت لەیەك شێوەزاریشدا؟ من لەوەیە بەڕاستی ئێستا بۆ نموونە لە دەزگایەکی بەرزی وەکو پەرلەمانی کوردستاندا من جارێکی تریش ئەم قسەیەم کردووەو بە یاداشتیش بەسەرۆکی پەرلەمانم داوە، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان. من شەرم دام دەگرێ کاتێك هەندێ لە نووسراوەکانی پەرلەمانی کوردستان دەخوێنمەوە بەو شێوازە زمانە خراپە، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان. نووسراوی ڕەسمی بە ئیمزای سەرۆکی پەرلەمان پێشکەشکراوە {تهریب نفط} بە تیرۆری نەفت تەرجەمە کراوە لەو پڕۆژە یاسایە، کاتێك هاتووە مەجمەعی عیلمی وشەی مەجمەعی بە

کۆمەڵگا تەرجەمە کردووە، ئا ئەوەتا لەبەر دەستمانە لێرە، چۆن دەکرێ ئێمە تاکەی وا بین؟ پەرلەمان، بەڵێ، ڕاستە دەسەڵاتێکی باڵایە، بەڵام ئەم بابەتە بابەتێکی پسپۆریە، پیوێستە هەر چەند باڵاش بێ مولزەم بین بە بڕیارەکانی ئەوانەوە، چونکە ئەوان زانای زمانەوانن لەوێ بڕیاری لێ دەدرێ بۆیە تکا دەکەم بەڕێزینە ناکرێ ئێمە بەچاوێکی بەو جۆرە لەو دەزگایە بڕوانین کە پارچە پارچە بوون بێ ئەگەر هەر ئیشکالێك لەو دەزگایە هەیە پێویستە بە دواداچوونی بۆ بکەین. خاڵێکی تر بۆیە پێم وایە لێرە شوێنی دەبێتەوە ئەم دەزگایە نازانم ئەگەر لیژنەی یاسایی وەڵام دەدەنەوە سەبارەت بە کێشەی دارایی پەیوەندیدار بە بەرنامەو مەشاریعیان ئایا دەکرێ لەو ماددەیە قسەی لێ بکرێ، دابنرێ؟ یان دەکرێ تەئجیل بکرێ؟ چونکە یەکیك لە کێشە گەورەکانی ئەو دەزگایە کە دەستی بەستراوە ناتوانێ کار بکات کێشەی داراییەتی، چونکە وەکو دائیرەی ئاووکارەبا هەریەك لە دائیرەکانی ترلێی دەڕواندرێ لە مەسەلەی توێژینەوەدا، لەمەسەلەی بە دواداچوون و زماندا، ناکرێ وەکو ئەوانە تیێ بڕواندرێ.

بەڕێز هاژە سلیمان مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دوو تێبینیم هەیە، لە ڕاستیدا یەکەمیان لەسەر ناوی هەموارکردنی پڕۆژەکەیە، هەموارکردنی یاساکەیە ئەویش بەڕاستی ئێمە باس لە زمانی کوردی دەکەین کاتێك کە باس لە زمانی کوردی دەکەین ئەبێ پانتاییەکی بەرفراوان هەبێ، بەڕاستی هەر کوردستانی عیراق نیە کە زمانی کوردی بەکار دەهێنێ، لەپارچەکانی تری کوردستانیش ئەو زمانە بەکاردەهێنرێ، بۆیە بەڕاستی دەبێ پانتاییەکی فراوان هەبێ، بۆیە من لەگەڵ ئەوەم کە هەرێمی کوردستان لابرێت تەنها ناوی یاساکە ئەکادیمیای کوردی بێ، چونکە بەڕاستی کورد هەیە لە ڕوسیا، موستەشرقی روسی هەیە پرۆفیسۆرە لە زمانی کوردی، بۆیە ئێمە ئەگەر هات و تەنها حصر نەکەین بە هەرێمی کوردستان دەتوانین سوودمەند بین لەوانیش، هەتا ئەندامێك بێن لە دەستەکە، بۆ ئەوەی بتوانین سوودیان لێ وەربگرین، دەربارەی مەسەلەی گەیشتن بە زمانێکی ستاندارد، من لەگەڵ ئەوە نیم، لەگەڵ ئەم هەموار کردنە نیم، چونکە بەڕاستی لای هەموومان ئاشکرایە دوو لەهجەی سەرەکی هەیە لە کوردستان ئەویش یان کرمانجی ژووروووە یان کرمانجی خوارووە،یەعنی بادینی و سۆرانی دەتوانین ئەو دووە بە ستاندارد بکەین چونکە بەڕاستی لەهجەی زۆر هەیە، ئەگەر باس لە لەهجەکان بکەین، هەرکەس لهجەکەی خۆی لە هەموو لەهجەکان پێ شیرینترە، من بەخۆم کە خەڵکی رواندزم لەهجەکەی خۆم پی لە هەموو لەهجەیەك پێ شیرینترە وە هەموو ئەوانی تریش بە ڕاستی، بۆیە ناکرێ ئەو شتە ئێمە بسەپێنین لەسەر خەڵکەکە،ئەکرێ ستانداردەکە لەو دوو لەهجەیە بکرێ، بەڵام بکرێتە ستاندارد بۆ هەمووی ئەوە ناکرێ، بۆیە بەڕاستی من لەگەڵ ئەو هەموار کردنە نیم، زۆر سوپاس

بەڕێز خەلیل عثمان حمدامین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من زیاتر لەسەر دەقە کوردیەکەیە بەڕاستی، من پێم وایە لە ڕووی شکڵیەوە کە لایەنێکی ئەساسیە لە دارشتنی یاساکان، ئەمە ئەکرا بە شێوازێکی تر دابڕێژرایەتەوە بەتایبەتی کە فەقەرەی (ا، ب)ی تیکرارە، خاڵێکی ترم ئەوەیە نووسراوە لەسەر دامو دەزگا حکومیەکانە کە پابەندی بڕیارەکان بن لەم بوارەدا، ئەوەی من تێگەیشتبم ئەو ماددەیە تەعریفی ئەکادیمیایە، دەکرێ ئەم بڕگەیە کە لەسەر دامو دەزگا حکومیەکانە ئەوە لە بڕگەیەکی تردا بنووسرێ، چونکە ئەمە لێرە پێناسەی ئەکادیمیای کوردی کردووە، بۆیە من پێم وایە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە (ئەکادیمیای کوردی ژێردەری باڵای ئەو لایەنە پەیوەستانەیە بە زمانی کوردی و پاراستن و دەوڵەمەند کردن، و یان بۆ گەیشتن بە زمانێکی فەرمی یەکگرتوو، خاوەن کەسێتی مەعنەوی سەربەخۆیە)، یەعنی لە ڕووی شکڵیەوە ئەم هینە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە، چونکە ئەوەی لەسەر دامو دەزگا حکومییەکانە ئەتوانرێ لە بڕگەیەکی تردا دابنرێت، حکومەت بەوە ئیلزام بکرێ نەك لەناو پێناسەکەدا، دوو، خاوەن کەسێتی مەعنەوی سەربەخۆیە ئەتوانرێ هەر لەگەڵ پێناسەکەدا یەك بڕگە بێت باشترە من پێم وایە لە ڕووی شکلیەوە، زۆر سوپاس

بەڕێز زکیە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نسبەت ماددە ئێکێ بڕاستی ئەز دگەل خاڵە ئێکێ نیمە کو ئەڤە ببیتە مەرجەعەکی ئەعلا بۆ ئەکادیمیا کوردی، چونکو مە کو هەکا ئەکادیمیایەکا هەین کو ئەڤە دشێتن بیتە ژێدەرەك ژوان ژێدەرا بۆ ئەکادیمیا کوردی، نەکو ببیتە مەرجەعێ ئەعلا بۆ ئەکادیمیایێ کوردی بۆ زمانێ، هەروەکی کاك (عبدالسلام)یش ئاماژە پێدای دێ چ دکاتە بنەما بۆ هەندێ کو زمانەکێ ستاندارد ل هەرێما کوردستانێ دابنێتن؟ چونکو مە بەس ڤێ ئەکادیمیایێ ئەکادیمیایەکە بۆ هەرێما کوردستانێ یا عیراقێ، دێ چ بنەمایێ دا نیتن، وەختێ لەهجاتا بکاتە بنەما بوچی بەحسێ وان لەهجاتا ناکا، بوچی نەگوتە کیش لەهجەنە دبیتە بنەما؟ بۆ هەندێ کو کار بکات، بۆ هەندێ کو زمانەکی ستاندارد ل هەرێمێ کوردستانێ دروست بکاتن، ئەگەر مەبەست ڤێ ئەکادیمیایێ پاراستن و ڕاگرتنێ زمانێ یا کوردیە، و گەشە پێدانا یا زمانێ کوردیە، واتە وەختێ زمانەك یان لەهجەك یان دیالێکتەك کرا ستاندارد ئەز دبینم دیف ئەزموونا مە هەی ل هەرێما کوردستانێ لەهجێت دی هەمیت دناڤچن، ژبەر هەندێ ناڤ هینانا ڤێ لەهجێ ل ڤێ دەرکێ زۆریا کرنگە، بوچی دی ناڤچن؟ دیف ئەزموونا مە هەی ل هەرێما کوردسانێ دا هەی، و گەلە جارا ئەم دگەل خەلکێ پارێزگاهێ دهوکێ ڕێنیشتینە خارێ، و حەتا ئەز دبێژم خەلکێ پارێزگاهێ دی یێت پارێزگاهێ هەرێما کوردستان ژی، سلێمانی و هەولێرێ ژی موشکیلەیا هەی، بۆ نموونە ئیلتیزام کرنا یا حکومەتا هەرێما کوردستانی یان دامو دەزگاییێت ڕەسمی ب لەهجەکی بتنێ، بۆ نموونە بلا دبێژم لەهجەیا بادینی بیتن، ئایا لەهجا بادینی وەختێ دکاتە زمانەکی ستاندارد، و حکومەت دامو دەزگاهێت ل هەرێما کوردستانێ ئیلتیزام بکاتن ڤێ لەهجێ ئەڤە بخو نابیتە سەبەبێ هەندێ کو ئەو لەهجێت دیێت هەی هێدی هێدی دناڤچن؟ کو ئەز دبینم مەترسیا ڤێ ئێکێ یا هەی بوچی دگەل ناڤەندێت یێ ڕەوشەنبیری یێت یێ پارێزگاهێ دهوکێ،

یێت پەروەردیێت پارێزگاهیێت دهوکێ وەختێت درینینەت خارێ گەلە جارا دێ ئاماژە بهەندی دەن دبێـژن قوتابییێت مە یێ مەدرەسەیێت بویە مشکێ موختەبەرێ، دێ ئەڤروکە یینن زاراڤەکی ل سەر تەجروبە کەن، سالأکا دی زاراڤەکی دی ل سەر تەجروبە کەن، و ئەز دلنیایی ڤە ژی ئەز دبێـژم حەتا ئەو مەنهەجێت دیراسیی هەنوکە ل مەداریسێت مە دهێتە خاندن ژی، بۆ نموونە شەشێ ئێعەدادیەت ژی دێتە خاندن، ئەگەر ئێکێ خەلکێ سلیمانیێ، یێ هەولێرێت ژی بیتن گەلە جارا وی مەنهەجێت ناگەهیتن، کوردیەکا وەسایە، یێ وەسا زەحمەتە کو تێناگەهیتن، چاوا ئێکێ خەلکێ (شێلادزێ، دەرکارێ)، یێ مەنتقێت یێ لەهجێت بگەهیتن؟ ژبەر هەندێ ئەڤە نەشێتن ببیتە بنەمای، ببیتە سەنتەرەك بۆ هەندێ کو بشێتن زمانەکی ستاندارد دانیت، بەلکی چێتن ببتە زەمینە خوشکەرەك بۆ گەشە پێدانا یا زمانا کوردی، چونکی وەکو کاك (عبدلسلام) یش یا ئاماژە پێدای دوو لەهجێت یێت (سۆرانی، بادینی) بینین، دوو لەهجاتێ گەلەك گەلەك ژ لایەنێ قەواعدی ژ یەك جودانە، مە گەلەك تشتێ هەیت بەلکی ژ زاراڤێ یێ کرمانجییێت خاراڤێدا نینە، بۆ نموونە مەسەلەن (نێر، مێ) کو لەهجایێ بادینی داهەی بەس لەهجایێ سۆرانی دا نینە، ژبەر هەندێ ژی ئەم نەشێین لەهجەیەکی بکەینە زمانێ یێ ستاندارد بۆ هەرێما کوردستانێ، و تایبەت ژ ئەڤ ئەکادیمایا بتنێ پێرا ببیتن، و مولزەم ژی بکاتن ژی حکومەت ئەو دامو دەزگاییێت حکومی ل هەرێما کوردستانێ بۆ هەندێ کو ڤێ لەهجێ بکار بینن، مەترسیەکا دی ل ڤێ دەرکا هەی ل سەر هەیکەلیەتا یا ڤێ ئەکادیمیاییە، ئایا هەیکەلیەتا وێ چاوانێیە؟ چونکو گازندە ل سەر ڤێ هەیکەلیەتێ وێ دێتە کرن، ئایا هەیکەلیەت چیە؟ کێ ل ئەکادیمیا دایە؟ مەترسیێت دی ل سەر میکانیزما بڕیاردانا وێیە، ئەو میکانیزما بڕیار تێدا دان، وەکی مە بەحس کری ل سەر هەیکەلیەتا وی ئایا پێڤەر چیە بۆ دانانا کەسان وان ل ڤێ درکێ کار دکەن، ئایا پێڤەرەك هەیە بۆ هندێ؟ ئەو کەسێت ل ڤێرێ دهێتە دانان کینە، چ کەسن، چ مەجال دە شارازاییێت هەیە؟ زۆر سوپاس

بەڕێز عمر عبدلعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

(من مەزانە ئەگەر بەهەورامی قسەیێ ئەکەن و چۆن کەسێك یا ئەوانە، یا هەجون یا درۆیە یا هەرکەسێ یا ئەوانە)، بەرێزان ئەوە ڕستەیەکی هەورامی بوو، عەرزم کردن نازانم ئەکەر بە هەورامی قسە بکەم چەند کەس تێ ئەگەن؟ وابزانم دوو کەس یا سێ کەس تێ ئەگەن، (کاك عمر، کاك ئارام، مامۆستا سەمیر) تێئەگەن، ئەمەم بۆیە خستە ڕوو بەرێزان تا بزانین ئەم بابەتە هەم هەستیارە، هەم گرفتە، هەم جوانییێکە لە جوانیەکانی هەر زمانێك، بۆ هەر نەتەوەیەك لە نەتەوەکانی سەر ئەرز، زمان بە پێی دەقی قورئان بەرێزان یەکێکە لە نیشانەکانی خوای گەورە (ومن ایاتە خلق السموات و الارض و اختلاف السنتکم و الوانکم)، لەبەر ئەوە چەند گرفتە، و کێشە دروست دەکاو دەبێ زانستیانە، هەستیارانە، دوور لە حەساسیەت مامەڵەی بکەین، ئەوەندەش جوانیە و مایەی دەوڵەمەند بوونی زمانەکەیە، زمانی کوردی شیرینی هەموو لامانە، من لەم دەست پێکەوە ئەچمە ئەم بابەتە ئەگەر ڕوخسەتم بدەن دوو، سێ تێبینی

عەرز بكەم، سەرەتا من پێم وایە بۆ ئەم بابەتە زۆر پێویست بوو بەڕێزان بەلای کەم (وەزیری ڕۆشنبیری، وەزیری خوێندنی بالآ) ئامادە بوونایە، چونکە بابەتێکی هەستیارە، و تاحەدێك پەیوەندی بە هەردوو لاشیان هەیە، ڕەنگە هەر لە ناوی ئەکادیمیاکەوە دەست پێ بکەین بزانین گرفتەکەی ئێمە لە کوێیایە، کە تائێستا وەکو بەڕێز کاك (عبدالسلام) یش ئاماژەی پێ کرد و هەنێ لە بەڕێزانی تریش، هێشتان لەسەر ناوەکەدا ڕێك نەکەوتووین، من زۆر بە کارەساتی ئەبینم کە لەسەر دەرگای ئەکادیمیا نووسراوە (ئەکادیمیای کوردی)، چونکە تۆ باس لە زمان ئەکەی، باس لەوە ئەکەی ئیهتیمام بە زمانەکەی خۆت بدەی، ڕێك نەکەوتووین لە سەر ئەوەی ناوێك بدۆزینەوە کە وشەکە ناوەکەی کوردی بێ، ئەوی تر هەر کوردیە، و بەشە ئەساسیەکەی کە ناوی موئەسەسەیە بە غەیرە کوردی دەستمان پێ کردووە، بەڕێزان ئەم بابەتە وەکو عەرزم کرد بابەتێکی بەڕاستی حەساسیەتی ناوێ، بۆیە با هەموومان بە نەفەسێکی کوردانە، و کوردستانیانە باس لەم مەسەلەیە بکەین، منیش قەناعەتم وایە ئەکادیمیای کوردی بەڕێزان کە منیش تاحەدێك دۆستایەتیم لەگەڵ زۆرێك لەو بەڕێزانە هەیە، و شێوەی پێك هاتەکەی ئەزانم، و ئەزانم چ کەسانێك تیایە ئیش ئەکەن، بەڕاستی بە تاقی تەنیا ناتوانن ئەو بارە قورسە هەڵبگرن، باس لەوە نیە ئەو بەریزانە دڵسۆزی نەکەن، نەتوانن، یان نایانەوێ، یان حەزناکەن، باس لەوەیە کە زۆر زۆر گرانە، ئێمە لە کوردستاندا چەندین دەزگاو ڕێکخراوەی ترو دامو دەزگا تەنانەت کەسانی ئەکادیمی و پسپۆر هەن لەو مەجالە، لەبەر ئەوە ئەگەر هاودەنگ بم لەگەڵ ئەو بەڕێزانەی باس لەوە ئەکەن، من ناشڵێم مەرجەع نەبێ، بەلآم بەم حاڵەوە کە ئێستا هەیەتی ئەکادیمیای کوردی بە تەئکید ناتوانێ مەرجەعی یەك خستنەوەی زمان و هێنانە کایەی زمانێکی ستاندارد و کوردی بێت، چونکە ئێمە ساڵانێکە واقیعەکە ئەبینین، ئەکادیمیاش ئەبینین، وەزعی پڕۆگرامی خوێندن و ڕۆژنامەگەری و نووسراوە فەرمیەکان ئەبینین، بە مەلاین دۆلار و دینارمان سەرف کرد لە چاپ کردنەوەی کتێبی پڕۆگرامی خوێندن لەسەر کێشەی زمان، با ئێمە واقیعی بین، لەبەر ئەوە من پێم باشە مەرجەعیەتی، پێم باشە ئەکادیمیای کوردی بکەینە ئیتارێك ئەمە موئەسەسەیەکی واقیعە، قائیمە، لەم پەرلەمانە بڕیاری لەسەر دراوە، دەزگایەکی نیشتیمانیە، بیکەینە ئیتارێك ناوی بنێین (ئیتارێکی گشتی بۆ یەك خستنەوەی هەوڵەکان، بۆ نزیك کردنەوەی وەجهات نەزەرەکان، ئەکادیمی و کەسانی پسپۆڕ و دامەزراوەکانی تری موهتەم بە زمان ئەمە شتێکی باشە، لە پێناو گەیشتن بە زمانێکی ستانداردی کوردی)، و تەنها وابزانم بەو دوو دێرە ڕزگارمان دەبێ و تەوحید ئەکرێ، و زمان ئەبێتە یەك، بەڕاستی ئەمە نەوعە خەیاڵێکە ئێمە تیایە ئەژین، من وائەزانم عیبارەتێکم نووسیوە ڕەنگە بۆ یەخستنەوەی ڕاوو بۆچوونی بەڕێزان بێت، کە ئەکادیمیای کوردی مادام هەیە ئێمە نابێ هەوڵەکانیان سفر بکەین، نابێ نادیدە بیان گرین، بەڕاستی هەوڵی باشیان داوە، هەنگاوی زۆریان ناوە، چەندین کۆڕ و سیمیناریان بۆ ئەم بابەتە و پێشتریش بۆ ئیشی خۆیان بۆ کاری خۆیان کردووە، هەر ئەم ئەکادیمیایە بەم سەرنج و تێبینیانەوە کە هەموومان هەمانە لە سەری، هەوڵ بدەین بیکەینە ئیتارە عامەکە، بۆیە پێم باشە ئەم مادده بەم شێوەیە صیاغە بکەینەوە ئەگەر بەڕێزان

لێم قبولی بکەن، (الاكاديمية الكوردية هي الاطار العام لتوحيد المسائل العلمية، و تقريب وجهات نظر الاكاديميين، و المؤسسات المعنية باللغة الكوردية، بغية وصول الى لغة رسمية موحدة)، بە کوردیەکەی (ئەکادیمیای کوردی چوارچێوەیەکی گشتیە بۆ یەك خستنەوەی هەوڵە زانستیەکان و نزیك کردنەوەی دیدو بۆ چوونی ئەکادیمی و دامەزراوە پەیوەندیدارەکانی بە زمانی کوردی بە هیوای گەیشتن بە زمانێکی فەرمی یەکگرتوو)، لەمە زیاتر بەڕاستی ناواقیعیە لەگەڵ ڕێزم، بەشی دووەمی ماددەکەش کە باس لەوە ئەکات هەر لە ئێستاوە موئەسەسات و جیهاتی حکومی ئیلزام بکەین بە ئیلتیزامێك کە هێشتان ڕۆشن نیە لە لامان، با ئەوە بخەینە قۆناغێکی تر، پێویست ناکات ئێمە لەم قۆناغە ماددەیەك تێپەڕێنین کە هێشتان لەسەر ئەصڵی کارەکە گەلاڵە نەبووە، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

مامۆستا (عمر عبدالعزیز) ئەگەر لوتف بکەی ئەو صیاغە بنێری بۆ بڕادەران بۆ ئەوەی ئیستیفادەی لێ بکەن، فەرموو (دکتۆر احمد).

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی یەکەم دیارە بێگومان زمان یەکێکە لە کۆڵەگەکانی پێك هاتنی دەوڵەت و قەوارەی سیاسی، و مانەوەی هەر گەل و نەتەوەیەك، زمانی ستانداردیش گرنگیەکی زۆری هەیە و لەمێژە لەناو کوردستان و هەرێمی کوردستاندا قسەی لەسەر دەکرێ لە نێوان پسپۆڕان و ڕۆشنبیرانی بواری زمان، بوونی زمانی ستاندارد لە نێوان چەندین شیوە زاردا مانای پشتگوێ خستن و گرنگی نەدانی ئەو لەهجانەی تر نیە کە لە وڵاتدا هەن، لە هەموو وڵاتانی دنیاشدا زمانی ستاندرد پەیڕەو دەکرێ، و گرنگیش بە زمان و شێوە زارەکانی تر دەدرێت، چونکە ئەمە پەیوەندی بە موئەسەساتی دەوڵەت و بە دامو دەزگا ڕەسمیەکانەوە هەیە، خاڵی دووەم، پشێویەکی زۆر لە زمانی کوردی و بەکارهێنانیەوە دیارە، و پسپۆڕانی بواری زمانیش تەئکید لەسەر زەرورەتی بوونی زمانی ستاندارد دەکەنەوە، ئەوە ئێمە نین کە ئەم حەقیقەتە باس دەکەین یاخود فەرزی دەکەین، بەڵکو هەموو ئەوانەی کە لەبواری زمان یا پسپۆڕی زمانن لە دامو دەزگاکانی حکومەتی هەرێم، لە زانکۆکانی هەرێم باس لەو حەقیقەتە ئەکەن، هەمووشیان باس لە یەکخستنی زمان و ستاندارد بوونی زمانی کوردی ئەکەن، دیارە ئەم کارە دەبێ بە شێوازێکی زانستی و بە دیراسەتی تەدریجی ئەنجام بدرێت، نەك بە شێوەیەکی کتوپڕ، کە وابکەین هەموو شێوە زارەکان بەسەر یەکا تێك بشکێن و فەرامۆش بکرێن، سێیەم، ئەم پرۆژە یاسایە لە لایەن حکومەتی هەرێمەوە نێردراوە، حکومەت خۆی ناردوویەتی، کەواتە حکومەت بە پێویستی دەزانێ مەوزوعێکی زانستی و ئەکادیمی و زمانەوانی هەبێت، بۆ چارەسەر کردنی ئەو کێشانەی لە بواری زمانی کوردیدا هەیە، بۆیە من وەکو خۆی پشتگیری لە ماددەکە ئەکەم، و بە پێویستی ئەزانم کە ماددەکە وەکو خۆی پەسند بکرێت، بەڕێز سەرۆکی

پەرلەمان، ئەو پرۆژە یاسایەی کە بۆ یەکخستنی چەند وشە و زاراوەیەك پێشکەشی پەرلەمانمان کرد لەو پەرلەمانە موناقەشە کرا، بە بیانووی ئەوە ڕەتکرایەوە کە ئێمە ئەکادیمیایەکمان هەیە، ئەکادیمیای کوردی کە مەرجەعە بۆ یەکخستنی زمان و زاراوەکانی کوردی، بۆیە ئەبێ هەموو شتەکان بگێڕینەوە بۆ ئەکادیمیای کوردی، بەلام لێرە وا هەست ئەکەین کە ئێمە ئەکادیمیاش ڕەت ئەکەینەوە، نەك یەکخستن و زمانی ستاندارد ڕەت ئەکەینەوە، بەلکو بوونی ئەکادیمیایەك و مەرجەعێکیش بۆ زمانی کوردی ڕەت ئەکەینەوە، ئەمە بەڕاستی خەتەرێکی زۆری هەیە، ئێمە ئەبێ گوێ لە پسپۆڕانی زمانی کوردی بگرین، ئەوانەی کە خەمیان خواردووە، زەمانێکە تەئکید لەسەر ئەوە ئەکەنەوە کە پێویستە زمانی ستاندارمان هەبێت، سەبارەت بە وشەی (مەرجەعیش) من هەروای بە باش ئەزانم کە هەر وشەی مەرجەع لە کوردیشدا بەکاربێنین یان سەرچاوە وەکو دکتۆر (بەشیر) باسی کرد، نەك (ژێدەر)، (ژێدەر) زیاتر بۆ سەرچاوەی کتێب و سەرچاوەی زانستی بەکار ئەهێنرێت، و سەبارەت بەو دارشتنەش کە لە نێوان تەرجەمە کوردیەکە لەگەڵ عەرەبیەکە، لە عەرەبیەکە ئەڵێ (الاكاديميه الكوردية هي المرجع الاعلى في كل ما يتعلق باللغة الكوردية)، لە کوردیەکە ئەڵێ (ئەکادیمیای کوردی مەرجەعی بالای ئەو لایەنە پەیوەستانەیە)، ئەمە ناکات مەعنای ئەو دەقە عەرەبیە، بەلکو ئەکادیمیای کوردی مەرجەعی بالای هەموو ئەو شتانەیە کە پەیوەستن بە زمانی کوردی و هەتا دوایی، سوپاس

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

چەند تێبینیەکمان بۆ هاتووە لە لایەن پەرلەمانتارە بەڕێزەکان دەڵێن ئەو پەرلەمانتارە بەڕێزانەی کە قسە دەکەن، جاری یەکەم موقەدیمەیەك قسە دەکەن، دوایی مەوزوعەکە دەکەنەوە، و دوایش دەچنە موئەخەرەش، ئینجا دوایی پوختی دەکەنەوە، سەعات و نیوێکە هێشتان ماددەیەکمان تەواو نەکردووە، تکایە ئەگاتان لە وەقت بێ، دکتۆر (دانا).

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ناوەکە پێم وایە هیچ کێشەیەك نیە ئەگەر ناوەکەی ئەکادیمای کوردی بێت، لەبەر ئەوەی لە زۆربەی ولاتانی تریش هەر بەو شێوەیە، یەعنی ئەکادیمیای کوردی بە زمانی ولاتەکە نووسراوە، ئەگەرچی پێشتر (کۆڕی زانیاری) بووە، بەلام ئەوە ئەو یاسایە هی سەردەمی بابلێین ڕژێمی پێشووە، بۆیە وا ڕۆیشتووە، ئەگەرنا ئەکادیمیا هیچ گرفتێکی تێدا نیە، ئێستا لەبەردەم دەتوانم بلێم دوو تێگەیشتنی جیاوازین سەبارەت بە سێ پرەنسیپ بۆ تێڕوانین لەو دەزگایە، یەکەمیان ئەوەیە ئایا ئێمە ئەو دەزگایە وەکو دەزگایەکی ڕەسمی سەیر دەکەین یاخود مەعنەوی؟ پرنسیپەکەی تر ئەوەیە، ئایا ئێمە ئەو دەزگایە وەکو دەزگایەکی پسپۆر یاخود وەکو دەزگایەکی سیاسی سەیر دەکەین؟ و پرەنسیپی سێیەم ئەوەیە، ئایا ئێمە باس لە زمانی یەکگرتوو دەکەین یاخود زمانی ستانداردی فەرمی فەرمانگەکان دەکەین؟ یەعنی بە تەصەوری من ئەوانە دوو تێڕوانینی لێك جیاوازن، بەڕای من ئەو تەعریفەی کە ئێستا کراوە لە

هەموارەکە، بە شێوازێکی دەتوانم بڵێم مەعنەوی سەیری ئەو دەزگایە دەکرێ، لەبەر ئەوەی هەموو هاوکارانم لێرە تێبینیان لەسەر ئەوە بوو کە باس لە مەرجەعی ئەعلا دەکات، بە تەصەوری من یەعنی سەیر کردنی ئەو دەزگایە وەکو دەزگایەکی مەعنەویە زیاتر، یاخود (کارێزمایی) نازانم چۆن ناوی بنێم، بە تەصەوری من دەبێ وەکو دەزگایەکی ڕەسمی سەیری بکەین، دەکرێ دەزگای تریش هەبێ کە دەوری هەبێ لە زمانی کوردی، ئەگەر تۆ وەکو دەزگایەکی فەرمی سەیری بکەی دەزگای تریشمان هەیە، بۆ نموونە زانکۆکان، ئەوانە دەزگای فەرمین، یاخود کۆمەڵێك دەزگای ترمان هەیە کە کاری توێژینەوە دەکەن، ئەوانەش دەزگای فەرمین، جا بۆیە من پێم باشە وەکو دەزگایەکی فەرمی سەیری بکەین نەوەك ئەوەی کە هاتووە، باس لەوە دەکات مەرجەعی ئەعلا، و هەروەها ئەگەر ئێمە بێتو وەکو دەزگایەکی پسپۆڕ، وەکو دامەزراوەیەکی پسپۆڕ سەیری ئەو دامەزراوەیەمان کرد، ئەو مەترسیانەشمان نامێنێ ئەوەی کە ئێستا باس کرا هەندێك لە ڕووی تێگەیشتنێکی سیاسیەوە بۆ مەسەلەکان چوون، یاخود لە تێگەیشنێکی لەهجەوی و ناوچە گەریەتیەوە، بێگومان ئەو مەترسیانە مەترسی ڕەوان، یەعنی هەموو کەسێك لەهجەکەی خۆی خۆش دەوێت، بەڵام ئەگەر ئێمە وەکو دەزگایەکی پسپۆڕ سەیری ئەو ئەکادیمیە بکەین بێگومان ئەو مەترسیەش دەڕوێتەوە، و شتێکی تریش هەیە، ئێمە بەڕاستی نابێ مەسەلەی زمانی کوردی تەسلیم بە تاکە دەزگایەکی جا چ فەرمی بێ یاخود زانستی بێ تەسلیم بەوانی بکەین، بەڵکە ئێمە باس لە زمانی ستانداردی فەرمانگەکانمان دەکەین، دەکرێ ئەوە تەسلیم بە دەزگایەکی ئاوا بکرێ، لەبەر چی؟ لەبەر ئەوەی پێویستە ئەو کتێبانەی لە وەزارەتەکان، لە فەرمانگەکان دەکرێ پێویستە زمانێکی ستانداردمان هەبێتن، بۆ نموونە ئەگەر ئێمە باس لە (تەلەفۆن) بکەین، پێویستە هەموومان بزانین چ لە بادینان بێ، چ لە سۆران بێ، چ لە هەورەمان بێ، پێویستە بزانین کە ناوەکەی یەك بێ، ناوی (تەلەفۆن) بێت، یەعنی زمان بوونەوەرێکی زیندووە، هەمیشە لە نوێبوونەوە دایە، بۆیە دەبێ دەزگایەك هەبێ ئەو نوێ بوونەوانە تۆمار بکات، ڕۆژانە وشەی تازە، زارەوەی تازە دێتە ناو زمانەکەمان، کێ ئەو ئیشە بکات؟ کێ ئەو وشانە بە شێوەیەکی بابڵێین وا بکات تەوحید بێ لە نێوان (بادینان، سۆران، هەورەمان)؟، یەعنی بەڕاستی ئێمە ئەبێ ئەو ئەرکە بەوە بدەین، جا بۆیە بەڕای من یەعنی دەکرێ ئێمە وەکو ئەو پێناسەیە بگۆڕین، پێناسەی بکەینەوە مەسەلەی (مەرجەعی ئەعلاکەی) لێ لادەین بیکەینە (فەرمانگەی کوردی دامەزراوەیەکی فەرمی پسپۆڕە، ئەرکی یاخود کاری پاراستن و پەرە پێدانی زمانی کوردیە، هەروەها دروست کردنی زمانی ستانداردی فەرمانگەکانە، یاخود زمانی ستانداردە)، یەعنی ئێمە ئەوکاتە ئەو مەترسیانەمان دەڕوێتەوە، هەروەها ئەو بڕگەیەی کە هاتووە لە کۆتایی تەعریفەکە باس لەوە دەکات خاوەنی شەخصی مەعنەوی موستەقیلی خۆیەتی، ئەگەر ئێمە وەکو دامەزراوە تەعریفمان کرد ئەوکاتە هەموو دامو دەزگایەك خاوەنی شەخصیەتی مەعنەوی خۆیەتی، پێویست بەو بڕگەیە ناکات، وەك لە بڕگەی (ب)ی پێشنیاری لیژنەی ڕۆشنبیری دا هاتووە، زۆر سوپاس

بەڕێز عدنان عثمان محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من هەوڵ ئەدەم زۆر بە کورتی قسە بکەم، چونکە بڕادەران زۆریان باس کرد لەسەر ئەو مەوزوعە، و مەوزوعەکەش گرنگە بەڕاستی، لە ڕاستی دا پێم وابێ ئیشکالیەتەکە لە ڕاپۆرتی هاوکارانمانەوە هەیە کە بابڵێین ئیزافەیەکیان کردووە، یان جۆرێك لە صیاغەیان کردووە، و ئیشکالیەتێك لە دوو مەوزوعدا هەیە کە مەسەلەی تەوحیدەکە و مەسەلەی ئیلزام کردنەکە، یەعنی بابڵێین مسەلەی ئیلزام کردنی لایەنە پەیوەندیدارەکان بە بڕیارەکانی ئەو ئەکادیمیایەوە، مەوزوعی تەوحیدەکە، یەعنی ئەکادیمیاکە گرنگە دەستەلأتی هەبێت، و توانا و قودرەتی هەبێت بۆ ڕاپەراندنی کارەکانی و ئیشەکانی، دیارە کەس لاری لەسەر نیە و کارێکی زۆر گرنگە، بەلأم مەسەلەی تەوحیدی زمانەکە، و دواتریش لەوێ ئەڵێین بڕیارەکە ئیلزامە بابڵێین جۆرێکە بۆخۆی ئەکادیمیا کارێکی ئەکادیمیە، دەزانین کە کاری ئەکادیمیا زۆرجار ئیجتیهاداتە، هەوڵدانە، بەحسە، لێکۆڵینەوەیە، مەسەلەی مەعایری زانستی بەکار دێنێ لەوێ، بۆیە مەسەلەی ئیجتیهادی زانستی لەوێدا جێگای ئەبێتەوە، لێرە ئەو ئیجتیهادە، بۆ نموونە قسە لەسەر زمان بکەین، ئەو ئیجتیهادە دەبێتە بابڵێین بڕیارێك لەسەر ئەم شێوازە، ئەم شێوە زارە یان نازانم چیە، ئەبێتە زمانێکی ستاندارد، و دواتریش ئەبێ هەموو لایەنەکان ئیلتیزامی پێوە بکەن، چونکە ئەوە بڕیاری پەرلەمانی کوردستانە، و دەبێتە یاسایەك کە دەبێ هەموو لایەنەکان ئیلتیزامی پێوە بکەن، من پێم وایە ئەمە کێشەیەك دروست ئەکات، ئیشکالیەتێکیش دروست ئەکات بۆ هەموو لایەنەکان، لە بڕی ئەوەی بۆ نموونە ئەو هەوڵەی ئێمە لە پێناوی یەکخستنەوەی زمانی کوردی و هەوڵی هەمە لایەنەکان لە ڕاستی دا ئەمە پەکی دەخات، و لە ڕێڕەوە زانستیەکەی خۆی کە هەوڵدانە بۆ نزیك کردنەوە، نزیك کردنەوەی لەهجەکان، هەوڵدانە بۆ تێکەیشتن لەسەر مامەڵە کردن لەگەڵ ئەم مەوزوعە، یەعنی زمانێکی ستانداردت ئەوێ، دوو شێوە زار ئەکەی بە زمانی ستاندارد، یەعنی ئیجتیهادات لەم بارەیەوە زۆرە، ڕاو بۆچوون لەم بارەیەوە زۆرە، تۆ ئەم ڕێگایە ئەبڕیت، یەعنی بوار بە دەزگایەك ئەدەیت دەزگاکە با فەرمیش بێت، با مەرجەعی بالأش بێت، بۆ ئەوەی جۆرێك لە فەتوا بدات کە ماجالی تەعن کردنی پێوە نەبێت، قەرارەکەشی ئەبێتە قەرارێکی ئیلزامی، ئەمە کارێکی زۆر قورسە لەسەر شانی ئەکادیمیاکە، و پێم وایە بەستنەوەی ئەکادیمیاکەشە، لە ئەرکە گرنگەکانی خۆی، لە ئەرکە زۆر پێویستەکانی خۆی کە مەسەلەی نزیك کردنەوەی زمانە، هەوڵدانە بۆ دروست کردنی زمانی ستاندارد، هەوڵدانە بۆ کۆکردنەوەی وشەکان، و داتاشینی وشەکان، هەموو هەوڵی ئەوەیە کە زمانێکی ستاندارد داتاشێ بۆ ئێمە کە ئەمە کارێکی سەختە، قورسە، و کارێکی زۆر هەستیارە، و دواتریش ئەو صیغە ئیلزامیە لە ڕاستی دا ئەکادیمیا لە موئەسەسەیەکی زانستیەوە کە کاری زانستی ئەکات ئەکاتە موئەسەسەیەکی تەنفیزی وەکو ئەوەی کاك (عبدالسلام) و ئەوان باسیان کرد کە من 100٪ لەگەڵ قسەکانیم، بۆیە ئێمە مەوزوعی تەوحیدەکە وەلا بنێین، و ئیلتیزامەکەش جۆرێك لە تەوصیە بێت لە ڕاستی دا هی ئەکادیمیاکە، یان لێکۆڵینەوەکانی ئەکادیمیاکە، ببێتە جۆرێك لە تەوصیە کردن، ئەکرێت ئیلتیزامی پێوە بکرێت بە گوێرەی مەعایرێك کە دائەنرێت، بەلأم مەوزوعی تەوحیدەکە ئەمە وەلا بنێین،

هەوڵدەین ئەو ئەكادیمیایە كار لەسەر یەكخستنەوەی زمانی كوردی بكات، لێكۆڵینەوە لەسەر یەكخستنەوەی زمانی كوردی بكات، سیمینار بكات، ووركشۆپ بكات، كۆنفرانسی گەورە گەورەی زمانەوانی بكات، چی گرنگە بیكات، بەڵام ئەم ئەركە ئەركی یەكخستنی زمانی كوردی بخرێتە ئەستۆی ئەكادیمیاكەش پێم وایە ئەوە ئەركێكی زۆر زۆر گەورەیە بۆ ئەكادیمیاكەش، زۆر سوپاس

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی و ڕۆشنبیری ئەگەر تێبینیەكتان نیە فەرموو بۆ ماددەیەكی تر، فەرموو كاك (عەونی).

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێش ئەوەی بچینە سەر ماددەی دووەم من بە باشی دەزانم كە ئاماژە بە شتەكی بدەم ئەویش یاسای ژمارە (39)ی ساڵی 2007 هەمواری یەكەمی ئەم یاسایەیە، و ناوەكە لەوێ گۆڕایە بوویتە (ئەكادیمیای كوردی)، چونكە هەندەك لە بڕادەران مولاحەزەمان كرد ئاگایان لەو گۆڕاكاریانە نیە كە لەسەر یاساكە هاتووە، هەروەها دەزگاكە پەیوەستە بە ئەنجوومەنی وەزیران.

بەڕێز بكر كریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من هەندێك خاڵ هەیە بەڕاستی بە پێویستی دەزانم تەوزیحاتی لەسەر بدرێت، یەكەم شت ئەم پرۆژە یاسایە لە لایەن حكومەتی هەرێمی كوردستانەوە بۆ پەرلەمان هاتووە و خوێندنەوەی یەكەمی بۆ كراوە، و تەحویلی لیژنەكان كراوە، واتە ئەمە ڕای حكومەتی لەسەر بووە، بۆیە ئێمە لەناو لیژنەی خۆمان كە بە حزوری نوێنەری ئەكادیمیا دكتۆر (نوری تاڵەبانی) موناقەشەی ئەم پرۆژە یاسایە كراوە، ئەمە بۆ ئەوەی لە لای خوشك و برایان ڕوون بێت، دووەمیان، لە ئەصڵدا ئەم پرۆژە یاسایە بە زمانی عەرەبی بوو، دواتر ئێمە دەقە كوردیەكەمان دیت بوو، بە زمانی عەرەبی بۆ ئێمە هاتبوو، بۆیە ئێمە لەناو لیژنەكەدا، لە ڕاپۆرتەكەماندا لە ئەصڵدا بە زمانی عەرەبی موناقەشەمان كردووە، ئەمەیان خاڵێكی ترە، بۆیە كە دەبینرێت هەندێك جیاوازی هەیە لە نێوان دەقە عەرەبیەكە و دەقە كوردیەكە ئەمە حەقە لەبەر چاو بگیرێت، دواتریش زۆر گرنگە بۆ بەڕێزان ڕوون ببێتەوە لە كوێدا جیاوازی هەیە، دووەمین شت بەڕاستی حەقە جیاوازی بكرێت لە بەینی دوو شت، لە بەینی ئەو تەعریفەی كە بۆ ئەكادیمیا كراوە لەو ماددەیە كە پێشنیاز كراوە، هەروەها لە نێوان پێك هاتەكانی ئەو ئەكادیمیا هەیە، بابڵێین لە چی پێك دێت؟ ئەندامانی كارای هەیە، ئەنجومەنێكە كە لە ئەندامانی كارایە، هەندیكیان یاریدەدەرن، هەندێكیان ئەندامی شەرەفن، بەڕاستی لەوێدا دەكرێ دواتر قسە لەسەر ئەوانە بكەین، كە وەكو خوشكی بەڕێزمان خوشكە (ئامینە)،

هەروەها (زەكیە) خان و چەند برادەرێكی تریش باسی ئەوەیان كرد كە پێویستە لەناو ئەكادیمیادا نوێنەرایەتی ئەوانە بن بەڕاستی سەرجەم لەهجەكانی تێدابێت، ئەوەیان زۆر زۆر ڕاستە دەكرێ لەوێدا قسەی لەسەر بكرێت، بۆیە ئێمە لێرەدا بەس قسە لەسەر تەعریفی ئەم ئەكادیمیایە دەكەین، بۆیە بە پێویستمان زانی ئەو چەند ڕوون كردنەوەیە هەبێت بۆ خوشك و برایانمان، زۆر سوپاس

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو بۆ ماددەی دووەم.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی دووەمی پرۆژەكە بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان بەو شێوەیە پێشكەشی پەرلەمان كرایەتەوە:

المادة الثانية: ((تلغى المادة الرابعة من القانون و تحل محلها ما يلي)):

المادة الرابعة: تعمل الاكاديمية على تحقيق الاهداف التالية:

1-المحافظة على اللغة الكوردية و توحيد مصطلحاتها.

2-النهوض بالدراسات الكوردية لمواكبة التقدم العلمي و الثقافي.

3-احياء التراث الكوردي في العلوم و الاداب و الفنون و ابراز دور العلماء الكورد فيه.

4-العناية بدراسة تاريخ الكورد و كوردستان و حضارته.

5- التثبت في عناوين لوحات الشوارع العامة في المدن و القصبات و اسماء المدارس و المكاتب و المحلات التجارية و غير التجارية لغويا و اعلام الجهات المعنية بها لاتخاذ ما يلزم بشانها.

6-توثيق و تعزيز العلاقات بالمجاميع العلمية و الجامعات و مراكز البحث العلمي داخل الاقليم و خارجة.

جەنابی سەرۆكی پەرلەمان من بە باشی دەزانم ئاماژە بكەین بە ئەصڵی ماددەكە كە لەكاتی خۆی هەم هەموار كرایەتەوە، ئەگەریش پێتان باشە ئەویش بخوێنمەوە هەتا ئەندامانی پەرلەمان بەرچاویان ڕوون بێت كە یاساكە جیاوازی چیە، و هەموار كردنەكە كو دەكرێتەوە، ئەصلی پرۆژەكە، قانونەكە بەو شكلەیە:

يهدف المجمع الى تحقيق ما يلي:

1-المحافظة على اصالة اللغة الكوردية و تنميتها و تطويريها.

2-العمل على الوصول الى لغة كوردية رسمية موحدة من مفردات ومصطلحات جميع اللهجات.

3- الاهتمام بالبحوث العلمية واللغوية.

4- الاهتمام بالثقافة القومية الكوردية.

5- الاهتمام بالدراسات التأريخية والجغرافية والاثرية للكورد وكوردستان.

6- تشجيع وتعضيد التأليف والكتابة باللغة الكوردية والاهتمام بعلم اللغة بجميع فروعها.

7- الاهتمام بالترجمة من اللغة الكوردية الى اللغات الاخرى وبالعكس.

8- تمتين العلاقات مع الاكاديميات العلمية والجامعات ومراكز الدراسات العلمية فى داخل الاقليم وخارجه.

بەڕێز بكر كريم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی دووەم ماددەی چوارەمی یاساكە لادەبرێت و ئەوانە جێگای دەگرنەوە:

ماددەی چوارەم: ئەكادیمیە بۆ وەدیهێنانی ئەو ئامانجانە كاردەكات:

1-پاراستنی زمانی كوردی و یەكخستنی زاراوەكانی.

2- بەرزكردنەوەی دیراساتی كوردی كە هاوشانی پێشكەوتنی زانستی و ڕۆشنبیری بڕوات.

3- زیندووكردنەوەی كلتوری كوردی لەبواری زانستەكان و وێژەو هونەرو دەرخستنی ڕۆڵی زانایانی كورد تێیدا.

4- بایەخدان بە خوێندنی مێژووی كورد و كوردستان و شارستانیەتەكەی.

5- جێگیركردنی ناونیشانی تابلۆی شەقامی گشتی و شاروشارۆچكەو ناوی قوتابخانەو نووسینگەو كۆگاو بازاڕو بازرگانی و نابازرگانیەكان لەڕووی زمانەوەو ئاگاداركردنەوەی لایەنە پەیوەندیدارەكان بۆ گرتنەبەری كاری پێویست لەم ڕووەوە.

6- توندوتۆڵكردنی پەیوەندی لەگەڵ كۆڕە زانستیەكان و زانكۆو ناوەندەكانی توێژینەوەی زانستی ناوەوەو دەرەوەی هەرێم.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

كێ تێبینی هەیە؟ فەرموو ڕای لیژنەكان.

بەڕێز بكر كريم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ڕەئی لیژنە بەو شێوەیە: ماددەی چوارەمی یاساكە لادەبرێت و ئەوانە جێگای دەگرنەوە, سەبارەت بەبڕگەی یەك ئێمە هیچ تێبینیەكمان لەسەری نیە, سەبارەت بەبڕگەی دوو و سێ هەمان شت, هەروەها بڕگەی چوار هیچ تێبینیەكمان لەسەر دەقە كوردیەكەی نیە, بەڵام لەدەقە عەرەبیەكەی دا پێشنیاردەكەین, لەجیاتی وشەی (العنایە) بكرێت بە وشەی (الاهتمام), پێنجەم: پێشنیاز دەكەین بەوشێوەیە دابڕێژرێتەوە, یەعنی مەبەستمان بڕگەی پێنجە جێگیركردنی ناونیشانی تابلۆی شەقامە گشتیەكان و ناوی قوتابخانەكان, پەرستگەكان ئەوە زیادبكرێت, چونكە لەناو ئەصڵەكەدا نەبووە پەرستگەكان, نووسینگەو كۆگا بازرگانی و نابازرگانیەكان لەڕووی زمانەوە و ئاگاداركردنەوەی لایەنە پەیوەندیدارەكان بۆگرتنەبەری كاری پێویست, شەشەم: پێشنیاز دەكەین بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە دامەزراندن و توندوتۆڵكردنی پەیوەندی لەگەڵ كۆڕ و كۆمەڵی زانستی و زانكۆ و ناوەندەكانی توێژینەوەی زانستی لەناوەو و دەرەوەی هەرێمدا, حەوتەم: پێشنیاز دەكەین بڕگەیەك زیادبكرێت بكرێتە سەربڕگەی دوو, بەو شێوەیە كاركردن بۆ یەكخستنی زاراوە و دەستەواژەكان لەبوارەكانی پەروەردەو, ڕاگەیاندن بە هاریكاری و هەماهەنگی لایەنە تایبەتمەندەكان.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

نەصە عەرەبیەكەش بابخوێنێتەوە فەرموو.

بەڕێز سۆزان یوسف خۆشابە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة الثانية تلغى المادة الرابعة من القانون ويحل معلها مايأتي, اولاً: ليس لدينا ملاحظات عليها, ثانياً: ليس لدينا ملاحظات عليها, ثالثاً: ليس لينا ملاحظات عليها, رابعاً: نقترح استخدام الكلمة الاهتمام بدلاً من العناية, وان تصبح صياغته كالاتي, الاهتمام بدراسة التأريخ الكرد وكردستان وحظارته, خامساً: نقترح اعادة صياغتها لتصبح كالاتي, التثبت فى عناوين لوحات الشوارع العامة في المدن والقصبات, و أسماء المدارس ودور العبادة و المكاتب و المحلات التجاريه و غير التجاريه و اعلام الجهات المعنية بها لاتخاذ مايلزم بشأنه, ستة: نقترح اعادة صياغتها كالاتي اقامة العلاقات مع المجاميع العلمية, والجامعات ومراكز البحث العلمي وتوثيقها وتعزيزها داخل الاقليم وخارجه, سبعة: نقترح اضافة فقرة جديدة على ان يكون تسلسله الثاني وكالاتي, العمل على توحيد المفردات في مجالات التربية والاعلام بالتعاون والتنسيق مع الجهاد المختصة.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لیژنەی یاسایی پشتگیری ئەو پێشنیارە دەكات, كە لیژنەی تایبەتمەند پێشكەشی كردوە, زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

كێ تێبینی هەیە؟ (هاوڕاز خۆشناو – زكیە سید صالح – خورشید احمد - نەژاد عزیز سورمێ – شلێر محمد نجیب – شڤان احمد – جمال طاهر – سۆزان شهاب – كاوە محمد امین – شلێر محی الدین – امینە زكری – ئاشتی عزیز – عظیمة نجم الدین – محمد دلێر محمود – گۆران ئازاد – عبدالرحمن حسین – ئەڤین عمر – كاردۆ محمد) هاوڕاز خان فەرموو.

بەڕێز هاوڕاز شێخ احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پێم وایە لە ماددەی یەكەم و ماددەی دووەم بەڕاستی باسێكی زۆری لەسەر كرایە, یەعنی هەر لە ماددەی یەكەم بەشێكی ماددەی دووەم موناقەشەی كرا بەڕاستی, هەم لە باسی ئیلغا دەكەی, هەم لە باسی تەوحید دەكەی, هەم لە باسی حیفاز دەكرێت, من لە ماددەی دوو زیاتر تێبینیم بەڕاستی لەسەر خاڵی یەكەم هەیە, كە خاڵی یەكەم دوو بەشە بەشی یەكەمی باسی حیفاز لەسەر پارێزگاری كردن لەسەر زمانی كوردی دەكات, من لەوێوە بەڕاستی زۆر مەترسیەكی گەورە دەبینم لەسەر زمانی كوردی, چونكە زمانی كوردی خەریكە تووشی شێواندنێك دەبێت, لەبەرئەوەی وشەی بێگانەی زۆر دێتە ناو, وە ئەو وشانەش بەڕاستی بەزۆر دووبارەكردنەوەی, بەزۆر بەكارهێنانی لە نووسینەكاندا, هەست دەكەم وا خەریكە (تەثبیت) دەبێت, ئەوە بۆ زمانێكی كوردی, زمانێكی وەكو زمانی ئێمە وەكو زمانێكی دایك, بەڕاستی پێموایە مەترسی زۆری لەسەر دروست دەبێت, ئێمە نەمانتوانیوە حیفاز بكەین لەسەر زمانی كوردی

خۆمان, مامۆستا هەژار موکریانی چەند ساڵ لەمەو پێش شتێکی زۆر جوانی نووسیوە لەسەر شێواندنی زمانی کوردی, کە بەڕاستی خەریکە زمانی کوردی تووشی شێواندنێك دەبێت بەهاتنی وشەی بێگانە, بەهاتنی وشەی نامۆ, بۆ ناو زمانی کوردی, کە سەردێری باسەکەی, باسی ئەوە دەکات هەمووشتێك بە خوێ و خوێش بە مەعنا, بەڕاستی لەوێ زۆر جوان باسی ئەو شێواندنەی زمانی کوردی دەکات, ئەوە هەموومان دەزانین بەڕاستی ئێمە بۆ تەوحیدکردنی زمانی کوردی ئەوە شتێکە پێم وایە بڕیارێکە ئێمە زمانێکی دەوڵەمەندمان هەیە, چەند لەهجەی دەوڵەمەندمان هەیە, من قسەم لەسەر ئەو تەوحید کردنە پێموایە شتێکی هەروا ئاسان نیە, ئێمە لێرەدا قسەی لەسەردا بکەین, وە بەڕاستی من لەگەڵ قسەکەی کاك بورهان دام, کە واقیعی (سیاسی- ئیجتیماعی -ئیقتصادی) زمانێکی ستاندارد ئەوکاتە دەکاتە زمانێکی ستاندارد, یەعنی زمانێك دەکاتە زمانێکی ستاندار بە مرۆری زەمەن ئەو زمانانەی کە دەبنە زمانی ستاندار, و دەبنە زمانی فەرمی لە شوێنەکاندا, کاریگەری ئەوەی هەیە ئێمە ناکرێت ئەو هەموو فەرهەنگ و نووسین و مێژووی خۆمان بخەینە لایەك, ئێمە دوو شت لەبەر چاومانە یەکەم: شت گۆڕینی مەنهەج, تەبعەن کاریگەری دەبێت, کاریگەریەکی زۆری کردە سەر منداڵەکان کاتێك لەسەرەتاییەوە دەستی پێکرد بۆخۆی بۆ شێوازێکی ئیجابی بوو, بەڵام پێموایە دواتر بۆ شێوازێك کە پەشیمان بوونەوەیەکی لێ دروست بوو, ئەمڕۆ ئەو تەوحیدکردنە لەبەینی بادینی و سۆرانی ئیشکالاتی تێدا دروست بوو ,گەڕانەوە بۆ پاش, کۆنگرەیەك گیرا, کۆنگرەیەك بە نیازی ستانداردکردنی زمانی کوردی و خزمەت کردن بە زمانی ستانداری کوردی کۆمەڵێك کێشەی لێبووەوە, کێشەکان هێندە گەورەتر بوون بەڕاستی کۆنگرەکەیان والێکرد کە زمانەکان, لەهجەکان لەیەکتری بکەونە گلەیی, لەجیاتی ئەوەی هاوکۆکیەك هەبێت, تەنسیقێك دروست بکرێت, من پێم وایە ئەو کۆنگرەیە ئیجابی نەبوو بۆئەوەی کە من ئەوەندەی موتابەعەم کردبێت, لەبەرئەوەی بڕیاردان لەسەر تەوحیدکردنی زمانی کوردی کە ئێمە بەکۆمەڵ, یەعنی بە لەهجە زۆر دەوڵەمەندین پێم وایە شتێکی ئاسان نیە, لێرە ئێمە بەبڕیارێ باس لە تەوحیدی زمانی کوردی بکەین, و هەر خۆمان لەپەرلەمانی کوردستانین, سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

زکیە خان فەرموو.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دیف ئەو دانوستاندنێ ل ماددێ ئێکێ هاتینە کرن، ل خالا ئێکێ کو دبێژی (المحافظة علی اللغة الکوردیة وتوحید مصطلحاتها) موناقەشەکێ زۆر سەر هاتە کرن ل ماددێ ئێکێداژ بەر هەندێ ئەز باشتر بینم ئەسلێ قانونی ژمارە دوازدە سالا 1997 کو بایێ ماددەی چارێ گەلەك ب جان تر ئینای یا دیف موناقەشاتێن هاتینە کرن، بێژیت (المحافظة علی سلامة اللغة الکوردیة وتنقیتها وتطویرها) من پێ باشە ئەوە لە شوێنی ئەو خاڵە بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

كاك خورشید فەرموو.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەڕاستیدا پێش بچمە سەر بابەت من دوو تێبینیم هەیە یەك: ئەگەر ئەم دەرفەتەكە بدەین پتر ئەڤ میللەتە تێكەڵی ئێك ببیت وە چ ژ ڕێیە كۆمەلایەتی یان ئابووری ئەڤە پشتی ماوەكی دیترێ ئەرزیەك دروست بیت دێ كو زمانەكێ موشتەرەك دروست ببێ, پەلەكردن و بلەز كرن ل دروست كرنا زمانێ ناچێبیت, زمان ب بڕیارێ یاسایێ دروست نابیت، زمان ب تێكەڵی و دیراسات دروست دبیت، خەلكێ شارەزا ل سەر كار بكەن، ئەڤە ئێك، دوو: هەلومەرجێ كوردستانێ ڤێ گاوڤێ بەڕەئیا من بوارەكی تەبیعی نینە هەلومەرجێكی تەبیعی نینە بۆ ڕوژاندنە بابەتەكی ژ ڤی رەنگی، مە كێشەی زۆر ترو حەساس تر هەی، هەڤە ئەوان خۆ پێڤە مەشغول بكەن، چونكو ئەڤ گەنگەشە دێتە كرن ل هۆلا پەرلەمانی، دێ ڕەنگدان و دەنگدانەوە هەبی ژ دەرەوە هۆلا پەرلەمانی، لەوما ب رەئیا من دەست نیشان كرن، یان كات نەیێ موناسبە بۆ موناقەشە كرنا ڤی بابەتی، نیسبەت خالا ماددێ دووێ، ماددێ دووێ ب رەئیا من ئەسڵی هەموار كرنێ زۆر زۆر مورەتەب ترو لێكدایتر و جوان ترە ژ ڤی بابەتێ ڤی گازڤێ هاتی، ئەڤە بچووك كردنەكە ڤی دەزگای ئێك، دوو، فەرامۆش كرنا هەندەك خالێ كو دئەسلێ پڕۆژەیدا هاتی ڤێرە نەهاتینە، لەوما ب رەئیا من ئەسلی ماددەی زۆر زۆر پتر خزمەت كەت ژ ڤی ماددەی هەموار بكەین، تێناگەهم ئەڤ هەموار كرنە بۆ چیە بۆ ئەسلێ ماددەیەكی كو زۆر مورەتەب و رێك و پێك لێكدایترە ژ ڤێ هەموار كرنا، لەوما ئەز پێشنیار كەم كو ئەسلێ ماددەی بمینیت، ئەم نەینە سەر هەموار كرنێ، چونكو خزمەتێ ناكەت، ئەگەر هاتو دەنگ نەینان، ئەگەر وەكی خۆ مابا، من دوو پێشنیارێت هەی، ئێك نیسبەت خالا دوێ، (المحافظة على اللغة الكوردية وتوحيد مصطلحاتها) ئەوە خالا ئێكێ، ب رەئیا من ب ڤی رەنگێ بێتە نڤیسین، سەر رۆشنایا گەنگەشە هاتە كرن ل سەر خالا ئێكێ بێژین (المحافظة الكوردية والعمل على اعداد الدراسات التى من شأنها خلق الارضية المناسبة لتوحيد مصطلحاتها وبالاستفادة من كل اللهجات) دەبێت ئێمە لە ناو ئەو یاسایە لازمە ئیقرار بكەین، ئیعتیراف بكەین بەڵێ یاسا زۆر لەهجەییێت هەی، ئاماژە پێ بدەین ل خالەكێ، ئەڤە ئێك، دوو، خالا پێنجێ (التثبت من عناوين لوحات الشوارع العامه والمدن) ئەسلەن ئێمە رێك نەكەوتینە ل سەر وێرێ مە دەسەلات ل سەر موناقەشاتێت ئەوەلی، دەسەلات من نەدایە ڤی دەزگای، دەزگایەكێ دەسەلات دارە، بڕیار ددات، بڕیارا وێ مولزەمە، مادام ئەم ل سەر وێرێ رێك نەكەتینە، ئەز بێژم خالا پێنجێ زێدەیە ژ ناڤ بێتە لادان، چونكو ناگونجێ دگەل ئەوی موناقەشەو گەنگەشە هاتیە كرن ل هۆلا پەرلەمانی، كو ئەڤ دەزگایە مەرجەع ئەعلایە، جهێ بڕیارێیە ئەم ل سەر وێرێ رێك نە كەفتینە، ئەڤ خالا زێدەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

د. احمد فەرموو.

بەڕێز د. احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیەکەی منیش لەسەر خاڵی پێنجەم لە ماددەی دووەم, کە دەڵێت جێگیرکردنی ناونیشانی تابلۆی شەقامە گشتیەکان و شار و شارۆچکە و ناوی قوتابخانە و نووسینگە و کۆگا بازرگانی و نابازرگانیەکان, کە لە ڕاپۆرتەکەدا دورعیبادەی بۆ زیادکراوە, واتە پەرستگاکان, بەڕەئی من لێرەدا چونکە باس لەوە نەکراوە کە دامودەزگاکانی حکومەت و فەرمانگاکانیش ئەو جێگیرکردنە لە تابلۆکانیاندا بکرێت, بۆیە من ئەوە بەزیاد دەزانم پەرستگاکان بخرێتە ناویەوە دووری عیبادە, چونکە ئەوانەش ئەگەر دامودەزگاکانی تر بخرێنە ناویەوە و لە بڕگەکەدا تێدابێت, لەگەڵ ناوی قوتابخانە و نووسینگە و کۆگا و ئەوانە, فەرمانگاکانی موئەسەساتی حکومەتیش بخرێنە ناوی, ئەو کاتە پەرستگاکان یان مزگەوت و کەنیسەکانیش لەچوارچێوەی وەزارەتی ئەوقافن, هەروابزانم (تەحصیل حاصلە), بەڵام لێرەدا دامودەزگاکان نەخراوەتە ناوی, ئەوە تێبینی یەکەمە, سەبارەت بە تەرجەمەی (تثبت) (التثبت) لە عەرەبیەکەیدا, (فی عناوین لوحات الشوارع العامة الی اخره) تثبوت لە کوردییەکەی نابێتە تسجیل کردن بەڵکو دەبێتە دڵنیابوون, ئەگەر نا دەبێت بنووسین (تثبیت عناوین لوحات الشوارع العامة الی اخره) , زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

کاك نەژاد فەرموو.

بەڕێز نەژاد عزیز سورمێ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی من پێش ئەوەی دەست پێبکەم, هەندێك مولاحەزەم هەیە دەمویست مەوزوعی ئەوەی زۆر ناحەقیم دیت لەهەندێك برادەران دەربارەی کۆڕی زانیاری کورد, کە ئەوەی مەربوت کرایە بەڕژێمەوە, من پێموایە کۆڕی زانیاری کورد لەبەغدا یەکێك بوو لە دەستکەوتە هەرە موهیمەکانی 11ی ئازار, کە شۆڕشی کورد ئەو کاتی بەڕژێمی سەلماند, لەبەرئەوە ئەو کاتەی کە باشترین ماموستاکان, وەکو (مامۆستا علاءالدین سوجادی – مامۆستا شێخ محەمەدی خاڵ – مامۆستا مەلا عبدالکریمی مودەریس), وەکو هەموو ئەو مامۆستایانە کاریان لەو کۆڕە دەکرد, وە ئیشەکانی ئەو کۆڕە زۆر بە وازیحی ماونەتەوە, بەتایبەتی گۆڤارەکانی کە بە دەوری دەردەکران, ئەو کتێبانەی کە چاپ دەکران, وە هەموو ئەدەبی کلاسیکیاتی کورد تەقریبەن لەکۆڕی زانیاری کورد هەتا ئەو کاتەش کە ڕژێم زانی بەو شێوەیەیە, ئەوەبوو کە تەقلیسی کردەوەو کردی بەدەستەیەکی ئیهمال کراو لە کۆڕی زانیاری عێراق, ویستم ئەو مولاحەزەیە هەبێت وە پێموایە ئەوانەی بەتایبەتی جەنابیشت کە لە بەغدا خوێندیتت دەزانی, وە لە نزیکەوە ئەو مەوزوعە دەزانی, بەنسبەت مولاحەزەی ئەو برادەرەی کە پێشتر باسی کرد, کە باسی تەوحیدی موستەلەحاتی کرد, بەڕاستی تەوحیدی موستەلەحات شتێ نیە ئەوا کە بەئاسانی قسەی لێ بکەین, وە تەوحیدی لەهجاتیش

هەر عەینی شت شتێك نیە ئێمە هەندێكمان بە ڕوئیایەكی سیاسیەوە باس لە مەوزوعەكە دەكەین, وە هەندێكیشمان بە ڕوئیایەكی ئیقلیمیەوە باس لە مەوزوعەكە دەكەین, یەعنی زمانی كوردی بەلەهجە, دوو لەهجە نیە بەتەنها وە چەندین لەهجەیە, وەچەندین بن لەهجەشی هەیە, ئینجا بێجگە لەوەش هەتا لێرەدا لەهجەی سۆرانیش كە باسكرا مەسەلەن زۆرجار نموونە هێنرایەوە, وتیان نێر ومێی تێدانیە لە سۆرانیش نێرو مێ هەیە, بەلاّم لە هەندێك لەهجەی سۆرانی بۆ نموونە ئەویێ دەڵێن ئەواهێ, یەعنی ئەوە مەسەلەن لە لەهجەی باڵەكایەتی و كە مەربوتە بە لەهجەی با بڵێین ناوەڕاست كە لەهجەی ئاوها هەیە, وە زۆر شتی تریش هاتنە كردن, یەعنی ئەوە لە لەهجەی كرمانجی ژووروووش دا هەیە, مەوزوعی زمان بەحەقیقەت یەعنی مەوزوعێكی سیاسی نیە, مەوزوعێكی عیلمی یە وە بەڕاستی تەصەوڕ دەكەم ئەو قانوونە هەر سەرلەبەری نقوستانی تێدایە, هەر سەر لەبەری یەعنی كە ئەساسەن هاتووە نقوستانی تێدایە, وە پێویستی بەوە هەیە كە دڕاسەتێكی زۆر جدی بكرێتن, یەعنی مەسئەلەی زمان هەندێك قسەم گوێ لێبوو, كە گوایە پاش 91 عەلەئساس بەعەكسەوە پاش 91, پاش ڕاپەڕین, یەعنی ئەوە حەقیقەتێكە دەبێت هەمووومان بزانین, زمانی كوردی تووشی پاشەگەردانیەكی زۆر بووە, یەعنی پاشەگەردانی لە چی؟ ڕاستە كۆمەڵێك زاراوە هاتنە ناو زمانەكەمانەوە زاراوەی نوێ ئەوەش شتێكی تەبیعیە، بەلاّم لە عەینی كاتدا زمانی كوردی بەشێوەیەك شێوا, بەتایبەتی لە دەرچوونی ئەو هەموو ڕۆژنامەو گۆڤارانە كە هەر كەسێك بە كەیفی خۆی دەینووسێت، هیچ بەربەستێك نیە لەوەی كەوا چۆنی دەنووسێت؟ بەدەیان موستەلەحاتی وا هاتووەتە پێش كە ئێمە خۆمان ئەو موستەلەحاتەمان هەیە بە كوردی، یەعنی هەوڵ نەدراوە ئەوە پرۆتیستۆیە, ئەوە دیپۆرتە, ئەوە نازانم چیە؟, بەهەزاران موستەلەحاتی دیكە, بەدەیان هەیە, بەحەقیقەت لەو ماوەیەدا كە لە ڕۆژنامە ئیشم كردووە هاتووەتە پێشم یەعنی كوردییەكەی هەیە, بەلاّم وەكو نەوعێك خۆی دەردەخات, لە فەقەرەی پێنجی ئەو ماددەیە (نقترح صیاغتها لتصبح كالاتی) منیش لەگەڵ ئەو برادەرەیمە كە بنووسرێت (العمل على تثبیت عناوین لوحات الشوارع العامة في المدن والقصبات وأسماء المدارس ودور العبادة والمكاتب والمحلات التجاریة وغیر التجاریة) تێیدانیە, ئاخەر بەچی بە (غیر التجاریه بأسماء الاعلام والرموز والمناطق الطبیعیة والتأریخیة الكوردیه), یەعنی ئەوەی تێدابێتن تەشخیس بكرێتن بە چ؟ ئینجا دوای (اعلام الجهات المعنیة بأتخاذ مایلزم بشأنها), لە فەقەرەی حەوتەم پێموایە بكرێتە (العمل على توحید المفردات) نازانم مەبەستیان لە تەوحیدی موفرەدات چیە؟ خۆی ئەوەمان هەیە با بڵێین موڕادیفاتمان هەیە, یەعنی بە كرمانجیەكەش ناحیەی ڤۆكابولەری جودایە لەگەڵ ناحیەی قەواعیدی, یەعنی تەوحیدی موفرەدات نازانم مەبەستیان چیە؟ بە حەقیقەت تێنەگەیشتم, بەلاّم ئەگەر مەبەست لەوە بێت كە لە هەموو شوێنێك بە یەك ئەوە بنووسرێت, لە مەجالاتی تربیەو ئیعلام (بالتعاون و التنسیق) نەنووسرێتن (مع الجهات المختصه) بنووسرێت (مع الجهات المعنیه) یان او (ذات العلاقه) سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

شلێر خان فەرموو.

بەڕێز شلێر نجيب محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنسبەت ماددەی دووەم: کە دەڵێت لە ماددەی چوارەم ئیلغاء بکرێت (المحافظة على اللغة الكوردية وتوحيد مصطلحاتها)، بەڕاستی کوردیەکەی وابێت پاراستنی زمانی کوردی و کار کردن بۆ دانانی زمانێکی فەرمی لە ڕاگەیاندن و پەروەردەدا، ئێمە زمانێکی موەحەدەمان هەبێت لەو دوولایەنە، ئیتر خۆی دەبێت بە زمانێکی موەحەدەد هیچ کەسێکیش ئەو کاتە بۆ خودی خۆی محافەزە بەلەهجەکەی خۆی دەکات، هیچ ئیشیکالێکیش دروست نابێت، کە ئەوە ئەرکێکی قورسە، یەعنی ئێمە چی بکەین قەدەری کورد وایە کە بەوشێوە هەمووجارێك کە دیفاع لە حەقی خۆت دەکەیت، پێت دەڵێن تۆ تەنها میللەتی دابەش کراوی و بەیەك زمان قسە دەکەیت، ئێستا یەکێك گوێی لە ئێمە بێت و لە بەشی باشوورەکە بەو شێوەیە قسە بکەین و ڕێك نەکەوین لەسەر یەك زمان، کە ئەوان هەمووی چاوەڕێی ئێمە دەکەن، بەڕاستی هەر ڕۆژێك ئەوانیش وەکو ئێمە گەیشتوون بە ئامانجی خۆیان، یان ئەوانیش ئەو زمانە بکەن بە لوغەی بەو زمانەی کە موەحەدە بێت لەسەرتاسەری کوردستاندا، هیچ زمانێکی دەوڵەتەکانی دراوسێشمان هیچی ئەو زمانە پاراوە نیە، زمانی فارسی زۆر زۆر کە مەشمولن لەگەڵ عەرەب واتە ڕێك نین کەچی هەر موستەلەحاتی عەرەبیشیان تێدایە هیچ نیە، لەبەر ئەوە لە ماددەی دووەمدا کە دەڵێت (النهوض بالدراسات الكوردية لمواكبة التقدم العلمي والثقافي)، بە عەکسەوە لە شەشەوە کە جامیعات و مەراکزی بەحسی عیلمی دەتوانن ئەو ئیشە بکەن، چونکە ئێمە موصتەلەحاتی عیلمی بمانەوێت و نەمانەوێت، لە هەموو سەرتاسەری جیهاندا، مەجموعەیەك موصتەلەحاتی عیلمی هەیە، کە بەڕاستی هەر یەکێکە تۆ ناتوانیت بە تەنها بۆ کورد تەرجمەی بکەیت، ئەصڵەن جامیعەی سۆربۆن لە فەرەنسا بەوە مەشهورە بۆچی قەوانینی عالەم، هەمووی زمانی فەڕەنسی پەیڕەو دەکات، یەعنی هەرچی لیجانی تەحکیمیش هەیە، لە مونازەعات دەچێتەوە بۆفەرەنسا کەسیش بە کەمی نەزانیوە، بۆخۆی لە ئەمەریکا و ئەو هەموو میللەتەی تێدایە، زمانی ئینگلیزی موەحەدەد، با ئێمەش کارێك بکەین بەڕاستی ئەو شوێنە, ئەو ئەکادیمیە ئەوەندە بەهێز بێت، یەکەم هەنگاو بێت، بۆئەوەی ئێمە یەك زمانی ڕسمیمان هەبێت، وە هەموو کەسێکیش دەست خۆشیان لێبکات، وە بەعەکسەوەش زۆر بەهێز بکرێن لە ناحیەی دارایی، وە خەڵکی پسپۆڕی تێدابێت کە کار بکات، بۆ ئەوەی هیچی تر بەو شێوەیە نەبین، کە داوای مافی خۆمان دەکەین پێمان بڵێن خاکێکتان هەیە، زمانێکتان هەیە، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بايز اسماعيل/سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شڤان فەرموو.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم وایە یەك لە بڕگەكانی ئامانجی ئەو ئەكادیمیایە, كە زۆرم لا گرینگە, دەبێت بڕگەی ئەگەر یەكەم نەبێت دووەم بێتن كە تێیدا هاتووە, چەند سیغەیەك بەشێوەی زۆر ئاڵۆز یان تاریك هاتوون, كە هەدەفی ئەو بڕگەیەیە كە ئێستا مەبەستمە و دەیخەمەڕوو ناگەیەنێتن كە گەورەترین گرفتی ئێمەیە, بەتایبەتی لە كوردستان لەپۆلی یەكی سەرەتایی تا شەشی دواناوەندی كە قوتابی دەردەچێتن تووشی بەربەستێك دەبێت لە كۆلێژ, بەربەستێك دەبێت كە ئەو دونیایە نەیدیتوە, لەو دونیایە نەژیاوە كە زمانی عەرەبیە, بۆیە یەكێك لە ئامانجەكانی ئەو ئەكادیمیایە من پێموایە وە بە كوردی كردنی بە نووسین و وەرگێڕانی پەرتووكە مەنهەجەكانی زانكۆ و پەیمانگەكانی هەرێم, بەهاوكاری كۆڕە زانستەكان و ناوەندەكانی توێژینەوەی زانستی و لە ناوە و دەرەوەی هەرێم, ئەوە زۆر ئیحتیمالە بە ڕەئی زۆر لە خوشك و برایان ئەوە ناكرێت, بەلاّم چەندین تێزی دوكتۆراو ماستەرمان لە زانستە مرۆڤایەتیەكان, لە یاسا, لە كۆمەلاّیەتی, لە زانستیەكانی تر, هەن بە كوردی كراون, وە ئەوە گرفتی جیلەكانی دوایی ئێمەیە, یان ئەوانەی كە ئێستا كە بە كوردی دەخوێنن, بە كوردی لە دواناوەندی دەردەچن كە تووشی ئەو بەربەستە دەبن, دەبێت یەكێك لە ئامانجی ئەو كۆڕە بێت هاوكاری ئەو دەزگا پەیوەنیدارە بێت بەتایبەتی لە سەنتەرە زانستیەكان و زانكۆكان, زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

كاك جمال فەرمووو.

بەڕێز جمال طاهر ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕێزان پێش ئەمن بچنە ناو بابەتێ مەهامە و ئەهدافە مە ئیتیفاقەك كردتە سەر ئەلوانێ یاسایێ, وە پێناسە مەجموعەی علمی, چونكی ئەو مهام تەنێ دیتڤیە پێناسان هەیە هەرچەندە نەهاتە كرن, عنوان توحید نەبوو یان ئیتیفاق لەسەر نەهاتە كرن, ئەڤ بابەتە بابەتەكی بەرفرەهە وەكی هەمی دزانن, تنێ ئەڤ مەجموعێ علمی نەتایبەتە سێ پارێزگەها كوردستانێ, بەلكی كوردستانە گەورەیە موستەقبەلی, ناچمە تەفاصیل هەتا برادەرێ گەلەك بەحس كر دیسان هاتینە كەتینە خەلەتیەكێدا هەرچەندە هەڤالامن زكیە خانێ پێش من باسی بابەتێ كر ئەم دهێین خالا ئێكێ (المحافظة على اللغة الكوردية و توحيد مصطلحاتها) ئەزێ یەك موستەلەحی هەوە پێنج ناڤە (كەپو - كەپی — لوت - پوز — دفن) كەرەم بكەن بۆ من تەئكید بكەن، ئەوە پێنج ناڤە (دفن — كەپی — كەپو - لوت — پوز) ئەی كام موستەلەح بەكاردێنن, یەعنی ئەم دەبینن بابەتەكە تۆزێك یەعنی فرەهترە ئیمكانیەتێ ترە بۆچی ئەز پێشنیاردەكەم ئەمە نڤیسن (المحافضة على اللغة الكوردية والعمل على تقريب المفردات اللغويه بين لهجاتها المختلفة)؟ گەر پێمان نەكرێت تەوحید بكەین بتوانن نزیكی یەكتر بكەن وە بە مروری زەمەن ئیحتیمالە ئەگەر هاتو كوردستان لە موستەقبەلدا گیانێكی سەربەخۆ بوو, بووە خاوەن سیادە ئەوكاتە ئیحتیمالە زمانێ خۆ پەیدا ببێ, زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەرەتا زۆر سوپاسی ئەكادیمیای كوردی دەكەین, كە یاساكەیان بە عەرەبی ناردووە، چۆن ئەم زمانە یەك بگرێت زەحمەت نەبێت، دەرماڵەی مەترسی، هەمووماندەزانین كە هەموو كارێك دەكرێت مەترسی خۆی هەیە، ئەوەی كە پۆلیسە بەردی بەردەكەوێت و چەقۆی لێ دەدرێت، عەزێتی دەدرێت، ئەوەی كە لەتاقیگەیەكدا كاردەكات، لەگەڵ بەكتریا مامەڵە دەكات، دكتۆرێك لەگەڵ نەخۆشدا، ئەوانە پێی دەوترێت مەترسی كارەكە، لەتازەترین داهێناندا كیتاب نیە لە حكومەتی هەرێمی كوردستانەوە كە دەردەچێت لەهەندێكی دەنووسرێت دەرماڵەی مەترسی، لەهەندێكی تری دەنووسرێت دەرماڵەی ترسناكی، ترسناكی لەكوێ و مەترسی لەكوێ؟، یەعنی چۆن ئەم زمانە ستاندارده دروست دەبێت، چی بكرێت؟، ئەگەر هەر تەنها كیتابەكانی حكومەتی هەرێمی كوردستان و دامودەزگاكانی كە دەڵێم حكومەتی هەرێم بە دامودەزگاكانیشیەوە بە پەرلەمانیشەوە بە قەزاشەوە، ئێمە لەبری ئەوەی كەهەمانە دەوڵەمەندی بكەین، دێین مۆدێلی تازە دادەهێنین، ئەی ئەكادیمیای كوردی نوسخەی ئەم كیتابانە نابینێت، ڕەئی خۆی ناڵێت لەسەر ئەم بابەتانە، من سەبارەت بەم ماددەیە بۆیە ئەم پێشەكیەم وت، خۆی مەفروزە بچمە ناو بابەتەكەوە، بەس بەڕاستی ناخۆش بووە، زمانەكە لەجیاتی دەوڵەمەند كردن خەریكە سەقەتی دەكەن، من لەخاڵی یەكەمدا بەڕاستی ئەم مەسەلەی یەكگرتنە بۆ ئیلا ئەبێت یەكگرتن بێت بۆ نەڵێین (المحافظة على اللغة الكوردية واغناء مصطلحاتها) ئەوەی كە لەیاساكەی خۆیدا هەبووە، (المحافظة على سلامة اللغة الكوردية وتنقيتها وتطويرها)بۆ تەنها ئەم (توحيد)ناكرێت زمان، تەوحید ناكرێت، ئەمە شتێك نیە بڵێین تەوحیدی ئیداراتە، زمان دەوڵەمەندە، ئێستا ئەوەندە وازی لێ بینین مەجرای تەبیعی خۆی وەردەگرێت، بۆ نموونە یەك كەلیمە، دەڤەر ئێستا سۆرانیەكانیش كە قسە دەكەن، باسی ناوچەیەك دەكەن، زۆربەی زۆرمان پێی دەڵێین دەڤەر، كەواتە خۆی زۆر بەتەبیعی ئەو وشەیە هاتووەتە ناو زمانەكەمانەوە زۆر جوانیشە، بەكاری دەهێنین، بەڵام یەكێك پێم بڵێت ئیلا ئەبێت ئەوە بەكار بهێنیت، بەخوا ناتوانم بەكاری بهێنم، وازی لێ بێنن با بەتەبیعی بڕوات، چوارەم: ببێت بە (الاهتمام) منیش پشتگیریان دەكەم، پێنجەم: بەخوا كارەساتە ئەوەی كەتۆ دەیبینی لە قتعەكان، باسی جادەو بان و ئەو شتانە ناكەم، بەڵام لە قتعەی مەحەلات ونووسینگەكان كارەساتە، كارەسات، چۆن ئەتوانی ئەم ئەكادیمیای كوردییە، لەگەڵ كێ تەنسیق دەكات، هەر خۆی ئەوە ئیشی شارەوانیە كە بیكات، یەعنی مەعقولە شارەوانی هەولێر بەبەردەم ئەو قتعانەدا نەڕوات، نایبینێت، قتعەی كوردی نەماوە، حاشا ئەوانە كوردی نین ئەو وشانەی كە بەكاردێن، هەمووی ئینگلیزی، عەرەبی، توركی، ئینجا ئەگەر كوردیش بێت موفرەداتی زۆر سەیر، كە نە ناوە، نە ئاوەڵناوە، نەهیچە، چۆن ئەبێت خەڵك دوكانێكی هەبێت ناوی (چاوی چاوم) بێت، یان دوكانێك ناوی دوو قەڵەوەكە بێت، بۆ زمانەكەمان بۆ وڵاتەكەمان بەو شێوەیە بێت، كەواتە شارەوانی هەڵنەساوە بەكاری خۆی،

لەگەڵ ئەوەشدا دەوری عیبادە پەرستگاکانیشی بچێتە سەر، سەبارەت بە خاڵی حەوتەم: کە وتراوە ئیزافە بکرێت، (العمل على توحيد المفردات في التربية والاعلام بالتنسيق مع الجهات المعنية)زەحمەت نەبێت بۆ ئیعلام جیهاتی مەعنی کوێیە؟، قسە لەگەڵ کێ دەکەیت؟، قسە لەگەڵ سەرنووسەرەکە دەکەیت؟، خوا ئاگای لێیە مەقالە ئەخوێنیتەوە نازانی ئەمە زمانی کوردییە یان نا؟، نازانی بەنەوعە زمانێك دەنووسێت جارێ سایتە ئەلکترۆنیەکان، ئەگەر یەك مەقتەع بخوێنیتەوە 10 غەڵەتی لێ دەردەهێنیت ئەوەندە بەزمانێکی بێ ڕێزمان دەینووسن، ڕەبت نیە لەنێوان ڕستەکاندا، قسە لەگەڵ کێ دەکەیت، لەڕاستیدا ئەوە نابێت بەو شێوەیە بێت((العمل على توحيد المفردات)بکرێت بە(العمل على اغناء المفردات وتصحيحها في التربية) بەخوا ئیعلام بە ئێمە چاك ناکرێت، چونکە لایەنێك نیە لێی مەسئول بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، مامۆستا کاوە، فەرموو.

بەڕێز کاوە محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵا برادەرێك پێش من باسی ئەوەی کرد لەماددەی چوارەم بڕگەی یەکەم هەر ئەصڵی پڕۆژەکە بمێنێتەوە تەعدیل نەکرێت باشترە، چونکە تەوحیدی موستەڵەحات برادەران ئاماژەیان پێکرد، کەزۆر قورسەو کاتی ئەوە نەهاتووە، من تێبینیم زیاتر لەسەر خاڵی چوارەم هەیە، هەموو لایەك دەزانین کە زمان چەند گرنگە بۆ نەتەوەیەك، مێژووش گرنگی خۆی هەیە وەکو کۆڵەکەیەکی ئەساسیە، ئەوەی کەئێمە هەست دەکەین تا ئێستا گلەییەك هەیە، یان هەست بەلاوازی ئینتمای تاکی کوردی دەکەین بۆ خاك و نەتەوە و نیشتمان، بەقەناعەتی من بەشێکی دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کەزۆر گرنگی نەدراوە بە مەنهەجی خوێندن لە قۆناغەکاندا بە مێژووی کورد و کوردستان، جا لەبەر ئەوە من پێم باشە (العنایە) یان (الاهتمام) مەسەلەیەك نیە، بەڵام ئەوەشی بۆ ئیزافە بکرێت، (العناية بدراسة تأريخ الكورد وكوردستان وحضارته) ئەوەشی بۆ ئیزافە بکەین پاراستنیشی لە شێواندن، یاخود (حفاظ على سلامە) لەبەر ئەوەی پاراستنی مێژووی کوردو کوردستان گرنگی خۆی هەیە، بۆ ئەوەی ئێمە لەقۆناغەکانی خوێندن بەڕاست و ڕەوانی بیخوێنین، چونکە لە ڕژێمەکانی پێشوو بەشێواوی لەمەنهەجەکانی خوێندن خوێنراوە، تا ئێستاش ئاسەوارەکەی دەبینین، کە بەڕاستی ئەو ئینتیما وسۆزە بۆ خاك و نیشتمان هەیە، بەشێکی دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە لەخوێندن وەك خۆی نەخوێنراوە، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، شلێرخان، فەرموو.

بەڕێز شلێر محی الدین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕاستی زۆربەی قسەكانم لەلایەن خوشك وبرایان كرا، لەبەرئەوەی من كەوتمە ئەخیر، بەڵام لەسەر تەوحیدی زمانەكان، یەكخستنی موفرەداتی زمانی كوردی، زیاتر پشتگیری ئەوە دەكەم كە تەتویر بكرێت، نەك تەوحید بكرێت، چونكە لەهەر لەهجەیەك هەموو ئەو لەهجانە قسە دەكەن شانازی بەو موفرەداتانەی خۆیان دەكەن، لەبەر ئەوە تەتویر كردنی زیاتر موناسبە، لەخاڵی یەكەمیش پشتگیری قسەكانی هاوكارم زەكیە خان دەكەم، بەڵام ئەوەی كەزۆر پێی نیگەرانم خاڵی پێنجەمە، هەرچەندە خاتوو سۆزان باسی كرد، بەڵام منیش زۆر بەو شتە نیگەرانم، ئەگەر بێت و تەماشای شاری هەولێر بكەین، بەعزە گەڕەكێك هەیە كە لێی تێدەپەڕیت، 15 كۆگای بازرگانی هەیە، وادەزانی تۆ لەشارێكی توركیا دەژیت، تابلۆی هەمووی گەورە گەورە بەزمانی توركی لاتینی نووسراوە، لەژێرەوە زۆر بەبچووكی بەكوردی نووسراوە، ئەگەر لێی نەگەڕێیت نایبینیەوە، كە كەسێكی غەریب دێتە شاری هەولێر سەری لێ دەشێوێت نازانیت ئەو شارە هی چ وڵاتێكە؟، نازانێ لە عێراقە، یان توركستانە؟، بەغەڵەتیش لێم تێمەگەن، كە من دژی هیچ لەهجەیەك نیم، ئێمە لەگەڵ خوشك وبرایانی توركمان هەر بەتوركی قسە دەكەین، شانازیشی پێوە دەكەین، بەشداریشم لەخولی زمانی توركی لاتینی كردووە، من دژی هیچ زمانێك نیم، بەڵام ئێرە كوردستانە، خاوەنێك ئەگەر تورك بێت و بێت لێرە كۆگایەكی بازرگانی بكاتەوە، ڕێگای پێدراوە كە كرێكارەكانی ناردووەتە توركیا تا فێری توركی بن، لەبەر ئەوەی كۆمپیوتەرەكە هەمووی توركیە، كاشەر دەبێت وەسڵەكان هەمووی بەتوركی بنووسێت، هەتا جارێك شتێك ڕوویدا ژنێك لەلای كاشەرەكە بوو، كچەكە كورد بوو، پێی دەوت تۆپڵەم دەكاتە ئەوەندە ژنەكەش دەیوت وەڵڵا من تۆپم نەكڕیوە، ئەو پارە زۆرە چیە نووسیوتە، ئەویش هەر دەیوت تۆپڵەم ئەكاتە ئەوەندە، هەردوو كورد بوون بەس وا قسەی دەكرد، چونكە هەمووی وانووسراوە لەناو كۆمپیوتەرەكە، ئەوانە هەمووی ڕێگای پێدراوە، بەڵام خاوەنەكەی ڕێگا نادات وتەنازول ناكات كە فتعەكەی بەكوردی بنووسێت، ئەویشی هەر بەتوركی لاتینی نووسیوە، ئەوەش ئیشی ئەم ئەكادیمیایەی كوردی نیە، ئیشی شارەوانیە، بەزووترین كات دەتوانێ كۆنترۆڵی ئەوانە بكات، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ئاشتی خان، فەرموو.

بەڕێز ئاشتی عزیز صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەگەر سەیری مەهامەكان بكەین لەم هەمواركردنەدا، مەهامەكان زۆر پێچەوانەیە، لەگەڵ باسەكەدا، ئەو موناقەشانەی كەپێشتر كرا لەسەر پێناسەكە، بۆمان ڕوون دەبێتەوە كە بەتەنها مەهامی ئەو ئەكادیمیایە مەسەلەی زمانەوانیە، بەڵام كەدێینە سەر ئامانجەكان دەبینین، كەكۆمەڵێك مەهامی تر دەكەوێتە سەر

ئەستۆی کە ئەو پێناسەیەی لەسەرەوەیە ناتوانێت ڕوونکردنەوەیەکی پێویست بێت بۆ مەهامەکانی خوارەوە، کەواتە ئەمە جارێکی تر تەسبیت دەبێتەوە ئەبێت دەستکارییەکی باش بۆ پێناسەکە بکەین، تا بتوانێ ئیحتیوائی هەموو ئەو مەهامانە بکات کەلەخوارەوەیە، بەلایەنی کەمەوە ئەگەر ئاماژەی پێ بکرێت، ئەوەی کە تێبینیم هەیە، لەگەڵ پێشنیارێك بۆ ماددەکە، ئەوەی کە تێبینیە، خاڵی یەکەم(المحافظة على اللغة كردية وتوحيد مصطلحاتها) دووەم: (النهوض بالدراسات الكوردية لمواكبة التقدم العلمي والثقافي) چوارەم: (العناية بدراسة تأريخ الكورد وكوردستان وحضارته) هەرسێکی بەبڕوای من ئەمانە بە بحوسی عیلمی ئەکرێت، کەتۆ دەڵێیت(المحافظة على اللغة الكوردية) خۆ موحافەزە بەوە نیە کە تۆ تەوق و بەند دابنێیت بۆ زمان، لەڕێگای ستراتیژیەتەوە لەڕێگەی بحوسی عیلمی ئەوانە پارێزگاری لێ دەکەیت، کە تەتویر بە زمانەکە دەکەیت، بەهەمان شێوەیش کەدەچینە سەر (النهوض بالدراسات) لەگەڵ (العناية بدراسة تأريخ الكورد وكوردستان وحضارته) چۆن مێژووی کورد و شارستانیەتیەکەی دیراسە ئەکرێت؟، ئەگەر بە بەحسی عیلمی نەکرێت، من بڕوام وایە ئەم سێ مەهامە زۆر لەیەکتری نزیکن، دەرفەتێك هەیە بۆ ئەوەی کە نزیك بوونەوەیەك هەبێت و لەیەك ماددەدا دابڕێژێنەوە، لەبەر ئەوەی محتەواکانیان دەکرێت ببن بەیەك، ئەوەی کە ئیزافەیەو هەمە لەسەر ماددەکە، بەبڕوای من (النهوض بالدراسات الكوردية لمواكبة التقدم العلمي والثقافي) جارێکی تر دەڵێم تەتویر کردنی زمان ستراتیژیەتە، ڕەسمی سیاسەیە، بۆ زمانی نەتەوەیەك یان گەلێك، دەبێت تەمەنێکی دوورودرێژ هەبێت، بەردەوامیش موراقەبەی ئەو ستراتیژیەتە بکرێت، ئایا ئەم زمانە لە گەشەکردندایە، لە پاشەکشێدایە، وە چەند وشە ئیزافە بووەتە سەر ئەم زمانە، لەدوای سەقفێکی زەمەنی کە بۆی دیاری دەکرێت، بۆیە من پێشنیاز دەکەم ئەم بڕگەیە ئیزافە بکرێت، (وضع السياسات العلمية واعداد الخطط التفصيلة لبرامج تطوير البحث) یەعنی ئەمە ئیزافە بکرێت، ئینجا پێی بوترێت بەشێك لە ئیشەکەی (النهوض بالدراسات الكوردية لمواكبة التقدم العلمي والثقافي)یەعنی ئەمە ببێت بەبەشێك لە بحوس و ستراتیژیەت کەدادەندرێت، پرسیارێکی تر لەم ئەکادیمیا بەڕێزە دەکەم، ئەم هەموو مەهامە کەدانراوە بەس کێ مەهامەکە جێبەجێ دەکات؟، غائیبە، خۆ ئەمان تەتویر بەم هەموو مەجالانە دەکەن، ئەی کوێ تەتویری تێدا نیە بۆ قابلیات، ئەی کێن؟، ئەوەش مەهامێکی ئەوانە، کێ بحوس ئەکات؟، کێ دیراساتی شارستانی دەکات؟، کێ زمان دەپارێزێت؟، ئەمە لێرەدا مەهامێکیان بیرچووە، کە مەهامێکی سەرەکیە، کوردستانیش زۆر نەقسی هەیە، لە قابلیاتدا، بۆیە من ئیقتراحی ئەوە دەکەم(توفير مقومات وبرامج تنمية الموارد البشرية من العلماء والباحثين) چونکە دەبێت ئەمان مەهامی ئەوەش بکەن، یەکێك لەگرفتەکانی پەرلەمان کێشەی تەرجومە کردنمان هەیە، کە دەزگایەکی فەرمیەو ئەم هەموو توانا و شارەزا جیاوازەی تێدایە، کەواتە ئەم هەموو مەهامە دەدرێت بەم ئەکادیمیایە، بەشێکی گرنگ لە مەهامی ئەکادیمیاکە بریتیە لەوەی کە دەبێت تەقویەی مەواردی بەشەری بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، عظیمة خان، فەرموو.

بەڕێز عظیمة نجم الدین حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە بۆ خۆی دروست بوون دەزگایەکی بەم شێوەیە، کە لێکۆڵینەوە لەزمان دەکات، یان دەزگایەکی وەك ئەوەی لێکۆڵینەوە لە زمان و داهاتووی ئەم وڵاتە بکات، بەڕاستی بەگرنگی دەزانین، بەڵام لەکاتێکدا کە تۆ لە هەرێمێکدا کە سستمێکی موئەسەساتیت هەبێت، بتواندرێت ئەو دەزگایە، دەزگایەکی کارا بێت بە مەهامەکانی خۆی و هەموو ئەو بڕیار ولێکۆڵینەوەو بەحسانەی کە دەیکات نەتیجەی هەبێت، بەڵام ئەوەی کە مایەی نیگەرانیە لەم هەرێمەدا، دەیان دەزگای نیشتمانی وەکو ئەمانە، با یاساش جێبەجێ بکرێت، لەبەر ئەوەی جێبەجێ کردنی قورسە لەم وڵاتەی ئێمە لەئێستادا، بۆیە گەورەترین گرفت ڕەنگە مەهامەکانی یان ئامانجەکانی ئەم ئەکادیمیایە بۆ داهاتوو گەورەو گرنگ بن، یەکێ لەوانەی کە لێرەدایە(کارکردن لەپێناو گەیشتن بەزمانێکی کوردی فەرمی یەکگرتوو، بەسوود وەرگرتن لە هەموو شێوە زارەکان)ئەوەی جێی شانازییە بۆ کورد، لە هەموو کوردستاندا دەوڵەمەندی زمانەکەمانە کە لەهجەی جیا جیامان هەیە، ئێمە نابێت بڵێین ئێمە لەهەرێمی کوردستاندا بەتەنها شتێك بەچەند لەهجەیەك دەوترێت، دیارە ئەمە بۆ خۆی دەگەڕێتەوە بۆ دەوڵەمەندی زمانی کوردی، بەڵام ئەوەی کەگرفتە لەهەرێمی کوردستان ئێستا کاری لەسەر بکرێت ئەم ئەکادیمیایە، نەبوونی زمانێکی نووسین و خوێندنە، کە لەچوارچێوەی هەرێمی کوردستاندا کەسمان نەمانتوانیوە ئیعتراف پێ بکەین، لەو بڕوایەدام ئەم دەزگا نیشتمانیەش دروست بێت، نەتوانێت فەرزی زمانێك بکات کە بتوانێت ئەو زمانە ببێت بەزمانی خوێندن و نووسین و هەمووومان قەناعەتمان پێی هەبێت، بەهەموو لەهجە جیاجیاکانەوە، کە هەرێمی کوردستاندا لەکوێی لێکۆڵینەوەو بەحسی ئەوانەی کە لەزمان دەکۆڵنەوە دیارە،؟ بۆ خۆی زمانیش یەکێك لەو خاڵانەی کەهاتووە باسی ڕەسەنایەتی زمانی کوردی دەکات، ڕەسەنایەتی زمان لەوەدا نیە کەتۆ زمانەکە زمانێکی داخراو بێت، هیچ موستەڵەحێك یان هیچ زمانێکی تر تێکەڵ بەزمانی کوردی نەبێت، خۆی هەموو ئەو زمانانەی کە زمانی هەموو نەتەوەکانی جیهان، ئەگەر ئێمە لێکۆڵینەوە لەسەر زمان بکەین، هەموو ئەو زمانە جیهانیانەی کەهەن، موستەڵەحی جیاجیای نەتەوەکان تێکەڵ بوون، لەئەنجامی ئاڵوگۆڕی بازرگانی و سیاسی وڕۆشنبیری وکولتوری، نزیك بوونەوەی ئەم شوێنانە بەحوکمی ستراتیژیەتی جێگای ئەو نەتەوەیە، تێکەڵ بوونی ئەم زمانانە بووەتە هۆی ئەوەی کە زمانی کوردی بەشێك بێت لەو زمانانەی کە کاریگەری زمانی عەرەبیمان هەیە لەناو زمانی کوردیدا، کاریگەری زمانی فارسیمان هەیە، کاریگەری زمانی تورکی وچەندەها زمانی بێگانەی ترمان لەسەرە، ئێمە وەکو کورد ناتوانین ڕێگر بین لەو زمانانەی یان ئەو موستەڵەحە جیهانیانەی کەتێکەڵ بەزمانی کوردی دەبن، بەڵام دەکرێت، ئێمە لەهجە جیاجیاکانی هەرێمی کوردستان ئەوانە لەناوچەکانی خۆیان قسەی پێ بکرێت و بپارێزرێت، بەڵام ئەوەی کە گرفتە لەهەرێمی کوردستان تەنها زمانی خوێندن و نووسینە، ئێمە ئەوەی کە گرفتە لەقوتابخانەکان ئێستا زمانی خوێندنە، لە ناوچەی زمانی سۆرانی لەسلێمانی بەشێوەزارێك دەخوێندرێت، لەدهۆك بەشێوەزارێکی تر، ئێمە قسە

لەسەر چی بکەین لێرەدا، وەکو ئەو برادەرانەی پێشوو باسیان کرد، منداڵێکی دهۆکی تێناگات لە منداڵێکی سلێمانی، هی سلێمانیش بەهەمان شێوە، بەڕاستی ئەمە ناکرێت لەجیا کردنەوەی لەهجەکان بۆ خوێندن، بۆ نووسین، یان زمانی ڕەسمی دەوڵەت بێت، ئێمە پێویستیمان بەوەیە لەم قۆناغەدا بۆ ئەوەی کە لەداهاتوودا بتوانین ئەو لێکۆڵەرەوانەی زمان بەهەموو ئەوانەی کەتوێژینەوەیان کردووە، لێکۆڵینەوەیان کردووە لەزمان گەیشتوونەتە ئەوەی کەزمانی کوردی پێویستی بەوەیە لەداهاتوودا کەبووین بەدەوڵەت، دەوڵەتێکی کوردیمان هەبێت، ئەوکاتە دەتوانین ئێمە لەهەموو لەهجە جیاجیاکان وشەی ڕەسەن، وشەی پاك وبێگەردی کوردی هەڵبژێرین وبتوانین زمانێکی ستانداردی جیهانی لێ دروست بکەین، زمانێکی ستانداردی کوردی لێ دروست بکەین، بەڵام ئەوەی کە ئەمڕۆ ئەکرێت، ئەم ئەکادیمیایە ئیشی لەسەر بکات و گرفتی سەرەکی زمانە لەم وڵاتەدا، جیاکردنەوەی زمانی سۆرانی و بادینیە، بەڕاستی ئەوەی مایەی نیگەرانیە لە 2007دا، بەحوکمی ئەوەی کەئێمە ویستمان گۆڕانکاری بکەین لە زمانی خوێندن ونووسین، زمانی سۆرانی و بادینیمان بەپێی بڕیارێك نازانم سیاسی بوو یان کۆمەڵایەتی بوو، کێ بڕیاری لەسەر ئەوە دابوو، کە زمانی سۆرانی و بادینی تێکەڵ بکرێت، ئەوە بوو ئەنجامەکەیمان بینی بەپێی ئەو بەدواداچوونانەی کەئێمە کردوومانە وەکو لیژنەی پەروەردە، لەناوچەکانی بادینان وسۆران، گەورەترین گرفت و دابەزینی ئاستی زانستی زمان لەو ناوچانەدا گەڕایەوە بۆ ئەوەی کە نە ئەوان لەو زمانە تێدەگەن، نە لێرەش دەتواندرێت زمانی یەکتری هەزم بکرێت، بەڕاستی ئەمە بووە هۆی ئەوەی کە فەشەل هێنانی ئەو یەکخستنی زمانی بادینی وسۆرانیە خۆی فەشەلی هێنا، نەتواندرا ئەو یەکخستنە تەنها دوو لەهجە نیە لە هەرێمی کوردستاندا زمانی سۆرانی و بادینی یەك بخەین، بۆ ئەوەی کورد یەك بگرێتەوە لەو حاڵەتەدا، بەڕاستی ئەمە هەڵەیەکی گەورە بوو بەسەرماندا تێپەڕی، گەورەترین زەرەریشی لەوەدا بوو کە بەدەیان هەزار کتێبی چاپ کراو فڕێ درا لە ماوەیەکی کەمدا، ئەمە زەرەرێکی مادی گەورەو زەرەرێکی مەعنەوی لەدابەزینی ئاستی زانستی لەخوێندنگاکان، زۆرجار ئێمە بەبڕیاری سیاسی بێت یان نامەنتقی ویان کۆمەڵێك بڕیار کە لەئەنجامی لێکۆڵینەوەو بەحسەوە نەبووە، بڕیار دراوە کە کۆمەڵێك شت بکرێت، بەس ئەنجامەکەی بەسەرماندا شکاوەتەوە، بۆیە ئێستا گرنگ ئەوەیە، کە ئەکادیمیای کوردی بتوانێت زمانێکی خوێندن ونووسین تا ئەو کاتەی دەبین بەدەوڵەتی کوردی، ئەوکاتە بتوانین زمانێك لەهەموو لەهجە جیاوازەکان دروست بکەین، بەڵام پێویستمان بەزمانێکە بۆ ئەوەی کەتابلۆی دامودەزگاکان و هەموو خوێندنگاکانمان وئەوانەی کەنووسراوی ڕەسمی حکومەت بێت، ئەوە تەنها پێویستیمان بەزمانێکە، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك دلێر فەرموو.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە یاسا هەموارکراوەکەدا لە برگەی یەکەمدا ئەڵێت(پارێزگاری کردن لەزمانی کوردی ویەکخستنی زاراوەکان)، بەڵام من وای بەباش دەزانم برگەی یەك و پێنج لێك بدرێت و بەم شێوەیە دابرژرێتەوە، (پارێزگاری کردن لەمێژوو وڕەسەنایەتی زمانی کوردی وهەوڵدان بۆ یەکخستنی زاراوە پێویستەکان لەبواری پەروەردەو ڕاگەیاندن و جێگیرکردنی ئەوزاراوانەو تابلۆی شەقامە گشتیەکان وشارو شارۆچکەو قەزاو ناحیەکان و قوتابخانەو خوێندنگەو نووسینگە بازرگانی وپیشەسازی وگەشتیاری و دەزگاکان وفەرمانگە حکومی و کۆمپانیاکان، تاکو ببێتە بەردی بناغەیەك بۆ لێك نزیك کردنەوەی هەموو لەهجەکانی زمانی کوردی ولەیەکتری گەیشتن و حاڵی بوون لەیەکتری، بەمەبەستی زەمینە سازی بۆ لەدایك بوونی زمانێکی فەرمی لەداهاتوودا) بەنیسبەت برگەی چوارەمیش من وای بەباش دەزانم ئاوا دابرژرێتەوە، گرنگیدان بە دیراسەت کردن و لێکۆڵینەوەی مێژووی کورد وکوردستان و جوگرافیاو کولتور و شارستانیەت و شوێنەواری کورد وکوردستان، هەروەها ئێمە زۆرجار باسی ئەوە دەکەین کەزمانی کوردی لە کۆمەڵێك لەهجە پێك هاتووە، بوونی کۆمەڵێك لەهجە لەزمانی کوردیدا هەڵبەتە هۆکاری خۆی هەیە، گرنگی خۆشی هەیە، هۆکارەکانی ئەوەیە کە ئێمە کوردستان دەبینین دابەش بووە بەسەر چەند دەوڵەتێکدا کە هەموویان زمانەکانیان جیاوازە، هەڵبەتە کۆمەڵێك زاراوەی ئەوان تێکەڵ بەزمانی کوردی بووە، لەهەمان کاتیشدا بوونی زاراوەی زۆر یاخود لەهجەی زۆر لەزمانی کوردیدا، ئەگەرێتەوە بۆ ئەوەی کەزمانەکەمان دەوڵەمەندە، وە دەتوانین سوودی لێ ببینین هەر زمانی ئێمەش نیە لەناوچەکەدا کەسوودی لەزمانی بیانی وەرگرتووە، بۆ نموونە، ئەگەر سەیری زمانی فارسی بکەین، سوودێکی زۆری وەرگرتووە، هەروەها تورکیش سوودی زۆریان لەزاراوەی عەرەبی وەرگرتووە، لەزاراوەکانی ناو زمانی کوردیش وەریان گرتووە، لەهەمان کاتیشدا زمانێکی زۆر زۆر دەوڵەمەندە هیچ کەمووکورتیشی نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عبدالرحمن، فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن حسین ابابکر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی بەلای منەوە ئەکادیمیای کوردی زۆر زۆر گرنگە، دەبێت ئێمە هەموومان پشتگیری لێ بکەین، دەعمی بکەین و هاوکاری بکەین، تەتویری بکەین بەهەموو شێوەیەك تا ئەم ئەکادیمیایە بتوانێت بگاتە ئەنجامێك زمانێکی یەکگرتوو بۆ میللەتی ئێمە دابرێژێت، ئێمە هەموومان قسەی پێ بکەین، لە سەر ئاستی دەزگاکانی حکومەت ولە قوتابخانەکان، کە ئێستا گرفتێکی زۆر گەورەمان هەیە، هەموومان لەناو ماڵی خۆمان کەمنداڵەکانمان دەچنە مەکتەب و دێنەوە نازانن بەچ زمانێك دەخوێنن، هیچ تێناگەن، ئێمە ناتوانین یارمەتیان بدەین کە تێبگەن و هاوکار بین لەگەڵی، چونکە هەندێجار بە بادینی وهەندێجاریش بەسۆرانی دەرس دەخوێنن، بەڕاستی ئەمە زۆر زۆر گرنگەو زۆر پیرۆزە، پێویستە ئێمە پشتیوانی لێ

بکەین، دەعمی بکەین و زیاتر پێشی بخەین، زیاتر مەجالیان بۆ بڕەخسێنین تا بتوانن دەستیان بگاتە زیاتر تا ئەم زمانە یەك بخەن و یەك بگرێت و ببێت بەیەك زمان بۆ سەرتاسەری کوردستان، زمانێکی ستانداردمان هەبێت، ئەگەر ئێمە بێین سەیری دەوڵەتەکانی دەوروبەرمان بکەین، یان لەمێژوو وفەرهەنگی خۆمان سەیر بکەین، ئێمەی کورد لەهیچ میللەتێك کەمتر نەبووین، ئێمە حوکمان کردووە لەهەر چوار پارچەکە، بەڵام ئێمە نەمانتوانیوە ئەو زمانە بەیەکگرتوویی بپارێزین، یەکگرتووی میللەتەکەشمان بپارێزین، لەبەر ئەوەی هەر میللەتێك، هەر ناوچەیەك لەئێمە کەوتووەتە ژێر دەستی ڕژێمێك، فەرهەنگ و فۆلکلۆرو زمانی ئەو ڕژێمە تەئسیری لە ئێمە کردووە، کە تا ئێستا ئێمە نەمانتوانیوە یەك بگرین و یەك زمان بین و لەیەك تێبگەین، ئەگەر سەیر بکەین پێش ساڵێك کۆنگرەیەك بەسترا، بۆ زمانی کوردی ئەوانیش نەیانتوانی بگەنە نەتیجە، بەڵام هەرچەندە هەنگاوی باش نرا بۆ پێشخستن ونزیك کردنەوەی زمانەکە، ئێستاش خەریکن هەموویان پێکەوە لەگەڵ یەك، ئێمە دەبێت قەت درێغی نەکەین لە یەکگرتنی زمان، قەت سستی نەکەین لە یەکگرتنی زمان، قەت موشکیلەو ئاریشە دروست نەکەین، لەبەردەمی ئەم ئەکادیمیایە، ئێمە هەموو پشتیوان بین ودەفع بکەین بۆ پێشەوە بۆ زیاتر یەکگرتن، چەند زووتر یەك بگرین و زمانەکە یەك بگرێت باشترە، چونکە ئەوە پرەنسیپێکە لە پرەنسیپ بوونی دەوڵەت و دروست بوونی دەوڵەت بەچی دروست دەبێت؟، ئەگەر هەر کەسێك بەشێوەی خۆی کیتاب و نووسین بکات و ئاراستەی نەتەوەی تری بکات، ئەمە چ دەوڵەتێکی لێ دروست دەبێت؟ ئێمە ناڵێین لەهجەکان یەك بخەن، بەڵام زمانێکی یەکگرتوو بۆ نووسین و خوێندنمان هەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

ئەڤین خان، فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرەلەمان.

ئەوەی کەمن ئێستا لەم دوو ماددەیەدا لەلایەن بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان دەرکم پێ کرد، ئەوەیە کە ترسێك هەیە، لەلایەن هەموو لەهجەکان کەئێستا بوونیان هەیە، یان پێکهاتەکانی ناو هەرێمی کوردستان، کەئێستا بوونیان هەیە لەم هۆڵەدا، بەڵام ئەوەی کە گرنگە ئێمە باسی بکەین، بەڕاستی بوونی لەهجات کە زۆر بەڕێزیش باسیان کرد، بوونی لەهجات دەوڵەمەند کردنی ئەم زمانەی ئێمەیە، ئێمە ئێستا بڕۆین قاموسێکی زمانی عەرەبی بکەینەوە، کە دەبینین یەك وشە چەند کەلیمەیەك هەیە بەرامبەر هەر هەمان عەرەبیە، لەزۆر لە مەقالاتەکان دەیبینین ئەنووسرێت بەجۆراوجۆر، بۆ نموونە، یەك کەلیمە ئەتواندرێت چەندجارێك بەچەند مانایەك بەکاری بهێنن، بۆیە ئێمە ئەگەر بێت و وەکو زمانی کوردی بۆیەك کەلیمە چەند لەهجەیەك بەکار بهێنین، ئەوە شتێکی زۆر تەبیعیە، لەناو زمانی ئێمەشدا، ئەگەر ئێمە یەکەم شت بێین و سەیری ئەم ئەکادیمیایە بکەین، هەر خۆی لەناوەکەیەوە ناوی ئەکادیمیایە، کەواتە ئەرکی ئەم

دەستەیە یان ئەم دەزگا ڕەسمیە، ئەوەیە کە توێژینەوە، لێکۆڵینەوە لەسەر هەموو ئەمانە پێشکەش بکات، ئەمە کاری ئەساسی ئەم ئەکادیمیایەیە، بۆیە کاری ئەساسی ئەمەی کە دەبێت لێرەدا باس کراوە، ڕێزمانی کوردی بوو، بەڵام من نازانم ئەوە وەکو پرسیارێکیش ئاراستەی لیژنەی بەڕێزی دەکەم، ئایا بۆ باسێکی زمانی کوردی نەکراوە؟، کە مەفروز بوو ئێمە لێرەدا زاراوەکان ئەوەمان نیە کەبڵێین زاراوەکانمان جیاوازی هەیە، بەڵکو ڕێزمانیش ئەگەر بێت و بینووسینەوە سەیر دەکەین کە جیاوازییەك دەبینین لێرەدا، بۆیە ئەبوایە کاری ئەمان دیراسات و توێژینەوە و ئەو شتانە بێت، ئەبوایە لەڕێزماندا خۆی ببینیایەتەوە، دێمە سەر خاڵی یەکەم، من ئەوەی کە دەیبینم لە یاساکەدا یاسای ژمارە(37)ی ساڵی 1997 هاتووە، کە دەڵێت(أ- العمل على توحيد مفردات الكوردية من بين لهجاته المختلفة وصولا الى لغة رسمية) ئائەمە موستەڵەحێکی دروستە، کەتۆ دەتەوێت لەهجەیەکی ستاندارد دابنێیت بۆ ئەوەی هەمووومان لێی ڕازی بین، هەموومان بتوانین بەکاری بهێنین، ئەبێت موفرەداتی هەموو لەهجەکانی تێدا بێت، نەك ئەوەی لێرەدا هاتووە، کە باسی ئەوە ئەکات (المحافظة على اللغة الكوردية وتوحيد مصطلحاتها) ئەکادیمیا بەتەنها ناتوانێت پارێزگاری لە زمانی کوردی بکات، یاخود تەوحیدی زاراوەکان هەروا بە هەڕەمەکی بکات، بەڵکو دەبێت باسی لەهجاتی تری تێدا بکرێت، بۆیە من دەگەڕێمەوە دەڵێم ئەوەی کەلەپێشوو تر هاتووە، ئەو دەستەواژەیە دروست ترە، لەوەی کە ئێستا بەکار هاتووە لێرەدا، هەروەها باسی ئەوە ئەکرێت، کەوا مەسەلەی تەنقیت وئەوەی کەسۆزان خانیش ئاماژەی پێکرد، (المحافظة على سلامة اللغة الكوردية وتنقيتها وتطويرها) بەڕێزان بەڕاستی تەنقیت شتێکی زۆر گرنگە لەناو زماندا، کەتۆ پەرەگرافێك دەخوێنیتەوە یان پارچەیەك شتێك نووسراوە تۆ دەیخوێنیتەوە، فەیناکە ئێمە دەڵێین کێشەمان ئەوەیە کەئەوەندە بەشێوازێك نووسراوەتەوە، بەزمانێك نووسراوەتەوە کە لێی تێناگەین، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا من دەڵێم با تەنقیتیشی لەگەڵدا بێت، چونکە بەڕاستی زۆر گرنگە کە تۆ پەرەگرافێك دەخوێنیتەوە لەزمانی ئینگلیزیدا لە مەکتەب خوێندوومانە هەمووومان، کە شتێك دەخوێنیتەوە دەبێت تەنقیتەکەی بەم شێوەیە بێت، لەزمانی ئینگلیزیدا، کەواتە تەنقیت شتێکی زۆر گرنگە، ئەبێت لێرەدا باسی بکەین، کەئەوان ئیهتیمام بەزمانی کوردی دەدەن با بەتەنقیتیش ئیهتیمامی پێ بدەین، چونکە زۆرجار ڕستەکە، لەگەڵ خاڵێکدا لەگەڵ فاریزەیەکدا مەعناکەی دەگۆڕدرێت، بۆیە بەڕای من ئەگەر ئەوەشی بۆ زیاد بکرێت کارێکی زۆر باشە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك کاردۆ، فەرموو.

بەڕێز کاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم وایە لە ماددەی دووەم ئەم دەزگایە، بەڕاستی ئەرکی زۆر زۆر قورسکراوە، ئێمە ئەگەر تەماشای زمان بکەین، هەر لەڕووی زمانەوانیەوە ڕەنگە هەر ئامرازێك بێت بۆ لێك حاڵی بوون، ئەگەر تەماشای بکەین لەڕووی هەستی نەتەوەییەوە، پێم وایە بەشێکە لە ئاسایشی نەتەوەیی ئێمە، ئەگەر میللەتانی خاوەن قەوارەو دەوڵەت، سەدان دەزگایان هەبێت بۆ لێکۆڵینەوە لەبارەی زمان وپاراستنی زمان وەکو بنەمایەك لە ڕووی نەتەوەییەوە، چونکە هێشتا میللەتێکین خاوەن قەوارەی خۆمان نین، لەبەردەم هەڕەشەین، لایەنی ئاسایشی نەتەوەیی بەلای ئێمەوە زۆر زۆر گرنگە، کەجیاوازی بکەین لە لەهجەی ئاخاوتن، لەگەڵ زمانی نووسین و ستاندارد، ئێمە پێویستە ئەو حەقیقەتە بزانین، یەعنی بوونی زمانی ستانداردی یان فەرمییەکە، پەیوەندی بەقوڵایی کولتوری، مێژووی کۆمەڵایەتی، سیاسی هەیە، ئەگەر قسە لەوەش بکەین، کە ئێمە بمانەوێت هەموو لەهجەکان یەك بخەین، شتی وا موستەحیلە بکرێت، ئێمە دەزانین عەرەب زمانی قورئانیان هەیە، کەچی میسریەکان هەڵنەساون زمانی ئاخاوتنیان بگۆڕن، یان مەغریبیەکان، زۆرجار هەر تێش ناگەن، بەڵام ئەوەی بەلای منەوە گرنگە، کە عەزیمە خان تەئکیدی لێ کرد، ئەو زمانی نووسینەیە، زمانی لێتێگەیشتن کەبەشێکی نەك دەکەوێتە سەر دەزگاکان، ئەرکە سەرەکیەکەی دەکەوێتە سەر دەسەڵاتی سیاسی کە 20 ساڵە ئێمە قەوارەمان هەیە، ڕەنگە ئەو هەوڵەمان نەدابێت کە پێویستە بدرێت بۆ بوونی زمانی ڕەسمی، ئەمە بەمانای تێنەگەیشتن نیە لەو مەترسیانەی کە ناوچەیەك حەقی خۆیەتی پاراستنی لەهجەی ئاخاوتنی خۆی بکات و قسەی لەسەر بکات، دەوڵەمەندی بکات، من مەبەستم ئەوە نیە، بەڵام زمانی فەرمی تێگەیشتن و نووسین شتێکە کە پێویستە هەموومان لەسەری کۆك بین، ئەمە بڕیاری سیاسی دەوێت، کاری دەوێت، ئەو دەزگایەش یەکێك بێت لەو دەزگایانە، بەڕاستی بەس ئیشی ئەو زەمینە سازییە بێت بۆ زمان، یەعنی ئێمە مەبەستمان لەیاسا دەرکردن جێبەجێکردنە، دەزگایەکی وا تۆ ئەرکی ڕەسەنایەتی، ئەرکی دیراسات، ئەرکی وەرگێڕان، ئەرکی مێژووی کورد پاراستن، ئەمانە کەی لەدەسەڵاتی ئەم دەزگایەدایە، دەتوانین وەکو بڵێین کە لەماددەی یەکەم هاتووە، ئەم دەزگایە ئەرکی زەمینە سازکردنە بەشێوازێکی زانستی لەگەیشتن بەزمانێکی فەرمی کە پێویستە لایەنە ڕەسمیەکان مولزەم بین پێی، ئەمە با تێنەگەشتن نەبێت لەم سەردەمەی ئێمەدا با قسە بکەین، زمانی فارسی یەکێك لە هێزەکانی کەخاوەن شارستانی خۆیانن، چونکە ئەو مەترسیەش هەیە، زۆرجار زمان شارستانیەتی تایبەت، کولتوری تایبەتیش دروست دەکات، بەرە بەرە نەتەوەکان لەیەك جیا دەبنەوە، لەبەر ئەوە ئەو مەترسیە لەسەر ئێمەش هەیە، زمانی فارسی یەکێك لەدەوڵەمەندییەکانی پەیوەندی بەوەوە هەیە کە من پێش 10 ساڵ قاموسێکم بینی کە 5 هەزار وشەی عەرەبی بەکار دێنێت، ئەمە کەی کێشەیە کە بۆ حاڵی بوونی خۆمان، بۆ نووسینمان، کەئێمە دەچینە سەر ئەنتەرنێت زمانی کوردی لەچاو زمانەکانی تر بۆ گەڕان بەدوای سەرچاوەدا زۆر کۆڵە، لەبەر ئەوە من ئەوەم بەلاوە گرنگە کە ئێمە ئەرکی دەزگاکە زۆر کورت بکەینەوە، شتێکی زۆر گرنگ و چارەنووسیە بۆ ئێمە کە زمانی فەرمییە، وە ئەرکی دەسەڵاتی سیاسیشە ئیتر بەرە بەرە ئەو فاکتەرانە نەهێڵێت کە دەبنە دابەش بوونی ناوچەکان، زمانیش

فاکتەرێك دەبێت ئێمە لەباتی ئەوەی تێکەڵ بین دوور دەکەوینەوە، بۆ نموونە هەتا کردنەوەی زانکۆ کە من بەکارێکی گرنگی دەزانم، بەڵام تۆ زانکۆیەك لە قەزایەك دەکەیتەوە بە مەحدوودی، هەر ئەو قەزایە، ناحیەیە لەڕووی ئیدارییەوە لەوێیە، ڕەنگە کابرا تا لەزانکۆ دەردەچێت بەحوکمی کەم ئیمکانیەتی بەس قەزاکەی خۆی ببینێت، لەکاتێکدا، ئەگەر لە دهۆك بێت تێکەڵی نەرێتەکەی، کولتورەکەی، سەقافەتەکەی، زمانەکەی دەبێت، کەزانکۆ ڕۆڵێکی گرنگ دەبینێت لەیەکخستنی زمانی ئێمەش، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ڕۆشنبیری فەرموو، تکایە وەڵامیان مەدەنەوە، ئەگەر خۆتان تێبینیەکتان هەیە، فەرموو.

بەڕێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا تێبینی وبۆچوونی هەمەجۆر و ڕای جیاجیا هەیە، ئێمە هەوڵدەدەین، لەلیژنەکە جارێکی تر دیراسەیان بکەین وبەهەندیان وەربگرین، بەڵام بەڕاستی پێشتریش ئێمە ئاگامان لەوە هەبوو کەلەناو نووسەرانیشدا لەناو پسپۆڕەکانیش دوو ئاراستەی سەرەکی هەیە، ئاراستەیەك ئەوەیە کە ئاخۆ ئەوە ئەکادیمیای زمانی کوردی بێت بەتەنها، یان ئەکادیمیای کوردی بێت، ئاخر بەڕاستی کێشەکە لێرە سەری هەڵداوە، کە ئەکادیمیای کوردییە کۆمەڵێك ئەرك و ئامانجی تری خراوەتە سەر، ئەمە ڕەنگە لەڕووی مێژوویشەوە وا هاتبێت، ئەگەر تەنها ئەکادیمیای زمانی کوردی بێت، ڕەنگە شتەکە بەشێوەیەکی تر بێت، بۆیە تا ئێستا یاساکە بەو شێوەیە داڕێژراوە کە کۆمەڵێك ئەرك و ئامانجی تری هەیە، بێجگە لە زمان، وەکو مێژوو، مەسائیلی جوگرافیا، شارستانی، کۆمەڵێك شتی تر، کولتوری کوردی، بۆیە ئەمە بەڕاستی کێشەیەکە زۆر زۆر ڕاستە لەزۆر وڵاتی تردا، بەتەنها ئەکادیمیاکە ئەکادیمیای زمانە، نەك بوارەکانی تری ئەو میللەتە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە تێبینیەکان لای خۆتان تەسجیل بکەن، بەم جۆرە دانیشتنەکەمان کۆتایی پێ هات تا ڕۆژی دوو شەممە سەعات 11 بەخواتان دەسپێرم، خواتان لەگەڵ...

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی مادده (20) لە پەیڕەوی ناوەخۆی ژمارە (1)ی هەموارکراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستان-عێراق، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاریدا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارە (15)ی ئاسایی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لەکات (11)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی دووشەممە رێکەوتی 2012/5/14 بەم شێوەیە بێت:

1-بەردەوام بوون لەسەر خستنەروو گفتوگۆکردنی پڕۆژە یاسایی هەموارکراوی دووەمی یاسایی ئەکادیمیایی کوردی لە هەرێمی کوردستان ژمارە (12)ی ساڵی 1997.

2-خستنەروو گفتوگۆکردنی پێشنیاری یاسایی مافی بەدەست هێنانی زانیاریی.

ئێستاش پێش ئەوەی بچینە سەر جێ بەجێکردنی بەرنامەی کار، بەڕێز جێگری سەرۆکی پەرلەمان ناوی ئەو پەرلەمانتارە بەڕێزانە دەخوێنێتەوە کە مۆڵەتیان هەیە، فەرموو.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ناوی ئەو ئەندام پەرلەمانە بەڕێزانەی لە دانشتنی ژمارە (14)ی ئاسایی لە (2012/5/9) مۆلەتبوون یان غائیب بوون:

1-اسماعیل سعید محمد مۆڵەت.
2-بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ ئیفاد .
3-تارا تحسین یاسین تقی الدین ئەسعدی مۆڵەت.
4-رێباز فتاح محمود نادر ئیفاد.
5-حمە سعید حمە علی مۆڵەت.
6-رازاو محمود فرج مۆڵەت.
7-شێرزاد عدالحافظ شریف مۆڵەت.
8-یاووز خورشید عثمان مۆڵەت.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێزان، ئێستاش دەچینە سەر بەرنامەی کار بەردەوام دەبین لەسەر خستنەروو و گفتوگۆکردنی پڕۆژە یاسای هەموارکردنی دووەمی یاسایی ئەکادیمیای کوردی لە هەرێمی کوردستان، لیژنەکانی یاسایی و رۆشنبیری فەرموون بۆجێگەی خۆتان.

ئێمە لەدانیشتنی ئەو رۆژە ماددەی (2)مان تەواو کرد ئێستاش دەچینە سەر ماددەی (3)، فەرموو کاک عونی.

بەرێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، لە کۆبوونەوەی ژمارە (14) گفتوگۆ لەسەر دوو مادده لەم یاسایەدا کرا، ئێستا گەیشتینە ماددەی سێیەمی پڕۆژەکە، ماددەی (3)ی پڕۆژەکە پەیوەستە بە ماددەی (5)ی ئەصلی قانونەکە.

ماددەی سێیەم لەئەصلی پڕۆژەکە بەم شێوەیە:

تحقق الاكاديمة اهدافها بالوسائل التالية:

أ- وضع معاجم ومراجع وموسوعات علمية و لغوية.

ب- اصدارالمجلات و المطبوعات والعناية بامور النشر.

ج- نشر الكتب والوثائق والتحقيق في النصوص القديمة.

د- اقامة المؤتمرات العلمية واللغوية وعقد الندوات والمواسم الثقافية والاسهام في المؤتمرات خارج الاقليم.

هـ- تكريم العلماء والادباء والباحثين والفنانين.

و- تأسيس مكتبة و انشاء مطبعة.

ز- انشاء مركز لاقتناء وحفظ المخطوطات.

پڕۆژەی هەموارکردن سەبارەت بەو ماددەیە بەم شێوەیە:

المادة الثالثة:

تعدل المادة الخامسة من القانون وتقراء كالاتى:

تحقق الاكاديمة اهدافها بالوسائل التالية:

1- وضع معاجم ومراجع وموسوعات علمية و لغوية.

2- اصدار المجلات و المطبوعات والعناية بامور النشر.

3- نشر الكتب العلمية واللغوية وعقد الندوات واقامة المواسم الثقافية والاسهام في المؤتمرات داخل و خارج الاقليم.

4- تكريم العلماء والباحثين والادباء والفنانين.

5- تاسيس مكتبة و انشاء مطبعة.

6- انشاء مركز لاقتناء وحفظ المخطوطات.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بەکوردییەکەی.

بەڕێز بكر كريم محمد صالح (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی سێیەم:

ماددەی پێنجەمی یاساکە هەموار دەکرێت و بەم شێوەیە دەخوێندرێتەوە:

ئەكادیمیا بەم هۆكارانە ئامانجەكانی خۆی بەدی دەهێنێ:

1- دانانی فەرهەنگ و سەرچاوە و مەوسوعاتی (دائیرة المعارف) زانستی زمان.
2- دەركردنی گۆڤار و بڵاوكراوە و بایەخدان بە كاروباری بڵاوكردنەوە.
3- بڵاوكردنەوەی كتێبی زانستی و زمان و بەستنی كۆڕو وەرزی رۆشنبیری و بەشداریكردن لە كۆنگرەكانی ناوەوە و دەرەوەی هەرێمدا.
4- رێزلێنان لە زانایان و توێژەران و نووسەران و هونەرمەندان.
5- دامەزراندنی كتێبخانەیەك و چاپخانەیەكی تایبەت بە ئەكادیمیا.
6- دامەزراندنی ناوەندێك بۆ بەڵگەنامە و پاراستنی دەستنووسەكان.

ڕای لیژنە سەبارەت بە ماددەی (3) بەم شێوەیە:

ماددەی سێیەم:

ماددەی پێنجەم هەموار دەكرێتەوە بەم شێوەیە دەخوێندرێتەوە:

ئێمە لەسەر (1 و 2 و 3) وەكو خۆی بمێنێتەوە هیچ تێبینیمان لەسەر نییە، سەبارەت بەبڕگەی (4) پێمان وایە وشەی هونەرمەندان لەكۆتایی ڕستەكە لابدرێت، (5) وەكو خۆی، (6) وەكو خۆی.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو سۆزان خان.

بەڕێز سۆزان یوسف خوشابە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة الثالثة:

تعدل المادة الخامسة من القانون وتقراء كالآتي:

(اولاً وثانياً وثالثاً) تبقى كما هي، (رابعاً) تحذف كلمة (الفنانين) في نهاية هذه الفقرة، (خامساً وسادساً) تبقى كما هي.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك عەونی.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی پێنجەم كە ئەصڵی قانونەكەیە لیژنەی یاسایی پشتگیری ئەم هەمواركردنە دەكا كە لەلایەن حكومەتەوە پێشكەش كرایە.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەخێرهاتنی جەنابی وەزیری رۆشنبیری و مامۆستا سەعد دەكەین، كێ تێبینی هەیە؟ لەسەر ئەو بابەتە تكایە دەستی بەرز بكاتەوە (دڵشاد حسین، عمر نورەدینی، سۆزان شهاب، نەژار عزیز سورمێ، فاضل

بەشارەتی، سەروەر عبدالرحمن، سالار محمود، د.صباح بەرزنجی، بەفرین حسین، عمر عبدالعزیز، د.دانا سعید صوفی)، فەرموو کاک دڵشاد.

بەڕێز دڵشاد حسین قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەماددەی سێ تێبینیم لەسەر خاڵی چوارەم هەیە، کە لیژنەی رۆشنبیری داوا دەکا فەنانینی لێ لابدرێ، من پێموایە فەنانین وەکو خۆی بمینێتەوە، چونکە ئەوانیش رۆڵێکی گەورەیان هەیە لە هەموو بوارەکانی هونەرا بۆ پێشخستنی زمانی کوردی و، پێم وایە وازح بکرێتن تەکریمی عولەما، عولەمای چی؟ عولەمای توبە، عولەمای زمانە، یەعنی چ عولەمایەکە و چ باعیسێکن؟ بۆیە پێم وایە پاشتر ئەم خاڵە وای لێبکرێ تەکریم کردنی ئەو زانا و لێکۆڵینەوەو ئەدیب و هونەرمەندانەی کە هاوکارن لە دەوڵەمەندکردنی زمانی کوردی، چونکە دەبێ ئەو باعیس و عولەمایانە یەکلای بکرێنەوە لەبواری زماندان یان لە بوارەکانی دیکە، خاڵی شەشەم پێم وایە دامەزراندنی مەرکەزێك بۆ وەسائیق و حفزی مەختوتات ئەوە بسپێرێ بە یاسای دیکەمان لەبەر دەستدایە دیکۆمێنت پارێزی، مەرکەزی دیکۆمێنت پارێزی ئەوە کاری ئەوان بێ نەك کاری ئەمانبێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو د.عمر.

بەڕێز د.عمر حمد امین (نورەدینی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەستخۆشی لە هەردوو لیژنە دەکەم کە هەوڵیانداوە گۆڕانێکی ئیجابی لەم ماددەیەدا بکرێ کە تایبەتە بە ئەو ئامرازانەی کە ئەکادیمیا بەکاریان دەهێنێ بۆ پێکانی ئامانجەکانی سەبارەت بە ئامرازی سێیەم، کە لەخاڵی سێیەم ئاماژەی پێدراوە دەڵێ بەستنی کۆڕ تەنها بەستنی کۆڕ بەڕەئی من ئەگەر تەواوی بکەین لەپاشان دەڵێ بەشداری کردن لەکۆنگرە لەدەرەوە و لەناوەوەی وڵات دا ئێمە بڵێین ئەکادیمیا هەم کۆنگرەش دەبەستێ، هەم کۆڕیش دەبەستێ، هەروەها بەشداریش لەو کۆنگرانە دەکا کە لە دەرەوەی وڵات ئەنجام دەدرێن، واتە بەستنی کۆنگرە لەناو خۆی وڵاتیش یەکێك بێ لەو ئامرازانەی کە ئەکادیمیا بەکاریان دەهێنێ هەروەکو ئێستا تا ئەو ڕادەیەی ئێمە کە ئاگامان لێیە ئەوان دوو کۆنگرەیان کردووە پەیوەست بەزمانەوە، بۆیە بەم شێوەیە هەمواربکرێتەوە کە لەناوەخۆش ئەوان کۆنگرە دەبەستن، سەبارەت بە خاڵی شەشەم پرۆژەیەك هەیە، پرۆژە یاسایەك هەیە، ئێستا لەلایەن لیژنە پەیوەندیدارەکانا تا ئەو ڕادەیەی ئاگامان لێبێ ڕاپۆرتیشی لەسەر ئامادەکراوە تایبەتە بە دروستکردنی ناوەندێکی نیشتیمانی بۆ هەڵگرتن و پاراستنی دیکۆمێنت و ئەرشیف کردنییان بۆیە ڕەنگە ئەگەر ئەمە لێرە دابمینێتەوە پاشان ئەم یاسایە دەرکەین کە من پێم واییە دەرکردنی یاساکە و دامەزراندنی ئەم ناوەندە زۆر زۆر گرنگە ڕەنگە جۆرێك لە ئیزدیواجیەت و تێکەڵاوی لەنێوان ئیشی ئەم ناوەندە کە بەگوێرەی یاسا دادەمەزرێ لەگەڵ ئیشی ئەکادیمیا

بێتە ئاراوە، هەروەها پێشنیار دەکەم کە خاڵێکی تریش زیاد بکەین کە ڕەنگە ببێتە ئامرازێکی تر بەدەست ئەکادیمیاوە بۆ هێنانەدی ئامانجەکانی ئەویش هاوکاری و هەماهەنگی لەگەڵ دامەزراوە ئەکادیمی و زانستی پەیوەندیدارەکانی تر بۆ هێنانەدی ئامانجەکان، بۆ نموونە ئەکادیمیا دەکرێ پرۆژەی هاوبەشیان هەبێ لەگەڵ زانکۆکان کە لەوێدا کۆلیژی زمانیان هەیە، ناوەندی تریان هەیە، لەناو زانکۆکاندا کە بەیەکەوە بە هاوبەشی دەکرێ ئەکادیمیا کاربکەن تا بتوانن لەبواری زمان ئیختیساسی خۆیاندا ئامانجەکانی خۆیان بپێکن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، سەبارەت بەم ماددەیە لەبەر ئەوەی جارێکی تر ئەیڵێمەوە ئەکادیمیا خۆی بە عەرەبی ناردوویەتی لەبەر ئەوە من ئیزافاتەکانیش بە عەرەبی دەکەم، چونکە بە کوردی نەیانناردووە، سەبارەت بە چوارەم، فەنانین تەکریمی فەنانین یەعنی وەزارەتی رۆشنبیری ئیشی چییە؟ ئەگەر ئێمە ئەو تەکریمی فەنانییە نەشبەینە دەستی ئەکادیمیا دەکرێت ئەوان فەنان تەکریم بکەن لەبۆ بابەتێك ئەو فەنانە کارێکی زۆر گەورەی کردووە کەبۆتە هۆی ئەوەی کە زمانی کوردی دەوڵەمەند کردووە، بەڵام ئەگەر لەسەر بابەتە هونەریەکان بێ بەڕاستی ئەوە تەداخولکردنی ئختیساسی وەزارەتی رۆشنبیرییە، سەبارەت بەخاڵی شەشەم بەش بە حاڵی خۆم من پشتگیری ئەوە ئەکەم مەرکەز یاسای ئەوە دەربچێ کە چۆن ئێمە ناوەندێك هەبێت لەهەرێمی کوردستاندا یاخود چەند ناوەندێکیش هەبێت لەهەرێمی کوردستاندا بۆ حیفزی وەسایەق، من نموونەیەك ئەهێنمەوە ئێمە لە سلێمانی بنکەی ژینمان هەیە، بنکەی ژین ئێستا کارێکی وای کردووە هەرچی کەسێك لەشاری سلێمانیا وەسائقی لەلابێت مەختوتاتی لەلابێت بەخۆی تەوعییەن دەیبات بۆ ئەو بنکەیە تەسلیمی دەکات، چونکە دەزانێ لەوێ دەپارێزرێ بۆیە یەعنی بۆچی ئێمە ئەو ئەرکە والێبکەین تەنها لەدەستی ئەکادیمیای کوردی بێت؟ من پێم خۆشە لەناو شارەکەی خۆما مەختوتاتی عائیلەی خۆم کە عایدی عائیلەی خۆمە کەسێك لەناو عائیلەکەی خۆما لەناو شارەکەی خۆما بپارێزرێ ئەوان ئەگەر ڕاست دەکەن دەیانەوێ ئەم بابەتە بێتە ئاراوە دەتوانن ئیسهام بکەن لە پەرەپێدان و پشتگیری کردنی ئەو جۆرە بنکانە، بەڵام ئەوەی کە ئەوان مەرکەز دروست بکەن پێم وانیە ئەو بارە ئەوان بتوانن هەڵیبگرن و، زۆر قورسە بۆ ئەوان هەڵناگیرێ و لابرێ باشترە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك نەژاد فەرموو.

بەڕێز نەژاد عزیز سورمێ:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەنیسبەت فەقەرەی چوار، منیش لەگەڵ ئەوە دام فەنانین بمینێتەوە، لەبەر ئەوەی شەرت نییە، یەعنی فەنانین هەر ئەوانەبن كە فەنی تەشكیلی و یان مۆسیقا و یان ئەوانە بگرێتەوە یان ئەوە شتێكی ئیختیساسی بێ، بەس تایبەت بێ بە وەزارەتی رۆشنبیری، بەنیسبەت فەقەرەی شەش برادەران ڕەئییان وایە كە مادام قانونێكمان دەبێ بە حیفزی وەسائق و مەختوتات كە نابێ كۆڕ یان ئەكادیمیای كوردی ئەو تشتەی هەبێ، من پێموایە ئەوە وانییە لەبەر ئەوەی زۆر لە زانكۆكانیش ئەو نەوعە مەركەزەیان هەیەو، ئەوە رێگا لەوە ناگری كە كۆڕیش یان بڵێین ئەكادیمیای كوردیش مەركەزیەكی وای هەبێ، بەڵام من پێموایە شوعبەیەكیشی بۆ زیاد بكرێ، كە ئەو مەختوتات و موقتەنایەتانە بۆ باحیسین لاسییەما بابڵێین ئاوای لێبێ (مع أضافة شعبة خاصة للمخطوطات والمقتنيات للباحثين لا سيما طلاب الدراسات العليا للاستفادة منها في بحوثهم ورسائلهم العلمية خاصة مما يتعلق بالتاريخ والأدب والثقافة الكوردية)، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك فاضل فەرموو.

بەڕێز فاضل محمد قادر (بەشارەتی):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من تەنها تێبینیم لەسەر خاڵی شەشی ئەم ماددەیە هەیە، بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان كە ئەڵێ: (دامەزراندنی ناوەندێك بۆ بەڵگەنامە و پاراستنی دەستنووسەكان)، یەعنی بەڕاستی من پێم وایە ئەمە تۆزێك هەڵوێستەی لەسەر بكرێ، چونكە بەو حوكمەی كە لەڕابردوو ئەو دەرفەتەی ئێستا نەبووە بۆ هەم تۆماركردن و هەم كۆكردنەوەی ئەو بەڵگە نامە دەستنووسانە، چونكە لە واقعا ئێمە سەرمایەیەكی زۆر گەورەمان لەهەرێمی كوردستاندا هەیە، بۆیە پێشنیار دەكەم ئیمتیازێك دیاری بكرێت بۆ ئەو كەسانەی كەوا دەستنووسیان هەتاوەكو ئێستاكە لای خۆیان هەڵگرتووە چ لەبواری زانستی و چ لەبواری مێژووی هینی خەڵك زانستی هەم باب و باپیرانیشمان بەڕاستیەكەی لێرە ئێمە سەرمایەیەكی زۆر گەورەمان هەیە، بەڵام پێم وابێ ئەمە ئەگەر وەزارەتی رۆشنبیری زیاتر بەمە هەڵنەستێ ناتوانرێ یان خەڵكانێك بەڕاستی ئامادەنابن ئەو دەستنووسانە بدەن، كە سوودێكی زۆر گەورەی هەم لە بواری مێژووی و هەم لە بواری زانستیشا دەبێت، كە ئەوە مەفروزە زۆر زیاتر كاری لەسەر بكرێ و، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

د.سەروەر فەرموو.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕاستی من پێم وایە کاتێك کە گفتوگۆی هەمواری ئەم یاسایە دەکرێت پێویست بوو سەرۆکی ئەکادیمیا خۆی لێرەدا ئامادەبوایە، هەرچەندە لەوانەیە لیژنەی یاسایی ئەمە وەکو بیانوویەك بەکاربێنین بڵێن ئەو پلەی وەزیرە، کە وەزیر نییە ناتوانێ قسە بکا، بەڵام ئێمە لەسەر دوو شێواز لەوانەیە لە پەرلەمان بڕۆین یەکەکیان وەکو یاسایە ئەوی تریان عورفە، ئەوەندەی من ئاگاداربم کە پرسیاریشم کردووە جاری وا هەبووە گفتوگۆی دەستەیەك کراوە لێرەدا و، سەرۆکی دەستەکەش ئامادە بووە لەپەرلەمان و قسەشی کردووە من لەپەیوەندیمدا لەگەڵ بەڕێز نوری تاڵەبانی کە هەم ئەندامی پەرلەمان بووە پێشتر و، ئەوەشی باسکرد کاتێك گفتوگۆی دەستەی مین کراوە سەرۆکی مین قسەی کردووە، بۆچی ئەگەر ئەمە بووە بە عورفێك........

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك د.سەروەر تازە موناقەشەکە دەکرێ ئەو ئامادە نەبووە، ئێستا شتێ موناقەشە دەکەین تێپەڕیوە، لەسەر ماددەکە قسە بکە تکایە.

بەڕێز د.سەرومر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من کاتێك ئەو قسەیە دەکەم، چونکە هەست دەکەم ئێمە گفتوگۆی هەندێك بابەت دەکەین کەوا لەوانەیە لەکەڵ ڕێزم بۆ خوشك و برا بەڕێزەکان کاری ئێمە نەبێت ئێمە پێویست ناکا بچینە ناو وردەکاری زمانەوە ئەمە ئیشی خەڵکێکی پسپۆڕە ئێمە گرنگ ئەوەیە قسە لەسەر دەزگاکە بکەین و، ئەوەیە بۆ ئەوەی باشتر بەرێوە بچوبایە، خاڵێکییان بەڕاستی پێم خۆشە وەکو هینێك پرۆژەکە لەبەر چاومانە یاساکەش لەبەر چاومانە ئێمە کە دەزانین کۆمەڵێك ئامانجی تری هەیە ئەم دەستەیە، ئەم ئەکادیمیایە ناکرێت ئێمە تەنها لەزماندا قەتیسی بکەینەوە ئەوەندە بێین پێ لەسەر زمان دابگرین ڕاستە مەهامی یەکەمی زمانە، بەڵام مێژوو و شارستانیەت و کەلتور و کۆمەڵێك شتی ترش هەیە ناکرێت ئێمە ئەوان بخەینە لاوە، سەبارەت بەخاڵی دیکۆمێنت پارێزی هەندێك لە هاورێکانم باسی ئەوە دەکەن کە نەمێنێ بەڕاستی دیکۆمێنت پارێزی ڕاستە ئێمە پرۆژە یاسایەکمان هەیە ئەویان پرۆژەیە هێشتا کاری لەسەر نەکراوە ئەمە، بەڵام یاسایەکە کە هاتووە و لێرەدا قسەی لەسەر دەکرێ و ڕەسمیاتی زیاترە دوایی ئەوە ئەگەر لەشوێنی تریشدا هەمە هەبێ زۆر ئاساییە، بەڵام پێویستە ئێمە شوێنێکی گشتی نیشتیمانیمان هەبێتن بۆ پاراستنی بەڵگەنامە و دیکۆمێنتەکان بەتایبەت کە دەستەی ئەکادیمیا لە هەولێرە وە پایتەختە با لەسلێمانیش هەبێ، با لە دهۆکیش هەبێ، بەڵام ئەمە دەکرێت ئەو کاتی پەسەندکردنی یاساکە هەماهەنگ بێ بۆ هاوکاری کردنی دیکۆمێنت پارێزی نەوەکو ئیشی سەرەکی بێت ئەمە یەکێك لەخاڵەکانە کە لەو ڕێگەیەوە کار بۆ ئامانجەکانی دەکات زۆر ئاساییە لەشوێنێکی تریشبێ، بەڵام ئەو هەماهەنگ بێت. بەڕێز سەرۆکی

پەرلەمان، من پێم باشە چونکە لەمەدا دەڵێت ئەکادیمیا بەم هۆکارانە ئامانجەکانی خۆی بەدی دێنێت، خاڵێکی تر هەیە زیاد بکرێت ئەویش بڵاوکردنەوەی زاراوە یەکگرتووە نوێییەکانە لەزمانی کوردیدا لەڕێگەی هۆکارەکانی ڕاگەیاندن و گشتاندنی بەسەر دامودەزگا فەرمییەکاندا بۆئەوەی بتواندرێ ئێمە بەتایبەت ئەو زاراوانەی کەوا یەکنین ئەوان کە یەکی دەخەن و، هەموو کۆکیش دەبین لەسەری کە دەڵێت هەمووومان مەبەستم ئەوەیە هەندێك زاراوە هەیە لەم دواییە هاتۆتە کایەوە پێشتر نەبووە و، بۆ نموونە فەرمی، شاند، کۆمەڵێك شت هەیە هاتووە ئەمە ئیشی ئەکادیمیایە کەوا لەم ڕێگەیەوە بتوانێ ئەو زاراوانە بەتایبەتی یەکبخات، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك سالار فەرمووو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ ئەم یاسایە ئامانجەکان گرنگ بوون و، بۆ ئەم ماددەیەش گرینگتر هۆکارەکانی بەدیهێنانی ئەو ئامانجانەن کەواتە پێم وایە روحی ئەم یاسایە بریتییە لەم ماددەیە خاڵی یەکەم و دووەم و سێیەم ئەتواندرێ لەیەك خاڵدا کۆبکرێتەوە، چونکە خاڵی یەکەم و دووەم یەك مەهامیان هەیە، بڕگەی یەکەمی خاڵی سێیەمیش ئەتواندرێ لێك بدرێتەوە بەم شێوەی کە من دام ڕشتۆتەوە خاڵی یەکەم واتە هەرسێ خاڵەکە بەمجۆرە خاڵی یەکەم بایەخدان بەکاروباری چاپ و بڵاوکردنەوەی کتێبی زانستی زمان و دانانی فەرهەنگ و دەرکردنی گۆڤار و مەوسوعاتی تایبەت بە زمانی کوردی و دیالێکتەکانی کەواتە ئەکرێت بەستنی کۆڕو وەرزی رۆشنبیری و بەشداری پێکردن لە کۆنگرەکانی تر بەجۆرێکی تر بەخاڵێکی تر دەستنیشان بکرێتەوە و، ئەکرێ ئەمەشیان خاڵی دووەم بێ بەم خاڵەی کە من ئاماژەی پێدەکەم بەستن و هاندان بۆ توێژینەوە و کۆڕ و کۆنفراسی رۆشنبیری و بەشداری کردن لە کۆنگرەکانی ناوەوە و دەرەوەی هەرێم لە بواری زماندا خاڵێکی تر ئەوەی پەیوەندی بە پاداشت کردنی هونەرمەندانەوە هەیە من ڕام وایە ئەو خاڵە وەکو خۆی بمێنێتەوە، چونکە هونەری خۆشنووسی ئێستا یەکێکە لەو هونەرانەی لە برەو دایە و، یەکێکە لەو چالاکانەی بەشداری پێدەکا لەناساندنی زمان و دەوڵەمەندکردنی زمان بۆیە ئەو پێشنیارەی کە داوا دەکات ئەو فەقەرەیە بمێنێتەوە من پشتگیری ئەکەم و، هەروەها بەشداری پێکردنی ناوەندە ئەکادیمی و رۆشنبیرییەکان لەدەوڵەمەندکردنی زماندا ئێمە زانکۆ و پەیمانگاکانمان هەیە و، کۆمەڵێ ناوەندی رۆشنبیریمان هەیە کە تایبەتن بە ئەرشیف کردن و دیکۆمێنت پارێزی و پەرەپێدانی زاراوەکان و دیالێکتەکان و، ئەو بوارانەی دەچێتە چوار چێوەی دەوڵەمەندکردنی زمانەوە لەم بەدی هێنانی ئامانجەدا خاڵێك هەبێ بۆ دروستکردنی هەماهەنگی یەکی ڕاستەوخۆ، چونکە لەم مەهامانەدا لەگەڵ مەهامی چەند

ناوەندێکی تر هاوبەشی دروست دەبێ، ئەکرێ زمان لەبەر ئەوەی بەرفراوانە ئەکرێ چەند ناوەندێك پێکەوە لە مەهامێکا کاری هاوبەش بکەن، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

د.صباح فەرموو.

بەڕێز د.صباح محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی پێنجەمی ئەصڵی یاساکە کە ئێستا بە ماددەی سێیەم هەموار دەکرێتەوە من پێشنیاری ئەوە دەکەم کە ئێمە ئەرکی سەرشانی ئەم ئەکادیمیایە ئەوەندە قورس نەکەین بەو شێوەی کە ئێستا هەیە، چونکە بەشێك لە ئەم ئەرك و فەرمانانە یان ئەو وەسائیلانەی کەلێرەدا هەیە ڕەنگە وەزارەت و دامودەزگاکانی تر بتوانن پێی هەستن، سەبارەت بە بڕگەی یەکەم کە ئەڵێ: (وضع معاجم ومراجع وموسوعات علمية و لغوية) پێم باشە بەو سیغە نەکیرەیە نەبێ (وضع معاجم)، بەڵکو بڵێ: (وضع المعاجم والمراجع والموسوعات العلمية و اللغوية)، چونکە واتاکەی تا ئەندازەیەك گۆڕانی بەسەر دادێ سەبارەت بەبڕگەی دووەم کە دەڵێ: (اصدار المجلات و المطبوعات واالعناية بامور النشر)، من پێشنیار دەکەم لە باتی (اصدار المجلات و المطبوعات) تەنها مەجەلەیەکی دەوری هەبێ یەعنی (اصدار مجلة دورية الاكادمية)، مەسەلەی (امور النشر) بخرێتە بڕگەیەکی تر، سەبارەت بە نەشری کوتوبی علمیەوە، پێشنیاری ئەوە دەکەم کە تەرجەمەشی بۆ ئیزافە بکرێ، چونکە هەستدەکەم لەماددەکە مەسەلەی تەرجەمە پشت گوێ خراوە لەحاڵەکا ئامرازێکی زۆر کاریگەر بۆ بەرەو پێش بردنی زمان، زمانی کوردی بەرەو ئاستی جیهانی و، بۆ ئەوەی هاوشانی زمانەکانی تر و گۆڕانکارییە زانستییەکان بڕواتە پێشەوە ئەبێ گرنگی یەکی تەواو بدرێ بە بابی تەرجەمە، لەبارەی بڕگەی چوارەم کەباسی تەکریمی عولەماو باحسین ئەکا من لەگەڵ ئەوە دام ئەمە لابچێت، چونکە ئەمە بەپێی ئەو تەجروبەی کە هەیە ئەمە حەڵقەیەکە ئیشەك ئەدۆزینەوە بۆ ئەکادیمیا و، مەسەلەی مەحسوبیەت و مەنسوبیەت دێنێتە مەیدان لەباتی ئەوە بڵێین دەعمی عولەما و باحسین بکرێ (دعم العلماء والباحثين)، مەسەلەی تەکریم بدرێتە دەست حکومەت، خۆی لە ڕێگای وەزارەتی رۆشنبیریەوە لە ڕێگای زانکۆکانەوە و، مانع نییە ئەو کاتە زانکۆکان یان وەکو وەزارەتی رۆشنبیری تەنسیق و هەماهەنگی بکا لەگەڵ ئەکادیمیای کوردی، یەعنی ئەو بڕگەیە لابچێ من پێم وایە ئەتوانین هەندێ لەو ئەرك و تەنانەت مومکینە گلەیش بێتە سەر ئەکادیمیای کوردی کە ئەوەبمینێتەوە فلانەکەستان بۆ تەکریم کرد، فلانتان بۆ تەکریم نەکرد؟ خۆمان هەمووومان ناوەندی کوردستان دەزانین، وەسەتی کۆمەڵایەتی خۆمان دەزانین، سەبارەت بە تەئسیسی مەکتەبەو ئینشای مەتبەعەو مەتبەعەیەکی تایبەت بە ئەکادیمیا ئەگەر ئەمە هەموو لەسیغەیەکا کۆبکرێتەوەو (اهتمام عناية بأمور نشر عن طريق تأسيس مكتبة وانشاء مطبعة خاصة بالاكاديمية)، ئەوە ئەکرێ بەو شێوەیە چارەسەر بکرێ، مەسەلەی بڕگەی شەشەم کەباسی مەرکەزێك دەکرێ بۆ دەستنووس لەڕاستیدا من پێم وایە لەبوونی ئەمە هیچ

تەعاروزێکی نییە، هیچ دژایەتی یەکی نییە لەگەڵ ئەو مەرکەزەی کە دەکرێتەوە بۆ وەسائیق مەرکەزێکی قەومی، چونکە نەك تەنها ئەکادیمیای کوردی هەر زانکۆیەکیش ئەتوانێ کتێبخانەیەکی دەستنووسی هەبێت، بەڵام گرنگ ئەوەیە ئێمە لەسەر حیسابی مەرکەزە قومیەکە ئەمە دروست نەکەین، یەعنی لەکوردستاندا مەرکەزێکی قەومی هەبێت بۆ مەختوتات، بەڵام مەجالیش بدرێ ئەکادیمیای کوردی بۆ خۆی، چونکە مومکینە ئێستا هەندێ دەستنووسی هەیە دەسنووسەکان گران بەهان ئامادەدە نییە دەستبەرداریان ببێ و بیداتە شوێنێکی تر با ئەکادیمیا بۆ خۆی توانای ئەوەی هەبێ کە مەرکەزێکی هەبێ بۆ مەختوتات و، کەسانێکی شارەزا و پسپۆر تێدا کاربکەن و، بودجەیەکی بۆ تەرخان بکرێ، بەڵام لەهەمان کاتدا دژایەتیشی نییە لە، دژایەتیشی نەبێ و، تەعاروزیشی نەبێ لە گەڵ کردنەوەی مەرکەزێك بۆ وەسائیق، چونکە وەسائیق تەنها دەستنووس نییە وەسائیق مەفهومێکی فراوانتری هەیە مومکینە وەسائیقی سیاسی بێت، وەسائیقی تاریخی بێ، بەڵام دەستنووسیش بەشێکی گرینکە لە وەسائیق و، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەفرین خان فەرمووو.

بەڕێز بەفرین حسین محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، دیارە زمانی کوردی زمانەکی زۆر دەوڵەمەندە، بەڵام سەرباری دەوڵەمەندی زمانەکەش سەرباری ئەو زۆری زاراوە و دیالێکتانەی کەوا هەمانە ئێمە بێ کێشە و بێ کەم و کورتی نەبووینە بەتایبەت ئەبینین لەبواری وەرگێڕانی یاساکان، ئێمە کێشەیەکی زۆر زۆرمان هەیە، ئەگەر بگەڕێینەوە سەر پەرلەمانی کوردستان کە هەیبەت و ئیرادەی خەڵکی کوردستانە هەتا ئێستا ئێمە کێشەی سەرەکیمان لەگەڵ یاساکان لەگەڵ دەقە عەرەبییەکە و دەقە کوردییەکەیە تا ئێستاش یەکلایی نەبووینەتەوە ئایا ئێمە ئێعتیماد بکەینە سەر دەقە کوردییەکە یان عەرەبییەکە؟ ئەبێ هەمیشە بگەرینەوە بۆ عەرەبییەکە، یەعنی ئێمە کێشەیەکی زۆر زۆر گەورەمان لەبواری وەرگێڕان هەیە، بەتایبەت لەیاساکاندا ئەمەش بەحەقەت کێشەیەکی گەورەیە پێویستی بەچارەسەرکردن هەیە، نایشارمەوە زۆر جاری واهەیە کوردێك کە قسەدەکا تەنها ئامرازە پەیوەندییەکانی کوردییە ما باقی ئەمە کە ئەمینێتەوە هەمووی زمانی بێگانەیە، دیارە چەندین زمان لە وڵاتانی جیهان بەرەو لەناو چوون رۆیشتوون، هەندێکی تریش لەژێر هەڕەشەی لەناو چووندان، بەڵام ئێمە لێرەوە ناڵێین کە زمانی کوردی لەژێر هەڕەشە و مەترسی لەناو چووندایە، بەڵام پێویستمان بە هەوڵ و تێکۆشان ودڵسۆزان و خەم خۆرانی بواری زمان و ئەدەب و توێژەران و ئەمانە هەیە، تاکو بتوانن بازنەی ئامانجەکانی ئەم ئەکادیمیایە فراوان بکرێت و کێشەکانی وەرگێڕان بەتایبەت لەبواری یاساکاندا نەبێ، ئێمە پاش (20) ساڵ لەحوکمڕانی خۆماڵی هەتا ئێستاش ئەبێ هەر ئیش بەکاری دەقە عەرەبییەکان بکەین، نازانم بۆچی؟ ئایا زمانێکی دەوڵمەندمان

نییە؟ بڕگەی چواری یاساکەش من لەگەڵ مانەوەی وشەی هونەرمەندانم یان بابڵێین ڕێزلێنان لە هونەرمەندانم، چونکە لەوانەیە ئەوەی کە هونەر ئەیگەیەنێ بە کۆمەڵگا، ئەوەی کە هونەر ئەتوانێ پێشکەش بە جەماوەری بکا، لەوانەیە بە دەیان کۆڕ و کۆبونەوە نەتوانێ ئەو ئامانجە یان ئەو گرینگیەتە بە کۆمەڵگا بگەیەنێت، بڕگەی شەشەمیش ئەگەر ئێمە بێت و دامەزراندنی ئەم ناوەندە واتە پاراستنی دەستنووس و دیکۆمێنتەکان بە ئەکادیمیای کوردی بسپێرین، ئەو کاتە گرینگی و ئەهمییەتی دیکۆمێنت پارێزی چی ئەبێت؟ کە ئێمە لە داهاتوو یاساکەی بۆ پەسەند دەکەین، بۆیە من پێشنیار دەکەم کە ئەرکی پاراستنەکە بە ئەو یاسایە بسپێردرێت کە ئێمە لەداهاتوو پەسەندی دەکەین، ئەویش دیکۆمێنت پارێزیە و، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

مامۆستا عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەرەتا بەوە دەست پێدەکەم بەڕاستی ئەبوایە ئەگەر هەموو یاساکان عەرەبییەکەمان بکردبایەتە ئەصڵ، ئەم پڕۆژە یاسایەی کە باسی ئەکادیمیای کوردییە و، تەحدیدەن باسی زمانی تێدا زاڵە بە هەرجۆرێك بوایە ئەبوایە بەکوردی موناقشەمان بکردبایە، ئەویش زۆر ئاسان بوو پڕۆژە یاساکە بکرابایە بەکوردی ڕاپۆرتەکانیش بەکوردی بنووسرانایە پێشنیارەکانی ئەکادیمیاش بەداخەوە بە زمانی عەرەبی هاتووە بۆمان، ئەبوایە بەکوردی بێت، لەبەر ئەوە منیش هاوڕام لەگەڵ بەفرین خان، ئەمە بە خەلەلێك دەزانم حەق وایە چارەسەری بکەین، بەڕاستی یەعنی نەشیاو و نە گونجاوە بۆ پەرلەمانی کوردستان موناقەشەی ئەکادیمیای کوردی بە زمانی عەرەبی بکات، بەنیسبەت ئەو ماددەیە کە ماددەی سێیە تەبعەن باسی ئامرازەکان یان وەسائیلی جێ بەجێبوونی ئەهدافەکانی ئەکادیمیایە، من چوار تێبینیم هەیە لەسەری، بەنیسبەت خاڵی یەکەمییان بەڕاستی خۆ ئێمە ئەرکی ئەکادیمیا ئەزانین پانزدە ساڵیشە دەست بەکار بووە، یەعنی یاسای بۆ دەرچووە ئەم ئەرکە قورسە کە لێرە وەکو وەسیلە باسکراوە بەس لە ڕاستیشدا خۆی دەبێتە ئامانج کە ئەڵێین: (وضع معاجم ومراجع وموسوعات علمية و لغوية)، یەعنی بەم ڕەهاییە بەم گەورەییەوە بۆچی ئێمە ئەوە بکەین؟ من پێم باشە ئەو خاڵە بەم شێوەیە بنوسرێ (وضع معجم لغوي)، چونکە ئێمە جارێ کێشەمان هەیە، موعجەمەکمان نییە موەحەدبێ، ئەکادیمیایەکی زانستی بڵێین مۆری خۆی لێدابێ بیکەینە سەرچاوە بۆ نووسەرانمان، بۆ ڕۆژنامە نووسانمان، بۆ پرۆگامەکانی خوێندنمان، لەبەر ئەوە من پێم باشە ئەو خاڵە بکرێتە یەك موعجەم (وضع معجم لغوي ومرجع وموسوعة علمية)، یەعنی یەك مەوسوعەو یەك مەرجەع بنووسین کافییە، بەنیسبەت خاڵی دووشەوە موجەلاتیش هەروایە، یەعنی (اصدار المجلات) بەچ حاڵە حاڵێك تا ئەکادیمیا توانویەتی گۆڤارێکی وەرزی هەبێ، لەبەر ئەوە

ئەویش بکرێتە (اصدار مجلة خاصة بالاكاديمية)، ڕەنگە عەمەلی ترو واقعی تربێ، بەنیسبەت خاڵی دوومەوە مەسەلەی موجەلەو مەتبوعات و ئەوانە کەتێکەڵ کراوە بەڕاستی لەگەڵ خاڵی سێ بکرێ بەیەك، چونکە خاڵی سێش باسی نەشرل کوتوبی علمی و ئەوانە دەکا، هەنێك لەبرایان ئیشارەتیان بۆکرد ئەو نیوەی دووەمی خاڵی دووە بکرێتە خاڵی سێ، ئەوەی کە نوقتەی جەوهەری بێ من قسەی لەسەر بکەم لەسەر مەسەلەی پڕۆژەی پاراستنی دەستنووسەکانە، ئێمە پێش ماوەیەك پڕۆژە یاسایەکمان ئامادە کرد ناردمان بۆ ئەکادیمیا ئەوانیش ڕاو سەرەنجیان لەسەر ناردۆتەوە، من پێم وایە پاراستنی دەستنووسەکان، بەڵگەنامەکان دامەزراوەیەکی سەربەخۆی دەوێ لە کوردستان، چونکە لەبەشی زۆری کۆلیژەکان ئەمانە لە عێراق و دەرەوەی عێراق زۆرێك لە دەستنووسەکان پەرش و بلاّوبوونەتەوە وا ئەزانم لەتوانای ئەکادیمیا نییە، یان لەشەئنی ئەو مەسەلەیە کەم ئەکەینەوە کە بیکەینە وەسیلەیەك لەوەسائیلی جێ بەجێبوونی ئامانجەکانی ئەکادیمیا و، ئەکادیمیاش بەڕێزەوە وەلاّمی ئەو پڕۆژە یاسایەیان داوەتەوە، ئەوانیش پێشنیاریان نەکردووە بڵێن بەشێکە لە ئیشی ئێمە، بەڵکو بەشتێکی باشیان زانیوە لەبەر ئەوە من پێشنیار ئەکەم ئەوە لەوێ هەرلابەین ئیلا مەگەر ئەو قەدەرەی پەیوەندی بە خۆیانەوە هەیە وەگەرنا با دامەزراوەیەکی نیشتمانی سەربەخۆمان هەبێ بۆ پاراستنی دەستنووسەکان و بەڵگەنامەکان کە تا ئێستا ئەوەمان لەکوردستاندا نییە بۆیە پەرش و بلاّودەبێ، ئەگەر ئەمە بکەینە ئەرکی ئەکادیمیا هەروەکو خۆی ئەمینێتەوە لەزانکۆکانیش ئەبێ لەشوێنە جیا جیاکان نەبێ ناتوانین ئەو ئامانجە گەورەیەی بێنینەدی لەبەر ئەوە پێشنیار ئەکەم لەخاڵی شەشا بە هیچ شێوەیەك باسی مەختوتاتی تێدا نەکرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

د. دانا فەرموو.

بەڕێز د. دانا سعید صوفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێم وایە خاڵی یەکەم، یەعنی ئەوە ئەرکی سەرەکی ئەو دەزگایە دەبێت لەبەر ئەوەی ئێمە ئەگەر بگەڕێینەوە بۆ ماددەی یەك لەوێ تەعریفی ئەو موئەسەسەیەمان کرد کە موئەسەسەیەکی ڕەسمی دەبێ بۆ پاراستن و پەرەپێدانی زمانی کوردی پێم وایە ئەو ئیشەش لەڕێی خاڵی یەکەمەوە دەکرێت، بەلاّم ئەوەی ئەمن تێبینیم لەسەر هەیە لەوێ ئێمە دەڵێین پاراستنی زمان و پەرەپێدانی بابڵێین زمانی کوردی، ئایا مەسەلەی مەوسوعاتی عیلمی نازانم ئەو عیلمییە لەچی یەوە هاتووە؟ ئەگەر مەبەستمان تەنها ئیسکلۆبیدیاو مەراجع و ئەوانەیە ئەوە شتێکی ترە، بەلاّم نازانم بەڕاستی ئەو عیلمییە لەوێ چی دەکات! سەبارەت بەخاڵی دووەم بەباوەری من یەعنی پێویستە ئەو موئەسەسەیە موجەلەیەکی ئەکادیمی دەوری هەبێت، لەبری ئەوەی کە ئیهتیمام بدات بە کاری نەشرو نازانم ئەو شتانەی کە هاتووە لە خاڵی دووەم دا، لەخاڵی سێیەم دیسان مەسەلەی عیلمییەکە دووبارە بوەتەوە، ئایا ئەرکی ئەو ئەکادیمیایەی کوردی چاپکردنی کتێبی عیلمییە؟ یاخود کتێبی زمانەوانی و ئەو لێکۆڵینەوانەی کە تایبەتن بە مەسەلەی زمان و

مێژوو و ئەدەبیاتی کوردییەوە؟ بەڕاستی دیسان لێرە دووبارە بوەتەوە، مەسەلەی نەشری کتوبی عیلمی نازانم بۆچی دەبێ ئەرکی ئەو دەزگایە بێت! سەبارەت بەخاڵی چوارەم، بەباوەڕی من ئیشی ئەو دەزگایە ئەوە نییە کە تەکریمی باحسین و فەنانین و ئەدیبان بکات، لەبەر ئەوەی ئێمە نازانین عولەما لە چ بوارێك، باحسین لە چ بوارێك؟ بەپێچەوانە دەبێ ئێمە بوارەکە دیاری بکەین، ئەگەر بمانەوێت دەعم بێ، تەکریم بێ، پاڵپشتی بێ، دەبێ دیاری بکەین، لەبواری بابڵێین زمان و ئەدەب و مێژوو و هونەری کوردی، ئەگەر مەبەستمان بێت بەو شێوە دیاری بکەین توشی ئەو ئیشکالە نابین سبەینێ لێرە نووسراوە عولەما و باحسین ، یەعنی لە چ بوارێ؟ بەڕاستی دیار نییە، هەرچەندە ئەدیبان و فەنانین، ئەدیبان دیارە، ئەدیبان بەشێوەیەکی گشتی دەتوانم بڵێم ئیشیان ئەوەیە مسەلەی پاراستن و پەرە پێدانی زمان، یەعنی هاوکارن، ئیش دەکەن، بەڵام فەنان دەکرێ بابڵێین فەنانێکی موبدیع بێ، بەڵام هیچ ئیزافەیەکی نەبێ بۆ مەسەلەی پاراستنی زمانی کوردی، یاخود بەهەمان شێوە عولەما و باحسینیش بەهەمان شێوە، جا بۆیە ئێمە پێویستە بەهەمان شێوە لێرە دیاری بکەین جا چ تەکریمە، چ دەعمە، لە چ؟ بۆ بواری زمان و ئەدەب و مێژوو و هونەر، ئەو چوار بوارە ڕەپتن بەوەی بە مەسەلەی پەرە پێدان و پاراستنی زمانی کوردی، سەبارەت بە خاڵی پێنجەم، من نازانم ئەوە هەبێ و نەبێ بەڕاستی بەلای منەوە یەعنی چ هەمیەتەکی نییە، یەعنی دەزگایەك ئەگەر ئەکادیمیای کوردی نەتوانێ کتێبخانەی هەبێ، هەر نەبێ باشترە بەڕاستی، بەڵام مەسەلەی مەتبەعەی هەبێ، نازانم ئەوە بۆ چییە؟ یەعنی دامەزراندنی چاپخانەیەك تایبەت بەخۆی، مەرج نییە، یەعنی دەکرێ هەی بێ، دەکرێ نەی بێ، سەبارەت بەخاڵی شەشەم، من پێم وایە هەر زۆر کتێبخانە هەیە، لە وڵاتان دەتوانن توانای ئەوەیان هەیە، دەستنووسی تایبەت بە بوارەکەی خۆیان هەڵدەگرن، ئەوە کێشەیەك نییە، بەڵام لە هەمان کاتیش دا کتێبخانەیەکی مەرکەزی ناوەندی حکومی هەیە، دەستنووسەکان لەلای ئەوانیش دەپارێزرێ، بەڵام بەباوەڕی من پێویست ناکا، یەعنی مەرکەزێکی هەبێتن، ئینشاء مەرکەز نووسراوە، مەرکەزێکی هەبێ بۆ پاراستنی بابڵێین دەستنووسەکان و مەختوتات و ئەوانە، بەڵکو دەکرێ تەنیا ئەو ئەرکەی هەبێ کە بتوانێ ئەو دەستنووسانەی کە تایبەتن بەخۆیان لە کتێبخانەکەی خۆیان دا هەڵیان بگرن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی کاك فرست چەند تێبینیەکی هەیە، با بفەرموێت.

بەڕێز فرست احمد عبدلله / سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر تەماشای مادده دوو و مادده سێ بکەین، مادده دوو ئامانجەکانن، مادده سێ ئالیەتی بەجێهێنانی ئەو ئامانجانەن دەبینین پەیوەندیەکی زۆر لاوازی هەیە، ئینسان بەزمانێکی تر دەتوانین بڵێین بەو ئالیەتە ناتوانین ئەو ئامانجانە بەجێ بێنین ئەوە لەلایەك، لەلایەکی تر هیچ ئیشارەتەك بەڕەئی من لە دیڕاساتی

موقارین نەهاتووە کە زۆر موهیمە لە مەجالی زمان و (تاریخ و توراث)، من پێشنیاری ئەوە ئەکەم ئەو ماددەیە ئیزافە بکرێ (تشجیع البحوث والدراسات المقارنة في مجال اللغة والتاريخ والتراث)، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیری رۆشنبیری فەرمووو.

بەڕێز د.کاوە محمود / وەزیری رۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم وایە دەبێ پەیوەندییەکی ڕاستەوخۆ هەبێ لەنێوان ماددەی دوو کەمەبەستەکەمانە، لەگەڵ ماددەی سێ کە میکانیزمی جێ بەجێکردنی مەبەستەکانە، هەروەکو جەنابی سکرتێری پەرلەمان فەرمووی، بۆ ئەوەی ئەو گرفتانەچارەسەر بکرێ، خاڵی چوارەم دەکرێ بەم شێوەیە دابڕێژرێ کە ئەو مەبەستەی لەماددەی دووەم دا هەیە جێ بەجێ دەبێ، لەجیاتی (تكريم العلماء والباحثين والادباء والفنانين) دەتوانین بڵێین (تكريم المبدعين فى مجال احياء التراث الكوردي فى العلوم و الاداب والفنون)، ئەمە ئەو بۆشاییە پڕدەکاتەوە، ماددەی شەش، لەجیاتی ئەوەی خۆی ئەو ببێتە ناوەندێك بۆ بەڵگەنامەکان، وەکو ئەوەی کە باسکرا، کە پرۆژە یاسایەك هەیە، کە بۆ پاراستنی بەڵگەنامەکان، ئێمە لەوەزارەتی رۆشنبیری پێمان باش بوو لەجیاتی پرۆژە یاسایەك بۆ پاراستنی بەڵگەنامەکان، یاسای ئەرشیفی نیشتیمانی کوردستانیمان هەبێ، هەموو وڵاتێك ئەرشیفی نیشتیمانی هەیە، و، لەبەر ئەوە ئێمە پرۆژە یاسایەکەمان ئامادەکردووە لەجیاتی پاراستنی بەڵگەنامەکان، پرۆژەی یاسای ئەرشیفی نیشتیمانی و، دەکرێت کتێبخانەی نیشتیمانیشی لەگەڵ دابێ لەیەك قانوون دا جێی بکرێتەوە، بەڵام بەنیسبەت ئەوەوە، بەنیسبەت ئەکادیمیا دەتوانین بەم شێوە موعالەجەی بکەین (انشاء مركز لحفظ الوثائق والمخطوطات الخاصة بالاكاديمية الخاصة بها) ئەو کاتە تەرخان دەکرێ بۆ مەسەلەی ئەکادیمیەکە، حاڵەتەکی گرینگ هەیە، بە پێویستی دەزانم کە ئیزافە بکرێ، ئەویش ئەم ئەکادیمیایە دوورگەیەکی دابڕاو نییە، لە جیهاتی حکومی و، لەجیهاتی غەیری خکومی، لایەنی حکومی و ناحکومی کە بایەخ بەو مەسەلانە ئەدەن، ئەوەی کە بایەخ بە زمان ئەدا لە ناوەندێکی فراوانەوە مافی خۆیەتی کۆمەڵگاش بایەخی پێ بدا و، هەروەها لەحکومەتدا وەزارەت تەرخان کراوە، کە وەزارەتی رۆشنبیریە، کە بایەخ بەمەسەلەی زمان دەدا، لەبەر ئەوە بابەتێك ئیزافە بکرێتە سەری (التنسيق والتعاون مع الجهات الحكومية وغير الحكومية المعنية بالاهداف التي يعمل من اجلها الاكاديمية) بۆ ئەوەی ئەو تەنسیقە هەبێ، چونکە جاری وا هەیە، لە ڕوانگەی نهێنی حەرفییەکی بەر تەسك چالاکی دەکرێ، ئەو چالاکیانە پەرش و بڵاوی پێوە دیارە، یەعنی بۆ نموونە ئێمە چالاکییەکمان کرد، هی وەزارەت، سەبارەت بەزمان، ئەکادیمیامان بانگ کرد، ئەکادیمیا نەهاتن بۆ چالاکییەکە، لەکاتێکدا ئەوان مەعنین بەو چالاکییە، و، هەروەها وەزارەتی خوێندنی باڵا، کۆلیژی زمان مەعنیە بە مەسەلەی زمان، جگە لەوە لەوانەیە رێکخراوی ناحکومی دیکەش هەبێ بەر پرس بێ بەرامبەر زمان، بۆیە ئەو هەماهەنگییە، ئەو تنسیق و هاوکارییە هەبێ، لە قانونەکەیا لەبەر ئەوەی شتێکی باشە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی رۆشنبیری فەرموون.

بەڕێز بکر کریم محمد صالح (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پیش ئەوەی تێبینیەکی گشتی هەیە بیخەمە روو، بەپێویستی دەزانم لەسەر ئەو ماددەیە قسەیەك بکەم، بەتایبەتی لەسەر بڕگەی چوارەم، (ئەمە وەڵام نییە، ڕەئی خۆمە)، بەنیسبەت بڕگەی چوارەم ڕێزلێنان لە زانایان و توێژەران و نووسەران و هونەرمەندان ، لەڕاستی دا بەشکلەکی ڕەها هاتووە، بیل فیعل من خۆم لەگەڵ ئەوەم کە پشتگیری کردن و ڕێزلێنان لە زانایان و توێژەران و نووسەران بێ، ئەوانەی کە لەبواری زمان و ئەدەبیات و مێژووی کورد دا کاردەکەن، ئەمە بۆ ئەوەی روون بێ، یەعنی بابڵێین حەسر بکرێ، لەڕاستی دا لە پێناسە کردنی ئەکادیمیاش دا لێرە زۆر ڕەئیش دەربڕا، بەتایبەتی لە کۆبوونەوەی پێشوو، ئایا ئەوە ئەکادیمیای زمانی کوردییە یان ئەکادیمیای کوردییە؟ هەموو زانستەکان بگرێتەوە یان تەنیا ئەکادیمیای زمانی کوردییە؟ ئەو خەڵتە هەیە، بە بڕوای من ئەوە لە کۆنەوە هاتووە، لە کاتی دامەزراندنی کۆڕی زانیاری کورد هاتووە، کە ئەو دەمە زۆر ئەرکی دەبوایە ئەرکی بگرێتە ئەستۆی خۆی بۆیە ئێستاش پشتگیری کردن و ڕێزگرتن لەو زانایانەی، لەو توێژەرانەی، لەو نووسەرانەی، کە بەکوردی دەنووسن، بەکوردی شت بڵاو دەکەنەوە گرنگە تا ئەم کاتەش، بەڵام بەنیسبەت هونەرمەندان لەبەر ئەوەی پەیوەندییەکیان بەزمانی کوردییەوە نییە، لەبەر ئەوە بوو بابڵێین لەناو ئەو لێژنەش دا بابڵێین دوورخرایەوە، سەبارەت بەخاڵی شەشەم، دیسان لەڕاستی دا کە ئێمە دیراسەی ئەو شتەمان کرد، ئەو دەمە بەرچاوی بابڵێین ڕەنگە لیژنەش روون نەبوو، ڕاستە پڕۆژە یاسایەك بۆ دیکۆمێنت پارێزی خرابووە روو، بەڵام لەلیژنەدا دیراسەت نەکرابوو، بەڵام دەکرێ بەم شێوەیەی لێبێ کە ئەکادیمیا بۆی هەبێ، بەشێکی هەبێ، بایەخ بدا بە کۆکردنەوەی بەڵگەنامە و دەسنووسەکان، بەتایبەتی کە ئەوانەی پەیوەندییان بە ئیختیساساتی ئەکادیمیا خۆیەوە هەیە، سوپاس، بەنیسبەت ئەوبیرو بۆچوون و تێبینیانەی کە لەلایەن خوشك و برایانی پەرلەمانتار خرانە روو، ئێمە دەیانخەینەوە بەردەم لیژنەی رۆشنبیری، هەروەها لەگەڵ لیژنەی یاسایی دیراسەیان دەکەین و بە هەندیان وەردەگرین، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بۆ ماددەی چوارەم.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الرابعة لە پڕۆژەکە:

تعدل الفقرة (أ) من المادة السادسة وتقرأ كمايلي:

أ/ اعضاء عاملين لايقل عددهم عن (15) ولايزيد عن (19) ويكون خمسة منهم متفرغين.

لەئەصلی قانونەکە دا لەماددەی شەش بەم شێوەیە هاتووە:

تتألف الاکادیمیة من:

أ/ اعضاء عاملین لایقل عددهم عن(15) و لایزید عن (19) ویکون خمسة منهم متفرغین.

ب/ اعضاء مؤازرین.

ج/ اعضاء شرف.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بەکوردییەکەی.

بەڕێز بکر کریم محمد صالح (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی چوارەم لە پڕۆژەیاسای هەموارکراوەکە بەم شێوەیە:

بڕگەی (أ)ی ماددەی شەشەم هەموار دەکرێت و بەم شێوەیە دەخوێنرێتەوە:-

أ/ ژمارەی ئەندامانی کارا لە (15) کەمتر نابن و لە (19) زیاتر نابن و پێنجیان خۆیان تەرخاندەکەن بۆ (متفرغین).

ڕای لیژنە بەم شێوەیە:

ماددەی چوارەم:

بڕگەی (أ)ی ماددەی شەشەم هەمواردەکرێتەوە بەم شێوەیەی لێ دێ:-

أ/ ژمارەی ئەندامانی کارا لە (13) کەمتر نەبێ و لە (17) زیاتر نابێ و پێنجیان تەرخان بن.

ئێمە لەو کۆبوونەوەیە دا کە بەڕێز د.نوری تاڵەبانی سەرۆکی ئەکادیمیا، ئامادەی بوو، لەبەر کۆمەڵێك ئیعتیبارات ئێمە لەگەڵ ئەوە بووین ژمارەکە لەنێوان (13 و 17) بێ، نەك وەکو ئەوان پێشنیاریان کردووە لەنێوان (15 و 19) بێ، بەڕاستی زۆر قسەش لەسەر ئەوە کرا، کە پێویستە لەنێوان ئەندامانی کارا خەڵکی پسپۆری تێدابێ، لە لەهجە جیاجیاکانی زمانی کوردی، بۆیە ئێمە پێمان وایە پێویستە ژمارەکە زیاد بکرێ، لەنێوان (15 و 19)، بکرێتە، لەنێوان (13 و 17) بێ، ئەو کات د.نوری تاڵەبانیش بەم هەموارکردنە بابڵێین موافەقەتی لەسەر نیشان دایە، یەعنی ڕازی بوایە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك عەونی.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو لیژنەی یاسایی پشتگیری ئەو هەموارکردنە ناکەین سەبارەت بەو بڕگەیە، و، بەباشی دەزانین ژمارەکان وەکو خۆی بمێنێتەوە کە لە ئەصڵی یاساکە دا هاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ تێبینی هەیە؟ (ناسك توفيق، سالار محمود، گوڵیزار قادر، حمه سعيد، صباح بيت الله، سميره عبدالله، ئەڤین عمر، سۆزان شهاب، امنه زكرى).

ئەم خوشك و برایە بەڕێزانە ناویان نوسراوە: (ناسك خان، كاك سالار، گوڵیزار خان، كاك حمه سعيد، كاك صباح، سميره خان، ئەڤین خان، سۆزان خان، امينه خان)، فەرموو ناسك خان.

بەڕێز ناسك توفيق عبدالكريم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە من ملاحەزەم لەسەر شێوازی تەعدیل کردنەکە هەیە، چونکە ئەمەی لەبەر دەستی ئێمە دایە یاسای (97)ی مەعەدەلە، ئەو پڕۆژەی کە هاتووە تەعدیلی ئەمە ئەکا، ئێستا کە ماددەی چوارەم لەو پڕۆژە تەعدیل کراوە دەڵێ (تعدل الفقرة (أ) من المادة السادسة)، بەڵام لەیاسا ئەصڵییەکە ئەوە ماددەی شەشەم نییە، ماددەی حەوتەمە، یەعنی ئەگەر بێتو لیژنەی یاسایی لەگەڵم سەیرێکی ئەصڵی پڕۆژە یاسا مەعەدەلەکەی یەکەم بکا، کە ئەمە تەعدیلی ئەو دەکا، یاسای حەوتەمە ئەم نەسەی تێدایە، بەڵام پێش ئەوەی بچینە سەر ئەم ماددەیە، ماددەی شەشەمیش تەعدیلێکی دەوێ، ماددەی شەشەم لە یاساکە ئەڵێ (الاكاديمية الكوردية هي المرجع الاعلى لتحقيق الاهداف المحددة في الفقرتين أ ، ب)، بەڵام ئێمە کردوومانە بە یەك و دوو، کەواتە ئێستا ئەم شێوازی تەعدیلە هەڵەیەکی ژمارەیی تێدایە، بۆ ئەوەی جارێکی تر هەڵنەستم ماددەی پێنجەمیش تەعدیلەکە لەسەر ماددەی حەوت کراوە، بەس خۆی هەشتە، ماددەی شەشەم لەسەر هەشت کراوە، بەڵام خۆی نۆزدەیە، لەبەر ئەوە ئەگەر ملاحەزەیەك بکەن بۆ ئەوەی تەعدیلەکەمان ڕاست بێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا من زۆر تر جەخت دەکەمەوە سەر ئەو کەسانەی کە خۆیان تەرخان دەکەن، واتە موتەفەریغ دەبن بۆ ئەو کارە، لە پێنج کەس زیاتر نەبێ، چونکە ئەرکی گەورە و گرینگیش ئەکەوێتە سەر ئەو کەسانە، بەڵام ئەوانەی کە ئەندامی کاران ئەکرێ بەپێی کارەکانیان، لێکۆڵینەوکانیان و، چالاکییەکانیان بەئەندام بژمێردرێ و تەعدیل نەکرێ، چونکە ئەو کاتە دەزگاکە و، کەسانی موتەفەریغ، خۆ تەرخانکردو ودەتوانن سوود لەتواناکانیان ببینن، بەڵام تێبینیم لەسەر زانایانی زمان چۆنە ناو دەبرێن؟ من ڕام وایە بەکەسێك دەتوانێ زانا یان پسپۆر یان شارزا لەزمانی کوردی، کە شارەزایی لە هەموو دیالێکتەکان دا هەبێ، پێم وایە هەرکەسێك کەناوت نا پسپۆر یان شارەزا لەهەر دیالێکتێك دا ناشارەزایی هەبوو، ئەوە پسپۆر نییە، بۆیە ناکرێ، لە هەندێ کاتدا پێشنیاریش بکرێ، بەتایبەتی لەلایەن لیژنەی رۆشنبیرییەوە کە

نوێنەری دیالێکتەکان لە لیژنەکان دا هەبن، یا لە ئەنجومەنەکە دا هەبن، چونکە ئەمە لەرووی علمییەوە لە زانستی زمان دا نەقوستانییەکی گەورەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

گوڵیزار خان فەرموو.

بەڕێز گوڵیزار قادر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی چوار لە پڕۆژەی حکومەت دا، پێشنیار کراوە کە ژمارەی ئەندامان لە (15-19) بێ، بەڵام لە ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی ئەوانیش (15-19)، لیژنەی رۆشنبیری (13) لایەنی کەم و (17) لایەنی زۆری، من پرسیارم لەو دوو لیژنە بەڕێزە هەیە، لەسەر چ ئەساسێك ئەو ژمارەیان داناوە؟ لایەنی کەم و لایەنی زۆر، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك حەمە سعید فەرموو.

بەڕێز حەمە سعید حەمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ پێشنیارەکەی لیژنەی یاسایم، لەبەر ئەوەی ئەگەر سەیری بکەی ژمارەی مودیر عام و ئەقسامەکان بەزیادکردنی مودیریەتی تەرجومەوە دەبێ بە (10)، من لەگەڵ ئەوە دام کەبڵێین (اعضاء عاملین) (9-15) بێ و پێنج لەوانە موتەفریغن، لەسەر ئەو ئەساسە و، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك صباح بیت الله فەرموو.

بەڕێز صباح بیت الله شکری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕەئی من مادام پێنج کەس موتەفەریغە، ژمارەیان ئەگەر زیاتریش بێ موشکیلە نییە، چونکە پێشتر لە (المجمع العلمی)، هێمن و هەژاری موکریانیشی تێدا بوو، بۆ ئەوەی زیاتر لەهجەکان تێدا بن باشترە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

سمیرە خان فەرموو.

بەڕێز سمیرە عبدالله اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ژمارەکان، ئەمن پشتگیری قسەکانی کاك ئاسۆ دەکەم، مادام هیچ ئیمتیازات و شتی واشی تێدا نییە، لیژنەکانیش ژمارەیان زۆرە، تەقریبەن (9) لیژنەمان هەیە، وە ئەگەر بکرێ ژمارەکانی فەخری و شکۆمەندان ئەوانەش هەر دیاری بکرێ، دیاربێ، زۆر باشە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەڤین خان فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەڵبەتە من لەگەڵ ئەو ماددەیەم کە چۆن هاتووە ئێستا، وەکو ئەو تەعدیلەی لەبەر دەستی ئێمە دایە ئەڵێ (15 بۆ 19)بێ، لەبەر ئەوەی ئێمە دەزانین ئێستا ئەگەر بێت و لە هەر لەهجەیەکیش سەیربکەین، بۆ نموونە لەزاراوەی سۆرانی دا دەبینی لەشارێ بۆ شارێکی دی کۆمەڵێك موستەڵەحات و کۆمەڵێك گۆڕانکاری هەیە لە لەهجەکان دا، کە کاتێك قسەی پێدەکرێ، بۆیە بەڕەئی من ئەگەر (15) بێ بۆ (19) زۆر باشە، لەبەر ئەوەی ئێمە لەهجاتێکی زۆر زۆرمان هەیە، دیالێکتی زۆر زۆرمان هەیە، ئەگەر بێت و ژمارەیان وەکو لیژنەش ئاماژەیان بەوەی کرد ئیمتیازاتی نییە، تۆ کە (15) کەس خەڵکێکی ئیستیشارین، تەنها بۆ کۆبوونەوەکان ئامادە دەبن و موتەفەریقیش نین تەنها پێنجیان لێ تەفەروقی کردووە، بۆیە پێویستە چەند ژمارەکەیان زۆر بێ، بۆ کۆکردنەوەی زیاترین موفرەدات، سوودی زیاتر دەبێ، بۆیە من لەگەڵ ئەوەم (15 بۆ 19)، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، من قسە لەسەر ژمارە ناکەم، چونکە پێم وایە ئەوان لەگەڵ دانیشتنیان لەگەڵ ئەکادیمیای کوردی، تەقریبەن بڕاندوویانەتەوە لیژنەی ڕۆشنبیری کەلیژنەی مەعنین، من قسە لەسەر تەمەن دەکەم، کە بۆتە گرفت و کێشە لەلای من، بۆ هەموو شتێك........، ئەوە بەس باسی ژمارەکانە، بەیەکەوە سەیرم کردووە، داوای لێبوردن دەکەم، من پشتگیری ڕاپۆرتی هین دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

امینە خان فەرموو.

بەڕێز امینە زکری سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە زێدەکردنا ئەنداما پێدیڤیە هەندەك پرسیارا ژ خۆ بکەین، یەعنی ئارمانجا مە زێدەکردنا ئەندامان ئەکادیمیا کوردی دا چییە؟ ئایا زێدەکردنا چەند کەسا، ئەڤ ئەکادیمیا دشێتن ئەو رۆڵێ کو ب یاسا، قانون مە دانا سەر ملێ ئەکادیمیێ دشێت جێ بەجێ کەتن، ئەو چ ئەرکە، ئەو چ کارەك کو (15) کەسا ئەڤ ئەکادیمیا نەشێت ئەنجامبدا، بەس ب (19) کەسا دشێت ئەنجامبداتن؟ هێژایان زێدەکردنا چەند ئەندامی دیکە بۆ ڤێ ئەکادیمیێ ئەم گەلەك جار وەکو پەرلەمانتار گازاندە هەندێ دەکەین، کو بودجا

تەشغيلييە زێدەيە وەزيفێت حكومى زێدەنە، بەڕاستى زێدەكردنا چەند كەسى دى، زێدەكردنا وەزيفێت حكومى و زێدەكردنا بودجايا تەشغيليى نينە، ژ بەر هەندێ ئەز گەل هەندێ دانيمە چ كەسى تر بێنە زێدەكردن، هەر لەگەل وێ ژمارايا (15)ێ دامە، پێتڤيە پرسيارەكى ژخۆ بكەن ئايا نەوعييەت و پسپۆرييا ڤان كەسانا گرنگە وەكو ئەو (12) كەسێت كو تێدا هەى ئەمرۆ؟ لێ وان كارا بكەين، ئەوێت كو شارەزايى زمانينە، ئەم وان بينين كارا بكەين و فەعاليەت ناو وان ئەنداما بكەين، يان ژى ژمارە زێدە بكەين، ئايا ژمارە دبيتە پێوەرێك بۆ وان ئەكاديمى ڕۆڵێ زانستى يان ديراست كرنا بوارێ ئەكاديمى كوردى، ژبەر هندێ ئەز دگەل چ زێدە كرنا نيمە، ئەز گەل هندێمە پشتگيريا رەئيا ليژنەى قانونى دكەم، گەل زێدە كرنا ماددەكێ يان ژى زێدە كرنا خالەكا دى تر، بەرچاڤ وەرگرتنا جوغرافيا كوردى ژى بێتە وەرگرتن، بۆ ئەو كەسێت كو ڕێڤەبەريا ئەنجام دداتن، يا گرنگە خالەك بێتە زێدە كرن، ئەو كەسێت دڤێ ڕێڤە بەرێ كاردكەن پێتڤيا كەسانێت پسپۆر و زاناى زمان و ئەدەبين هەروەسا لەهجاتێت كوردى ژى تێدا بێتە كرن، يەعنى جوغرافيا كوردى، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ سەرۆكى پەرلەمان:

جەنابى وەزيرى رۆشنبيرى فەرموو.

بەڕێز كاوە محمود / وەزيرى رۆشنبيرى و لاوان:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

من لەگەڵ پێشنيارەكەى لێژنەى رۆشنبيريم، بەزيادكردنى بەو ڕادەيە، چونكە بوارى تايبەتمەندى پسپۆرى لەزماندا ئەمڕۆ سنوورەكەى فراوانترە، مەسەلەكە هەر پەيوەندى بەنوێنەرى دياليكتيەوە نييە، بەو شێوەيە نييە مەسەلەكە، بەتايبەتى جەنابت شارەزاى لەبوارى زماندا، بوارى كاركردن لەزماندا بوارێكى زۆر فراوانە و، وردەكارى زۆرى تێدايە، بۆيە ئەو ژمارە ى كە ليژنەى رۆشنبيرى ئيتيفاقى كردووە لەگەڵ ئەكاديميا بەباشى دەزانم، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ سەرۆكى پەرلەمان:

فەرموو كاك عونى.

بەڕێز عونى كمال سعيد بەزاز:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

تێبينيەكانى خوشكە ناسك زۆر لەجێى خۆيەتى، ڕاستە لەسندوقى ئەندامان ئەمڕۆ نووسراوێك دابەشكراوە لەسەر ئەندامان، كەتيايدا نازانم ئايا سەرۆكايەتى پەرلەمان ئاگاى لەو دابەشكردنە هەيە يان نا؟ وا دەكا سەرى ئەندامان لێيان بشێوێت، چونكە ئيشارەتى بەوە داوە كە ئەنەما ياساكە هەمواركرايە بەو شێوەى كە پێشكەش كرايە، واتە نازانم سەرۆكايەتى ئاگاى لەوەى هەيە يان نا؟ سەبارەت بە پرسيارەكانى خوشكە گوڵيزار، ئێمە كە ئەو ژمارەمان دانايە، پشتگيرى لە ئەصڵى ماددەكەى دەكەين، كە ماددەى شەشە، بڕگەى ئەلف ژمارەكە واتە بەينى (9) و (15) بيتن زياتر نا، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز عونی کمال سعيد بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الخامسة لەپڕۆژەکە:

تعدل الفقرة (أ/1 و ب/1 و ج/2) من المادة السابعة وتقرأ كالاتي:

أ- يشترط في العضو العامل:-

1- ان يكون كورديا بلغ الاربعين من العمر.

ب- يشترط في العضو المؤازر:-

1- ان يتقن اللغة الكوردية.

ج- يشترط في عضو الشرف:

2- ان لايقل عمره عن (50) سنة.

ئەصڵی ماددەکە، لە قانونی ئەصڵی، کە ماددەی حەوتە، بەو شێوەیە:

المادة السابعة: (يشترط في العضو العامل):

1.ان يكون كورديا او عراقيا بلغ الاربعين من العمر.

2.له اطلاع واسع في اللغة الكوردية وفي فرع او اكثر من فروع المعرفة وله نتاج اصيل فيه او تطلع في احدى اللغات الحية او القديمة وقدرة على تحديد المصطلحات.

ب- يشترط في العضو المؤازر:-

1. ان يكون ذا اطلاع في قواعد اللغة الكوردية.

2. ان تكون له إحاطة واسعة بفرع من فروع المعرفة وله نتاج جيد.

3. ان لا يقل عمره عن (30) سنة.

ج- يشترط في عضو الشرف:

1. ان يكون قد قدم خدمات جليلة في احدى فروع المعرفة.

2. لا يقل عمره عن (50) سنة.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بەکوردییەکەی.

بەڕێز بکر کريم (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی پێنجەم: بڕگەکانی (أ/1 و ب/1 و ج/2)ی ماددەی حەوتەم هەمواردەکرێن و بەم شێوەیە دەخوێندرێنەوە:-

أ- مەرجە ئەندامی کارا:-

1- کوردبێت و تەمەنی گەیشتبێتە (40) ساڵ.

ب- مەرجە ئەندامی یاریدەدەر:-

1- زمانی کوردی بەباشی بزانێت.

ج- مەرجە ئەندامی شکۆمەندی:-

2- تەمەنی لە (50) ساڵ کەمتر نەبێت.

ڕای لیژنەی ڕۆشنبیری بەم شێوەیە:

بڕگەکانی (أ/1 و ب/1 و ج/2)ی ماددەی حەوتەم هەمواردەکرێنەوە بەم شێوەیە دەخوێندرێنەوە:-

أ- مەرجە ئەندامی کارا:

1-هاووڵاتی کوردستان بێت و تەمەنی گەیشتبێتە (40) ساڵ، لەبەر ئەوەی هاووڵاتی، شەرت نییە، هاووڵاتی تەنیا کورد بێ، دەکرێ لەنەتەوەکانی دیکەش بێ، بەڵام زۆر زۆر پسپۆڕبێ لە زمان و زمانی کوردی دەکرێ ئەندامی کارا بێ.

ب- مەرجە ئەندامی یاریدەدەر:

(1) وەکو خۆی بمینێتەوە، (ج) وەکو خۆی بمینێتەوە.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ تێبینی هەیە؟ باجارێ لیژنەی یاسایی تێبینی خۆی بدات، ببورن، فەرموو کاك عونی.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەی یاسایی پشتگیری لەئەصڵی ماددەکە دەکا و، هیچ تێبینیەکی لەسەر نییە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ دەیەوێ قسە بکە؟ ئەم خوشك و برایانە دەیانەوێ قسە بکەن (هاژە خان، کاك امیر، سۆزان خان، کاك صباح، شیلان خان، کاك قادر حسن، کاك عبدالسلام، سیوەیل خان، کاك عبدالرحمن، عظیمە خان، کاك دڵشاد، پەیمان خان، کوێستان خان، کاك سالار، کاك نەژاد، سمیرە خان، کاك سەروەر، صبیحە خان، مامۆستا عمر، د.احمد)، کەسی تر هەیە، قسە بکا؟ فەرموو هاژە خان.

بەڕێز هاژە سلیمان مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان، دەربارەی هەموارکردنی ئەو ماددەیە، لەڕاستیدا لەخاڵی (أ) مەرجە ئەندامی کارا کورد بێت و تەمەنی گەیشتبێتە (40) ساڵ، مەسەلەی ئەوەی کە کورد بێت، من پشتگیری لەوە دەکەم، چونکە بەڕاستی ئێمە ئەگەر سەیری ئامانجەکانی ئەو پڕۆژە یاسایە یان هەمواری ئەم پڕۆژە یاسایە بکەین، دەبینین لە ماددەی دووەم دا هاتووە، هەمووی باس لەوە دەکات کە پاراستنی زمانی کوردی، بەرزکردنەوەی دیراساتی

کوردی، زیندوو کردنەوەی کەلتوری کوردی، هەموو خۆی لەوەدا دەبینێتەوە، بۆیە بەڕاستی زۆر پێم زەرووره کە پشتگیری لەوە بکەم کە ئەمە وەکو خۆی بمێنێتەوە، چونکە بەڕاستی وەکو پێشتریش باسکرا، خەڵکی کورد هەیە، یەعنی دانیشتووی هەرێمی کوردستان نییە، بەڵام لەپارچەکانی تری کوردستاندا زۆرن، هەندێکیان پرۆفسیۆرن لەکەلتوری کوردی، لەزمانی کوردی، کە بەڕاستی ئێمە زۆر زۆر سوودیان لێوەردەگرین، بۆیە پێویست دەکا لەو مەرجانەی کە لە ئەندامی کارا دابێ ئەو کەسە کوردبێ، لەمەسەلەی تەمەنەکە، تەمەنی (40) ساڵ، من پێم وایە، یەعنی ئێمە بۆ (40) ساڵ تەسبیت بکەین؟ خەڵکێك هەیە، تەمەنی (30) ساڵیشە و، پسپۆرو شارەزایە لە زۆر لەبوارەکان، بۆیە من بەباشی دەزانم کە تەمەنەکە (30) ساڵ دابندرێ، دەربارەی خاڵی (ج) مەرجە ئەندامی شکۆمەند، تەمەنی (50) ساڵ بێ، من پێم وایە ئەو (50) ساڵەش زۆرە، بۆیە پشتگیری لەوە دەکەم کەتەمەنەکە (40) ساڵ دابنرێ، بۆ ئەندامی شکۆمەند، چونکە خەڵکێك هەیە، کە شارەزایی هەیە و، ئەگەر بەئەندامی کارا نەبێت با ئەندامی شکۆمەند بێت، بۆ ئەوەی ئەکادیمیایەکە سوودی لێوەر بگرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك امیر فەرموو.

بەڕێز امیر گوگە یوسف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەرباری خالاً (یشترط في ان یکون کوردیاً) دەربارەی ئەوەی خوێندنا کوردیا مە گەلەك نموونە هەنە کوردستانی و نوکە مەوجودن، نوکە مامۆستا هەیە ل بادینان مامۆستا وارکێز، شارەزاترین کەس د بوارێ زمانا کوردی ئیحتیماله بەهدینا، ئەڤە نەکوردیێ ئەرمەنیە، بەڵێ خزمەتا زمانێ کوردی کریە، ئایا ئێك بێت خزمەتا زمانەکی بکەت ئێ خراپە، یەعنی نابیت ئەندام تێدا، چونکە ئەم زانین نسبەتا زمانی، گەلەك زمان ل دونیایێ هەنە، زمانێت عەرەبی، زۆر عالمێ ل زمانێ عەرەبی کورد بین، زۆر عالمێ زمانێ کوردی ژی خزمەتا زمانەك دی کرینە، ئەڤە شەرتەك ب ڕاستی گەلەك گەلەك سەیرە ئەڤ خاله تێداهەبی، ڤیا ئەم وەکو کورد ڤی چاڤێ سەح نەکەین، ئەوێ خزمەتێ خزمەتا زمانێ مرۆڤی کەت، خزمەتا کەلتوری بکەت، دبیا رێز لێ ب گرتنا، مەجال بۆی بێنە دانین، هەروەها سەباری ئەمر، یەك هەیە نسبەتەی سێ ساڵە، بێژم ئیحتیماله سێ ساڵ دکتۆرا خاندبت، ئاخر هیچ شەرت نیە سێ ساڵ بت یان پێنج ساڵ بت، ژ بەر هندێ تەمەن هیچ زەرورەت نابی ڤان خالادا بێتە دیاری کرن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری وتەکانی بەڕێز کاك امیر دەکەم، بەڕاستی بە لابردنی ئەو (على ان یکون کوردیا)، دەبێ بکرێ بە (کوردستانیا)، مەرجیش نییە، هەر دایمەنێن، کەسێك هەبێ عەرەبیش بێ، خزمەتی زمانی کوردی کردبێ، یەعنی بۆ ئەو دەرفەتە موهیم ئەوە خزمەتی بەزمانەکە گەیاندووە، سەبارەت بەتەمەنیش، ئێمە لەخولی پێشوودا د. ڤیان سلیمانمان لەگەڵ دابوو، دکتۆرای هێنابوو لەیەکێك لەبوارەکان کە دەگمەن بوو لە (لەنگویستیکا)یە، تەمەنشی مندالترین ئەندام پەرلەمان بوو، یەعنی چ ڕێگریەك هەیە لەو کەسە ببێتە ئەندامی هینی کوردی، ئەکادیمیای کوردی؟ هەر لەبەر ئەوەی (40) ساڵ نییە؟ ئێمە مەرجی عومر مەرجە ئەساسییەکە نییە، مەرجی ئەساسی ئەوەیە شارەزابێ لەبواری مەسەلەن بۆ نموونە زمان، ئەکادیمیست بێ، بڕوانامەی هێنابێ، بحوسی هەبێ، بۆ ئەو مەرجانە هەموو کراوەتە لاوەکی هی تەمەن و کورد بوون بووە بەسەرەکی؟ یەعنی ئەمە چ مەنتقێکە ئەم یاسایەی داڕشتووە؟ مەفروزە ئەوە لاببرێ من زۆر دژی ئەوەم کە تەمەن تەحدید بکرێ، گەنجێکی زۆر زۆرمان هەیە ئێستا هەر لەبەرنامەی تواناسازی ڕۆیشتوونەتە دەرەوە بۆ خوێندن، بۆ دەرفەتی وا لەبەر دەمیاندا نەرەخسێ بۆ ئەوەی لەو شوێنانە ئیش بکەن و کاری باش بکەن؟ (عضو الشرف) بۆ ئەویش بە تەمەن (50) ساڵ، یەعنی ئەگەر کابرا تەمەنی (49) ساڵ و نیو بوو بۆی نیە (عضو الشرف) بێ؟ یەعنی (عضو الشرف) چی دەکات؟ کە ئیلا دەبێ بەتەمەنەوە مەربوت بێت، بۆیە بەڕاستی من دژی تەحدیدکردنی تەمەنم لە هەردوو بابەتەکەدا، زۆر بەتوندیش، پشتگیری تەواوی خۆم بۆ قسەکانی کاك امیر دووپات دەکەمەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك صباح بیت الله فەرموو.

بەڕێز صباح بیت الله شکری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لەگەڵ پێشنیاری لیژنەی ڕۆشنبیریم کە دەڵێ (ان یکون من مواطنی کوردستان) دەڤاو دەق لەگەڵ ڕەئی کاك ئەمیر و سۆزان خانم، لەگەڵ تەحدیدی تەمەنم، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

شیلان خان فەرموو.

بەڕێز شیلان عبدالجبار عبدالغنی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەز سەبارەت ڤی ماددەی بڕگا دبێژیت کو تەمەنی وی کورت بیت و تەمەنی وی نە 40کەمتر بیتن، ئەزیش وێ گەل بڕگێ دانینم، ئەزی ژی دەنگێ خۆ د دەمە دەنگێ هەڤالێ خۆ ئەمیر و سۆزان خان و کاك صباح، کو نابیتن تەمەن ببیتە مەرجێ ئەو هەتا مەرجێ ئەندامایەتی هەیە، ژبەر هندێ مەرج نینە هەرکەسەکێ کو توانایێ وی هەبن و شیاناوی هەبن، پسپۆراتیاوی هەبی ل بارەی زمانێ کوردیدا، تەمەنێ وی گەهشتبیتە 40 ساڵی، بەلکو هەیە ژ بەری بگەهیتە 40 ساڵی گەلەك کار کریەو بڕوانامەی هینایە،

پسپۆراتی هەیە و شارەزایی، ئەز ژی کو دبینم ئەو بڕگە نەمینێتن، هەروەسا یا تەمەنی ئەندامێ وێ نە ل 50 کەمتر بیتن، ئەز هەر نەفسی شت دگەل وێ دانینم، ئەم تەمنی بەلکو ئەم بهێلین ڤە کری، گەلەك سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك قادر فەرمووو.

بەڕێز قادر حسن قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی ڕاستی بێ خوشکان و برایان باسیان کرد، بەڵام هەر بۆ تەئکید لەماددەی پێنج (أ/1) کەدەڵێ (ان یکون کوردیا) بکرێتە (ان یکون کوردستانیا)، ئەوەی تەمەنیش من پێم باشە وەکو خۆی بمینێتەوە، چونکە خیبرە، تەجروبە لەگەڵ شەهادە دوو شتی لێك جیاوازن، زۆر کەس تەخەروج دەکا، بەڵام هەتا چەندین ساڵ خیبرەی لە ئیختیاسی خۆشی وەرناگرێ، بۆیە من پێم باشە مادام ئەوە مەرکەزێکی ئاوا گرینگە حیفازەت لەزمان و کەلتور و فەرهەنگی کوردی دەکا، تەمەن و تەجروبە و خیبرە لەبەرچاو بگیرێ و، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عبدالسلام فەرمووو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفی صدیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا من پشتگیری ڕای لیژنەی ڕۆشنبیری و هەندێك خوشك و برا دەکەم، ئەوانەی کە لەباتی کوردی کوردستانی بێت، لەبەر ئەو ئەسبابانەی کاك امیر بەجوانی وت، دووەم دەربارەی خودی ماددەکە هەمووی ئەگەر بێین ئەو ماددەی داخواز کراوە تەعدیل بکرێ، عزو عامل تەنها کوردستانی بیت، (40) ساڵی بێت، موهیم نییە کەفائەتی چییە، خیبرەی چییە، ئاخر ئەکادیمیای عیلمی لەهەموو دوەل (پریستیجە)، قیمەی زانین و پسپۆری لەو بوارە، لێرە هەر کوردێك، هەر کوردستانیەك، عومریش نەمینێتەوە وەکو ئەو خوشك و برایانە دەیڵێن، هەر یەکێك تەعین دەبی لەسەر چ ئەساسێك؟ عزوی موئازر بەس کوردی بزانی، بۆ بویتە عزوی موئازر؟ هەموومان کوردی دەزانین، منیش کوردی دەزانم......

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

ببورە کاك عبدالسلام، مەرجی لەناوە، فەرمووو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفی صدیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ببورن، کوردستانییە وتمان، موئازر (ان یتقن اللغة الکوردیة) ئەوە یەکەمێتی (ان تکون لە احاطة واسعة بفرع من فروع المعرفة)، یەعنی لە کوردی بەس کوردی بزانی، ئەدی بۆهیناومە ئەوێ؟ (30)ساڵیەکەش

لادراوە و، (ج/2) خۆی (لايقل عمره عن (50) سنة) بوو، يەعنی چی؟ تێنەگەيشتم (ج/أ) دەمينێت؟ چونکە (ج/2) هەر خۆی وەکو خۆی نووسراوە، واتە بەنيسبەت (ج/2) کێشە نييە، بۆ خۆی (50) ساڵ نووسراوە، هی شەرەف، ئەگەر تۆ (ج/أ) لانەدەی، بەنيسبەت موئازەر، زەمەنەکە لادراوە، يەعنی تەمەن لادراوەو، نووسراوە هەر تەنها کوردی بزانيت، هی يەکەکە قەيدی نييە، من دەڵێم ئەوەی ئەم ياسايە داناوە بڕوا بکە تۆزێ باش لەئيشی خۆی دەزانێ، ڕێگای داوە بە ئەو گەنجانەی تەمەنيان کەمە، بەڵام شەهادەيەکی باشيان هێناوە يان پسپۆری باشيان هەيە لەو بوارە، تاکو بيان کاتە ئەندامی موئازر، بۆيە تەمەنەکەی زۆر کەم داناوەو، هەروەها ڕێگای داوە بەوانەی زۆر خزمەتيان کردووەو، نيتاجيان هەبوو، بەڵام ڕەنگە ئێستا نەتوانن ئەوەندە ئەکتيف بن، تاکو ببنە عزو شەرەف، بۆيە سيستەمەکە بڵندبوو ئەوەشم لەگەڵە، ئەوەی ببيتە عزو عامل ئەبينين ئەبيتە ئەندامی ريئاسە، ئەندامی مەجليس، بەڕاستی وەکو جارەکی دی ئەڵێم ئەم ئەکاديميايە پريستيجێکی هەيە، مەعنای نييە ئەوەی نەبێتە ئەندام ئەکاديميا وەکو يەکەکی ترکە عومری کەمترە يان خيبرەکی کەمترە، ئەوە پياو نييە، يان بەشەر نييە، بەڵام ئێرە قيمەی ئەوەيە ئينسان خۆی هەوڵدەدات چۆن لەريازە دەتەوێ کاس وەربگری، کەبوويە ئەندامی ئەکاديميا دەبێ ئەو هەموو سيفاتانەت هەبێ، ئەو مەترسی ئێمە کە ئەمەو ئەوی تر وەربگيرێ، ئەگەر بچن ماددەی (18) بخوێنين، نازانم ئێستا بوە (17)، ئەکاديميا دەتوانێ لوجانی موئەقەت و دائيمی لەئەندامانی خۆی و غەيری ئەو تەشکيل بکات، واتە لێرە دا مەجال هەيە بەچەند شێوەيەك تۆ ئيستيفادە لە خەدەماتی خەڵك بکەی، دووەم ماددەی (19) کە مومکينە ببێتە ماددەی (18)، باسی مەکاتيبەکان و موديريەتەکان دەکا، ئيشی فعلی لەوێ ئەکرێ، بحوثة ئەندامانی هيئه العامله يان الاعضاء العاملون ئيشراف دەکەن لەسەريان، بۆيە ئەو مەترسيەی خوشك و برايانە دەرئەبڕن کە ئەوەی تەمەن لابدرێ، بەحەقيقەت دەتواندرێ بە پێی ئەو پێکهاتە سوود لەو کەسانە لەهەموو جێگای تر وەربگرن، دەمينێت لەلای من پرسيارێك ئێمە ئەوانەی داوا دەکەين عەددەديان (15 و 20 و 30) بی، ئەبينين لە موديريەت مۆزەفن، خەڵکی ترە، ئەم (15، 16، 17) کەسە چی ئەکەن ئەرێ؟ بەس ئەمەوێ بپرسم بۆچيمانن؟ مادام ئەوان ئيشراف لە موديريەتەکان ناکەن، مادام مودير نين، ئەدی کۆبوونەوە ئەکەن چی ئەکەن؟ خۆ ئەو سەرۆکايەتيەی کە پێکهاتووە لە سەرۆك و جێگرو ژمێريار، دوو کارگێر ئەتوانن هەموو مەشورات و شت بکەن، ليژنەکانيش لە خيلال نەشاتيان ئەبينن ئەتوانن سوود وەربگرن لە هەموو ئەو کەفائەتە، ئەو شازدە، پازدە کەسی تر نەمزانی لەو قانونە ئيشيان چييە؟ سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عبدالرحمن فەرمووو.

بەڕێز عبدالرحمن حسين ابابکر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی منیش هەوڕام لەگەڵ ڕەفیقەکانم کە نابێت بڵێین (ان یکون کوردیا او عراقیا)، ئەمە هەر لەئەصلا ناکرێ بێتە ناو ئەو پڕۆژەیە هەر باسی لێبکرێ، چونکە ئێمە زۆر کەسمان هەیە لەئەرمەنستان ئێستا بەدەیان پڕۆفیسۆر هەیە، زمانی کوردی پاراستوە و خزمەتی کردیە بۆ زمانی کوردی تائێستاش بەسەدان کتێبی تەئلیف کردیە لەسەر زمانی کوردی، ئەمە ئەرمەنیەشە، بەلام خزمەتی زمانی کوردی کردیە هاوڕایە لەگەڵ ئێمە کە کوردستانییە، دیسان کەسێك هەیە لە زاخۆ، سمیر زاخۆیی پێدەڵێن هونەرمەندە بەدەیان ساڵ خزمەتی زمانی کوردی کردیە و گۆرانی گۆتیە لەسەر زمانی کوردی، ئەمە هەر پاراستنە بۆزمانی کوردی، بۆ ئەم کەسانە بەدەر بکەین؟ ئەوایش هەر هاوڕانە لەگەڵ ئێمە، ئەمن زۆر زۆر دژی ئەو بڕگەمە، ئەمە دەبێ بنووسین وەکو لیژنەی رۆشنبیری باسی لێکردووە (ان یکون کوردستانیا)، کە عومرەکە ئەگەر (40) بێ یان (30) بێ، ئەمە دەبێ شروتەکی تێدابێ، چونکە هەرکەسێك بێ زمانی کوردی بزانێ بچێتە ناو ئەم ئەکادیمیا، ئەگەر ئەکادیمیای زمانی کوردی کە دەمانەوێ زمانێکی رێك و پێك و جوان رێکبخەین و تەوحید بکەین، دەبێ کەسانێك هەبن لەبواری زمان ئیشیان کرد بێ، لێبزانن، تەخەروجی کولییەی زمانی کوردی بن، نەك هەرکەسێ لەجادە، منیش وەلا دەزانم چوار قسە بەکوردی بنووسم، بەلام من زۆر شتی لێنازانم، نابێ بچمە وێ، دەبێ کەسانێك بکەمێ خیبرەی هەبێ، مخەوەل ببن تێدا، بزانن زمانی کوردی چۆن رێکدەخەن، چۆن تەنسیق دەکەن لەنێوان سۆرانی و بادینی، لەبەینی لەهجەکانی تر و ئەوی تر، تا ببێتە زمانێکی یەکگرتوو موەحەد، هەرکەسێ بێ بچێتە ناو ئەم ئەکادیمیایە بەڕاستی بەڕای من تێکیدەدا، ئەبێ ئەم شروتانەی لەسەر هەبێ، بەنیسبەت بڕگەی (ج) کە دەڵێ عومری (50) ساڵ بێ، ئەگەر (50) نەبێ ئەوانە ئەکەون لەماڵ، وەکو کاك عبدالسلام باسی کرد لەماڵ دانیشتوونە زمان شتێك لێدەزانن، بەلام ناتوانن کارابن و ئیش بکەن، با ئەوانەش پرسی پێبکەن، وەکو موشریفێك وەکو بڵێین شتێکی یەعنی ئیشراف کەربن لەسەری کە شتەکە باشتر بۆیان دەوڵەمەند بکەن و، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

سیویل خان فەرموو.

بەڕێز سیویل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ئەو ماددەیە هاوڕام لەگەڵ هاوکارانم کاك امیر و سۆزان خان، کە یەك هاوولاتی کوردستان بی نەك (ان یکون کوردیا)، ئەوەی تریش تەمەن دیاری نەکرێ، بەڵکو شارەزایی و لێهاتوو بێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

عظیمة خان فەرموو.

بەڕێز عظیمة نجم الدین حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری قسەکانی کاك امیر و سۆزان خان دەکەم، قسەکانم کراو، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دڵشاد فەرموو.

بەڕێز دڵشاد حسین قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت فەقەرەی یەك، من بڕوام وایە کوردستانی زۆر تەحدیدە، من بڕوام وایە وای لێبکرێ ئەو فەقەرەیە هەرکەسێك کە شارەزابێ و خاوەن ئەزموون بێ لەبواری زمانی کوردی بەگشتی رێزمان ئەدەبی کوردی کە ئەزموونی لە(10) ساڵ کەمتر نەبێ بە تیۆری و کرداری، ئەمە وامان لێدەکا ساڵەکەش، چونکە بەبڕوای من ئەزموون ساڵ تەحدیدی ناکا، بەبڕوای من ساڵ زۆر کەس چایەچییەك (30) ساڵ چای لێ بنێ چایەکەی خۆش نییە، بەس کەسەك (2) ساڵ چای لێبنێ چایەکەی خۆشە، هەرچەندە نموونەکە (مع الفارق)، بەڵام ئەوەیە ساڵ تەحدیدی ئەزموون و شارەزایی ناکا، بۆیە بڕوام وایە بۆ ئەوەی لە ساڵەکەش حەدی ساڵەکەش بڵێین (10) ساڵ ئەزموون دانێین بەتیۆری و کرداری بۆ ئەو فەقەرە، تەبعەن ئەوە بۆ هەموو عزوی موئازرو عزوی شەرەفەکەش ئەکرێ ئەو خیبرانە زیاد و کەم بکرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

پەیمان خان فەرموو.

بەڕێز پەیمان عبدالکریم عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هاوڕام لەگەڵ هاوکارانم، کە وەکو لەهەموارەکەدا هاتووە (ان یکون کوردیا بلغ (40) من العمر)، تەبعەن ئەمە بەڕاستی زۆر زۆر سنوورداری دەکا، ئەمە ئەگەر بێ و لە دوو ماددەی پێشوو زۆر زۆر لقی باسکرد لە لقەکانی لێکۆڵینەوەو دیراسەتی زمان و ئەدەبی کوردی، ئەگەر بێ و بەگوێرەی ئەوانە بی هەردەبێ ناوی لێبنێی شارەزا (ملماً بکافة المعارف الکوردیة) لە زمان بێ، لەتوێژینەوە بێ، لەهەر لایەنەك لەو لایەنانە، شەرتیش نییە کوردیش بی، ئێمە بەدەیان کوردۆلۆژیمان هەیە، هەر ئەکادیمیا خۆی وا خەریکە شتێکیان بۆ رێکدەخا هەموو کوردۆلۆژەکان کۆ دەکاتەوە لە بیرو ڕایەکان وەکو بڵێی کۆنفراسێکی جیهانیان بۆ دروست دەکا، بەدەیان کوردۆلۆژ هەیە کەهیچیشیان کورد نینە، هەمووی موستەشریق بابڵێین خەڵکی ئەورووپاو ئەمەریکاو جۆرەها وڵاتی جیهانن، کەواتە لێرە هەرکوردییەکە هەڵبگیرێ، هەرکەسێك مولیم بێ لەهەر زانیاریەکی کوردی ئەوە دەتوانین بەوە تەبدیلی بکەین و، عزوی موئازریش ئەصڵی یاساکە کە دەڵێ (ان یکون ذا اطلاع في قواعد اللغة الکوردیة وان یتقن اللغة الکوردیة) موئازیرەکە یەعنی پێویستە ئەو شتانەی تێدا بی(ان یکون لها احاطة واسعة بفرع من فروع المعرفه) هەتا ئێرە شەرت نییە نیتاجی هەبی، یەعنی ئەصڵی یاسایەکە دوو خاڵی دانایە بگەڕێینەوە سەر ئەوە، لەگەڵ ئەوە نیم بەهیچ شێوەیەك کە عومردیار بکرێ، هەروەها لە عزوی شەرەفیش بەڕاستی پێویست ناکە ئەو عومرە دیاربکرێ،

ئەوەش بابڵێین هەروەکو هاوکارانم وتیان ئەگەر (49) ساڵ و نیو بی ئایا ناتوانێ بەشداربی لەو پڕۆسەیە بکا؟ ئیتر زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کوێستان خان.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سوپاس، من قسەکانم کرا.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاک سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا ئەم ماددەیە تەرکیز دەکاتە دوو خاڵ وەکو مەحتەوا، یەکیان پەیوەندی بەنەژادەوە هەیە، ئەوی تریان پەیوەندی بەتەمەنەوە هەیە، من ئەگەڕێمەوە بۆ سەرچاوەکانی دەست نیشانکردنی ئەم دوو پێوەرە، کە پێم وایە پێوەرێکیان ئەتوانم ناوی لێبنێم پێوەرێکی کلاسیکیە کە پشت دەبەستێ بە تەمەن بۆشارەزایی و، بۆ تەجروبە لەکاتێکدا بەپێی پسپۆریەتی کە ئێمە قسە لەسەر زمان دەکەین، ئەبێ قسە لەسەر پسپۆریەتی بێ و، تەمەن تەحدید نەکرێ، تەجروبەی پەرلەمانی کوردستان و ئەندامیەتی لەپەرلەمان و، کۆمەڵێك پێوەری تری گرینگ بەنەزەری ئێعتیبار وەربگیرێ نەك تەمەن، خاڵێکی تر کە من ڕام وایە ئەبێ کوردستانی بێ، بەو پێوەرەی کە زمانی کوردی زمانی ڕسمییە لە هەرێمی کوردستان دا و، هەموو هاووڵاتیانی کوردستانیش دەتوانن ئەندام بن و، بەشدارێکی چالاك بن لەو ئەکادیمیایە و، سوپاستان کەم.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك نەژاد فەرموو.

بەڕێز نەژاد عزیز سورمێ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت (ان یکون مواطني کوردستان) ئەوە ئیشکالەکی لەسەر نییە بەحەقیقەت، بەڵام دیسان ئەوەی تێدا زیکر بکرێ (وله المام کامل باللغة الکوردیة واصلها ولهجاتها وتوزیعه الجغرافي اضافة الى اتقان عدد من اللغات خاصة تلکم اللغات التي هي من نفس عائلة الهند و اوربیة)، چونکە عزوی ئەکادیمیا یەعنی شتێك نییە، یەعنی شتێکی وا سەهل بێ، ئاسان بێ ئێمە وا بە ئاسانیمان وەرگرتییە بەڕاستی یەعنی، عزوی

ئەکادیمیا جاران ئەوانەی کە لەجیلی ئێمەنە دەزانن یەعنی هەتا یەکێك لەکۆڕی زانیاری دادەندرا یەعنی دەبایە کۆمەڵێك ئەوەی تێدابایە، یەعنی شەروت و مەرجی تێدابایە، یەکەکی وەکو مامۆستا ملا شوکر عزو نەبوو تەسەورکە، یەعنی ئەوە دەبێ بەنەزەری ئێعتیبار وەربگیرێ، مەسەلەی عومر من پێم وایە عومر بەحەقیقەت عومر خیبرەیە، یەعنی بمانەوێ، نەمانەوێ سەنەواتی عومر خیبرەیە ڕاستە یەعنی شەهادە ئەوەیە، ئێستا خەڵکێك هەیە بەڕاستی ڕێزم بۆیان هەیە دکتۆراشیان هەیە، بەڵام ڕەنگە خەڵکمان هەبی مەلابن، بەواستەی خیبرەیەوە زۆر لەوە لەزمانی کوردی باشتربێ، بەنیسبەت ئەوەی کە عزوی شەرەف، عزوی شەرەفیش بێگومان عزوی شەرەف کێیە؟ یەعنی جهودەکی نواندییە، جهودەکی مەشهودی هەیە، پێشتر (في مجال اهتمام في احدى جوانب الادب او اللغة والثقافة الكوردية)، یەعنی جهودەکی مەشهودی هەبیتن ئینجا دەکرێتە عزور شەرف، یەعنی ئەوە شەرت نییە کوردبیت، بەڵام دەبێ جهودی مەشهودی هەبیتن، ئەوە لێرانە زیکر بکرێتن بەڕەئی من باشە یەعنی بەحەقیقەت، زۆرسوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

سمیرە خان فەرموو.

بەڕێز سمیرە عبدالله اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هاوڕام لەگەڵ خوشك و برادەرانم، بەنیسبەت تەمەنەکە ئەمن بەڕاستی بەشتەکی دیموکراسی بڵێم تەقلیدی کلاسیکی دادەنێم، یەعنی مەرج نییە و زرورەتیش نییە دیاری بکرێت، بەڵام زۆر تەرکیز لەسەر شارەزایی پسپۆری دەکەم لە ئەدەب و زمان و فەرهەنگ و ئەوانەی کوردی، ئەوەش دەڵێ کە (کوردیا عراقیا) یەعنی عێراقیەن بۆ دابنرێ؟ مەعنای وایە کوردستانی تورکیاش بڵێ (کوردیا تورکیا)، موهیم یان کوردستانی بێت یان هەر ئەوەتە لای ببەین نەمینێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

د. سەروەر فەرموو.

بەڕێز د. سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من یەك قسە دەکەمەوە کە دڵنیام وەڵامەکەی چییە، ئەو قسە دووبارە دەکەمەوە، خۆزگە سەرۆکی دەستە لێرە بوایە، بمبورە بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان بۆ ئەوەی وەڵاممان بداتەوە کاتێك ئێمە.....

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاکە بەقوربان، تۆ مامۆستای جامیعەی، پەرلەمانتاری لەرووی قانونیەوە ناتوانێ بێ لێرە قسە بکە، برای خۆم، ئەبوایە ئێوە لەلیژنەکان بانگتان بکردبایە، موناقەشەتان لەگەڵ بکردبایە، حەق نییە دووجار تیکراری ئەو مەسەلەیە بکەیتەوە جەنابی دکتۆر سەروەر، فەرموو.

بەڕێز د. سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من بۆیە دووبارەم کردەوە لەبەر ئەوەی وتم ئەگەر بە عورف بجولێینەوە کاتی خۆی شتی وا بووە، بمبورە، من بۆیە لێرەدا کە دەڵێم بۆ ئەوەی وەڵامی دابایینەوە، بەڕێزان ئەو یاسایە دەستەی ئەکادیمی دایانناوە، بۆ ئەوانە، ئەوان دەزانن بۆ وایان داناوە، من لەدوو خاڵدا قسە دەکەم، لەهەردووکیان نەك هاوڕانیم لەگەڵ هاوڕێکانم، پێچەوانەی ڕای ئەوان بیر دەکەمەوە، بۆچی؟ یەکەکیان باسی مەسەلەی ساڵ دەکرێ، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، ئەگەر مەسەلە گرینگی دانە بەگەنج، گەنجان لێرەدا وەکو ئەندامی یاریدەدەر جێیان کراوەتەوە، تەمەن (30) ساڵ، لەتەمەنی (30) ساڵ، جێی کراوەتەوە ئەمە، پێویست ناکا ئەمە بێینە سەر ئەوەی ناکرێتن من تەمەنم (38) ساڵە دکتۆرام هەیە، بەڵام سوپاسی مامۆستا محمدی مەلا کەریم دەکەم بەتەڵەبەی خۆیم ڕابگرێتن، چۆن دەکرێ ئێمە ئەوە بەراورد بکەین لەگەڵ ئەمەیا؟ کە مامۆستا محمدی مەلا کەریم هیچ بڕوانامەیەکیشی نییە، بەڕاستی تەمەن زۆر گرینگە لێرەدا، هاوڕام لەگەڵ ئەو هاوڕێیانەم کە تەمەنەکە پێویستە بمینێتەوە و، مەجالیش بۆ ئەمانە خۆشکرایە وەکو ئەندامی یاریدەدەر دەتوانن لەوێدا وەکو ئەوەی کە کاك دڵشاد وتی (10) ساڵ خزمەتی هەبێ، (10) ساڵ لەوێ بێ دەتوانێ بگاتە ئەو پلەی ئەویش وەکو ئەندامی کارابیتن، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، لەخاڵێکی تریشدا من هاوڕا نیم لەگەڵ ئەو بەڕێزانەی تر کەباس لەوە دەکەن دەڵێن کوردستانی بێ و کوردی نەبێ، بۆچی؟ سەبەبێك لێرە هەیە و هاتووە، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، نەعاتیفەی قەومی وامان لێبکات ئێمە زاڵبین بەسەر هەندێك شتی تردا کە بێین بڵێین ئیلا دەبێ ئەمە کوردی بێت، نە هەندەك جۆری بمبورن لەگەڵ ڕێزی زۆرم بۆ ڕای هەموو هاوڕێکانم، بەموزایەدەی ناوبنێن، بەچی ناو بنێن بڵێین ئەمە نەتەوەکانی تر بووە باوەڕم بە مافی هەموو نەتەوەکان هەیە، چۆن باوەڕم بەمافی نەتەوەی کورد هەیە، چۆن کاتی خۆی کە چەوسابووینەوە ئێمە لەژێر دەستەڵاتی بەعس دا ئەگەر بێت و ئێمە ئێستا وەکو کورد هەر شتێك بەرامبەر ئەو نەتەوانە بکەین، من لە شوێنی بەعسدا دەبینمەوە بەهین کردن، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، لێرەدا کە هاتووە دەڵێت پێویستە کورد بێت سەبەب هەیە، پێویست بوو بەڕێز لیژنەی ڕۆشنبیری ئەو پرسیارەیان بکرد بوایە لە ئەکادیمیا، کە بۆچی ئەو هۆکارەیان داناوە؟ لەبەر ئەوەی ئەگەر سەیری بکەین لە ماددەی (25)ەوە هەست دەکەم هاتووە پاشتر کە دەڵێت پەیوەندی ئەکادیمیای کوردی لەگەڵ ئەکادیمیای نەتەوەکانی تردا لە هەرێم بە یاسا ڕێك دەخرێت، نەتەوەکانی تر کێن لە کوردستاندا؟ نەتەوەکانی تر، نەتەوەی تورکمانە، سریان و کلدان و ئاشوورییە، واتا لێرە مافێکی زیاتر بە ئەوان دراوە، کە چۆن وەکو کوردێك مافی ئەوەم هەیە مافی ئەکادیمیای خۆم هەبێت، ئەویش ئەکادیمیایەکی خۆی هەبێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، ئێستا دوو پرۆژە یاسا هەیە لە ئەنجومەنی وەزیرانەوە ناردراوە، ئەنجومەنی شووراشی بڕیوە، هەم هی تورکمان بۆ ئەکادیمیای تورکمانی، هەم هی سریانی، ئەمە کاتێك دێتە کایەوە ئەو بەڕێزەی کەوا سریانە، ئەو بەڕێزەی کەوا تورکمانە، دەتوانێت لەوێ خزمەتی زیاتر بکات لەپاڵ ئەوەدا

پەیوەندییەکان بە یاسا ڕێك دەخرێت، لێرە بە یاساکە هاتووە کە ئەو بەڕێزانە یان ئەمەیان ببینایە، ئەگەر نەیان بینیوە، یاخود قسەیان لەسەر هەبوایە.
خاڵێکی تریش هەر سەبارەت بەمە دەکرێتن ئەو بەڕێزانە وەکو ئەندامی شەرەف تێدا بن، ئاساییە، نەك هەر تورکمان و سریان و کلدان، بەڵکو ئێستا وەکو کەسێکی ئیسماعیل بێشەکچی، تورکییە بۆچی ئەندامی شەرەف نەبێت، ئاساییە، بۆ ئەمە دەکرێت، بەڵام من پێموایە کە دەڵێم کوردی بێت، بەڵێ بۆ ئێرە کوردی بێت، مەرجیش نییە تەنیا لە باشووری کوردستان بێت، لە پارچەکانی تری کوردستان بێت، بەڵام ئەوەی تریان خزمەت بە نەتەوەکانی تر دەکات، کە ئەکادیمیایەکی تایبەت بە خۆیان هەبێت و، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

من وەکو وەڵام نا، داوای لێبوردن دەکەم، بەڵام شەرت نییە ئیلا دەبێت کورد بێت، ئەگەر سریانیەك، کلدو ئاشوورییەك، تورکمانێك، ئینگلیزێك ئەگەر بە قەدەر کوردێك زیاتر شارەزای لە زمانی کوردی بێت، یەعنی پسپۆر بێت لە زمانی کوردی، بۆ ئەندام نەبێت تێدا؟ ئەوەی کە ئەکادیمیای جەنابت دەڵێی، ئەو ئەکادیمیایە بۆ زمانی خۆیەتی، کلدو ئاشووریەکە بۆ زمانی خۆی ئەکادیمیاو خزمەتی خۆی دەکات، بەڵام ئەو زمانەکەی خۆی نازانێت، دەیان کوردمان هەیە لە تاریخدا زمانی کوردی خۆی نازانێت، بەڵام زمانی عەرەبی دەزانێت خزمەتی زمانی عەرەبی دەکات، بۆ نەبنە ئەندام لە ئەکادیمیای زمانی عەرەبی، بە هەمان شێوە بۆ ئەوانی تریش، صبیحە خان فەرموو.

بەڕێز صبیحە احمد مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددەی پێنجەم خاڵی (أ) پشتگری لە ڕەئی لیژنەی ڕۆشنبیری دەکەم، کە دەڵێت دەبێت مواتنی کوردستانی بێت، بەڵام لە خاڵێکی تر، کە ئیشارەت بە تەمەن دراوە دەبێت لە سەرووی (40)ساڵ بێت، بەڕاستی سەرۆکی پەرلەمان، من بە هیچ شێوەیەك لەگەڵ خاڵی تەمەندا نیمە لەو ماددەیە، چونکە خەڵکانێك هەن کە بە تەمەن زۆر بچووکترن بەڵام لە رووی زمانەوانی و کوردی زۆر شارەزاترن، بۆیە لێرە داوا دەکەم و ڕەئی خۆم دەخەمە پاڵ ڕەئی هەڤاڵەکانم، کە خاڵی تەمەن لەم ماددەیە بە یەکجاری هەڵبگیرێت.
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، بە سەراحەت پرسیارێکی تر، کە بۆ من لێرەدا جێگەی سەرسوڕمانە، لە هەیئەی ئەکادیمیای کوردی پێشوو، کە پازدە، یان نۆزدە نەفەرن، بە سەراحەت من کەسێکم نەدیت لەناویان کە لە هەیئەی ئیداری ئافرەت بێت، ئایا چ زەمانێك هەیە لەناو ئەو ئەکادیمیا کوردیەی کە ئێستا ئێمە یاسایان بۆ دەردەکەین ئافرەت لەو ئەکادیمیای کوردییە بەشدار بێت؟ ئایا ئافرەتی شارەزا، پسپۆر لە زمانی کوردی لە کوردستانی خۆمان بوونی نییە؟ ئەوە پرسیارێکە بەڕاستی من ئاراستەی ریئاسەی پەرلەمانی دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، مامۆستا عومەر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددەی پێنجەم، من دوو تێبینی و پێشنیارێکم هەیە، بەنیسبەت مەسەلەی کورد بۆ کوردستانی بوون، بەڕاستی منیش لەگەڵ ئەوە نیم بە هیچ شێوەیەك ئەسڵەن ئاماژە بەوە بکرێت کە ئێمە باس لە ئەکادیمیاو لە ئیختیصاص و لە شارەزایی دەکەین، یەعنی نە کورد بوون خاڵی بەهێزە بۆ ئەکادیمیایەکی زانستی، نە کورد نەبوون خاڵی لاوازییە بۆ ئەکادیمیایەکی زانستی، لەبەر ئەوە بە یەك دەستەواژە رزگارمان دەبوو، کە بڵێین شارەزا بێت لە زمانی کوردی خوا دەیکرد، ئێمە لە بیرمانە کە ئێستا سەرچاوەی زۆربەی نووسەرەکانمان بیانییەکانن، کەوا وەختێ منی کورد دەنووسم لەسەر زمانەکەم و لەسەر نەتەوەکەم پەنا دەبەمەوە بەر ئەوانەی کە موختەص بوون لەو مەجالە، بەتایبەتی ئەوانەی خزمەتێکی زۆریان کرد بەتایبەتی ئەرمەنیەکان، وەکو برایان باسیان کرد، لەبەر ئەوە پێویست ناکات بڵێین کوردی بێت، یان کوردستانی بێت، باسی شارەزایی بکەین، شارەزا بێت لە زمانی کوردی، دوایی پێوەر دادەنرێت بۆ ئەم شارەزاییە، ئایا ئیختیصاصە، شەهادەیە، خزمەتی ئەو بوارەیە بە چەند ساڵێك؟ ئەو گرفتە بەوە چارەسەر دەکرێت.

بەڕاستی بەنیسبەت تەمەنیشەوە هەروایە، یەعنی نە گەنج بوون، نە عەیبەیە، نە قسەیە بۆ کەسێك کە شارەزا بێت، نە تەمەن بوون، بە تەمەن بوونیش خاڵی بەهێزە بۆ کەسەکە شارەزا بێت، ئێمە بەپێی خۆمان دەزانین لە تەمەنی (22) ساڵی نەفەر هەیە شتی زۆر وەردەگرێت، دەیان کەسمان هەیە بە (30) ساڵ تەمەنەوە دکتۆرایان هەیە، لەبەر ئەوە لەوێشەوە هەر باسی شەهادەو ئیختیصاص و لێوەشاوەیی و شارەزایی بکەین باشترە، ئیتر ئەگەر داشمانا بەڕاستی، لەبەر ئەوەی بە پێوەری ستانداردی خۆمان لە کوردستان و لە زۆربەی وڵاتانی تریش لە (30) ساڵی قابلیەتی لە دکتۆرا وەربگیرێت، لە (30) ساڵ بەلای من زیاتر نەبێت، چونکە ستەم دەکەین لە کەسانێك کە لەنێوان (30 بۆ 40) ساڵە، لەوانەیە ئیختیصاصی باشیان لە رووی زمانەوە هەبێت.

بەنیسبەت خاڵی سێیەم/ کە پێشنیارێکە، وابزانم خوشکە صبیحە بوو باسی کرد، من پشتگیری ئەوە دەکەم، لێرەش حەرفەن نووسیومە، کە بەڕاستی پێویست بوو لە مەرجەکاندا ریعایەتی رێژەی ئافرەتان لەم دەستە باڵایە بکرێت و دەبێت بیکەن بە مەرجێك، من ئەوە بە داخەوە دەڵێم لێرە یازدە کەس کە کاتی خۆی دانراون لە ساڵی 2007، هەر یازدەیان پیاون، دواییش پێنج کەس ئیزافە کرا، هەر پێنجیان پیاون، مەعقول نییە ئێمە لە کوردستاندا شارەزایەکمان نییە لە خوشکان و ئافرەتان لە بواری زمان و ئەکادیمیا، لەبەر ئەوە پێشنیار دەکەم ئەم خاڵە ئیزافە بکەین (ان یراعی في الهیئة العاملة نسبة النساء)، دواییش لەسەر چەند پێك دێت، گرنگ ئەوەیە بە عومومیاتێکیش بێت ئاماژەی پێ بکرێت، بۆ ئەوەی لەکاتی دانانی دەستەی باڵا ئەگەر گۆڕانکاری بەسەردا هات، ئەو کەلێنە چارەسەر بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، دكتۆر ئەحمەد فەرموو.

بەڕێز د.احمد ابراهيم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەنيسبەت ماددەی پێنجەمەوە كە تەعديلی ماددەی حەوتەمە، دیارە لێرە ئەندامەكان دابەش كراون بۆ ئەندامی كاراو ئەندامی ياريدەدەرو ئەندامی شەرەف، لەبەر ئەوەی هەريەكە مەرجەكانی خۆی جياوازە، بەنيسبەت ئەندامی كاراوە، وەكو لە پێشنيارەكەی ليژنەی رۆشنبيرييەوە هاتووە (ان يكون من مواطني كوردستان)، من پشتگيری ئەوە دەكەم لەگەڵ ئەوەدا (ان يكون من مواطني كوردستان وبلغ الاربعين من العمر) يەعنی ئەمە پێكەوە بێت، هەم لە مەواتنی كوردستان بێت، هەم تەمەنی (40) ساڵی لەگەڵدا بمێنێتەوە.

بەنيسبەت (ب- عضو مؤازر)، ئەندامی ياريدەدەر (ان يتقن اللغة الكوردية)، كاتی خۆی لە ياساكەدا هاتووە (ان يكون ذا اطلاع بقواعد اللغة الكوردية)، لێرە پێشنيار كراوە تەنها (ان يتقن اللغة الكوردية)، من پێشنيار دەكەم بەم شێوەيە بێت (ان يتقن اللغة الكوردية وذا اطلاع في قواعدها).

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك دكتۆر ئەحمەد پرسيارێك بۆ هەموومان، ئايا پێويستە ئيلا زمانی كوردی بزانێت؟ كەسێك چۆن دەبێتە خەبير لە زمانی كوردی، ئەگەر زمانی كوردی نەزانێت، نابێت، يەعنی چۆن دەبێت تۆ بە يەكێك بڵێی دەبێت زمانی كوردی بزانێت وەللا چيە دايدەنێ بە خەبير لە زمانی كوردی، بە رەئی من ئەوەی هەر هەڵبگرن باشترە، عەفوم بكە، من پێم باشە هەڵبگيرێت، چونكە ناكرێت كابرايەك زمانی كوردی نەزانێت بە خەبير لە زمانی كوردی دايبنێی، لە چ مەنتيقێك، لە چ قانونێك شتی وا دەبێت، عەفو، فەرموو.

بەڕێز د.احمد ابراهيم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەوە بەنيسبەت مەرجەكانی ئەندامی ياريدەدەر بوو، نەك ئەندامی كارا، ئێمە گوتمان ئەندامەكانمان دابەش كراوە بۆ ئەندامی كارا، ئەندامی ياريدەدەر، ئەندامی شەرەف، هەر يەكە مەرجی خۆی هەيە، ئەمە لە خاڵی (ب) كە مەرجە لە ئەندامی ياريدەدەر دەڵێت (ان يتقن اللغة الكوردية)، كاتی خۆی لە ياساكە ئەمە نەهاتووە، دەڵێت (ان يكون ذا اطلاع في قواعد اللغة الكوردية)، بەڵام لێرە من پێشنيار دەكەم، كە تەعديلەكە وا پێشنيار كراوە (ان يتقن اللغة الكوردية وذا اطلاع في قواعدها) زياد بكرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ئاخير كەس ئاشتی خان فەرموو.

بەڕێز ئاشتی عزيز صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بەم خاڵە من پێوایە کە دەستەواژەی کوردستانی هەڵبگیرێت، ئەگەر ئێمە لەناو ئەو برگەیەدا مەبەستمان ئەوە بێت بە دەستەواژەی کوردستانی، تەنها مەبەستمان هەرێمی کوردستان بێت، ئەوە بەشەکانی تری کوردستان و خەڵکی تری موختەص و خەڵکی شارەزای تیایە، کە زۆر زەحمەتە دواتر بە مەرجەکانی وەرگرتنیان ئەوان بتوانن لەم پۆستە ئیش بکەن، لەبەرامبەردا ئەگەر مەبەستەکە لەوە بێت ئەوانیش وەربگیرێن، ئایا لە رووی قانونیەوە، کە پێداویستیەکانی خۆیان بۆ وەرگرتن لەکاتی مونافەسەدا تەقدیم دەکەن، لەسەر

پاسەپۆرتی هیچ کامەکیان لەوانە ئەوەندەی من ئاگادار بم وشەی کوردستانی نانووسرێت، قیاس بۆ کوردستانی وەکو قانونی نێودەوڵەتی هەر چوار پارچەی کوردستان زەحمەتە بتوانرێت یەکلا بکرێتەوە، بۆیە ئەمە تۆماتیکیەن ئیستیفادە کردن لە پسپۆرو لە زمانەکانی پارچەکانی تری کوردستان فەرامۆش دەکرێت، بۆیە تەئکید کردنەوە لەسەر مەسەلەی کوردی جیاوازە لەگەڵ کوردستانی، زۆر جار لەناوچە پەرتەوازەکانی کوردستانیش خەڵکانێك هەیە شارەزان لەمەجالی زمانەوانی کوردی، بەلام دەکرێت لە کوردستاندا نەبن.

سەبارەت بە دیاری کردنی ئەو مەرجانەی کە دانراوە بۆ ئەندامانی ئەو دەستەیە، هەرچەندە من لەگەڵیاندا نیم کە کۆمەڵێك تەفاسیلە بەتایبەتی وەکو ئەوەی بەڕێزت گوتت، کە دەبێت زمانی کوردی بزانێت و ئەولەویاتی زۆر سادە دانراوە، بەلام وەکو مەرجەکان دانراوە، دەبێت کۆمەڵێك مەرج دابنرێت بەلایەنی کەمەوە بتوانێت ئەو میکانیزمە، ئەو ئامانجانەی لە لاپەڕەکانی پێشوودا قسەی لەسەر کراوە، بتوانێت لەو ئامانجانە بێنێتەدی، ئەم پسپۆرو شارەزایانەی کە لەمەدا تەحدید کراوە لە یەك، دوو خاڵدا کۆ دەبێتەوە، کە هیچی ئامانجەکانی پێشوو ناهێنێتەدی، بۆیە کە ئێمە دەڵێین دەبێت قاموس دابنێت، کۆمەڵێك شت دابنێت، دەبێت ئەوانە بکرێتە مەرجی پسپۆری، نەك بە تەنها مەرجی پسپۆری بریتی بێت لە زمانی کوردی، بۆیە من پێشنیازی ئەمە دەکەم لەبەر ئەوەی ئێمە زۆرمان لەسەر شێوازەکانی زارەکی و قسە کردن و لەهجەکان قسە کردووە، پێشنیاری ئەوە دەکەم (ان يكونوا مختصين في مجال اللسانيات) يەعنی لە شێوازی زارەکیدا خەڵکی موختەصی تیا بێت، بۆ ئەوەی ب تەنها لە یەك مەجال لە پسپۆریەکان دووبارە نەبێتەوەو تەئسیر بکات لەسەر نەوعیەتی.

دووەم/ (مختصين في علوم التربية والحاسوبية والترجمة)، چونکە ئێمە ئەرکی تەرجەمە کردنمان داوەتێ، لوغەی کۆمپیوتەریش لوغەیەکی تەکنیکی نییە بۆ مەجالەکەی ئەمان، بۆ ئەوەی ئەو زمانەی لە کۆمپیوتەرو لە حاسوبیشدا پێی دەنووسرێت جۆرێك لە شارەزاییدا دەبێت، ئەمانە ئاگایان لەو تەیارە بێت کە زمانی کوردیش داخیلی ناو کۆمپیوتەر بووە، ئەمان جۆرێك ئیشرافیان بەسەر مەجەلەشدا هەبێت و، علومی تەربیەش دەبێت هەمان جۆرێك لە ئیشرافی راستەوخۆ و نا راستەوخۆیان هەبێت بۆ ئەو مەنهەجە دیراسانەی لە کوردستاندا دەردەچن، بۆیە دەبێت خەڵکی موختەصی تیا بێت لە مەجالی علومی تەربیە.

سێیەم/ بە رەئی من دەبێت (مختصين في مجال صناعة المعاجم)، یەعنی ئەمە زۆر مەسەلەیەکی گرنگە کە سیناعەی مەعاجم، یەعنی ئیختصاصێکی تایبەتمەندە، ئەگەر لەم جۆرە پسپۆریانەیان تێدا بێت، دەستەکە دەوڵەمەنتر دەبێت و، دەتوانێت ئیشەکانی خۆشیان باشتر بەڕێوە ببەن.

چوارەم/ (ان يكونوا مختصين في مجال التخطيط اللغوي)، یەعنی بە تەنها لوغە مەسەلەی قسە کردن و شێوازی نییە، تەختیتی لوغە هەیە، وەکو جاری پێشووش لەسەر ئەو مەسەلەیە قسەمان کرد، کە لوغە ستیراتیجیەتە، بۆیە ئەو مەجالە مەجالێکی ئیختیصاصی گرنگە، پێویستە ئەو شارەزایانە تەنەوعی بێت، بۆ ئەوەی دەستەکە دەوڵەمەندتر بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، خۆی مەسەلەی ئەندامی کارا نابێت کوردی نەزانێت، بەڵام ئەندامی یاریدەدەر، یان هاوکار دەکرێت عەرەب بێت و کوردیش نەزانێت، بەڵام هاوکار بێت، خاصەتەن شارەزایی ئەدەبی کوردی، یان جوغرافیای کوردی، یان تاریخی کوردی بوو، دەکرێت وەکو هاوکار، یاریدەدەر بێت، چونکە بۆ مەسەلەی زمان تایبەتمەندی نابێت زمان نەزانێت، بەڵام وەکو هاوکار دەتوانێت، فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز د.کاوە محمود شاکر/ وەزیری رۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی پێنج راستەوخۆ پەیوەندی بە ماددەی یەکەوە هەیە لە پێناسە کردنی ئەکادیمیا، ئەو ئەکادیمیانە لە هەر وڵاتێکدا هەیە مەسئوولیەتێکی گەورەی لەسەرە، کاتێك کە ئەو تەصنیفە دەکرێت ئەوەی ئەندامی کارایەو ئەندامی یاریدەدەرە، ئەندامی کارا تەحەمولی مەسئوولیەتی قانونی دەکات، بەتایبەتی ئەگەر تۆ تەماشای پێناسەکە بکەیت، واتا ئەمە لایەنێکی بڕیاردەرەو مەرجەعێکە بەرامبەر بە زمان و پاراستن و تەحەمولی مەسئوولیەت دەکات، لەبەر ئەوە دەبێت هاووڵاتی ئەو شوێنە بێت، چونکە تەحەمولی مەسئوولیەتی قانونی دەکات، کە دەڵێین کوردستانی، لێرەدا مەبەستمان کوردستانی خۆمانە، لەبەر ئەوە ناکرێت لە ئەندامی کارا بێت، تەنانەت لە پارچەیەکی تری کوردستان بێت، دەکرێت ئەوە لە پارچەیەکی تری کوردستان ئەندامی شەرەف بێت، ئەندامی موئازر بێت، چونکە ئەمە جیهەتێکی موقەریرە لە هەرێمی کوردستانداو بڕیاری زمانی فەرمی دەدات بۆمان، تەنانەت ئەو ئەرکانەی پێمان راسپێردراوە دەبێت هاووڵاتیەکی کوردستانی خۆمان بێت، ئەمە لەم لایەنە.

لە لایەنی دووەم/ هەڵبەتە ئێوە دەزانن من یەکێکم لەوانەی دائیمەن بانگەواز دەکەم بۆ کۆتا، بۆ ژنان و بۆ لاوان، بەڵام لەو بوارەدا بواری ئەوەی تیا نییە کە لاوان، یان ژنان بە کۆتا بێت، ئەگەر ژنێك بێتە ئەو بوارە، دەبێت بە توانای خۆی بێت، نەك بە کۆتا بێت، بۆچی ئەم حاڵەتە؟ چونکە ئێمە لە هەموو کوردستاندا (17) کەس دەبێتە ئەندامی عامل، ئەندامی کارا، ئەم (17) کەسە خۆ ژمارەیەکی زۆر هەیە پسپۆرە، لەوانەیە ئێمە هەزاران پسپۆرمان هەبێت لەبواری زماندا، لەو هەزار پسپۆرە تۆ (17) کەس

هەڵدەبژێری، یان (13)یان هەڵدەبژێری، لەبەر ئەوە دەبێت هەڵبژاردنەکە زۆر وریا بێت، زۆر بەوریایی مامەڵەی لەگەڵدا بکرێت.

بەنیسبەت ئەندامی موئازیر، دیسان ئەندامی موئازیر دەبێت پسپۆرو شارەزا بێت، من لەگەڵ جەنابتم، ئەسڵەن نابێت ئەو دێڕەی تیا بێت (یتقن) زمانی کوردی، هەموومان زمانی کوردی دەزانین، بەڵام ئەرکێکمان هەیە کە پسپۆرو شارەزا بێت لە زمانی کوردی، بۆیە دەبێت بەپێی بۆچوونی من ئەو تەمەنە بمێنێتەوە، مەبەست لەو تەمەنە کەڵەکە بوونی خیبرەو ئەزموونە، بۆ ئەوەی ببێتە فلتەرێك، بۆ ئەوەی ئەو کەسەی دەگاتە ئەوێ لەو بوارە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، نوقتەی نیزامیت هەیە؟ فەرموو.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پرسیارێك دەکەم لێرەدا ئایا بەڕێز جەنابی وەزیری رۆشنبیری کە لێرەیە تەمسیل لە رەئی کێ دەکات؟ ئایا تەمسیل لە رەئی ئەکادیمیا دەکات کاتێك کە بەڕێزتان پێی دەڵێن فەرموو وەڵام بدەرەوە؟ چونکە ئەو وەڵام و رەئیانەی بەڕێزی دەیدات من هەست دەکەم لە شوێنێکدا پێچەوانەیە کە لەو پرۆژە یاسایەدا هاتووە، کەسێك کە تەمسیل لە ئەکادیمیا بکات، پێویستە بەرگری لەوانە بکات، وەکو ئەوەی جەنابی وەزیر دەیڵێت، دەڵێت کوردستانی خۆمان، واتا هەرێمی کوردستان، ناکرێت هی پارچەیەکی تر بێت، بەڵام ئەوەی کە لێرەدا هاتووە دەڵێت کورد بێت، کە وتی کورد بێت، واتا سنوورەکان دەبەزێنێ و هیچ هینێکی ....

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دکتۆر سەروەر تەعینی فەرمانبەران لە عێراق مەرجێکی وای نییە دەبێت جنسیەی عێراقی هەبێت؟

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

راستە دەبێت جنسیەی عێراقی هەبێت، بەڵام ئەمە ئەکادیمیایە کاتی خۆشی لێرەدا کۆڕی زانیاری کورد هەبووە، هێمن و هەژاری تیا هەبووە کە جنسیەی عێراقیشیان نەبووەو کوردی رۆژهەڵاتیش بوون.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك عەونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەپێی حوكمەكانی بڕگە (1) ماددەی (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە(1)هەموار كراوی ساڵی 1992 پەرلەمانی كوردستانی عیراق، دەستەی سەرۆكایەتی پەرلەمان بڕیاری دا بەرنامەی كاری دانیشتنی ژمارە(16)ئاسایی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لەكات(11)پێش نیوەڕۆی ڕۆژی سێ شەممە ڕێكەوتی2012/5/15 بەم شێوەیە بێت:

1-بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕو و گفتوكۆ كردنی پڕۆژە یاسای هەمواركردنی دووەمی یاسای ئەكادیمیای كوردی لەهەریمی كوردستان ژمارە(12) ساڵی 1997.

2-خستنەڕو و گفتوگو كردنی بیشنیاری یاسای بەدەست هینانی زانیاری.

بەخێرهاتنی جەنابی وەزیر و ڕێكخەری كاروباری نێوانی پەرلەمان و حكومەتی هەرێمی كوردستان دەكەین،ئێستاش بەڕێز جێگری سەرۆكی پەرلەمان ناوی ئەوانەی كە غائب و موڵەت دراون دەخوێنێتەوە فەرموو.

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

ناوی ئەو ئەندامانەی كەلەدانیشتنی ژمارە(15) لە 2012/5/14 ئیجازە بوون یاغائب بوون:

1-اسماعیل سعید محمد - مۆڵەت دراوە

2-بێریڤان اسماعیل –ایفاد كراوە

3-تارا تحسین-مۆڵەت دراوە

4-ڕێباز فەتاح-ایفاد كراوە

5-شلێر محمد نجیب-موڵەت دراوە

6-شەونم محمد غەریب-موڵەت دراوە

7-شێردڵ تحسین-مۆڵەت دراوە

8-یاووز خورشید عثمان-مۆڵەت دراوە

9-گۆران ئازاد-مۆڵەت دراوە

10-محمد موسى -مۆڵەت دراوە

ئێستاش دێینە سەر بەرنامەی كار،بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو و گفتۆكۆ كردنی پڕۆژە یاسای هەمواركردنی دووەمی یاسی ئەكادیمیای كوردی لە هەرێمی كوردستان،فەرموو لیژنەی یاسایی و لیژنەی ڕۆشنبیری بۆ شوێنەكانی خوتان.گەیشتینە مادەی شەشەم پێموایە،فەرموو كاك عونی.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕیز سەرۆكی بەڕلەمان.

مادەی شەشەمی پرۆژەکە بەم شێوەیەیە،المادە(6)تضاف مدیریة الترجمة الى مدیریة الواردة بالمادة(8)من القانون.ئەگەر تێبینی بکەین مادەی(8)ی یاساکە پەیوەستە بەبابەتێکی تر،واتە ئەم مادەیە بەهەڵە هاتووە بۆیە دەقی مادەی(18)م لەیاساکە دەخوێنمەوە کە ئەو بڕگەیە پەیوەستە بەئەو.

الفصل الخامس

شؤون الآکادیمیة الاداریة و المالیة

المادة/18

آ-للمجمع المدیریات التالیة:

1-مکتب رئیس المجمع/ الآکادیمیة،واتە یاساکە پێش ئەوەی گۆڕانکاری لەسەر بکرێ بەو شێوەیە چاپ کرایەتەوە.

2-مدیریة الآدارة و الآفراد.

3-مدیریة المحاسبة و التدقیق.

4-مدیریة الآعلام و العلاقات العامة.

5-مدیریة الخدمات الفنیة و العلمیة.

6-مدیریة المطبعة و النشر.

7-المکتبة.

8-مرکز المخطوتات و الوثائق.

9-المخزن.

ب-یرآس کل مدیریة موظف حاصل علی شهادة جامعیة و یرتبط بالسکرتیر.

ج-لمجلس الآکادیمیة استحداث مدیریات و اقسام اخری عندالآقتضاء.

بەڕێز بکر کریم محمد(ئاسو):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادەی(6) بەڕێوەبەڕایەتی وەرگێڕان زیاد دەکرێ بۆ ئەو بەڕێوە بەرایەتیانەی کەلە مادەی(8)ی یاساکەدا هاتوون.

1-بەڕێوە بەڕایەتی وەرگێڕان.

سەبارات بە ڕای لێژنە ئێمە هیچ تێبینییەکمان نیە لەسەر دەقە کوردیەکە تەنها ئەوە نەبێ لەدەقە عەرەبیەکە دا لەجیاتی مادەی(18)نووسرایە مادەی(8).

سوپاس.

سۆزان یوسف خۆشابە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة(6)تضاف مديرية الترجمة الى المديرية الواردة بالمادة (18)وليس المادة(8) كما جاءت في هذا المشروع من القانون.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڕای لێژنەی یاسایی سەبارەت بەم یاسایە بەم شێوەیە،لیژنەی یاسایی تێبینی ئەوەی دەکا وەك لەسەرەتا ئاماژەم پێدا بە هەڵەی چاپی هاتووە، واتە بابەتەکە پەیوستە بە ماددەی(18)ی یاساکە وە ئێمە وەکو لیژنەی یاسایی پشتگیری ئەو هەموار کردنە ناکەین،چونکە بەپێی یاسا لەدەستەلاتی ئەنجومەنی ئەکادیمیە کەمودیریات ئیستحداس بکا،واتە پێی ناوێ،هەرچ کارێك بکات مافی خۆیەتی بەپێی یاسا.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

کێ تێبینی هەیە؟؟

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەز دگەل رایە لێژنە قانونیمە،چونکە تە مادە(18)دایە ئەسلی قانونێ دا هاتی ئەڤ سلاحیا دایە ڤی ئەکادیمێ کو مدیریاتی ڤەکە،ئیدی چ حاجەتە کو لێ ب دەرگایە ئاماژە بدەینە کو مدیریە تەرجمی بهێتە کرن،واتە ئەو صلاحییەت وان بخویت هەی و چن صلاحیتێ بکار بێنن ژبەر هەندی پێدڤی ناکاتن و سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك شڤان.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم باشە ئەم مادە تێ بگەم ئەگەر ئەکادیمیا تەنیا ترجمەی ئەوەی پەیوەندیدارە بەزمانی کوردی ئەوە پێویست ناکا مە هەبێتن، بەلآم ئەگەر ئەکادیمیا مەعنی بێ بەتەرجومەکردنی بواری سقافەی عامە لە هەموو بوارێك کە دەیان کتاب و دەیان شتی گرنگ لە عالم دەردەچێ ئەم ئەکادیمیا بتوانێ تەرجومە بکاتن بو شارعێ کوردی،بو خەلکێ کوردستان من پێم باشە زیکر بکرێت و ئەمە هەبێتن،وە من لەوە تیبەگەیشتیمە داخۆ لە ئەهدافی ئەوە نەهاتوە ئەگەر هەدەفەکەی بە شێوەکی عام بێتن ئەوە پیویستە هەبیتن،زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز جەنابی وەزیر.

بەڕێز د.کاوە محمود شاکر/ وەزیری رۆشنبیری ولاوان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ تێبینی لیژنەی قانونین،چونکە لە برگەی(ج)دا هاتووە کە مەجلیسی ئەکادیمی ئەو مافەی هەیە کە مدیریاتی تر دروست بکات،وە پێشم وایە کە پێویستە هەر مودیریاتێك لەگەڵ بێداویستی پێناسەی ئەکادیمیاکە بگونجێ.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ڕۆشنبیری ئەگەر تێبینیەکی ترتان نیە بچنە سەر مادەیەکی تر.

بەڕێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە هیچ تێبینیەکمان نیە،ئێمە لەسەر ئەو ئەساسەش لەگەڵ بوونی بەڕێوە بەڕایەتیێکی وابووین کەهیچ زیانێکی تێدا نیە،دەنا دەمانزانی کەئەنجومەنی ئەکادیمیە دەسەڵاتی ئەوەی هەیە کە بەڕێوە بەڕایەتیەکی لەم بابەتە هەرکاتەك بیەوێ زیادی بکاو پێکی بهێنێ.

ماددەی(7)-

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی(7)ی پڕۆژەکە بەم شێوەیە،تعدل الفقرة الاولى من المادة العاشرة وتقرآ كما يلى:

1-يتم آنتخاب رئيس الآكاديمية بحضور ثلثي الاعضاء العاملين و بالآقتراع السري و بالآكثرية المطلقة لمدة آربع سنوات قابلة للتجديد مرة واحدة و يصدر بذلك قرار من رئاسة الآقليم،ئەسلی یاساکە بەم شێوەیەیە، المادة(10):

آ-يتم اختيار رئيس المجمع بحضور ثلثي الآعضاء العاملين و بالآقتراع السري و بالآكثرية المطلقة و يصدر بذلك قرار بالتعين من رئاسة مجلس الوزراء لمدة آربع سنوات قابلة للتجديد مرة واحدة.

تێبینی ئەوەی دەکرێ کەهەڵەی چاپیە،سەبارەت بەتعدیل کردنی برگەی یەکەم،برگەی یەکەم نیە برگەی(أ)ە لەمادەی یەکەم.

بەڕێز بکر کریم محمد (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

برگەی یەکەمی مادەی(10)هەموار دەکرێت و بەم شێوەیە دەخوێنرێتەوە:

1-هەڵبژاردنی سەرۆکی ئەکادیمیا بە دوو لەسەر سێ ئەندامانی کاراو و بەدەنگدانی نهێنی و یابەزۆرینەی دەنگ دەبێت و بۆ ماوەی(4)ساڵە و بۆی هەیە جارێك نوێی بکاتەوە و بۆ ئەوەش بڕیار لەسەرۆکایەتی هەرێمەوە دەردەچێت،ڕای لیژنە پێشنیار دەکەین بەم شێوەیە دابڕیژرێتەوە،برگەی(1)مادەی(10)هەموار دەکرێت و بەم شێوەیە دەخوێنرێتەوە:

سەرۆکی ئەکادیمیا بەدەنگدانی نهێنی و بەزۆرینەی ڕەهای ژمارەی ئەندامانی ئەنجومەنی ئەکادیمیا بۆ ماوەی(4)ساڵ هەڵدەبژێرێت و تەنیا بۆ جارێك نوێ دەکرێتەوە و بۆ ئەمەش بڕیار لە سەرۆکایەتی هەرێمەوە دەردەچێ.

بەڕێز سۆزان یوسف خۆشابە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة(7)نقترح آعادة صياغتها بالشكل لآتي:

تعدال الفقرة الاولى من المادة(10)و تقرآ كالآتي:

1-يتم انتخاب رئيس الآكاديمية بالاكثرية المطلقة لعدد أعضاء مجلس الآكاديمية بالاقتراع السري و لمدة اربع سنوات قابلة للتجديد مرة واحدة و يصد بذلك قرار من رئاسة الاقليم.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

جیاوازی مادەکە لەگەڵ پرۆژەی پێشکەش کراو ئەوەیە کە دامەزراندنەکە بەبڕیاری ئەنجومەنی وەزیران دەبوایە لەبەپێی قانونە کۆنەکە،ئێستا بەبڕیاری سەرۆکایەتی هەرێمە،بۆیە ئێمە وەکو لیژنەی یاسایی پشتگیری لە هەموار کردنەکە دەکەین کە بەم شێوەیە هاتووە.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

من پێم وایە ترجمە کوردیەکە زۆر فەرقی هەیە لەگەڵ عربیەکە،نوقتەی نزامت هەیە ناسك خان،باشە کە وتم بەسەر چاوان،لەبەر ئەوە تکا دەکەم وەرگێرانە کوردیەکە دوایی بیدەنەوە خوم لە جێگایەك وەدەکەم تەرجمەی باشی بکەن،کێ تێبینی هەیە لەسەر ئەم مادەیە تکایە،تەنیا دوو کەس؟ باشە زیادی کرد، ناوت بڵێ؟

ناسك توفیق عبدالکریم

بەیان احمد کۆچەری

د.احمد ابراهیم علی(وەرتی)

سەروەر عبدالرحمن عمر

شڤان احمد عبدالقادر

سالار محمود مراد

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو ناسك خان.

بەڕێز ناسك تۆفیق عبدالکریم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دوێنێ هەستام ئەم ملاحزەم وت بۆ ئەوەی جارێكی تر هەڵنەستم بەس هەست دەكەم لیژنەی یاسایی بەهەندی وەرنەگرت،چونكە ئەمەی كەلەناو سندوقەكانی ئێمە دایە نووسراوە قانونی ئەكادیمیا ڕەقەم(12)ی 1997 المعدل،كەواتە ئەمە ئەسلی قانونە معەدەلەكەیە،ئەمە هەمواركردنی ئەم قانونەیە،یعنی ئەبێتە معدەلی دووەم،یعنی هەمواركردنی ئەم یاسایە،ئیستا ئەم مادەیەی حەوتەم كە ئەڵێ (تعدل الفقرة الاولى من المادة العاشرة) عاشرە نیە حادی عەشرەیە،مادەی عاشرە موزوعێكی ترە،باس لەمە ناكات لەبەر ئەوە ئەبێ ئەوە بەسەرمانا تێنەپەڕێ ئەمە یەك،دوو مادەی پێش ئەوەش مادەی شەشەم هەرعینی شت مادەی تاسع عشرە و دەیەم نیە نۆیەمە لەبەڕ ئەوە ڕجائەن من هەست دەكەم ئەم پرۆژەیە كە ئامادە كراوە لە لایەن ئەكادیمیاوە یاخود هەركەسێ ئامادەی كردووە لەسەر تعدیلەكە كردوویەتی نەك لەسەر یاسا معدل كراوەكە،بۆیە پێویستە تێنەپەرێ بەسەر لیژنەی یاساییاو سوپاس.

بەڕێز بەیان احمد كۆچەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەمان تێبینیم هەبوو زۆر سوپاس.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بەئەو تعدیلە كەهەڵبژاردنی سەرۆكی ئەكادیمیا و قابیلە بۆ تجدید یەك جار بەقەرارێك لە لایەن سەرۆكی ئەقلیم كە ئەكادیمیا سەر بەئەنجومەنی وەزیران بێ بۆقەرارەكە لە ڕئاسەی ئەقلیم دەربچێ؟؟تێبینیەكەی من لێرەدا ئەوەیە كە تجدیدەكەش بە قەراری ئەنجومەنی وەزیران بێ مادام مورتەبیتە بە ئەنجومەنی وەزیرانەوە و سوپاس.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من هەست دەكەم ناوازحی هەیە لەومادە، چونكە دەڵێ هەڵبژاردنی سەرۆكی ئەكادیمیا بە دوو لەسەر سێی ئەندامانی كارا،ئایا مەبەست لێرەدا ئامادە بوونی دوو لەسەر سێی ئەندامانە كاتی هەڵبژاردنەكە یامەرجە سەرۆك دوو لەسەر سێی تێكڕایی دەنگەكان بێنی؟؟ئەمە خاڵێكیان كە وازح نیە،خاڵی دووەم دەڵێ هەڵبژارنی سەرۆكی ئەكادیمیا بە دوو لەسەر سێی ئەندامانی كاراو و بەدەنگدانی نهێنی و یا بەزۆرینەی دەنگ دەبێ،خۆت دەزانی دەبێ یەك ڕێگا هەبێ یا بەزۆرینەی دەنگ یا دوو لەسەر سێ،كامیان؟؟ئەمە دووحاڵەتی لێك جیا كردۆتەوە،دەبێ لێك جیا بكرێتەوە،چونكە لە ئەسلی یاساكەدا هاتووە بە ئامادە بوونی

دوو لەسەر سێی ئەندامە کاراکان ئـەنجام دەدرێت،چونکە مـن خـۆم لەگـەڵ ئـەوەدام کـە بـە دەنگدانی دوو لەسەر سێ بێت،خاڵێکی تر کە ئاشکرا نیە ئەویش لە کوتایی بڕگەکەدا دەڵێت بەزۆرینـەی دەنـگ دەبێـت و ماوەکـەی چـوار سـاڵە و بـۆی هەیـە جارێـك نـوێی بکاتـەوە،بۆ ئـەوەش بڕیـار لەسـەرۆکایەتی هەرێمـەوە دەردەچێ؟؟ئایا نوێ کردنەوەکە بەپێی ئەم دەقەی کە لێرەدا هاتووە بە هەڵبـژاردن دەبێتـەوە یـان لەلایـەن سـەرۆکایەتی هەرێمـەوە بڕیـار دەدرێ بـۆ ئـەوەی کـەدووبارە دابنرێتەوە،بـەپێی ئـەوەی کـە لـە دەقەکـە هاتووە،ئەو مانایە دەگەیەنێ کە بەبێ هەڵبژاردن دادەنرێتەوە،هیوادرم ڕوون بکرێتەوە و چاك بکرێتـەوە و سوپاس.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

شەتری یەکەمی قسەکانی من کاك د.سـەروەر کـردی،من دەبینـم چـوارڕ سـاڵ بـۆ ئەکادیمیایـەك شـتێکی زۆڕ کەمە،یەعنی لە زۆڕ ولاتان (مدی العمر) هەیە،چونکە شروت هەنە بۆئەو سەڕۆکە یابۆ ئەوئەندامـە کارانـە کـە دەکرێـت سـبەینێ جەریمەیـەکی کرد،ئەمـە دەگـۆڕدرێن زۆر تەبیعیە،بـەلام چـوارڕ سـاڵ زۆر کەمـە بـۆ ئیستقرارێکی سەقافی لە ولاتێك بۆ ئەکادیمیایەك کە ئەو ئەرکە قورسە لەسەر شانیەتی،من دبینم کە چوار ساڵ بەلای کەمیەوە لە شەش ساڵ کەمتر نەبێتن،زۆر سوپاس.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەراستیا من تـەنها تـاقیبم لەسـەر بڕگـەی ئـەخیر هەیـە کـە بـۆ جارێـك نـوێ ئەکرێتـەوە بـە بڕیارێـك کـە لەلایەن سەرۆکی هەرێمەوە دەرئەچێ،من پێم وایە ئەوە ئەبێ روون بکرێتەوە چونکە ئەگەر بەو پرنسیپە بێ بۆ قۆناغی دووەم مەبدەئی هەڵبژاردن لەبەر چاو ناگیرێ،وە من پرسیارێکم لەلیژنـەی بـەڕێز هەیـە ئایـا حیکمـەت چـیە سـەرۆکایەتی هـەرێم ئـەم ئەرکـە لەئەسـتۆ بگـرێ و سـەرۆکایەتی ئەنجومـەنی وەزیـران نەبێ؟؟سوپاس.

بەڕێز د.کاوە محمود شاکر/ وەزیری رۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆکی بەرلەمان.

ماددەکە وەکو ئەوەی تەواو بێ بڵێین مادەی یانزەیە لەئەسلی قانونەکە تەعدیل بکرێ ئەمە یـەك،دووەمین تەعدیلەکەش ڕوونە حاڵەتەکانی بەپلە وەرگرتووە،مەرجی یەکەم ئەبێ دوو لەسەر سێی ئەنـدامان ئامـادە بن،دووەمین شێوازی دەنگدان ئیقتیراعی سریە، سێیەمین نەتیجە ئەبێ ئەکسەریەتی موتلەقی حزور بێنێ، یـەعنی پـەنجا زائیـدەن یـەکی حـزور بـێنێ، چـونکە چـوار سـاڵ ئەمێنێتـەوە، بـۆی هەیـە بەهـەمان ئـەم میکانیزمە جارێکی تر دەورەیەکی تر بەردەوام بێ، نوقتە کەئەڵێن نوقتە ئینجا دوای ئەوە (ویصدر بقـرار

من ڕئاسە الاقلیم)قەراری ڕئاسەی ئەقلیم بۆ هەموویەتی، یەعنی بۆ یەکەمجاریش ئینتخاب بکرێ بۆ ئەوەی کە تصدیقی ئینتخابەکە بکرێ قەڕاری بۆ دەرئەچێ لەسەرۆکایەتی هەرێمەوە بەو جۆرەیە، واتە قرار من رئاسة الاقلیم بۆ دەورەی دووەم نیە،بۆ دەورەی یەکەم و دوووەمە، بەلاّم بۆ هەردوو دەورەکە ئەو میکانیزمەیە کەهاتووە لە تەعدیلی مادەکەیە و سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی کاك فرسەت هەندێ ڕوون کردنەوەی هەیە فەرموو.

بەڕێز فرست احمد عبدالله/ سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە ڕەئی من سیاغەی فەنی ئەو مادەیە غەڵەتە،چونکە هەڵبژاردنی سەرۆکی گریدایە لەگەڵ ئامادە بوونی سولسی ئەندامەکان،باشە ئەگە زیاتر حازر بوون بەرەئی من مەفروزە واسیاغە بکرێتن کو لەسولسەك کەمتر نەبن،نابێت واسیاغەبێ کوسولسەك ئامادە بن، چونکە ئیحتمال هەیە لەسولسەك زیاتر ئامادە بن،زۆر سوپاس.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیم لەسەر قسەکانی جەنابی وەزیر هەیە کە ئەو مادەی حەوتەمە پەیوەستە بە بەماددەی دەیەمی پڕۆژەکە نەك یازدەکە،وە ماددەی هەشتەمی پڕۆژەکە پەیوەستە بە ماددەی یازدەم بۆ هەڵبژاردنی جێگری سەڕۆکی ئەکادیمی وە ماددەی دەیەم کەخوێندمەوە بەو شێوەیە:

المادة العاشرة:

(آ-یتم آختیار رئیس المجمع بحضور ثلثي الآعضاء العاملین) هەتا دوایی، وە ئەو پڕۆژە کە لەلایەن حکومەت هاتووە بەوازحی ئیشارەتی پێدایە کە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشکەش کرایە،جەنابی سەرۆکی پەرلەمان دوێنێش ئاماژەم پێدا ئەو چاپە دابەش کرایە لەسەر ئەندامان ئەوە وابزانم سەرۆکایتیش وەلاّمی هەبوو کەگوتیان ئاگامان لێ نیە کە کودابەش کرایە، ئەوە هەموار کردنەکەیە کە بەنیازن هەموار بکرێ بەم شێوەیە هەرچەندە لەبیدایەتی نووسراوەکە بەغەڵەتی ئیشارەتی پێدراپە کەقانونەکە هی ساڵی 1997ە وە قەرارەکەشی قەراری ژمارە سیوهەشتە.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

کاك جمال نوقتەی نیزامت هەیە؟؟فەرموو

بەڕێز جمال طاهر ابراهيم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو ماددەیە جەنابی سەرۆکی پەرلەمان دەبینم ئەوەی حکومەت تەواوە، چونکە (قانون التعديل الثاني لقانون المجمع في اقليم كوردستان) نەگوتیە (قانون التعديل الثاني لقانون الاكاديميه الكورديه)چونکە لەتەعدیلی دووەم بیە قانون لاكاديميه الكورديه ئەگەر بەم شێوە بێ وەك جەنابی وەزیر دەڵێ لازمە پێداچوونەوە بکەن لەمادەکانی تریش پێش ئێستا،تەواوە ئەوە مادەی دەیەمە نەمادەی یازدەمە دروستە لەئەسلی قانون.

بەڕێز د. ارسلان بايز اسماعيل/سەرۆکی پەرلەمان:

کاك ئاسۆ هیچ تێبینیت هەبو؟؟؟

بەڕێز بكر كريم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنیا بۆ ڕون کردنەوە یەعنی لێرە بەبڕوای من هیچ تێکەل و پێکەڵێیێك نیە لەو بڕگەیە هەروەکو هەندێ لەخوشك و براپان ئاماژەیان پێکرد،ئەویش ئەوەیە یەعنی ئەو کۆبونەوەی کە سەرۆکی ئەکادیمیای تێدا هەڵدەبژێرێت بەقانونی حساب ناکرێ ئەگەر دوو لەسەر سێی ئەندامانی ئەکادیمیا لەو کۆبوونەوەیە ئامادە نەبن،بەلاَم بۆهەڵبژاردنەکە بەزۆرینەی ڕەهای ئامادەبووان کەنابێ لە دوو لەسەر سێی کەمتر ئامادەبن هەڵدەبژێرێت، بۆیە ئێمە لەسەر ئەساسی ئەوە پیشنیارمان کردووە بەزۆرینەی ڕەهای ژمارەی ئەندامانی ئەنجومەن،مەسەلەن بۆ نموونە حالی حازر ژمارەی ئەندامانی ئەنجومەنی ئەکادیمیا پانزە ئەندامی کارایە ئەگەر دوو لەسەر سێی ئامادەی ئەو کۆبونەوەیە بن واتە دەکاتە دە ئەندام،زۆرینەی ڕەهای دەکاتە شەش ئەندام، واتە بەشەش ئەندام دەکرێ سەرۆکی ئەکدیمیا هەڵبژێری،ئێمە پیشنیازمان کردووە بەزۆرینەی ڕەهای ژمارەی ئەندامان کەهی پانزە ئەکاتە هەشت ئەندام،بەهەشت ئەندام هەڵبژێری نەك بەشەش ئەندام بۆئەوەی شەرعیەتی زۆرتربێ، پیشنیازی ئیمە هەر ئەوەبوو سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بايز اسماعيل/سەرۆکی پەرلەمان:

نوقتەی نیزامە؟ فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی بەرلەمان.

ئێستا ئیشکالێکمان تووش بوو بەهۆی ئەم مناقەشەوە لەبەر ئەوەی ئەم بابەتەی کەحکومەت ناردوویەتی بەداخەوە ئەیلێم بێئاگاییە لەوەی کەئێمە هەموارکردنی یەکەمان کردووە بەناوی هەموارکردنی ئەکادیمیای کوردی یاسای ژمارە 39/ی ساڵی 2007،ئەو تەعدیلەی کەئەوان ناردوویانە لەسەر مەجمەعی کوردی قانونی ژمارە 13/ی ساڵی 1997 ئێستا ئێمە ئەم تەعدیلە لەسەر کامیان ئەکەین لەسەر ئەسڵی

قانونەکە یاخود لەسەر هەمووانە،چونکە لەئەسڵی قانونەکە ناوی مەجمەعی کوردیە،لەهەموار کردنەکە ناومان ناوە ئەکادیمیای کوردی،خۆ ئەبێ ئەمە یەکلا بکرێتەوە.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاک عونی.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یاسایەك دەرچووە لەهەرێمی کوردستان بەژمارە(12)ساڵی 1997 جارێك هەموار کرایە،هەموارکردنەکە ژمارەی 39 یە ساڵی 2007 ئێستا کەئێمە هەموارکردنی دووەمی دەکەین دەبێ ئیشارەت بدەین بەئەسڵی یاساکە کەژمارە 12ی ساڵی 1997 نەك هەموارکردنی یەکەم ژمارە 39ی سالی 2007، بۆیە دەبی موراعاتی ئەوەی بکەین لەقانونەکەی تەعدیلی یەکەم تەنها دوو مادە تعدیل کرایە وە دوو مادەش ئیزافە کرایە،لەمادەی یەکەمی ناوی مەجمەعەکە گۆڕایە بوویتە ئەکادیمیای کوردی، واتە دەبوایە کاتی چاپ کردنی وە پێشکەش کردنی پڕۆژەکە ئیشارەتیان بەوە دابایە نەك (قانون التعدیل الثاني لقانون المجمع العلمي الکوردستاني) دەبوایە بەناوی قانونی الاکادیمیە الکوردیە رقم 12 لسنة 1997 المعدل. بەو شێوەیە بێ.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو جەنابی کاك فرسەت روون کردنەوەی هەیە.

بەڕێز فرست احمد عبدالله/ سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی کاك عونی راستن، بەس بۆ ڕوون کردنەوە، تەعدیلی یەکەم داخلی ئەسڵی قانون ئەبێت وە تەسەلسولی مەواد جارێکی تر راست دەکرێن،ئینجا تەعدیلی دووەم لازمە ئیشارەت بەقانونە ئەسڵیەکە بکەن نەئیشارەت بەتعدیلەکە بکەن،زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بۆماددەیەکی تر.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

المادة الثامنة لەپڕۆژەکە تعدل المادة الحادیة عشرة من القانون وتقرآ کما یلي:

(لرئیس الاکادیمیة نائب ینتخبە مجلس الاکادیمیة من بین اعضاءە العاملین بالاکثریة المطلقة و بالاقتراع السري لمدة اربع سنوات قابلة للتجدید مرة واحدة ویقوم مقام الرئیس عند غیابە)،ئەسڵی یاساکە بەو شێوەیە،(المادة الحادیة عشرة،لرئیس الاکادیمیة نائب ینتخبە مجلس الاکادیمیة من بین آعضاءە العاملین

بالاكثرية المطلقة و بالاقتراع السري لمدة اربع سنوات قابلة للتجديد مرة واحدة ويقوم مقام الرئيس عند غيابه).

بەڕێز بكر كريم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مادەی هەشتەم، مادەی یازدە لەیاساكە هەموار دەكرێت و بەم شێوەیە دەخوێنرێتەوە:

ج- ئەندامانی ئەكادیمیای خۆ تەرخان نەكردوو رێزانەی مانگانە وەردەگرن.

د-لەكاتی كۆتایی هێنان بەئەندامیەتی ئەندامی كارای خۆ تەرخان نەكردوو ئەوا مووچەی خانەنشینی بۆ تەرخان دەكرێت گەرهاتو مووچەیەكی تری نەبێ یا وەزیفەیەكی تری نەبێ.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

كاك شڤان.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەوەی كاك عونی خوێندیەوە دوو مادەی جیاوازن،ئەسڵەن لەكوردیكە دا ئەوە نەهاتوە،سوپاس.

بەڕێز عونی كمال سعيد بزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة الثامنة: تعدل المادة الحادية عشرة من القانون وتقرآ كما يلي:

(لرئيس الاكاديمية نائب ينتخبه مجلس الاكاديمية من بين آعضاءه العاملين بالآكثرية المطلقة و بالاقتراع السري لمدة اربع سنوات قابلة للتجديد مرة واحدة ويقوم مقام الرئيس عند غيابه).

بەڕێز بكر كريم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ڕای لیژنە بەو شێوەیە دەقە كوردی و عەربیەكە وەك یەك نین،بۆیە ئیمە لەگەڵ ئەوەین دەقە عەربیەكە وەكو خۆی بمێنێتەوە و ئەو بكرێ بە ئەساس.

بەڕێز سۆزان یوسف خۆشابە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة الثامنة تبقى كما هي عدا آلاخطاء اللغوية.

بەڕێز عونی كمال سعيد بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سیاغەی نهائی دوایی چاكی دەكەینەوە،تێبینی ئەوەی دەكەین كەوا زمانەوانی بەتەواوی نەنووسرایتەوە،سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

کێ تێبینی هەیە؟؟

بەڕێز شفان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

جێگری سەرۆکی ئەکادیمیا یەك لە ئەندامە کاراکانە،بۆیە پێویستە لەئەندامە موتەفەریغەکان حساب بکرێتن،لە دەقە عەربیەکەدا (ویکون متفرغا)،یەعنی لەئەندامە کاراکانە، لێرەدا نەهاتووە کەموتەفەریغە یا متفرغ نیە، پێویستە ئاماژە بە موتەفەریغیەکەی بکرێتن.

بەڕێز د.کاوە محمود شاکر/ وەزیری رۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەمان ئەو میکانیزمەی کە سەرۆکی ئەکادیمیای پێ هەڵدەبژێرێ دەبێ بەهەمان میکانیزم جێگری سەرۆك هەڵبژێرێ،چونکە جیگای ئەو ئەگرێتەوە لەحاڵەتی نەبوونی یا لەحاڵەتی غیاب، بویە ئامادەبوونی دوو لەسەر سێ ئەگەر مەرج بێ بۆ هەڵبژاردنی دەستەکە بڵێین لاعضاء العاملین مەرج بێ بۆجێگرەکەش.

مادەی نۆیەم:

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة التاسعة تضاف فقرتان(ج&و)الى المادة الحادية و العشرون من القانون كما يلي:

ج-يستلم اعضاء مجلس الاكاديمية غير المتفرغين مكافئة شهرية.

و-في حالة آنتهاء عضوية العضو العام غير المتفرغ المخصص لها الراتب التقاعدي ان لم يكن يستلم راتبا و مرتباً لوظيفة آخرى.

ئەسلی قانونەکە بەم شێوەیە، المادة الحادية والعشرون:

آ-يعتبر نائب الرئيس و سكرتيره و الاعضاء المتفرغون من ذوي الدرجات الخاصة.

ب-يخيير العضو المتفرغ بين تقاضي راتبه و مخصصاته من دائرته و بينما هو منصوص من القانون.

بەڕێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادەی هەشتەم،مادەی یازدە هەموار دەکرێت و بەم شێوەیە دەخوێنرێتەوە:

ج-ئەندامانی ئەکادیمیای خۆ تەرخان نەکردوو رێزانەی مانگانە وەردەگرن.

د-لەکاتی کۆتایی هێنان بە ئەندامیەتی ئەندامی کارای خۆ تەرخان نەکردوو ئەوا مووچەی خانەنشینی وەردەگرێت،ئەگەر مووچەیەکی تری نەبێت یا وەزیفەیەکی تری نەبێت.

رای لیژنە: پێشنیار دەکەین لەدوو بڕگەی(ج،د)بۆ مادەی بیست و یەکەم زیاد بکرێ بەم شێوەیە.

ج-ئەندامانی خۆ تەرخان کردووی ئەکادیمیا لەجیاتی رێزانە پاداشتێکی مانگانە کە لەلایەن سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیرانەوە دیاری دەکرێ وەردەگرن.

د-وەك لەپرۆژە هەمواركراوەكە دا هاتووە بمێنێتەوە.

بەڕێز سۆزان یوسف خۆشابە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة التاسعة نقترح اعادة هذه الصياغة و تضاف فقرتـان(ج،د)من المادة الحادية والعشرين مـن القـانون كمـا يآتي.

ج-يستلم اعضاء الاكاديمية غير المتفرغين مكافئة شهرية تحدد من قبل رئاسة مجلس الوزراء.

د-تبقى كما هي واردة في مشروع التعديل.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لیژنەی یاسایی پشگیری لەپێشنیاری لیژنەی رۆشنبیری دەكات.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

كـێ تێبـینی هەیە؟؟گەشـە دارا جلال،فرمـان عزالـدین محمود،سـیوەیل عثمـان احمـد،پـەیمان عزالـدین عبالرحمن،دڵشـاد حسـین قادر،سـۆزان شـهاب نوری،كـاردۆ محمـد پیرداود،ئاهـەنگ عـارف معـروف،د-سـەروەر عبدالرحمن محمود.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕاستی سەبارەت بەم مادەیە من پشتوانی بڕگەی یەكەم ئەكەم بۆ مەسەلەی پاداشت،بەلاَم ئەو ریێزانەیـە بكرێتە پاداشت باشترە پیم وایە،سـەبارەت بەبڕگەی دووەمـەوە بەراسـتی ئەمانـە لەسـەر ئاسـتی كوردسـتان خەڵكانێكی نوخبەن ڕەنگە بەپەنجەكانی دەست بژمێرێن،بـەلاَم كـەخۆی ئـەڵێ ئەنـدامی كـارای خۆتـەرخان نەكردوو هیچ پلەیەكی وەزیفی نیە،لێرەیا ئەڵێت خانەنیشین بكرێن،حەتمەن ئـەبێ پـێش ئـەوە پلەیـەیكی وەزیفـی هـەبێ ئینجـا خانەنشـین بكرێ،بـەلاَم ئـەم خەڵكانـە وەكـو وتمـان خـەڵكی نوخبـەن نـاوازەن ڕۆڵـی بەرچاویان هەیە لەزمانی كوردیا،ئەگەر ناویشیان بێنین هەموومان ئەیان ناسین كەچەند گرنگیـان هـەبووە ڕۆڵی گەورەیان هەبووە، بۆیە پێویستە كـەمترین پلـەی خانـە نشـینكردنیان بەرێوەبـەری گشـتی بێ،بەپلـە تایبەتیەكان خانە نشین بكرێن.سوپاس

بەڕێز فرمان عزالدین محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەشـێك لەقسـەكانم گەشـە خـان كـردی بۆیـە دووبـارەی ناكەمەوە،بـەلاَم سـەرەتا دەمـەوێ بڵـێم ئەنـدامانی موتەفەریغ و غیر موتەفەریغ لە ئەكادیمیای كوردی ئەوانە تەكلیف كراون، تـەوزیف نەكراون،لەبـەر ئـەوەی هەمویان تەكلیف كراون بەرامبەر موكافەئە هەیە، خانەنشین نیە، بەلاَم بەڕاستی لەكاتی بەدوا داچوونم بۆ ئەكادیمیا لەو چەند رۆژەی بەڕاستی دەركـەوت خـەڵك ئێسـتا لەسـەر ئـەكادیمیا خانەنشین كراوە،وەزیفـەی

تری هەیەو خانەنشین کراوە لەسەر میلاکی ئەکادیمیا بەمانای موخالەفەی نەصی ئەو یاسایە کرایە، ئەوە خاڵی یەکەم، پاشان پلەشی درایتێ ئەوجا خانەنشین کرایە لەئەندامی ئەکادیمیا بەرز کرایتەوە بۆ پلەی وەکیل وەزیر پاشان بەپلەی وەکیل وەزیر خانە نشین کرایە لەئەسڵدا ئەوە موتەفەریغ بووە، بەڵام وەزیفەی هەیە بەپێی لەیاسا هاتیە لەفەقەرەی(د)ئەوانەی کەلە وەزیفە دان دەبێ بگەڕێنەوە سەر ئەسڵی وەزیفەکەی خۆیان لەوێ خانەنشین بکرێن، نەك لەسەر ئەکادیمیا، لەبەر ئەوەی ئەکادیمیا گوتمان تەکلیفە کە تەکلیف بێ تەکلیف موکافەئەی هەیە تەقاعودی نیە وە ئەگەر دەشکرێ ئەوا بەزیاتر ڕوون کردنەوە چ ناوی باس بکەم یاخود بەڕاپەۆرتێکی تر بیدەمە سەرۆکایەتی پەرلەمان و سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕاپۆرت بیدە سەرۆکایەتی پەرلەمان.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنسبەت مادە (ج)دەڵێ (تستلم اعضاء مجلس الاكاديمية غيرالمتفرغين مكافئة شهرية)ئەوە غیرموتەفەرغین زانیمان،بەس لێرە حاڵەتی دووەم دەڵێ (انتهاء عضوية العضو العامل غير المتفرغ يخصص له راتب تقاعدي) کەغیرموتەفەریغە مانای وایە وەزیفەکی دی هەیە کەوەزیفەکی دی هەیە مانای وایە راتبەکی تری هەیە، مووچەکی دی هەیە،ناکرێ ئەتو دووبارە خانە نشینی بکەیەوە یەعنی دووجار خانەنشین وابزانم لە قانوندا نیە، واتە بەمن وایە ئەو بڕگەیە هەر زۆر زیادە مادەم غیر موتەفەریغە تەفەروغی نەکردیە، واتە وەزیفەکی تری هەیە لەوێ خانەنشین دەکرێ بەپلەکەی خۆی دەکرێ وەگەر لەوەزیفەکەی نەما وەکو ئەکادیمیا بڵێین موکافەئەکی ڕەمزی بداتێ، ئینجا چەندە مەجلس ئیدارەیە، مجلس ئەکادیمیە لەکێ دەیدەنێ تەنها موکافەئەك بکرێت لەبەر ئەوەی ماوەیەك خزمەتی کردیە،بەڵام دووبارە خانەنشین بکرێتەوە وابزانم نایاساییەو سوپاس.

بەڕێز پەیمان عزالدین عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەراستیا ئەم دوو بڕگەیە من پێم سەیرە هەرلیژنەی یاسا قبولیان کردووە کەدابنرێ لەبەر ئەوەی تەواو متناقزی یەکترن رێك وەکو ئەوەیە ئێمە لەجیاتی ئەو هەموو رستەیە ڕیز بکەین لەبڕگەی(د)بمان نووسیایە ئەو ئەندامانە بەدەر لەڕێنمایەکان خانەنشین ئەکرێن، چونکە لەئەساسە شتێك نیە،یەعنی لەقانونا خانەنشینی موقابیلی وزیفەیە،هەموو ئەو وەزیفانەی کە دەورین و بەموکافەئە حیسابە و خانەنشینی لەسەر حیساب ناکرێ و من بەتەواوەتی دژی ئەو پیشنیارەم کەبەهەر پلەیەکی وەزیفی بێ خانەنشین بکرێ کە ئەگەر خۆی لەئەسڵا پلەیەکی وەزیفی نەبێ ئەمە ناقانونییەك و ناجائزییەکی زۆر گەورەیە کەتۆ لەدوای تەواو کردنی خزمەتەکەی بێیی بە پلەیەکی وەزیفی خانەنشینی بکەی کەلە ئەساسا ئەو پلە وەزیفیەی نەبووە، کەئەمە ئێستا کێشەی ئێمەیە،کۆمەڵێك خەڵك خانەنشین کراون بێ ئەوەی ئەو

پله وەزیفیەیان هەبووبێ، دانانی ئەم مادەیە لەم یاسایە ئیعتیراف کردنە بەهەموو ئەو خانە نشینیانەی کە مەفروزە ئیمە پێیدا بچینەوە و بەدەر لەیاسا بەبێ مەرجی خانەنشین بوون خانەنشین کراون،ڕاستە ئەوانە کەسی زۆر گرنگن،زۆر گەورەن،خزمەتی زۆر گەورە ئەکرێن،بەلاّم هەربۆخۆی ئیعتیراف بەوە کراوە لەیاساکە کەئەمانە غیر موتەفەریغن لەو فەترەی غیر موتەفەرغیەیا ئەتوانی مانگی یەکی ملیۆنێك دۆلاریان بۆدابنێی بەموکافەئە، کەس قسەی لەسەر ئەمە نیە،ئەمە بەپێی یاسایە تەحدید ئەکرێ، بەلاّم دواتر تەقاعودیان بکەی کە لەئەساسا موتەفەریغ نەبوون ئەمە، نایاساییەکی زۆر گەورەیە، هەرخۆی ئەم یاسایە بەدەر لەرێنمایەکانە، مەفروزە یاسا بەدەر لەرێنمایی یاسایی تێدا نەبێ و سوپاس.

بەرێز دڵشاد حسین قادر:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو قسانەی ویستم بیکەم هاوکارانم کردیان،زۆر سوپاس.

بەرێز سۆزان شهاب نوری:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەئەسڵی قانونەکە و لە تەعدیلەکەشا من باس لەوە ناکەم ژمارە چەنە،رەئیسی مەجمەع بیدەرجەت وەزیر (یتقاضی نفس الراتب والمخصصات) لەمادەی بیست و یەك (یعتبر نائب الرئیس والسكرتير والاعضاء العاملون المتفرغون من ذوي الدرجات الخاصة.)

ب-يخير العضو المتفرغ بين تقاضي راتبة والمخصصات من دائرتة وبين ما هو منصوص في هذا القانون)،هەمان شت هاتووە بەژمارەی جیاواز لەتەعدیلەکەیا عەینی شت باس کراوە ئەوەی ئەوان ویستوویانە بەداخەوە یەعنی موعالەجەی بکەن، موفەق نەبوون تیایە ئەو کەسانەن کەغیر موتەفەریغن،لەنەصی ئەصلی قانونەکە ئەوانەی موتەفەریغن وتوویانە وەزیر و دەرەجاتی خاص و سبەی ڕۆژێکیش کەتەواو بوو مودەکەیان تەقاعودیش ئەکرێن، بەلاّم ویستوویانە ئەوانەی غیر موتەفەریغش بن بێن ئەوانیش پاداشت بکرێن بەرەئی من(ج) بەسە ئەڵێ (يستلم أعضاء مجلس الاكاديمية غير المتفرغين مكافئة شهرية وتحدد من قبل رئاسة مجلس الوزراء).

د-هەر زۆر زۆر پێچەوانەی یاسایە، چونکە ناکرێ متفرغ نەبم بۆ کارێك بێم لەدواییا بەنەصێکی قانونی ئەوە بۆخۆم حەلاڵ بکەم کەتەعاقدیەکە وەربگرم (واذا لم يكن مرتبطاً بوظيفة اخرى) زۆربەی هەرە زۆری الحمدالله خەڵك لەم ولاّتەیا وەزیفەی هەیە و مەعاش لەحکومەت وەرئەگرێ هەربچی سەیری قائیمەکانی مەعاش وەرگرتن بکەی لەم ولاّتەیا بۆت دەرئەکەوێ کەس نیە بێ مەعاشی حکومەت،ئەم نەصە بۆ؟؟یاخود داتاشراوە بۆچەند کەسێکی موعەیەن، من زۆر هاوڕام لەگەڵ پەیمان خانە،موکافەئەی ملیونێ دۆلاری بەرێ هیچ کێشەمان نیە هەموو مانگێك،بەلاّم مەیە حاڵەتێکی نایاسایی بەنەصێك هەرچەند خۆی پاداشتی یەك ملیۆنی نیە ئەزانم دەنگە دەنگ دروست بوو هەرچەندە پاداشت تەحدید کراوە لەلایەن وەزارەتی داراییەوە کە چەندە، بەلاّم وەکو شتێکی مەعنەوی و ڕەمزی بڵێ بۆیە ناکرێ

شتێكی ناقانونی بێت لەناو نەصێكی مادەیەكی قانونیا شەرعیەتی پێ بدەی، بۆیە من لەگەڵ لابردنـی (د)م سوپاس.

بەڕێز ئاهەنگ عارف رؤوف:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئـەمن تەعـەجوب لەیـەك شـتی دەكـەم ئێمـە خەریكـە ئیعـتیراف بەهـەموو شـتی دەكـەین،زۆر زۆر موهیمـە لەحەیاتی كورد دەیكەینـە وەزیفـە، ئـەو موجەمەعـەی یا ئـەو ئەكادیمیـەی كەئێمـە پیـی دەڵێن ئـەكادیمیا ئەركەكی زۆر زۆر بڵنـدی هەیـە ئـەمن ئـەو قانونـەی كـەدەردێ زۆر زۆر بـەلاوازی دەزانم بەنـسبەت دەنگـی ئەكادیمیاو ئەركەكانی ئەمە سێ زاراوەی رئیسیمان هەیە لەكوردستان (كرمانجیە، سۆرانیە، زازاییە)، سبەی، دووسبەی ئەوە هەربەتەنێ هەرێمی كوردستان نیە هـەموو كوردسـتانی دەگرێتـەوە، ئەگـەر ئـەتۆ تەماشـای هەموو تاریخی دونیای بكەی لەئـەوروپا شـتەك هەیـە لەحـەربی عالـەمی یەكـەمێ سەدسـاڵ لـەوەی پێشـتر كەئەندامەكان هەموو دەبێ خـۆ بـەخش بـن، ئـەوەش كەمسئولی قـانونی شـتی زۆر مهـیمن لەدونیایـە، مـن تەعەجوب دەكەم ئەو موئەسسەم ئەساسەن لۆ كاری وەزیفی هەبێ لۆ مەعاشی هەبێ؟ هەر موئەسسەك كـە ئحتیاتي كەمەسئوول بێ لەسەرەوەی ئەلفابێ زمانێكی كوردی دانێ كە مەسئوول بـێ لەسـەرەوە زمانەكـەی تەوحیدكا كەمەسـئول بـێ لەسـەرەوەی كەهەنـدەك شـتی سـتراتیتیجیەتی كـوردی لەسـەر شـانبێ، كەروتبـەی وەزیفی دەدرێتێ، ئـەوە دەبـێ ئەنـدامانی ئـەوەی هـەموو خۆبـەخش بـن هـەموو فیعلـەن كـە ئـەوەی وتیـان نوخبە بن لەحەربی عالەمی یەكەم لەفەرەنسای دەوڵەتی(فرانكۆ فۆن)سـێ كـەس فیـدیكیان دانـا كەفیـدیك مونەزەمەیەكـە ئێـستا خـۆی بـەرێوە دەبـا، مونەزەمەیەكـە ئێـستا لـەقانونی مقـاوەلات لـەدونیای بـێ خۆیان بەشداری لێ دەكەن حەتتا بەشداری لێ دەكەی فیكرەی لۆ دەدەی پاشی حربی عالەمی یەكەم نـالێم دووەم، حەربی عالەمی یەكەم (بەلچیكا و فەرنسا و سویسرا) مونەزەمەی فیدیكیان دانا كەئەو مونەزەمەیە ئێستا لەسەر ئەساسی قانونی فەرنسی دانرایـە هـەموو مەحاكـەماتی دەولـی دەچێتەوێندەرێ، بـەریتانیا و ئەمەریكا بەو زەبەلاحیەی خۆیان مەمنون بـوون ببنـە ئەنـدام لێیـان كەهەنكـە ئیمـاراتی عـەربی ئەندامـە تێدا هەموو ئەندامەكانی خۆبەخشن،تەعەجوب لـەوەی دەكـەم كـە موكافـەئات و پـارەی چ ئـەو مونەزەمـە گەورەیە كەمەسئولی كۆنترۆلی زمانەكی میلەتەكیە مەصیری میلەتەكیە، سوپاس.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئیمە كاتێـك قسـە لەسـەر ئـەو بابەتـە دەكـەین دەبـێ بـزانین كـەدوو جـۆر ئەنـدام هەیـە لـەوێ، یـەكێكیان ئەوانەن كەمووچە وەردەگـرن، یـەكێكیان ئەوانـەن كەمووچـە وەرنـاگرن، ئێـستا حالیـەن 14 ئەنـدام هەیـە لەدەسـتەی ئـەكادیمیا لەسـەرۆك و جێگـرو سـكرتێر و ئەندامـەكان، لـەم چواردەیە زۆربـەی هـەرە زۆریـان خانەنشینن یالەزانكۆكان مووچـەیان هەیـە كەسـێكی مووچـە وەرنـاگرێ لـەوێ تـەنها ئەوەنـدەی مـن بـزانم دووكەس مووچە وەردەگرێ لەسەر ئەكادیمیا ئەوانی تر یامووچەی تـر وەردەگرن یالەشـوێنی خۆیان،تـەنها

یەك كەسیشە كەمووچەی نیە، هیچ مووچەیەكی نەبێ كەلەو شوێنەیە، بۆیە بەراستی ناشكرێ من لەگەڵ ئەوەدا نیم كەمووچەیان نەبێ هیچ كەسێك بەخۆڵ ناژی، ئەو كەسەی لەوێ ئیش دەكا یاخۆی تەفەروغ دەكا مووچەیەكی تری نەبێ ئەی ئێمە بۆچی لێرە مووچەمان هەیە؟؟ناكرێ بڵێین مووچەیان نەبێ و هاوكاری نەكرێن، بەرێزان ئەوەی لێرەدا هاتووە من لەگەڵ ئەو رەئیەم كەوا هەندێ لەهاوكارانیشم باسیان لێوە كرد بەڕاستی پێویستە شتێكیان بۆدابین بكرێ، بەلاّم چۆن بو'نموونە ئەگەر بێینە سەر ئەصلی موزوعەكە مەبەستی چیە وەكو ئەوەی كەبەرێزان دەیڵێن هەریەكێ لەوانە یاوەزیری موتەقاعیدە یائەندام پەرلەمانە، یاماموٚستای زانكۆ بووە هەریەك لەوانەن،تاكە شەخصێك تیایدابێ (ماموٚستا محمدی مەلا كریمە) كەنزیكەی شەست ساڵ خزمەتی كەلتورو زمانی كوردی كردووە هیچ مووچەیەكی نیە ئەو پیاوە،ئەو پیاوە ئێستا نەخۆشیشە كەوتووە و لەوانەیە نەتوانێ پاش ئەو هەموو خزمەتە بەردەوام بێ،چی بۆدەكرێت؟؟پلەیەكی وەزیفی نیە بەچی خانەنشین دەكرێ؟؟ئەمە كەبە نموونە دەهێنینەوە لەوانەیە لەداهاتوودا كەسانی تریش هەبن،تەنها شتێك كەئەو بەرێزە هەیەتی مانگانە ملیۆنێك و نیو موكافەئەیە كەوەری دەگرێ،كەنەمێنێ لەوێ موكافەئەكەش نامێنی،ئەو خزمەتەی كردوویەتی لەوێ هیچ مووچەیەكی تری نیە لەوێ، بەرێزان رێگا چارە چیە بۆ ئەمە؟؟ كەسانێكی تر ئەگەر بێن لەمەودوا بەو جۆرەبن چۆن جێگەی دەكەینەوە لێرەدا؟؟حەقە شێوازێكی بۆ دابنرێ بەلاّم لەگەڵ ئەوەشدا دەزانم خانەنشینی بەپلەی وەزیفی دەبێ، ئەمانە پلەیەكی وەزیفیان نیە، بۆ خەڵكانێكی زۆر كەوا خزمەتیشیان نەبووە بەپلەی بەرز خانەنشین كراون، ئەی بۆ كەسێكی ئەوا ئەو هەموو خزمەتەی هەبێ ئەی بۆچی خانەنشین نەكرێ؟؟ئەمە خاڵێكیان، بەرێز سەرۆكی پەرلەمان لەگەڵ خاڵێكی تردام كەماموٚستا فەرمان باسی لێوە كرد حەقە نازانم لەكوێوە دایدەنێن؟؟كەسێك كەوا موتەفەریغە لەئەكادیمیا حەق نیە خانەنشین بكرێ و بگەڕێتەوە، ئەمە حاڵەتێكی ترە كەماموٚستا فەرمان باسی دەكا خەڵك هەبووە لەئەكادیمیا موتەفەریغ بوە خانەنشین كراوە بەپلەی وەكیل وەزیر، بەلاّم پاشتر وەكو ئەندامێكی ناموتەفەریغ گەڕاوەتەوە واتە هەم مووچەی خانەنشینی وەردەگرێ هەم ئەمەشیان وەردەگرێ ئێستا ئەو موكافەئە ئەگەر تاقەتی ئیش كردنت نەمابوو بۆ خانەنشین بووی؟؟ئەو ئەگەر خانەنشین بێ بۆچی دەگەرێتەوە؟؟بەڕاستی ئەوە پێچەوانەی یاسایە حەقە بەدوا داچوونی بۆبكرێ و سوپاس.

بەرێز د.ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

ئەزانی كاك د.سەروەر كەتۆ خانەنشین بی،ئەتوانی بیی بەعەقد ئیش بكەی؟؟ئەمە شتێكی قانونیە،بەلاّم ناكرێ جارێكی تر تەقاعود بكرێیتەوە یەك تەقاعود دەكرێێ بەلاّم پێویستیان پێتە دێیی بەعەقد ئیشیان لەگەڵ دەكەی.

بەرێز شێرزاد عبدلحافظ شریف:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

تکات لێدەکەم قسەکەم پێ مەبڕە،من پێم وایە ئەوەی کەباسی دەکەم نوقتەی نیزامە،موتەبەع وایە لەناو پەرلەمانی کوردستانا کەلەسەر قسەی برادەرێك یائەندامێکی بەرێز وەلأمان نەبێ، جوابی قسەی ئەو نەدەینەوە، بەلأم لەناو ئەم قاعەیە هەر ئێستا من گوێم لەئەندامێکی بەرێز بوو باسی ئەوە ئەکا ئەڵێ لەکوردستانا ئێستا کەس نیە موچەی نەبێ،دوو هەفتە پێش ئێستا لەیادی کرێکاران 5\1 ئاگاتان لێ بوو کرێکاران باسی چیان ئەکرد،چۆن باسی وەزعی خۆیان ئەکرد؟ دێیەکان هەموو واچۆل ئەبێ لەبەر ئەوەی بەراستی لەبەر بێ مووچەیی،بێ خواردن،بێ ژیانی کەهەیانە، یەعنی ئەمە کەی وایە کەئێمە بەراستی هەموو کوردستان مووچەی هەیە؟؟بۆیە تکام وایە ئەمە ئێستا لەبەر چاو بگیرێ، زۆر سوپاس بەداخەوە کەسەرۆکی لیستێك ئەو قسەیەی کرد.

بەرێز د.ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

ئەمە نوقتەی نیزام بوو کاك شێرزاد؟؟توسەری خۆت نوقتەی نیزام بوو ئەوە؟؟ئەمە ئەصڵەن لەقانونی پەرلەمانا نابێ جەنابت وەلأمی قسەکردنی خەڵکی تر بدەیتەوە،باشە سەرچاو.جەنابی وەزیر.

د.کاوە محمود شاکر-وەزیری رۆشنبیری و لاوان:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ مانەوەی(ج)م وەلەگەڵ لابردنی(د)م، هەر هەمووشی پەیوەندی بەئەندامی عامل هەیە، یەعنی پەیوەندی بە موئازیر و پەیوەندی بەئەندامی شەرەفەوە نیە،ئەندامی عاملی موتەفەریغ و ئەندامی عاملی غیر موتەفەریغ، چونکە لەو سنوورەیایە هەردووکی لەبەر ئەوە لەگەڵ مانەوەی(ج)م و لابردنی(د)م.

بەرێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ڕای خۆمان لەڕاپۆرتی خۆمان دەربڕی بوو، بەلأم بڕای بەرێزم د.سەروەر زۆر بەجوانی شتەکەی ڕوون کردەوە:

1-بەنسبەت ئێمە دوو جۆر ئەندامی کارامان هەیە (متفرغ و غیر متفرغ)بەنسبەت موتەفەریغەکان ئەوان دیارە دەرەجەی خاصن،بەلأم ئەوانی غیر موتەفەریغ لەکاتی ئەو دەمەی کەئەندامن موکافەئەی شەهری وەرئەگرن ئەگەر هاتو ئەوە مشروطە ئەگەر هاتو راتبێکی تەقاعودی وەرگرێ ئەوە مشروطە دەبێ پێشتر راتبێکی تری نەبێ، هەروەها لەوەزیفەیەکی تر نەبێ، ئەوجا راتبێکی تەقاعودی بۆ دیاری بکرێ، بۆیە حاڵەتەکان ژمارەیان زۆر زۆر کەمە بەبڕوای من نموونەیەکی زۆر زۆر موەفەقی هێنایەوە ئەویش نمونەی (مامۆستا محمدی مەلا کریم) بوو، لەناو لیژنەشدا ئەومەسەلەیە بەجوانی باسی لێوە کرا، بۆیە بۆ موعالەجە کردنی ئەو مەسەلەیە کە ئەندامێکی غیر موتەفەریغ کەخزمەتێکی زۆری زمانی کوردی کردبێ

لەماوەیـەکی زۆردا و راتبێکییشـی نـەبووبێ، پێشـتر وەزیفەیـەکی نـەبووبێ، زۆر زۆر تەبیعیـە راتبێکـی تەقاعودی بۆ ببڕدرێتەوە، ئەوەبو بەڕاستی ئێمە وەکو لیژنە لەگەڵ ئەو ڕایە بوین،سوپاس

بەڕێز برهان رشید حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تاقیبم نیە لەسەر قسەی زەمیلەکانم، بەڵێ بۆم نیە تاقیب بکەم، بـەلاَم ئەوەنـەی مـن بـزانم لـەڕووی قانونیەوە هەنێ ئارائم گوێ لێ بوو کە باسی ئەوە ئەکەن راتب نەبێ یاتەقاعودی نـەبێ یاموکافەئـە نـەبێ، مەبـدەئیکی عـامی قـانونی هەیـە کـەحقوق بەرامبـەر بەواجباتـە،تۆ نـاکرێ لەهـەچ موئەسەسـەیەکا ئـیش بەخەڵکانێك بکەی، واجبات بدەی بەسەر شانیا حقوقێکیـان نـەبێ بۆیـان دیـاری بکرێ،بۆیـە مـن داوا کـارم لیژنـەی یاسایی لەمراجەعـە کردنـی ئـەوە مەبـدەئی عدالەت،مەبـدەئی حقـوق تەساوی مەبـدەئی حقـوق بەرامبەر بە واجبات رەچاو بکا نەك ئەمەی نابێ هیچی هەبێ یانەبێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بۆ ماددەیەکی تر،فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز د.کاوە محمود شاکر-وەزیری ڕۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێویستیم بە نوقتەیەکی مەعلوماتی هەیە لەم بـارەوە خـۆی هـەموو حاڵەتەکە پەیوەنـدی بەئەنـدامی کـاراوە هەیـە ئـەوەی کارایە،ئەنـدامی کـارا هەنـدێك هەیـە موتەفەریغـە هەنـدێك هەیـە غـیر موتەفەریغە،پرسیارەکە ئەوەیە بۆ موتەفەریغ نیە؟؟کە موتەفەریغ نیە مـەعنای وایـە کارێکـی تـری هەیـە، بۆیە موتەفەریغ نیە، خۆ ئەگەر حاڵەتێکی مەسەلەن بۆ نموونە قانون تەنها لەسەر حاڵەتێك دروست نـابێ ئەگـەر حاڵـەتێکیش هـەبێ دەتـوانن زۆر بەئاسـانی بیکەنـە ئەنـدامێکی متفـرغ موعالەجـەی قەزیەکـەی پێبکەن،لەبەر ئەوە حاڵەتەکە چارەسەر ئەبێ وەکو ئەو حاڵەتەی کاکە حەمەی مەلا کـریم ئـەوە ناگەیـەنێ تۆ بەو شێوەیە موعامەلەی لەگەڵ بکرێ،لەبەر ئـەوە مـن پـێم وایـە زۆر ئاساییە ناموتەفـەریغ مانـای وایـە ئیشی تری هەیە، سەرچاوەی تری هەیە بۆیە ناموتەفەریغە.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

هـەروەکو جـەنابت وتـت قـانونیش بـۆ یـەك نەفـەر دەرناچـێ،ئینجا ئەگـەر ماموسـتا محمـدی مـەلا کـریم دامـەزرێنرێ لـەوێ، بەئەنـدامی کـارا دایمەزرێنـە دوایـی بـەپێی کارەکـەی تـەقاعودی بۆبکە،.فـەرموو بـۆ مادەیەکی تر، مادەی دەیەم.

عونی کمال سعید بەزاز:

مادەی دەیەمی پڕۆژەکە بەم شێوەیەیە.

یلغى المادة الثانية والعشرون ويحل محلها مايلي:

آ-يمارس العضو العامل عملها الاكاديمي ويشارك في لجانها و اجتماعاتها ونشاطاتها العلمية.

ب-يعد العضو العامل مستقلاً اذا تخلف الحضور ثلاثة اجتماعات متتالية بدون عذر مشروع.

ج-يفقد العضو العامل عضويته في احدى حالات التالية:

1-الاستقالة

2-الوفاة

3-عدم امكانيه الاستمرار في آداء واجباته بصورة مرضية بقرار من مجلس الاكاديمية.

د-اذا خلى مكان عضو من اعضاء المجلس يعلن الرئيس ذلك في اول جلسة ويجرى ملئه خلال ثلاثة اشهر بقرار من مجلس الاكاديمية.

ه-اذا حكم عليه بجناية غير سياسية أو جنحة مخلة بالشرف.

ئەصلی یاساكە بەو شێوەیە:

المادة الثانية والعشرون:

آ-يمارس العضو عمله في الاكاديمية و يواظب الحضور والمشاركة في لجانه و اجتماعاته و نشاطاته.

ب-يعتبر العضو العامل مستقلاً اذا تخلف عن حضور ثلاثة جلسات متتالية بدون عذر مشروع.

ج-اذا خلى مكان عضو من آعضاء المجلس يعلن الرئيس ذلك في اول جلسة ويقرر ملئه خلال ثلاثة اشهر.

بەڕێز بكر كريم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان،

مادەی دەیەم:

مادەی بیست و دوو هەموار دەكرێت و ئەمانە دەچنە شوێنی:

ا-ئەندامی كارا لەناو ئەكادیمیادا كارەكەی خۆی دەكات و بەشداری لەلیژنەو كۆبوونەوە و چالاكیكەكانی ئەكادیمیادا دەكات.

ب-ئەندامی كارا بەدەست هەڵگرتوو دادەنرێ گەر هاتو بەبێ بیانووی ڕەوا لەسێ كۆبوونەوەی لەسەر یەك ئامادە نەبوو.

ج-ئەندامی كارا لەم بارانەدا ئەندامیەتی خۆی لەدەست دەدات:

1-دەست لەكار هەڵگرتن.

2-مردن.

3-نەتوانێ بەشێوەیەكی ڕەزامەند لەڕاپەڕاندنی كارەكانی دا بەردەوامبێت بەپێی بڕیاری ئەنجومەنی ئەكادیمیا.

د-گەر شوێنی ئەندامێكی ئەنجومەن چۆڵ بوو ئەوا سەرۆك لەیەكەم دنیشتن دا ئاشكرای دەكات و لەماوەی سێ مانگ دا بەبڕیاڕی ئەنجومەنی ئەكادیمیا شوێنەكە پڕدەكرێتەوە.

ه-ئەگەر حوكم درا لەسەر تاوانێكی ناسیاسی یا كەتنێكی كارلێكەر لەشكۆمەندی.

ڕای لیژنە پێشنیاز دەکەین مادەکە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە،مادەی بیست و دووەم لادبرێت و ئەمانە جێگەی دەگرنەوە.

ا-وەك خۆی بمێنێ وەك چۆن لەپڕۆژە یاساکەدا هاتووە.

ج-ئەندامی کارا لەم بارانەدا ئەندامیەتی خۆی لەدەست دەدا:

1-دەست لەکار هەلگرتن.

2-مردن.

3-نەتوانێ بەشێوەیەکی رەزامەند لەراپەڕاندنی کارەکانی دا بەردەوام بێ بەپێی بڕیاڕی ئەنجومەنی ئەکادیمیا و لەرێگەی دەنگدانی نهێنیەوە.

د-پێمان باشە وەکو خۆی بمێنێتەوە بەس لەجیاتی وشەی(ملئە)وشەی(اشغالە)بەکاربێ.

هـ-زنجیرەی بڕگە(ه)بکرێ بە(ج)

4-بەم شێوەیە ئەگەر بەتاوان یا کەتنێکی ئابڕووبەر حوکم درا.

بەرێز سۆزان شهاب خۆشابە:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان:

الماده العاشرة نقترح اعاده صياغة هذة المادة كالاتي:

تلغي المادة الحادية والعشرون ويحل محلها ماياتي:

(آ)و(ب)تبقى كما ياتي.

ج-يفقد العضو العامل عضويته في احدى الحالات الاتية:

1-الاستقالة.

2-الوفاة.

3-عدم امكانيه الاستمرار في آداء واجباته بصورة مرضية بقرار من مجلس الاكاديمية و بالتصويت السري.

4-يصبح تسسل الفقرة هاء.

رابعا.تعاد صياغتها كالاتي:اذا حكم بجناية او جنحة مخلة بالشرف.

د-نفضل استخدام كلمة(اشغاله)بدلا من(ملئه)في هذه الفقرة.

بەرێز عونی کمال سعید بزاز:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەی یاسایی پشتگیری لەبۆچوونی لیژنەی علاقات و ڕۆشنبیری دەکات و سوپاس.

بەرێز د.ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

لەمادەی ڕابردوو ناوێك هات ئێمە داوا دەکەین لەپڕۆتۆکۆل ناوەکە بسڕێتەوە، چونکە بەپێی یاسا نابێ هیچ ناوێك لەپڕۆتۆکۆلا تۆماربکرێ،کێ تێبینی هەیە لەسەر ئەو مادەیە بابفەرموێ ناوی بنوسین؟؟عمر عبدالعزیز،د.احمد ابراهیم علی(وەرتی)،ناسك توفیق عبدالکریم. قادر حسن قادر، عبدالسلام مصطفى

صديق، بەڕێز هاژە سلیمان، محمد دلێر محمود، سیوەیل عثمان، ئاشتی عزیز صالح، د.کاوە محمود شاکر- وەزیری ڕۆشنبیری و لاوان، بکر کریم محمد(ئاسۆ).

بەڕێز عمر عبدالعزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنسبەت ئەو مادەیە من دوو تێبینیم هەیە:

1-بڕگەی(ا)بەڕاستی شتێکی زۆر زیادە بۆ ناو یاسا، یەعنی ئەگەر ئەندامی کارا لەلیژنە نەبێ و لەکۆبوونەوە بەشدار نەبێ، یەعنی شتێکی زۆر ڕۆتینە لەناو ئەم یاسایە نووسرایە، یەعنی چ پێویست دەکا (یمارس العضو العامل عملە في الاکادیمیة ویشارك في لجانها واجتماعاتها ونشاطاتها العلمیة) ئەمە شتێکی زۆر موتەبەع و زۆر تەبیعیە، حەق نەبوو پەیوەندی بەپەیڕەوی ناوەخۆی ئەکادیمیاوە هەیبێ،فەقەرەی(ب)و فەقەرەی(ج)تێکەڵییەك هەیە،چونکە فەقەرەی(ج)خاصە بەباسی فوقدانی عزویەت، بڵێم لەدەست چوونی ئەندامێتی، بەڵام لەفەقەرەی(ب)کاکە هەرباسی ئەندامی کارا سێ کۆبونەوەی یەك لەدوای یەك ئامادە نەبوو بەموستەقیل حیساب ئەکرێ،بڕگەی دوای ئەویش باسی ئەوە ئەکا کەچۆن ئەندامی کارا ئەندامیەتی لەدەست دەدا،لەبەر ئەوە ئەبوایە خاڵی دوو یەعنی فەقەرەی(ب)لەخاڵی(ج)ما بوایە بەڕەئی من،بەنیسبەت تێبینی سێیەمم لەسەر بڕگە سێ لە (ج) کە ئەڵێ (عدم امکانیە الاستمرار في آداء واجباتە بصورة مرضیة) مەفروزە بنووسرێ الاستقالة بسبب مرضیة، چونکە دوو حاڵەتمان هەیە حاڵەتی (استقالە) کەخۆی (استقالە) ئەدا، حاڵەتی دووەمیش الاقالەیە لەبەر ئەو هۆکارەی کەلێرە نووسراوە یەعنی صیاغەکە بەو شێوەی لێ بکرێ (الاستقالة بسبب عدم حضورە یابسبب عدم امکانیة استمرارە فی اداء واجبە)تائەخیری،یەعنی صیاغەکە بەو شێوەی لێ بکرێ کەلیمەی الاستقالەی تێدابێ وەبڕگەی(ب)بخرێتە سەر بڕگەی(ج)، چونکە یەك مەوزوعە جیا کراوەتەوە و سوپاس.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنسبەت ئەو مادەیە من پشتگیری لە ئەوەی دەکەم کەلە ڕاپۆرتی لیژنە کەدا هاتووە لیژنەی ڕۆشنبیری بەس من پێشنیار ئەکەم کە خاڵی دووەم لە(ج)(ویفقد عضویتە في احدی الحالات التالیة)(الوفاة) کە من پێم باشە لەدوای خاڵەکانی ترەوە بێت، یەعنی بکەوێتە ئەخیرەوە دووهەمین خاڵەکان بێ بۆئەوەی پەلە نەکەین لەمردنیان، سوپاس.

بەڕێز ناسك توفیق عبدالکریم

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەم مادەیە قسە لەسەر ڕەقەمەکەی ناکەین بەس(ا)و(ب)و(ج) بخەینە جێگەی(د)یەعنی بیخەینە ئەخیر، بەڵام (ه)کەئەڵێ (اذا حکم بجریمة غیر سیاسیة او جنحة مخلة بالشرف) ئەمە چی ئەبێ (یعتبر)

ئەوە (يفقد العضو) يەعنى ئەبێتە فەرعێك لەم سێ فەرعە، مەسەلەن كەئەڵێ (ج) (يفقد العضو العامل عضويته في احدى الحالات التالية) يەك (الاستقالە) دوو (الوفات) سێ (عدم امكان) يەعنى ناچێتە زيمنى ئەوان،بۆچى لێرە بەجيا هاتووە يەعنى بۆتە خاڵێك لەئەسڵى مادەكە كەخۆى كەئەنەهو ئەبێ فەرعێ بێ لەو سێيانە، بۆيە من پێم باشە(هـ)بكەينە فەرعى چوارەم لە(ج)وە(ج) بخەينە ئەخير، يەعنى بيكەين بە (أ) و(ب)و (ج) و(د) بێ، كەئەڵێ (اذا خلى مكان عضو) ئەمە بكەينە (د) بيكەينە(ج)،(د) بكەين بە (يفقد العضو العامل عضويته) ئەوكات لەباتى يەك و دوو، سێ و چوارەميشى هەبێ كە (هـ)ە، بەو شێوە تەسەلسولەكەى بەو شێوەبێ جوانترە وسوپاس.

بەڕێز قادر حسن قادر:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

من تێبينيم لەسەر مادەى دەيەم بڕگەى(د)هەيە كەدەڵێ گەر شوێنى ئەندامێكى ئەنجومەن چۆڵ بوو ئەوا سەرۆك لەيەكەم دانيشتن دا ئاشكراى دەكات و لەماوەى سێ مانگ و بەبڕيارى ئەنجومەنى ئەكاديميا شوێنەكە پڕدەكرێتەوە من هەست دەكەم ئاليەتى پڕكردنەوەى شوێنەكە ديارى نەكراوە،بۆيە پێشنيار دەكەم بڵێ لەچوار چێوەى مەرج و حوكمەكانى كەلەم ياسايەدا هاتووە، سوپاس.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

وەڵلا چەند جێگۆڕكێ وئيقتيراح ئەكەم (ب)(اذا تخلف عن ثلاث اجتماعات) ئەوا (يفقد العضوية) نەيعتبر مستقلاً، بۆيە منيش پێشنيارى ئەوە ئەكەم كە(ب)ببيتە تەسەلسولى(ج)يەعنى ببێتە حاڵەتەك لەوانەى (يفقد العضو) لەگەل(هـ)(اذا حكم عليە بجناية غير شرعية) ئەمانە سزانە يەعنى من ئەندامێتى لێ وەرئەگرم، بۆيە ئەتوانين(د)بيخەينە جێگاى(ب)وە(ب)بكەينە ثالثا لە(ج)وە(هـ)بكەينە رابعا ئەمە يەكەمين ئيقتيراحى منە، چونكە وابزانم تەوازونەكى دەبێ،يەك شتى ترم هەيە ئيمە بەشى خۆمان گلەييمان هەبوو لەشێوەى صياغەى كوردى، رێگام بدەن تۆزێك گلەيم هەبێ لەصياغەى عەربيش كەهەميشە جەخت لەوە ئەكرێ ئەمە ئەبێتە مەرجەع (عدم امكانيە الاستمرار) چونكە عەرب ئەوها قسە ناكەن،(عدم امكانيە الاستمرار) نيە يان (عدم امكانية الاستمرار) يا (عدم تمكنه من استمرار) و (من) نفية حەزەكەم ڕەچاوى بكەن،دوو،لەبيدايەتەكە (يلغى المادە) (فاعلە مؤنثة) رجاتان لێدەكەم تەعديلى بكەن،(ويجرى) لە(د)و(يجرى ملئە) چونكە كەهەمزەت دانا سەر كورسى يەعنى مكسورە، بۆيە و(يجرى ملئە) دوو طريقە لەعەربى هەيە، هەيە لەسەر واو دائەنێ، هەيە لەسەر ئەليف كەمحبوز نيە، بۆيە رجائەكەم ئەوەش تەعديل بكەن وەبا وايلێنێت شكمان هەبێ ئايا عەرەبيەكە ئەساسە ياكورديەكە،سوپاس.

بەڕێز هاژە سليمان مصطفى:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

لەسەر مادەی دەیەم بەراستی لەعەرببیەکەی دا هاتووە (الغاء) یەعنی (الغاء) بەو مانایە دێ کەدەبێ لابرێ ئەومادەدەیە هەمووی، لەکوردیەکەدا وانەهاتوە دەڵێ هەموار بکرێ، بۆیە پێویستە بەو شێوەیە صیاغە بکرێ کوردیەکەی ماددەی بیست لادەبرێت و بەم شێوەیە هەموار دەکرێتەوە، دەربارەی بڕگەی(ج)ئەندامی کارا لەم بارانەی خوارەوە ئەندامێتی لەدەست دەدا ئەمن پێشنیار دەکەم کەخاڵێکی تری بۆزیاد بکرێ ئەویش ئەوەیە ئەگەر کارێکی ئەنجامدا دژی ئامانجەکانی ئەکادیمیا بێت، سوپاس.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم تەعدیلە کەکراوە بەنیسبەت بڕگەی(ب)وەلەگەڵ بڕگەی(ج)تەقریبەن بەشێوەیەکە تیکراری تیایە بۆ نموونە کەئەڵێ ئەندامی کارا بەدەست لەکارهەڵگرتوو دادەنرێ گەر بۆماوەی سێ دانیشتن ئامادە نەبێ بەبێ عوزرێکی مەشروع،ئەو ئەندامانەی کەلەوێنە هەموومان دان بەوە دائەنین کە خەڵکی بەتوانان، خەلکی ناوازەن، خەلکی خاوەن ڕۆشنبیریەکی زۆرن،ئەمانە لەوانەیە بەلێکۆڵینەوە بە شیکردنەوەی زانستی بەشداری بکەن،شەرت نیە لەهەموو دانیشتنێکا ئەمە ببێ بەمەرجێك ئەگەر ئامادە نەبوو بەدەست لەکارکێشراوە دادەنرێ چونکە لە(ج)لەخاڵی سێیەم ئەڵێ نەتوانێ بەشێوەیەکی ڕەزامەند بەردەوامبێ لەکارەکانیا بەپێی بڕیاری مەجلیسی ئەکادیمیا بەدەست لەکارکێشراوە دابنرێ و دەربکرێ لەبەر ئەوە ئەمەیان باشترە ئەوەی بانەمێنێت لەبەر ئەوەی ئەبێتە هۆی ئەوەی وەکو وەزیفە تەماشا بکرێ نەوەکو ئەوەی کەئەم دەستە ئەکادیمیە کوردیە بریتین لەکۆمەڵێك کەس کەهەڵدەستن بەشیکردنەوە و لێکۆڵینەوەی زانستی لەبواری زمانی کوردی و زمانەکانی ترا، ئەمە لەلایەك لەلایکی تر شتێکی تر هەیە زۆر سەیرە بەلامەوە ئێمە ئەڵێین ئەکادیمیای کوردی یەکێ لەئەرکەکانی بریتیە لە بەرەو پێش بردنی زمانی کوردی و یەك خستنی زمانی کوردی، بەلاّم لەهەمان کاتا تواناى ئەوەیان نەبێ کە بەکوردی بینێرنە پەرلەمان و بەزمانێکی عەربی بکرێ بەبنما، ئەوان چەند ڕۆژێك بەخۆیان نێن یان چەند سەعاتێکە ئەمەش بەزمانی کوردی و بەزمانێکی پاراو بنێرنە پەرلەمان و ئەو نەبێ بەبنەما، لێرە عەرەبیەکە ببێ بەبنەما دەترسم کارەکانی داهاتووشیان ئاوایی بێ،سەیرە بەلامەوەو سوپاس.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنسبەت مادەی عاشرەن، ئەمنیش هەمان رەئیم هەیە(ب)نەمێنێ ببێتە بڕگەیەك لەبڕگەکانی فقرە(ج)(فقد العضو العامل عضويته في احدى الحالات التالية)(الاستقالة، الوفاة)ئەوەی(ب)بنووسرێ (اذا تخلف العضو العامل عن حضور ثلاث اجتماعات متتالية بدون عذر مشروع) واتە فەقەرەی(ب)بابلێین زیادە بکرێتە بەشێك لەبەشەکانی فقرەی(ج)و(ه)نووسرایە (اذا حكم عليه بجناية ئەو غير سياسيه) نەمێنێ باشە ئەو (جونحە مخلە بالشرف) بەنسبەت صیاغەی ئەمە لەپەرلەمان و کەیاسا گفتوگۆ دەکرێ دائیمەن ئیعتیماد لەسەر عەرەبیەکەی دەکەین عەرەبیەکەش لەکوردیەکەی باشتر نیە،ئەوە بزانن و سوپاس.

بەڕێز ئاشتی عزیز صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەم مادەیە من تێبینیم هەیە کە خاڵی(أ)ئەمە وەصفی وەزیفیە بەراستی هیچ شتێك بۆ ئەم ئەکادیمیایەو بۆ ئازادی و دەستەی بەڕێوەبردن نەهێڵراوەتەوە ئەمە (جۆب دیسیبسێکشرنە) واتە ئەم کەسە کەپۆستەکە وەرئەگرێ کۆمەڵێك وەصفی وەزیفی دەخرێتە بەردەمی کەیەکێ لەوەسفە وەزیفیەکان ئەوەیە بەشداری کۆبوونەوە و ئیجتیماعەکان بکا،لەبەر ئەم بنەمایەش داوا ئەکرێ کە ئەم کەسە تەفەروغی پێ بکرێ کەپۆستەکەی پێ ئەدرێ بەفەرمی کەواتە ناکرێ ئەو مەرجەی کەئەکرێ بۆدانانی هەمان ئەو مەرجەش قوەتی قانونی هەبێ بۆلابردنەوەی یابۆ (باطل) کردنەوەی مەکانەکەی،بۆیە بەبڕوای من ئەو وەصفی وەزیفیە ئەبێ لابرێ وە دووهەمیش(ب)ئەبێ لابرێ لەبەر ئەوە ئەمە بگەڕێتەوە بۆپەیڕەوی ناوەخۆی ئەکادیمیا (یعد العضو العامل مستقلا اذا تخلف عن حضور ثلاثة اجتماعات) خۆ دەبوو ئیرادەی ئەو دەستەیە جێ بهیلڕێت،ئایا ئەوان موتەفیقن سێ دانیشتن؟؟ئایا ئەوان موتەفیقن چوار دانیشتن،پێنج دانیشتن؟؟خۆ ئەمە ئەبێ بمێنێتەوە بۆ ئیرادەی ناوخۆی خۆیان وەکو چۆن پەرلەمان بەپیڕەوی ناوخۆ کۆمەڵێك شتی رێك خستووە، ئەمەش ئەبێ بەپەیڕەوی ناوخۆی ئەکادیمیاکە رێك بخرێ، نەك بۆئێرە،ئێمە هیچ ئازادیەکمان بو نەهێشتوونەتەوە، سەبارەت بەخاڵەکانی تر من پێم وایە خاڵی(ج)ئەسبابەکان ئەگەر بەقانون رێك بخرێ بمێنێتەوە و لێرەیا خاڵی سێ (عدم امکان الاستمرار في أداء واجباتە) ئەمە بە(قراری مجلس ئەکادیمیا) خۆی بۆخۆی هەردوو هەدەفەکەی سەرەوە ئەپێکێ،لەچیا مەجلیسی ئەکادیمی بڕیار ئەیا بەزۆرینەی دەنگ، بەسولسی دەنگ کەئەم عزوە عزویەتەکەی لەدەست با،یابەشداری ناکا لەکۆبوونەوە و نەشاتەکانی یان بۆ نموونە سێ کۆبوونەوە ئامادە نەبووە کەواتە خاڵی سێ هەردوو هەدەفەکەی سەرەوە بەقانون ئەپێکێ و سوپاس.

بەڕێز د.کاوە محمود شاکر-وەزیری ڕۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەگەڵ پیشنیازەکانی لیژنەی ڕۆشنبیری داین،بەلاَم سەبارەت بە(ب)لەگەڵ لابردنی بڕگەی(ب)ین،چونکە بڕگەی سێ کەلە(ج)ما هاتووە ئەو ئەرکە ئەنجام ئەدا واتە ئامادە نەبوون بەشێکە لەوەی کەناتوانی ئەرکەکانی جێ بەجێ بکا بەشێوەیەکی پێویست وەلەگەڵ ئەوەش داین ئەوەش بەدەنگدانی تەقدیری هین بێ مەجلیسی ئەکادیمی بێ،بەنهێنی هەروەکوو لەپێشنیازی لیژنەی ڕۆشنبیری هاتووە.

بەڕێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادەی یازدەی پرۆژەکە (تلغی الماده الرابعه والعشرون من القانون)، مادەی بیست و چوار لەئەصلی یاساکە بەم شێوەیەیە (علی الجهات المعنية الاهتمام والاستفادة من نتاجات المجمع في شتى المجالات).

بەرێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی یازدەهەم ماددەی بیست و چوار لەیاساكە لادەبرێت،ڕای لیژنە وەكو ئەوەیەكە لەپڕۆژە یاساكەدا هاتووە.

بەرێز سۆزان یوسف خۆشابە:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة(11)تبقى كما هي.

بەرێز عونی كمال سعید بزاز:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە وەكو لیژنەی یاسایی پشتگیری هەڵوەشاندنەوەی مادەكە ناكەین، چونكە ئەو مادەیە گرنگی خۆی هەیە بۆ سوود وەرگرتن لە بەرهەمەكانی ئەكادیمیا لەهەموو بوارەكاندا. سوپاس.

بەرێز د.ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

كێ تێبینی هەیە؟؟جەنابی وەزیر.

د.كاوە محمود شاكر-وەزیری ڕۆشنبیری و لاوان:

ئێمە لەگەڵ لابردنی مادەكەین،چونكە لەئەساسەن نەك هەر ئستیفادە چونكە مرجع هەر كاری پێ بكەین واتە مەسەلە ئیستیفادە نیە لێی بكەین،لەپێناسەی ئەكادیمیا داینـاوە بۆ مەرجەعێك،بۆیە ئێمە ئەو قەڕاراتانەی بەنیسبەت ئەوەوە ئێمە ئیلزامە بەنیسبەت ئێمەوە ئیلتزامی پێوە ئەكەین نەك هەر سوودی لێوەرئەگرین بەپێی ئەو دەسەڵاتەی كەلە پێناسەكە دراوە پێی.

بەرێز د.ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی فەرموو.

مادەی(12)

بەرێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

مادەی دوانزە لەپرۆژەكە(تعدل المادة الخامسة والعشرون من القانون) وتقرآ كالاتي:

(تحدد علاقة الاكادیمیة بالمجامیع العلمیة للقومیات الاخرى في كوردستان-العراق بقانون)،المادة الخامسة والعشرون ئەصلی قانونەكە(تحدد علاقة المجمع بالمجامیع القومیة للقومیات (المتآخیة في كوردستان-العراق بقانون).

بەرێز بكر كریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مادەی دوانزەم،مادەی بیست و پێنج هەموار دەكرێت و بەم شێوەیە دەخوێنرێتەوە،پەیوەندی ئەكادیمیا بەكۆڕی زانستی نەتەوەكانی تری كوردستانی عیراق كەوا بەیاسا دەسنیشان دەكرێت،ڕای لیژنە،ئێمە پێشنیاز دەكەین كەوا ئەم مادەیە لابرێ،پێویست ناكا،چونكە لەمادەی چوارەم دا هاتووە لەبڕگەی شەشەم،لەوێدا نووسراوە ئەكادیمیا بۆی هەیە پەیوەندی لەگەڵ كۆڕ و كۆمەڵە زانستیەكان لەگەڵ هەرێم و دەرەوەی هەرێم دابمەزرێنێت و پتەویان بكا،بۆیە ئێمە بەپێویستی نازانین.

بەڕێز سۆزان یوسف خۆشابە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة الثانية عشرة:نقترح الغاء هذه اصلا فلاموجب لتكرارها اذ جاءت في المادة الرابعة.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

كێ تێبینی هەیە؟؟ د.عمر حمدامین خدر(نورەدینی)، سیوەیل عثمان احمد، صباح بیت الله شكری، سالم توما كاكو، سالار محمود مراد.

بەڕێز د.عمر حمدامین خدر(نورەدینی):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

كارێكی باشە كەئەكادیمیا پەیوەندی لەگەڵ دامودەزگای زانستی نەتەوەكانی تر هەبێ، بەلاَم ئەگەر مەبەست لەوەبێ كە بەیاسایەكی تایبەتی ئەم علاقەیە رێك بخرێ لەڕاستیا پێویست نیە، یەكەم، چونكە تەبیعەتی علاقەكە بەمەبەستێكە كە تیایە پەیوەندی بەهێزكا لەپێناو بەدیهێنانی ئامانجەكانی ئەكادیمیا، بۆیە لەئەساسا عیلاقەكە عیلاقەیەكی ئیجابیە بۆ ئامانجێكی باشیشە، خالێكی تر ئەوەیە ئاماژەشی پێدرا لەلایەن بەرێزان پێش منیشەوە كە هەندێ خاڵ و بابەت خراوەتە ناو یاساكەوە كە پێویست بوو بەجێ بهێلرێ بۆ پەیڕەوی ناوەخۆی ئەكادیمیا كەیەكێ لەو بابەتانە ئەوەیە رێكخستنی عیلاقە لەگەڵ موئەسەساتی ئەكادیمی لەهەرێمدا چ ئەوانەی كەهی نەتەوەكانی ترە، هەرچی موئەسەساتی عیلمی و ئەكادیمیشە پێویستە بەجێبهێلرێ بۆ پەیڕەوی ناوەوخۆ،هەموو ئەو شتانە نەهێنرێتە ناو یاساكەوە، بۆیە من لەراستیا پشتگیری ئەم رەئیەی لیژنەی ڕۆشنبیری و پەوەندیەكان دەكەم كەئەم مادەیە لابچێ و زۆر سوپاس.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەنیسبەت ئەو ماددەیە،منیش هاوڕام لەگەڵ هاوكارم كاك عمر و لیژنەی ڕۆشنبیری ئەو مادەیە لابرێ و سوپاس.

بەڕێز صباح بیت الله شكری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من بەحەقیقەت لەگەڵ رەئی لیژنەی ڕۆشنبیریم و بۆ من جێگای هەڵوەستەیە کەدەڵێ (تحدد علاقە الاکادیمیة بالمجامیع العلمیە للقومیات الاخری فی کوردستان-العراق بقانون)چونکە ئەمە بەحەقیقەت لەمادەی دووی (معدل) لەفەقەرە شەش چارەسەر کرا کەدەڵێ (توثیق وتعزیز العلاقات بالمجامیع العلمیة والمراکز والمباحث العلمیة داخل الاقلیم و خارجە) سوپاس.

بەڕێز سالم توما کاکو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتگیری لیژنەی ڕۆشنبیری دەکەم و سوپاس.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە تایبەت بەم یاسایە قسەمان لەسەر مسەلەی زمان کرد کەزمانی کوردی فرە دیالێکتە ئەمە لایەنێکی گرنگ و دەوڵەمەنیە و بۆ هەرێمی کوردستان فرە زمانیش هەیە و ئەم مەسەلەیە ئەبێتە باعثي دەوڵەمەند کردنی ڕۆشنبیری پێکەوە ژیان، واتە ئاشنایەتی کەلتورە جیاوازەکان لەناو کۆمەڵگە دا ئەم خاڵە نابێتە رێگر لەبەردەم ئەندامێتی نەتەوەکانی تر لەکۆری زانیاری کورد، بۆیە منیش پێشنیار ئەکەم ئەم خاڵە نەمینێ و ئەوان خۆیان سەربەست بن و ماددەی چوارەم ئەم لایەنەی موعالەجە کردووە، بەڵام بۆچوونێك هەبوو کە مادام ئەم مادەیە هەیە رێگرە لەبەر دەم ئەندامێتی نەتەوەکانی تر لەکۆڕی زانیاری کورد کەپێم وایە نەبۆ کورد لەکۆڕی زانیاری نەتەوەکانی تر لەڕووی زمانیەوە مانایەك هەیە نەبۆ نەتەوەکانی تر لەکۆڕی زانیاری کۆرد و سوپاستان ئەکەم.

بەڕێز د.کاوە محمود شاکر-وەزیری رۆشنبیری و لاوان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ێشنیازەکەی لیژنەی ڕۆشنبیڕین.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بۆ ماددەیەکی تر.

مادەی(13)

عونی کمال سعید بەزاز:

المادة ثالثة عشرة:

1-احلال عبارة(امین عام المجلس)محل عبارة(سکرتیر)اینما وردت فی هذا القانون.

2-احلال عبارة(الاکادیمیە)محل عبارة(المجمع)اینما وردت فی هذا القانون،ئەصلی مادەکە نیە پێشنیاری نوێیە زیاد کردنی ماددەکە.

بەڕێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

1-دانانی بڕگەی ئەمینداری گشتی ئەنجومەن لەجێی بڕگەی سکرتێر لەهەرشوێنێکی یاساکە دا هاتبێ.

2-دانانی بڕگەی ئەکادیمیا لەجیی بڕگەی کۆڕ لەهەر شوێنێکی یاساکەدا هاتبێت.

ڕای لیژنە،ئێمە هیچ تێبینیەکمان لەسەر ئەو مادەیە نیە.

المادة الثالثة عشرة ليس لدينا ملاحظات بشآنها.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو لیژنەی یاسایی،من وەکو نوێنەری لیژنەی یاسایی لەسەر ئەو مینصەمە ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی ئاماژە بەوە دەکات کەوا لیژنە پێشنیاز دەکات کەوا ئەو مادەیە هەڵبوەشێتەوە و سکرتێر بمێنێتەوە و نەگۆڕێ بەئەمینداری گشتی لەدواییدا دەستەواژەی ئەکادیمی جێگای دەستەواژەیی کۆمەڵگای گرتۆتەوە بەپێی مادەی چوارەم لەیاسای ژمارە (39)ی ساڵی 2007 یاسای هەموار کردنی یەکەمی ژمارە (12)ی ساڵی 1997،بویە پێویست بەوە ناکات.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

کێ تێبینی هەیە؟؟

بەڕێز عبدالسلام مصطفی صدیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەئیدی ڕەئی لیژنەی قانونی ئەکەم بەتایبەتی دەربارەی مەسەلەی ئەمین عام، من نازانم بۆچی ئێمە بچین سەلاحیەتی خۆمان بگونجێنین لەگەڵ نەتەوەیەك ئەو وشەیە بەکاردێنن بۆ سکرتێر، ئەگەر بێی لەهەموو زمانەکانی تر ئەوانەی کەمن ئەزانم عەل ئەقەل سێ، چوار زمانێکن وشەی (امین العام) هیچ عیلاقاتی نیە، من ئەترسم جارێکی تر لەکوردی سەقەت بکەینە دەست پاکی گشتی، بۆیە سکرتێر بمێنیت وە ملاحەزەی دووەمیش فیعلەن باس کراوە لەجێگای تر و سوپاس.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لەگەڵ ئەوەم کەوا وشەی (امین العام) نەمێنێتن و سکرتیر جێگەی بگرێتەوە، بەلاّم دووهەمیان وەکو کاك عونیش ئاماژەی پێکرد ئەمە لەتەعدیلی پێشووتر ئاماژەی پێکراوە، پێویست ناکا جارێکی تر ئەکادیمی ببێ بەمەجمەع. سوپاس.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەمان تێبینیم هەبوو کەپێشتر هەموار کراوە،پێویست ناکا جارێکی تر.

بەڕێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەیەکی تازەمان نیە.

بەرێز د.کاوە محمود شاکر:وەزیری ڕۆشنبیری و لاوان:

بەپێی ئەو دەقەی کەلەژێر دەستی منایا من پێم وایە کاتی خۆی سکرتێر بووە کراوە بە (امین العام) نەك ئێستا (امین عام) بکرێ بەسکرتیر لەبەر ئەوە ئەگەر (امین عام) بمینێتەوە خۆی (الامین العام) ماوەتەوە، بەلأم ئەگەر بەپێی پێشنیازەکەی کاك عبدالسلام ئەیانەوێ بکرێتەوە بە سکرتیر، ئەوە مەسەلەیەکی ترەو پێشنیازێکی تازەیە.

بەرێز د.ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بۆ مادەیەکی تر.

مادەی(14)

بەرێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی چواردەمی پڕۆژەکە (علی مجلس الوزراء والجهات ذات العلاقة تنفیذ احکام هذا القانون).

بەرێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادەی چواردەمی پرۆژەکە:پێویستە ئەنجومەنی وەزیران ولایەنە پەیوەندیدارەکانە ئەحکامی ئەم یاسایە جێ بەجێ بکەن.

بەرێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادەی پانزەمی پرۆژەکە،(ینفذ هذه القانون اعتبارا من تاریخ صدوره وینشر في الجریدة الرسمیة وقائع کوردستان)، جەنابی سەرۆکی پەرلەمان دەمەوێ ئاماژە بەشتەکی بکەم هەندێ لەئەندام پەرلەمانەکان زمانی عەربی بەتەواوی دەرج نەکرایە واتە هەڵەی زۆری تێدایە من وەلأمم بۆ ئەو برادەرانە ئەوەیە کەئێمە ئەو صیاغمان دانەرشتووە، ئەوە لەلایەن حکومەتەوە هاتووە،و لیژنەی یاسایی پەیوەندی بەوەی نیە،ئێمە پاش دەرچوونی یاساکە بەرپرسین لەوەی کە صیاغەی قانونی بکەین چ بەزمانی عربی چ بەزمانی کوردی و کەگوتمان زمانی عەرەبی دەبتە ئەساس مەبەستمان ئەوەیە مەفهومی قانونەکە کە پەسند دەکرێ لەپەرلەمان ئەوەیە ئێمە صیاغەی دەکەین لەچوارچێوەی قانوندا جێ بەجێ دەکرێ و سوپاس.

بەرێز د.ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

ئێمە دەست خۆشیتان لێ دەکەین کەموناقەشاتی ئەو یاسایە تەواو بو داوا لەلیژنەی قانونی و لیژنەی ڕۆشنبیری دەکەین تێبینی پەرلەمانتارە بەرێزەکان بەهەند وەربگرن لەکاتی صیاغە کردنەوەی بۆ دەنگ لەسەر دانی ڕەچاوی هەردوو ئەو تێبینیانە بکەن بۆئەوەی لەدواجار بۆ خوێندنی سێیەم بۆ ئەوەی دەنگی

هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

78

ساڵی/ 2012 – بەرگی حەفتا و هەشت

چاپی یەکەم/ ساڵی 2013

پێرست

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (18) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2012/5/21 ل 5

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (19) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2012/5/29 ل 33

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (20) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2012/5/30 ل 51

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (21) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2012/6/4 ل 55

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (22) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2012/6/5 ل 59

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (23) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – پێنج شەممە 2012/6/7 ل 107

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (24) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دووشەممە 2012/6/11 ل 141

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (25) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2012/6/12 ل 251

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (26) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوارشەممە 2012/6/13 ل 295

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (27) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – پێنج شەممە 2012/6/14 ل 387

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بڕگەی دووەم لە بەرنامەی كار/ خوێندنەوەی یەكەمی پرۆژە یاسای درێژكردنەوەی كار نەكردن بە یاسای بەكرێدانی خانووبەرەی ژمارە (9)ی ساڵی 2008 بۆ ماوەی یەك ساڵی تر، كە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشكەش كراوە، بەنووسراوی ژمارە (1315) لە 2012/5/31.

بۆ سەرۆكایەتی پەرلەمانی كوردستان – عێراق

بابەت/ پرۆژە

بە هاوپێچ پرۆژە یاسای درێژكردنەوەی كار نەكردن بە یاسای بەكرێدانی خانووبەرەی ژمارە (9)ی ساڵی 2008 بۆ ماوەی یەك ساڵی تر، كە لە كۆبوونەوەی ئەنجومەنی وەزیران ژمارە (5)ی رۆژی 2012/5/27 پەسند كراوە بۆتان دەنێرین، بە مەبەستی خستنە بەردەستی پەرلەمان، بۆ بڕیاردان لەسەری، لەگەڵ رێزدا.

ئەم پرۆژەیە لە سێ مادده پێكهاتووە:

یاسای درێژكردنەوەی كار نەكردن بە یاسای بەكرێدانی خانووبەرەی ژمارە (9)ی ساڵی 2008

ماددەی یەكەم:

كار نەكردن بە حوكمەكانی یاسای بەكرێدانی خانووبەرەی ژمارە (9)ی ساڵی 2008 درێژ دەكرێتەوە بۆ ماوەی یەك ساڵی تر لەبەرواری 2012/7/15

ماددەی دووەم:

پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەكان حوكمەكانی ئەم یاسایە جێ بەجێ بكات.

ماددەی سێیەم:

ئەم یاسایە لە رۆژی دەرچوونی كاری پێ دەكرێت و لە رۆژنامەی وەقائیعی كوردستان بلاّو دەكرێتەوە.

داوا دەكەم ئەم پرۆژە یاسایە ئاراستەی لیژنە پەیوەندیدارەكان بكرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەپێی تایبەتمەندی ئەم یاسایە ئاراستەی لیژنەكانی یاسایی و دارایی دەكرێت، فەرموون بۆ بڕگەیەكی تر.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بڕگەی سێیەمی بەرنامەی كار/ خوێندنەوەی یەكەمی پرۆژە یاسای درێژ كردنەوەی كار كردن بە یاسای ژمارە (3)ی ساڵی 2006 یاسای بەرەنگاربوونەوەی تۆقاندن (تیرۆر) لە هەرێمی كوردستان.

ئەم پرۆژەیە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشكەش كراوە بەنووسراوی ژمارە (1347) لە 2012/6/4 ئاراستەی سەرۆكایەتی پەرلەمان كراوە، پرۆژەكە لەسێ مادده پێك دێت:

یاسای ژمارە ( ) ساڵی 2012

یاسای درێژدان بە کار پێ کردنی یاسای بەرەنگار بوونەوەی تیرۆر ژمارە (3)ی ساڵی 2006 لە هەرێمی کوردستان

ماددەی یەکەم:

کار کردن بە حوکمەکانی یاسای بەرەنگار بوونەوەی تیرۆر ژمارە (3)ی ساڵی 2006 لە بەرواری 2012/7/16 درێژ دەکرێتەوە بۆ ماوەی (2) ساڵی تر.

ماددەی دووەم:

پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێ بەجێ بکات.

ماددەی سێیەم:

ئەم یاسایە لە رۆژی دەرچوونی کاری پێ دەکرێت و لە رۆژنامەی وەقائیعی کوردستان بڵاو دەکرێتەوە.

داوا لە سەرۆکایەتی پەرلەمان دەکەم ئەم پرۆژەیە ئاراستەی لیژنە پەیوەندیدارەکان بکات، لەگەڵ رێزمدا.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەم پرۆژە یاسایە بەپێی تایبەتمەندی ئاراستەی لیژنەکانی یاسایی و ناوخۆ و مافی مرۆڤ دەکرێت، فەرموون بۆ برگەیەکی تر.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

برگەی چواری بەرنامەی کار/ دەنگدان لەسەر پرۆژە یاسای هەمواركردنی دووەمی یاسای ئەکادیمیای کوردی لە هەرێمی کوردستان ژمارە (12)ی ساڵی 1997.

داوا لەسەرۆکایەتی پەرلەمان دەکەم لیژنە پەیوەندیدارەکانی تر ئامادە بن لەسەر مەنصە، لەگەڵ رێزماندا.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

داوا لە لیژنە پەیوەندیدارەکان دەکەم ئامادە بن لەسەر مەنصە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە پرۆژە یاسای هەموار کردنی دووەمی یاسای ئەکادیمیای کوردی، ئێمە وەکو لیژنەی یاسایی و لیژنەی رۆشنبیری لە پەرلەمانی کوردستان راپۆرتێکی هاوبەشمان ئامادە کردووە بە صیاغە کردنی ئەو ماددانەی کە لە ئەنجامی گفتوگۆ لە کۆبوونەوەکانی پێشووی پەرلەماندا ئەندامانی پەرلەمان قسەیان لەسەر کرد، پێشنیارەکانیان بە رەچاو گیراوەو صیاغە ماددەکان بەو شێوەیە دارێژراوە کە لەناو راپۆرتەکەماندا ئاماژەمان پێدراوە.

ئێستا راپۆرتەکە بە زمانی عەرەبی بەو شێوەیە:

قانون رقم (   ) لسنة 2012

قانون التعديل الثاني لقانون الاكاديمية الكوردية

رقم (12) لسنة 1997 المعدل في اقليم كوردستان - العراق

المادة (الاولى) من المشروع: هناك ثلاثة أراء بشأنها:

الرأي الاول: الاكاديمية الكوردية هي احدى المراجع العليا في كل ما يتعلق باللغة الكوردية ولهجاتها والحفاظ عليها واغناءها، بهدف الوصول الى لغة رسمية موحدة، ولها شخصية معنوية مستقلة.

الرأي الثاني: الاكاديمية الكوردية هي الاطار العام لتوحيد المساعي العلمية ولتقريب وجهات النظر الاكاديمية للمؤسسات المعنية باللغة الكوردية ولهجاتها بغية الوصول الى لغة رسمية موحدة ولها شخصية معنوية مستقلة.

الرأي الثالث: الاكاديمية الكوردية هي المرجع الاعلى في كل ما يتعلق باللغة الكوردية ولهجاتها والحفاظ عليها واغناءها بغية الوصول الى لغة رسمية موحدة وعلى المؤسسات والجهات الحكومية الالتزام بقراراتها في هذا المجال ولها شخصية معنوية مستقلة.

بەڕێز د.ارسلان بايز/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو بە كوردیەكەش.

بەڕێز بكر كريم محمد (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دەمەوێت بڵێم ئەو كوردیە ئێمە وەكو لیژنەی هاوبەش تەرجومەمان نەكردووە، بۆ ئەوەی لەسەر ئێمە وەكو لیژنەی هاوبەش نەكەوێت.

بەڕێز د.ارسلان بايز/ سەرۆكی پەرلەمان:

تكایە كاك ئاسۆ وەكو خۆی بخوێنەوە ئێمە دەدەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز بكر كريم محمد (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (یەكەم) لە پرۆژەكە: سێ را هەیە لەبارەیەوە:

رای یەكەم: ئەكادیمیای كوردیی یەكێكە لە سەرچاوە بەرزەكان بۆ هەرچیەكی كە پەیوەستە بە زمانی كوردیی و شێوە زارەكانییەوەو پارێزگاریی لێكردن و دەوڵەمەندكردنی، بەمەبەستی گەیشتن بە زمانێكی فەرمیی یەكگرتوو، كە كەسایەتیی مەعنەویی سەربەخۆی هەبێت.

رای دووەم: ئەكادیمیای كوردیی چوارچێوەی گشتییە بۆ یەكخستنی هەوڵە زانستییەكان و نزیك خستنەوەی باری سەرنجە ئەكادیمییەكانی دەزگاكانی خاوەن مەبەستی زمانی كوردیی و شێوە زارەكانی بەئامانجی گەیشتن بە زمانی فەرمیی یەكگرتوو كە كەسایەتیی مەعنەویی سەربەخۆی هەبێت.

رای سێیەم: ئەكادیمیای كوردیی سەرچاوەیەكی بەرزە بۆ هەرچیەكی كە پەیوەستە بەزمانی كوردیی و شێوە زارەكانییەوەو پارێزگاریی لێكردن ودەوڵەمەند كردنی بۆگەیشتن بە زمانێكی فەرمیی یەكگرتوو

لەسەر دەزگاکان ولایەنەکانی حکومەتیش پێویستە ئیلتیزام بکەن بە بڕیارەکانی لەم بوارەداو کەسایەتییەکی مەعنەوی سەربەخۆشی هەیە.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك عەونی.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەندامانی پەرلەمان داوا دەکەن عەرەبیەکە ببێتە ئەساس، ئێستا بە زمانی عەرەبی یەك، یەك رەئیەکان دەخوێنمەوە.

الرأي الاول: الاكاديمية الكوردية هي احدى المراجع العليا في كل ما يتعلق باللغة الكوردية ولهجاتها والحفاظ عليها واغناءها، بهدف الوصول الى لغة رسمية موحدة، ولها شخصية معنوية مستقلة.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

لەبەر ئەوەی داوا کراوە عەرەبیەکەی ببێتە سەرچاوەی ئەساسی ئەم یاسایە، بەو شێوەی بە عەرەبی خوێندرایەوە دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (40) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (27) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، نوقتەی نیزامی نییە، تکا دەکەم، فەرموو بزانم چ دەڵێی.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەو ماددانەی کە دوو رەئی و سێ رەئی هەیە، پێویست ناکات ئەوانەی کە دژینە دەست بەرز بکەنەوە، هەموو رەئیەکان بخرێتە دەنگدانەوە، کامەیان زیاتر بوو ئەوەیان پەسند دەکرێت، نەك کێ لەگەڵدا نییە، چونکە دوێنێش ئێمە لە چەند ماددەیەکدا ئەوانەی کە لەگەڵی نەبوون کەمتر بوون، دوایی کە خستمانە دەنگدانەوە ژمارەکەیان زیاتر بوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

مومکینە رەئی دووەمیان، رەئی سێیەمیان زیاتر وەربگرێت، ئێستا رەئی دووەم بخوێنەوە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الرأي الثاني: الاكاديمية الكوردية هي الاطار العام لتوحيد المساعي العلمية ولتقريب وجهات النظر الاكاديمية للمؤسسات المعنية باللغة الكوردية ولهجاتها بغية الوصول الى لغة رسمية موحدة ولها شخصية معنوية مستقلة.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ڕەئی دووەم بەم شێوەیەی خوێندرایەوە دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (14) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ لەگەڵدا نییە، فەرموو ڕەئی سێیەم بخوێنەوە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الرأي الثالث: الاكاديمية الكوردية هي المرجع الاعلى في كل مايتعلق باللغة الكوردية ولهجاتها والحفاظ عليها واغناءها بغية الوصول الى لغة رسمية موحدة وعلى المؤسسات والجهات الحكومية الالتزام بقراراتها في هذا المجال ولها شخصية معنوية مستقلة.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (30) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (35) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بەو پێیە ڕەئی یەکەم زۆرینەی دەنگی هێناوە کە (40) دەنگ بوو، کەواتە ڕەئی یەکەم تەسبیت بوو، فەرموو بەڕێز سکرتێری پەرلەمان تێبینی هەیە.

بەڕێز فرست احمد عبدالله/سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من نوقتەیەکی نیزامیم هەیە، ئەگەر ئیشی لیژنەکان ئەوە بێت ڕێکخستنی ڕەئیەکان لەناو قاعە، کە چەند ڕەئی هەیە بێن لێرە عەرزی بکەن، ئەوە فەرمانبەرێك دەتوانێت ئەو ئیشە بکات، بە ڕەئی من مەفروزە بەیانی بکەن بەخۆیان وەك لیژنەی موختەس لەگەڵ کامە ڕەئینە، چ بە تەوافوق، چ بە ئیجماع، چ بە ئەکسەریەت، ڕەئی ئەقلیەتیش با بەیانی بکەن لە ڕاپۆرتی خۆیان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی قانونی بۆ برگەی تر.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (الثانية) من المشروع: هناك رأيان مختلفان بشأنهما:

الرأي الاول: الابقاء على اصل المادة (الرابعة) المعدلة من القانون كالآتي:

تهدف الاكاديمية الى تحقيق مايلي:

1- المحافظة على اصالة اللغة الكوردية وتنميتها وتطويرها.

2- العمل على الوصول الى لغة كوردية رسمية موحدة بالاستفادة من مفردات ومصطلحات جميع اللهجات.

3- الاهتمام بالبحوث العلمية واللغوية.

4- الاهتمام بالثقافة القومية الكوردية.

5- الاهتمام بالدراسات التأريخية والجغرافية والأثرية للكورد وكوردستان.

6- تشجيع وتعضيد التأليف والكتابة باللغة الكوردية والاهتمام بعلم اللغة بجميع فروعها.

7- الاهتمام بالترجمة من اللغة الكوردية الى اللغات الأخرى وبالعكس.

8- تمتين العلاقات مع الاكاديميات العلمية والجامعات ومراكز الدراسات العلمية في داخل الاقليم وخارجه.

الرأي الثاني:

الفقرة (1): المحافظة على اللغة الكوردية والعمل على اعداد الدراسات التي من شأنها خلق الارضية المناسبة لتوحيد مصطلحاتها بالاستفادة من لهجاتها.

الفقرة (2):النهوض بالدراسات الكوردية لمواكبة التقدم العلمي والثقافي.

الفقرة (3): احياء التراث الكوردي في العلوم والآداب والفنون وابراز دور العلماء الكورد فيه.

الفقرة (4): الاهتمام بدراسة تأريخ الكورد وكوردستان وحضارتها.

الفقرة (5): هناك رأيان بشأنها:

الرأي الاول: حذف الفقرة.

الرأي الثاني: التثبت في عناوين لوحات الشوارع العامة في المدن والقصبات، وفي اسماء المدارس ودور العبادة والمكاتب والمحلات التجارية وغير التجارية لغويا وتسميتها باسماء إعلام كوردستان ورموزها وإعلام الجهات المعنية لاتخاذ ما يلزم بشأنها.

الفقرة (6): اقامة العلاقات مع المجاميع العلمية والجامعات ومراكز البحث العلمي وتوثيقها وتعزيزها داخل الاقليم وخارجه.

هناك رأي باضافة فقرة جديدة:

العمل على اغناء المفردات وتوحيدها في مناهج التربية والتعليم بالتنسيق مع وزارة التربية.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان. بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان. سەبارەت بەم ماددەیە حاڵەتی یەكەم ئەسڵی قانونەكەیە، بەلاَم هەموار كراوە، واتا ماددەی چواری قانونەكە هەموار كراوە، بەو شێوەیە، بەلاَم صیاغەی قانونی غەڵەتی مەتبەعی تێدا بوو، چاكمان كردۆتەوە.

رەئی دووەم/ بڕگە بە بڕگەی ماددەكانە، كە ئێستا باسمان لێ كرد، ئایا فەقەرەی یەكەم بەو شێوەیە بێت، یان ئەو گۆڕانكارییانەی بۆ نموونە وا باسی دەكەین، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

كامەیان دوورترە لە ئەسڵی قانونەكە، بیخوێنەوە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە، فەرموو كاك ئاسۆ.

بەڕێز بكر كریم محمد (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەنیسبەت ڕەئی یەكەم، ئەسڵی قانونەكەیە پێش مەشروعی تەعدیلەكە بەو شێوەیە، وەكو خۆی دانراوەتەوە، بە تەئكید ئەوە دوورترە لە ئەو مەشروعەی كە پێشكەش كراوە، پرۆژەی تەعدیل كراوەكە، بۆیە یەكەم جار پێمان باشە ئەوەی یەكەم بخرێتە دەنگدانەوە، چونكە بەشێك لە ئەندامانی پەرلەمان داوایان كردووە ئەسڵی ماددەكە وەكو خۆی بمێنێتەوە، نەك تەعدیل كراوەكە.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

ئەوەی دوورترینیانە بیخوێنەوە، دەیخەینە دەنگدانەوە، فەرموون.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دوورتری تێدا نییە، ئەگەر تێبینی بڕگەی دووەم بكەین، بابەت جیاوازی هەیە، بڕگە بە بڕگە باسی لێ كراوە، دەڵێ صیاغەی فەقەرەی یەكەم بەو شێوەیە بێت، هی دووەم بەو شێوەیە بێت، هی سێیەم بەم شێوەیە بێت، ئەسڵەكە قانونەكە وەكو خۆی.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك دكتۆر.

بەڕێز ڕێباز محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

نوقتەی نیزامیە، بەڵام نوقتەیەكی نیزامی قانونی نییە، بەڵكو ئەدەبیە، یەعنی مەعقولیەتی تیا نییە موناقەشەی یاسای ئەكادیمیای كوردی بكەیت، ئەسڵەن فاولێكی گەورەیە، كە موناقەشەی یاسای ئەكادیمیای كوردی دەكەیت، بەڵام نوسخەی كوردی نییە، تەنها عەرەبی هەیە، تەنها عەرەبیەكە دەخوێندرێتەوە.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

ئەكادیمیا خۆیان بەعەرەبیان ناردووە، ئەوە موشكیلەكەی ئێمەیە، فەرموو.

بەڕێز بكر كریم محمد (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەنیسبەت ڕەئی دووەم پێمان باشە بەم شێوەیە:

تهدف الاكاديمية الى تحقيق ما يلي:

الفقرة (1): المحافظة على اللغة الكوردية والعمل على اعداد الدراسات التي من شأنها خلق الارضية المناسبة لتوحيد مصطلحاتها بالاستفادة من لهجاتها.

الفقرة (2):النهوض بالدراسات الكوردية لمواكبة التقدم العلمي والثقافي.

الفقرة (3): احياء التراث الكوردي في العلوم والآداب والفنون وابراز دور العلماء الكورد فيه.

الفقرة (4): الاهتمام بدراسة تأريخ الكورد وكوردستان وحضارتها.

الفقرة (5): هناك رأيان بشأنها:

الرأي الاول: حذف الفقرة.

الرأي الثاني: التثبت في عناوين لوحات الشوارع العامة في المدن والقصبات، وفي اسماء المدارس ودور العبادة والمكاتب والمحلات التجارية وغير التجارية لغويا وتسميتها باسماء إعلام كوردستان ورموزها وإعلام الجهات المعنية لاتخاذ مايلزم بشأنها.

الفقرة (6): اقامة العلاقات مع المجاميع العلمية والجامعات ومراكز البحث العلمي وتوثيقها وتعزيزها داخل الاقليم وخارجه.

هناك رأي باضافة فقرة جديدة:

العمل على اغناء المفردات وتوحيدها في مناهج التربية والتعليم بالتنسيق مع وزارة التربية.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو دكتۆرە.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەبەر ئەوەی ڕەئی دووەم دوورتر لەو پێشنیارەی كە كراوە، ئەوە دەنگدانی لەسەر دەكرێت، بەلاّم ڕەئی دووەم چەند كێشەیەكی لەسەرە سەبارەت بە بڕگەی شەشەم و زیاد كردنی بڕگەیەك بە بڕگەی پێنجەم، بۆیە یەكەمجار ئەوە بدرێتە دەنگدان، زیاد كردنی بڕگەكەیە، كە پێشنیار كراوە لە كۆتایی ڕەئی دووەم، دواتر ڕەئی جیاواز لەسەر بڕگەی پێنجەم هەیە، ئینجا بڕگەكانی تر ئەگەر پێكەوەش بدرێتە دەنگدانەوە كێشە نییە، كە ڕەئی دووەم تەواو بوو، ئینجا ڕەئی یەكەم دەنگدانی لەسەر بكرێت و، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

یەك، یەك لەوانە بیخوێننەوە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە، فەرموو.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێشنیاری زیاد كردنی بڕگەیەك بەم شێوەیە، دەقە عەرەبیەكە لەبەر دەستمانە:

(العمل على اغناء المفردات وتوحيدها في مناهج التربية والتعليم بالتنسيق مع وزارة التربية).

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

دەیخەمە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ (2) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، فەرموو بۆ فەقەرەیەكی تر.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی (5) دوو پێشنیارە، یەکیان/ حەزف کردنەکەیە، لادانی ئەو بڕگەیە، سەرەتا ئەوە بخرێتە دەنگدانەوە، ئینجا دوایی ئەگەر دەنگی نەهێنا پێشنیاری دووەم.

(التثبت في عناوين لوحات الشوارع العامة في المدن والقصبات، وفي اسماء المدارس ودور العبادة والمكاتب والمحلات التجارية وغير التجارية لغويا وتسميتها باسماء اعلام كوردستان ورموزها وإعلام الجهات المعنية لاتخاذ مايلزم بشأنها).

ئەو بڕگەیە ڕەئیەك لەگەڵ ئەوەیە بەو شێوەیە بێت، ڕەئیەکیش لەگەڵ ئەوەیە حەزف بکرێت.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە حەزف بکرێت دەستی بەرز بکاتەوە؟ (27) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ مانەوەیەتی دەستی بەرز بکاتەوە؟ (29) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدا، زۆر سوپاس، فەرموون بۆ بڕگەیەکی تر، فەرموو کاك عبدالسلام.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نوقتە نیزامیەکەم لەوە دایە، ئێمە بڕیارماندا بمێنێت، بەڵام ئەم نەصە من تەسەور دەکەم ئەگەر هەندێك بیری لێ بکەینەوە، (وتسميتها باسماء اعلام..........).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عبدالسلام تکایە ئەوە کۆتایی هات و دەنگی لەسەر درا، ئەگەر مولاحەزەیەکت هەیە بماندێ، تکایە.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەسبیت بکرێت و فەرزی دەکەیت لەسەر ئەصحابی مەحەلات و دەوائیرو بە حکومەت بڵێی دەبێ بیکەیت، من ئەوە دەڵێم، ئەوەی وەربگرن بە نەزەری ئیعتیبار کەیفی خۆتانە.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموون بۆ فەقەرەیەکی تر.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەکانی تر، بڕگەی (1 و 2 و 3 و 4 و 5 و 6 و 7) بە یەك شێوەیە، ئێستا دەیخوێنمەوە.

الفقرة (1): المحافظة على اللغة الكوردية والعمل على اعداد الدراسات التي من شأنها خلق الارضية المناسبة لتوحيد مصطلحاتها بالاستفادة من لهجاتها.

الفقرة (2):النهوض بالدراسات الكوردية لمواكبة التقدم العلمي والثقافي.

الفقرة (3): احياء التراث الكوردي في العلوم والآداب والفنون وابراز دور العلماء الكورد فيه.

الفقرة (4): الاهتمام بدراسة تأريخ الكورد وكوردستان وحضارتها.

الفقرة (5): التثبت في عناوين لوحات الشوارع العامة في المدن والقصبات، وفي اسماء المدارس ودور العبادة والمكاتب والمحلات التجارية وغير التجارية لغويا والتوصية باعادة تسميتها باسماء اعلام كوردستان ورموزها وإعلام الجهات المعنية لاتخاذ مايلزم بشأنها.

الفقرة (6): اقامة العلاقات مع المجاميع العلمية والجامعات ومراكز البحث العلمي وتوثيقها وتعزيزها داخل الاقليم وخارجه.

الفقرة (7): العمل على اغناء المفردات وتوحيدها في مناهج التربية والتعليم بالتنسيق مع وزارة التربية.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی دووەم، ڕەئی دووەم بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوەو بڕگەکانی گۆڕانکاری بەسەریاندا هاتووە دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (15) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر ئەوانەی دەنگیان لەسەر داوە دووبارە دەستیان بەرز بکەنەوە، بۆ ئەوەی حیساب بکرێت کە چەند لەگەڵدا بوونە، چونکە ڕەئی یەکەم ماوە، کامەیان دەنگی زۆرینەی هێنا، ئەو تەسبیت دەبێت دەبێتە ماددە.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (45) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (15) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، فەرموو بۆ ڕەئی یەکەم.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (الثانية):

الرأي الاول: تهدف الاكاديمية الى تحقيق ما يلي:

1- المحافظة على اصالة اللغة الكوردية وتنميتها وتطويرها.

2- العمل على الوصول الى لغة كوردية رسمية موحدة بالاستفادة من مفردات ومصطلحات جميع اللهجات.

3- الاهتمام بالبحوث العلمية واللغوية.

4- الاهتمام بالثقافة القومية الكوردية.

5- الاهتمام بالدراسات التأريخية والجغرافية والأثرية للكورد وكوردستان.

6- تشجيع وتعضيد التأليف والكتابة باللغة الكوردية والاهتمام بعلم اللغة بجميع فروعها.

7- الاهتمام بالترجمة من اللغة الكوردية الى اللغات الأخرى وبالعكس.

8- تمتين العلاقات مع الاكاديميات العلمية والجامعات ومراكز الدراسات العلمية في داخل الاقليم وخارجه.

بەڕێز د.ارسلان بايز/ سەرۆكی پەرلەمان:

ماددەی دووەم، رەئی یەكەم بەو شێوەیەی خوێندرایەوە، دەیخەمە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ (18) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆرینە لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ رەئی دووەم لە ماددەی دووەم تەسبیت بوو، فەرموون بۆ ماددەیەكی تر.

بەڕێز بكر كريم محمد (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة (الثالثة) من المشروع: تكون صياغتها كالآتي:

تعدل المادة (الخامسة) من القانون وتقرأ كالآتي:

تحقق الاكاديمية اهدافها بالوسائل الآتية:

الفقرة (1): وضع المعاجم والمراجع والموسوعات العلمية واللغوية.

الفقرة (2): اصدار مجلة دورية أكاديمية.

الفقرة (3): نشر وترجمة الكتب العلمية واللغوية وعقد الندوات والمؤتمرات واقامة المواسم العلمية والثقافية والاسهام فيها داخل الاقليم وخارجه.

الفقرة (4): دعم العلماء والباحثين والأدباء.

الفقرة (5): تأسيس مكتبة ومطبعة خاصة بالأكاديمية.

الفقرة (6): انشاء مركز للوثائق والمخطوطات الخاصة بالأكاديمية.

الفقرة (7): التنسيق والتعامل مع الجهات الحكومية وغير الحكومية المعنية بالاهداف التي تعمل الاكاديمية من اجلها.

الفقرة (8): تشجيع البحوث والدراسات المقارنة في مجال اللغة الادبي والتأريخ والتراث.

هناك اراء بحذف الفقرات (4) و (5) و (6) من المشروع.

بەڕێز د.ارسلان بايز/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی یاسایی.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەبەر ئەوەی رەئیەك هەیە كەوا پێشنیاری حەزف كردنی بڕگەی (4 و 5 و 6) دەكرێت، بۆیە سەرەتا ئەوە بدرێتە دەنگدان، دواتر بڕگەكانی تر دەنگدانی بۆ بكرێت.

بەڕێز د.ارسلان بايز/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو کاك دڵشاد.

بەڕێز دڵشاد حسین قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بڕگەی چوارەم بەڕاستی کۆمەڵێك راو پێشنیار هەبوو، سێ کەس، لە پێنج کەس زیاتر بوو، ئەویش بڕگەی چوارەم پشتگیریی زاناو توێژەر وئەدیبان، گوتمان لەبواری زمانی کوردی، بڕگە ئەسڵەکەش هونەرمەندانی تیایە، ئێوە هونەرمەندانتان لاداوە لە بڕگە ئەسڵیەکە، ئەمەتان داناوە زائیدەن زاناو توێژەرو ئەدیبان لەبواری زمانی کوردی ئیزافەتان نەکردووە، بۆیە بڕگەی چوار هەڵەیە، یان بڕگە ئەسڵیەکە، یان ئیزافەی بۆ بکرێت، لەبەر ئەوەی موناقەش کراو زیاتر لە سێ ئەندام پەرلەمان قسەی لەسەر ئەو بابەتە کردووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

منیش شاهێدیت بۆ دەدەم، فەرموو.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ببورە، مەبەستت (دعم العلماء والباحثين والأدباء في مجال اللغة الكوردية)؟

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە پێشنیارەکە کاك دڵشاد، لێرە پێشنیاری تر هەیە کە دەڵێت ئەو بڕگەیە حەزف بکرێت، بە رەئی ئێمە ئەو بڕگەیە بۆ حەزفەکە بخرێتە دەنگدانەوە، ئەگەر دەنگی هێنا ئەوە حەزف بوو، ئەگەر دەنگی نەهێنا، ئینجا پێشنیارەکەی کاك دڵشاد لەوانەیە چارەسەری بکەین (فنانين) ئیزافە بکرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا لە ماددەی سێیەم بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە، رەئیەك هەیە دەڵێت فەقەرەی (4 و 5 و 6) لە مەشروعەکە حەزف بکرێت، یەك، یەك بخەینە دەنگدانەوە، فەرموو یەك، یەك بخوێنەوە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفقرة (4): دعم العلماء والباحثين والأدباء.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە حەزف بکرێت دەستی بەرز بکاتەوە؟ (12) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدایە بمێنێتەوە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (32) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدیە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ مایەوە، فەرموو بۆ فەقەرەکەی تر.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفقرة (5): تأسيس مكتبة ومطبعة خاصة بالأكاديمية.

پێشنیاری حەزف کردنی کراوە، لەبەر ئەوەی ئەوە ئەرکی ئەکادیمیا نییە، پێویستە ئەرکە سەرەکیەکانی خۆی جێ بەجێ بکات، ئەگەر ئەو دەقەش نەبێت ڕێگر نییە، بۆیە پێشنیاری حەزف کردنی بڕگەی (5) کراوە، کە باس لە تەئسیسی مەکتەبەو مەتبعە خاصەی ئەکادیمیا دەکات.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە حەزف بکرێت دەستی بەرز بکاتەوە؟ (42) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدایە بمێنێتەوە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (9) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ حەزف کرا، بۆ فەقەرەیەکی تر.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی شەشەم کە پێشنیار کراوە حەزف بکرێت:

الفقرة (6): انشاء مركز للوثائق والمخطوطات الخاصة بالأكاديمية.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە حەزف بکرێت دەستی بەرز بکاتەوە؟ (12) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدایە بمێنێتەوە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ مایەوە، فەرموو بۆ فەقەرەیەکی تر.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەکە هەموو دەخوێنمەوە، پاش ئەو دەنگدانە لەسەر حەزف کردنی بڕگەکان پێکەوە.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کوێستان خان.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادام بڕگەی چوار ماوەتەوە، بەدەنگدان مایەوە، دەبێت ئەو ئیزافەیەی کاك دڵشادیش بخرێتە دەنگدانـەوە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زیادمان کردووە، بەڵام نەدراوەتە دەنگدانەوە، ئێستا بڕگەی چوار بەو شێوەیە دادەڕێژینەوە:

الفقرة (4): دعم العلماء والباحثين والأدباء والفنانين في مجال اللغة الكوردية.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەقەرەی چوار بـەو شـێوەیەی خوێندرایـەوە دەیخەمـە دەنگدانـەوە، کـێ لەگەڵدایـە دەسـتی بـەرز بکاتـەوە؟ (22) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ ئەسڵەکەیە وەکو خۆی بێت دەستی بەرز بکاتەوە؟ (29) ئەندامی بەڕێز لەگەڵ ئەسڵەکەدایە، زۆر سوپاس، ئێستا ماددەکە بخوێنەوە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الخامسة: تحقق الاكاديمية اهدافها بالوسائل الآتية:

الفقرة (1): وضع المعاجم والمراجع والموسوعات العلمية واللغوية.

الفقرة (2): اصدار مجلة دورية أكاديمية.

الفقرة (3): نشر وترجمة الكتب العلمية واللغوية وعقد الندوات والمؤتمرات واقامة المواسم العلمية والثقافية والاسهام فيها داخل الاقليم وخارجه.

الفقرة (4): دعم العلماء والباحثين والأدباء.

الفقرة (5): انشاء مركز للوثائق والمخطوطات الخاصة بالأكاديمية.

الفقرة (6): التنسيق والتعامل مع الجهات الحكومية وغير الحكومية المعنيـة بالاهـداف الـتي تعمـل الاكاديميـة من اجلها.

الفقرة (7): تشجيع البحوث والدراسات المقارنة في مجال اللغة والتأريخ والتراث.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی سێیەم، ڕەئی دووەم بەو شێوەیەی کـە هەنـدێك گۆڕانکـاری لەسـەر کـرا، دەیخەمـە دەنگدانـەوە، کـێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (40) ئەندامی بـەڕێز لەگەڵدایـە، زۆر سـوپاس، کـێ لەگەڵـدا نییـە دەسـتی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ پەسند کرا، فەرموو بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی چوارەم لە ماددەكە سێ را هەیە، رەئی یەكەم دەڵێت ماددەكە وەكو خۆی بمێنێتەوە بەو شێوەیە:

(المادة السادسة/أ: اعضاء عاملين لايقل عددهم عن (9) ولايزيد عن (15) ويكون (5) خمسة منهم متفرغين).

الرأي الثاني:

تعدل الفقرة (أ) من المادة السادسة و تقرأ كالآتي:

(المادة السادسة/أ: اعضاء عاملين لا يقل عددهم عن (13) ولايزيد عن (17) ويكون (5) خمسة منهم متفرغين).

الرأي الثالث:

تعدل الفقرة (أ) من المادة السادسة وتقرأ كالآتي:

(المادة السادسة/أ: اعضاء عاملين لا يقل عددهم عن (15) ولايزيد عن (19) ويكون (5) خمسة منهم متفرغين).

بەڕێز د.ارسلان بايز/ سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی.

بەڕێز عونی كمال سعيد بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە وەكو لیژنەی یاسایی لە راپۆرتی خۆشمان ئاماژەمان بەوە كرد كە ژمارەكان وەكو خۆی بمێنێتەوە، واتا رەئی یەكەم رای لیژنەی یاساییە، رەئیەكانی تر نازانم ئەندامانی پەرلەمان چۆن دەنگی لەسەر دەدەن.

بەڕێز د.ارسلان بايز/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی رۆشنبیری.

بەڕێز بكر كريم محمد (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

رەئی دووەم رای لیژنەی رۆشنبیرییە، رای سێیەمیش دیارە رەئی حكومەتە، واتا لە حكومەتەوە هاتووە.

بەڕێز د.ارسلان بايز/ سەرۆكی پەرلەمان:

كامەیان دوورترە لە ئەسڵیەكە، یەك، یەك بیانخوێنەوە، فەرموو دكتۆرە رۆژان.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەيی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو ماددەیە ماددەی شەشی ئەسڵی یاساكە باس لە ژمارەی ئەندامان دەكات، ئەسڵی قانونەكە دەڵێت لە (9) ئەندام كەمتر نەبێت، لە (15) زیاتر نەبێت، ئەوە رەئیەكە.

ڕەئی دووەم/ دەڵێت ژمارەکان زیاد بکرێت (13) بە (17).

ڕەئیەکی تر هەیە، (15) بە (19)، دوورترین ڕا ژمارە زۆرەکەیە، کە ڕەئی سێیەمە، ژمارەکان لە (15) ئەندام زیاتر نەبن و لە (19) ئەندام زیاتر نەبن، ئەگەر ڕەئی سێیەم یەکەم جار بدرێتە دەنگدانەوە.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموون دوورترین ڕا بخوێننەوە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة السادسة/أ: اعضاء عاملين لا يقل عددهم عن (15) ولايزيد عن (19) ويكون (5) خمسة منهم متفرغين.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی چوارەم/ ڕەئی سێیەم بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (6) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ ڕەفز کرا، فەرموون بۆ ڕەئیەکی تر.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة السادسة/أ: اعضاء عاملين لا يقل عددهم عن (13) ولايزيد عن (17) ويكون (5) خمسة منهم متفرغين.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی چوارەم/ ڕەئی دووەم بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (19) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ ڕەفز کرا، فەرموون بۆ ڕەئیەکی تر.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة السادسة/أ: اعضاء عاملين لايقل عددهم عن (9) ولايزيد عن (15) ويكون (5) خمسة منهم متفرغين.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی چوارەم/ ڕەئی یەکەم بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە،کە ئەسڵی قانونەکەیە، پێویست بە دەنگدان ناکات.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ژمارەیەی کە هاتووە لە (9) ئەندام کەمتر نەبێت و لە (15) ئەندام زیاتر نەبێت ئەوە ئەسڵی یاساکەیە وەکو خۆی، کە هەموار کردنەکە دەنگی نەهێناو واتا یاساکە وەکو خۆی دەمێنێتەوەو ژمارەی ئەندامان زیاد نەکرێت.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە موبارەکە، کەواتە بڕۆ سەر ماددەیەکی تر.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (الخامسة) من المشروع: هناك رأيان:

الرأي الاول: تكون صياغتها كالآتي:

(المادة الخامسة: تعدل الفقرات (أ/1 و ب/1 و ج/2) من (المادة السابعة) من القانون كالآتي:

أ- يشترط في العضو العامل:

1- ان يكون من مواطني كوردستان وبلغ الاربعين من العمر.

ب- يشترط في العضو المؤازر:

1- ان يتقن اللغة الكوردية.

ج- يشترط في عضو الشرف:

2- أن لا يقل عمره عن (50) سنة.

الرأي الثاني: حذف شرط العمر.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ڕەئیە دوورەکە بخوێنەوە دەخەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لادانی مەرجی تەمەن.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر سەروەر.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی لێرەدا داڕێژراوە نە ئەسڵی ئەو پرۆژەیە کە ئەکادیمیا ناردوویەتی، نە ئەوەش لەبەرچاو گیراوە وەکو پێویست چەند کەسێك لە ئەندامان داوایان کرد بێت، دوو بڕگەی زۆر گرنگی تێدایە کە هەردووکی حەزف کراوە، یەکێکیان لەویَ دەڵێت مەرجە کورد بێت، لێرە دەڵێت مەرجە هاووڵاتی کوردستانی بێت.

دووەمیشیان/ مەسەلەی تەمەن لەگەڵیدا، ئەمە چۆن دەکرێتەوە؟

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەوە پێشنیاری ئەندامان بوو داوایان كرد لە هەرسێ جۆر ئەو ئەندامانەی كە دانراون و جیاواز كراونەتەوەو مەرجەكانیان بۆ دانراوە، مەرجی تەمەن دیاری نەكرێت، دەنا خۆی لە پرۆژەی حكومەت (بلغ الاربعین من العمر)، لە ئەسڵی قانونەكەش (40) ساڵەكە دانراوە، بەڵام پێشنیاری ئەندامان بوو كە مەرجی تەمەن دانەنرێت، (ان یكون كوردیاً) ئەوەش لە پرۆژەی حكومەت هاتووە، لە ئەسڵی قانونەكەش وایە، واتا حكومەت هەمواری ئەو بڕگەیەی نەكردووە، لە بڕگەی یەكەمی خاڵی (أ)ی ماددەی حەوت (ان یكون كوردیاً بلغ الاربعین من العمر)، ئەسڵی قانونەكەش دەڵێت (ان یكون كوردیاً او عراقیاً بلغ الاربعین من العمر)، بەس دوای گفتوگۆ بەم شێوەیە ئەندامان پێشنیاریان كرد (ان یكون من مواطني كوردستان وبلغ الاربعین من العمر)، ڕەئیەكیش هەبوو تەمەنەكە دیاری نەكرێت، بۆیە هەڵگرتنی مەرجی تەمەن ئەو سەرەتا بخرێتە دەنگدانەوە، ئەگەر دەنگی هێنا ئەوە لە هەر سێ جۆرە ئەندامەكان مەرجی تەمەن هەڵدەگیرێت (40) ساڵە، لە یەكیان (50) ساڵە.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

ئێستا ماددەی (5)ڕەئی دووەم ئەوەیە مەرجی تەمەن هەڵبگیرێت، دەیخەمە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ (36) ئەندام لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدایە مەرجی تەمەن بمێنێت دەستی بەرز بكاتەوە؟ (27) ئەندام لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، كەواتە زۆرینە لەگەڵ ئەوەدایە مەرجی تەمەن هەڵبگیرێت، فەرموون بۆ بڕگەیەكی تر.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة الخامسة:

أ- يشترط في العضو العامل:

1- ان يكون من مواطني كوردستان.

ب- يشترط في العضو المؤازر:

1- ان يتقن اللغة الكوردية.

ئێستا مادام مەرجی تەمەن هەڵگیرا لە بڕگەی (ج) تەمەنەكە هەموار بكرێت، كە تەمەنەكە هەڵگیرا، پێویست ناكات (ج) هەموار بكرێت، ئێستا دەقی ماددەكە دەخوێنمەوە پاش ئەو هەموار كردنانە.

المادة السابعة:

أ- يشترط في العضو العامل:

1- ان يكون من مواطني كوردستان.

ب- يشترط في العضو المؤازر:

1- ان يتقن اللغة الكوردية.

بڕگەی سێیەم نەما لە (ب)، چونكە مەرجی تەمەنمان هەڵگرت، (ج)یش بڕگەی (2)ی تێدا نەما، مەرجی تەمەن (50) ساڵ دانرا بوو، مەرجی تەمەن لە هەرسێ خاڵ نەما، سوپاس.

المادة السابعة:

أ- يشترط في العضو العامل:

1- ان يكون من مواطني كوردستان.

2- له اطلاع واسع في اللغة الكوردية وفي فرع او اكثر من فروع المعرفة ونتاج اصيل فيه او تضلع في احدى اللغات الحية او القديمة وقدرة على تحديد المصطلحات.

ب- يشترط في العضو المؤازر:

1- ان يتقن اللغة الكوردية.

2- ان تكون له احاطة واسعة بفرع من فروع المعرفة وله نتاج جيد.

ج- يشترط في العضو الشرف:

1- ان يكون قد قدم خدمات جليلة في احدى فروع المعرفة.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

ماددەی پێنج بەو شێوەیەی خوێندرایەوە، فەرمووو ئامینە خان.

بەڕێز امینە ذكري سعید:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مە ب زمانی كوردی بزانی یەعنی چی، یەعنی كە كەسەك بزانی باش درست كوردی ئەڤە نە مەرجە، دڤێت پسپۆری شارەزایی زمانی كوردی بیتن، كیرێ دا ئەز ئەڤە مەرج بە ئەندام بوون یاریدەدەرە، یەعنی بزانی كوردی نە مەرجە، ڤی شارەزا بی لە زمانێ كوردیدا.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

بە تەئكید هەمووومان زمانی كوردی دەزانین و شارەزای زمانی كوردیش نین، ئینجا ئەوە لەوێ عیلاج كراوە.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مەرجەكان ئەوەیە هی یەكیان كە شارەزایەكەی زمانی بگاتە دەرەجەی ئیتقان، (اطلاع واسع في اللغة الكوردية، تضلع في احدى اللغات الحية، احاطة واسعة فرع من فروع المعرفة وله نتاج جيد، قدم خدمات

جليلة)، ئەو مەرجانە هەمووی دانراوە، یەعنی ئەو شارەزاییە بگاتە حەدی دەرەجەی ئیتقان دیاری کراوە لە ئەسڵی یاساکە، ئەو بڕگانەمان هەموار نەکردووەو دەستکاریمان نەکردووە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا ماددەی (5) بەو شێوەیەی کە دکتۆرە رۆژان ئاخیر جار خوێندیەوە، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (6) ئەندام لەگەڵدا نییە، بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا، فەرموو بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقارد دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو ماددەیە پێشنیار کراوە بەڕێوەبەرایەتی تەرجومە وەرگێڕان زیاد بکرێت، ئێمەش پێشنیاری ئەوەمان کردووە، کە پێویست ناکات بەڕێوەبەرایەتیەك زیاد بکرێت بەو شێوەیە، لەبەر ئەوەی دەقێکی یاسا پێویست ناکات، دەسەڵاتی ئەوەیان هەیە کە بەڕێوەبەرایەتی تەرجومە، یاخود وەرگێڕان زیاد بکەن، بۆیە پێشنیار دەکەین ماددەکە حەزف بکرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا ماددەی (6) دەیانەوێت ئەو فەقەرەیە حەزف بکرێت، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ پەسند کرا حەزف کرا، فەرموو بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (السابعة) من المشروع:

الرأي الاول: يقترح صياغتها كالآتي:

تعدل الفقرة (أ) من (المادة العاشرة) من القانون وكالآتي:

(المادة العاشرة: أ- يتم انتخاب رئيس الاكاديمية بالاكثرية المطلقة لعدد اعضاء مجلس الاكاديمية بالاقتراع السري ولمدة أربع سنوات قابلة للتجديد مرة واحدة ، ويصدر بذلك قرار من رئاسة الاقليم).

الرأي الثاني: يقترح صياغتها كالآتي:

(المادة العاشرة/ أ: يتم انتخاب رئيس الاكاديمية بحضور ثلثي عدد الاعضاء العاملين على الاقل وفي اقتراع سري وبالاكثرية المطلقة لمدة اربع سنوات قابلة للتجديد مرة واحدة، ويصدر بذلك قرار من رئاسة الاقليم).

رەئی یەکەم رەئی دوورە، پێشنیار دەکەین ئەوە بخرێتە دەنگدانەوە، سوپاس

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

رەئی یەکەم دوورە بیخوێننەوە سەرلەنوێ، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تعدل الفقرة (أ) من (المادة العاشرة) من القانون وكالآتي:

(المادة العاشرة: أ- يتم انتخاب رئيس الاكاديمية بالاكثرية المطلقة لعدد اعضاء مجلس الاكاديمية بالاقتراع السري ولمدة أربع سنوات قابلة للتجديد مرة واحدة، ويصدر بذلك قرار من رئاسة الاقليم).

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی حەوت/ ڕەئی یەکەم بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (23) ئەندام لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (25) ئەندام لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، فەرموون بۆ ڕەئی دووەم.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الرأي الثاني: يقترح صياغتها كالآتي:

(المادة العاشرة/ أ: يتم انتخاب رئيس الاكاديمية بحضور ثلثي عدد الاعضاء العاملين على الاقل وفي اقتراع سري وبالاكثرية المطلقة لمدة اربع سنوات قابلة للتجديد مرة واحدة، ويصدر بذلك قرار من رئاسة الاقليم).

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی حەوت/ ڕەئی دووەم بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (40) ئەندام لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (2) ئەندام لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ ڕەئی دووەم پەسند کرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز بکر کریم محمد (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (الثامنة) من المشروع:

تعدل المادة (الحادية عشرة) من القانون كالآتي:

الرأي الاول:

لرئيس الاكاديمية نائب ينتخبه مجلس الاكاديمية من بين اعضائه العاملين، بالآلية نفسها التي ينتخب فيها الرئيس ولمدة (اربع سنوات) قابلة للتجديد مرة واحدة، ويقوم مقام الرئيس عند غيابه.

الرأي الثاني:

لرئيس الاكاديمية نائب ينتخبه مجلس الاكاديمية من بين اعضائه العاملين، بالاكثرية المطلقة لعدد اعضاء المجلس وبالاقتراع السري لمدة (اربع سنوات) قابلة للتجديد مرة واحدة، ويقوم مقام الرئيس عند غيابه.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

دوورترین ڕەئی کامەیە؟

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لرئيس الاكاديمية نائب ينتخبه مجلس الاكاديمية من بين اعضائه العاملين، بالآلية نفسها التي ينتخب فيها الرئيس ولمدة (اربع سنوات) قابلة للتجديد مرة واحدة، ويقوم مقام الرئيس عند غيابه.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی هەشت/ دوو ڕەئی هەیە، ڕەئی یەکەم بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (30) ئەندام لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (6) ئەندام لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، فەرموون بۆ ڕەئی دووەم.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لرئيس الاكاديمية نائب ينتخبه مجلس الاكاديمية من بين اعضائه العاملين، بالاكثرية المطلقة لعدد اعضاء المجلس وبالاقتراع السري لمدة (اربع سنوات) قابلة للتجديد مرة واحدة، ويقوم مقام الرئيس عند غيابه.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی هەشت/ ڕەئی دووەم بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (19) ئەندام لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (25) ئەندام لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ ڕەئی یەکەم پەسند کرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (التاسعة) من المشروع: هناك رأيان بشأنها:

الرأي الاول:

حذف الفقرة (د) من المادة (الحادية والعشرون) من القانون.

الرأي الثاني:

يؤيد المشروع كما هو وارد وبالصياغة الآتية:

(ج- يمنح مكافأة شهرية لاعضاء مجلس الاكاديمية غير المتفرغين.

د- في حالة انتهاء عضوية العضو العامل غير المتفرغ، يخصص له راتب تقاعدي ان لم يكن يستلم راتباً و مرتبطاً بوظيفة أخرى).

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

دوورترین رەئی بخوێنەوە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

رەئی یەکەم دوورترینە لە بابەتەکە، پێشنیار کراوە حەزف بکرێت، داوا دەکەین لە سەرۆکایەتی پەرلەمان رەئی یەکەم بخاتە دەنگدانەوە.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی نۆیەم/ رەئی یەکەم داوای حەزفی فەقەرەی (د) دەکات لە ماددەی (21) لە قانونەکە، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ فەرموو دکتۆرە رۆژان نوقتەی نیزامی هەیە.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خۆی ماددەی (21) لە سێ بڕگە پێك دێت ئەسڵی قانونەکە، بەڵام پرۆژەی حکومەت داوای زیاد کردنی دوو بڕگەی کردووە، پێشنیارەکەش (أ و ب و ج)، ماددەی (21) (أ و ب)یە، لە دوو بڕگە پێك دێت کە دەرەجەیان دەرەجە خاصەیە، لە بڕگەی (ب)ش خەیاری هەیە، ئایا لەنێوان راتب و موخەصەصات لەو موئەسەسەیەی کە لەو دەزگایەی کاری تێدا دەکات، یان لەو قانونە پێی دەدرێت؟ واتا ماددەی (21) لە دوو بڕگە پێك دێت (أ و ب)، بەڵام پرۆژەی حکومەت داوای زیاد کردنی دوو بڕگەی تری کردووە، کە لە حاڵەتی تەقاعودی و حاڵەتی موکافەئە وەربگرێت، ئەو دوو بڕگەیە زیاد کراوە، رەئیەکیش هەیە پێشنیار دەکات بڕگەی (د) تەقاعودیەکە نەمێنێت، بەڵام لە ئەسڵی قانونەکە تەنها دوو بڕگەیە، دوو بڕگەکەی تر حکومەت پێشنیاری کردووە، تەنها بۆ روون کردنەوە بوو، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا ئێمە دێینەوە سەر ماددەی نۆیەم/ رەئی یەکەم دەڵێت فەقەرەی (د) لە ماددەکە حەزف بکرێت، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (17) ئەندام لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (21) ئەندام لەگەڵ ئەوەیە ئەو بڕگەیە بمێنێتەوە، زۆر سوپاس، فەرموون بۆ رەئی دووەم.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زیاد کردنی بڕگەی (ج)ـە، (یمنح مكافأة شهرية لاعضاء مجلس الاكاديمية غير المتفرغين).

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو بڕگەیەی کە زیاد کراوە بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (30) ئەندام لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (3) ئەندام لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو دوو بڕگەیەی کە زیاد کرا بڕگەی (د) حەزفەکە دەنگی نەهێنا، پێویستە صیاغەکە بخوێندرێتەوە، ئێستا هەردوو بڕگە دەخوێنمەوە، زیاد کردنی دوو بڕگە بۆ ماددەی (21):

ج- يمنح مكافأة شهرية لاعضاء مجلس الاكاديمية غير المتفرغين.

د- في حالة انتهاء عضوية العضو العامل غير المتفرغ، يخصص له راتب تقاعدي ان لم يكن يستلم راتباً ومرتبطاً بوظيفة أخرى).

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێمە بڕگە بە بڕگە دەنگمان لەسەردا، ئێستا ماددەکە وەکو خۆی بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (34) ئەندام لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (10) ئەندام لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (العاشرة) من المشروع:

تكون صياغتها كالآتي:

تلغى المادة (الثانية والعشرون) من القانون ويحل محلها ما يلي:

أ- يمارس العضو العامل عمله في الاكاديمية ويشارك في لجانها واجتماعاتها ونشاطاتها العلمية.

ب- يفقد العضو العامل عضويته في احدى الحالات الآتية:

1- الاستقالة.

2- اذا تخلف عن حضور ثلاث اجتماعات متتالية بدون عذر مشروع او عدم استمراره في اداء واجباته بصورة مرضية وذلك بقرار من مجلس الاكاديمية وبتصويت سري.

3- اذا حكم عليه بجناية او جنحة مخلة بالشرف.

4- الوفاة.

ج- عند شغور مكان عضو من اعضاء المجلس، يعلن الرئيس ذلك في أول جلسة ويجري اشغاله خلال (ثلاثة اشهر) بقرار من مجلس الاكاديمية.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی دەیەم بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ پەسند کرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز بکر کریم محمد (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (الحادية عشرة) من المشروع: هناك رأيان بشأنها:

الرأي الاول: الغاء المادة.

الرأي الثاني: ابقائها كما هي في أصل القانون.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (24) ئەسڵی قانونەکە دەڵێت (على الجهات المعنية الاهتمام والاستفادة من نتاجات المجمع في شتى المجالات).

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی یازدەم بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە، دوو رەئی هەیە، یەکێکیان دەڵێت ئیلغا بکرێت، یەکیان دەڵێت بمێنێتەوە، ئیلغایەکە دوورترە، کەواتە دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە ئەو ماددەیە ئیلغا بکرێت دەستی بەرز بکاتەوە؟ (8) ئەندام لەگەڵدایە ئیلغا بکرێت، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدایە بمێنێتەوە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ دەمێنێتەوە، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز بکر کریم محمد (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (الثانية عشرة) من المشروع : تقترح الغائها.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقارد دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (25/ تحدد علاقة الاكاديمية بالاكاديميات العلمية للقوميات المتأخية في كوردستان - العراق بقانون)، ئەوە ئەسڵی ماددەی (25)، حکومەت پێشنیاری کردووە (تحدد علاقة الاكاديمية بالمجاميع العلمية للقوميات الاخرى في كوردستان - العراق بقانون)، ئەوەش پێشنیاری حکومەتە.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی دوازدە لە مەشروعەکە پێشنیاری ئەوەی هەیە کە ئیلغا بکرێت، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (1) کەس لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ ئیلغا کرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (الثالثة عشرة) من المشروع: (مادة مضافة جديدة في المشروع): هناك رأيان بشأنها:

الرأي الاول: الغاء المادة.

الرأي الثاني: يقترح صياغتها بالشكل الآتي:

(احلال عبارة (امين عام المجلس) محل عبارة (سكرتير المجلس) اينما وردت في هذا القانون).

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆرە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە لە پێشنیاری حکومەتە، ئەسڵی قانونەکە دیارە ئەو دەستەواژانە بەکار نەهاتووە، واتا دەستەواژەی ئەمین عام و ئەوانە، حکومەت پێشنیاری کردووە لە پرۆژەی ئەنجومەنی وەزیران (احلال عبارة (امين عام المجلس) محل عبارة (سكرتير)، احلال عبارة (اكاديمية) محل عبارة (مجمع))، ئەوە پێشنیاری ئەنجومەنی وەزیرانە بەو شێوەیە، ئەکادیمیاکە پێشتر کراوە، بۆیە ئێمە لە ڕاپۆرتە هاوبەشەکە باسمان لێ نەکرد، چونکە ئەو یاسایە هەموار کراوە، وشەی مەجمع نەماوە هەمووی گۆڕاوە بۆتە ئەکادیمیا، بەڵام تەنها دەستەواژەی سکرتێرو ئەمین عامەکە ماوە، کە جێگۆڕکێی بکرێت ئەو لەجیاتی ئەو بەکار بێت و، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی سێزدە، دوو ڕەئی هەیە، ڕەئیەکیان دەیەوێت ئیلغای ماددەکە بکرێت، لەبەر ئەوەی ئەمەیان دوورترینەکەیانە، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (45) ئەندام لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ ئەوەیە بمێنێتەوە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (3) کەس لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ ئیلغا کرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (الرابعة عشرة) من المشروع : على مجلس الوزراء و الجهات ذات العلاقة تنفيذ أحكام هذا القانون.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو ماددەیە بەو شێوەیەی خوێندرایەوە، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ پەسند کرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.